A KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETE TÖRTÉNETÉHEZ

Tanulmányok és dokumentumok

KIADJA
A KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETE
1970

Szerkesztette

Dr. GERELYES EDE

Lektorálta

BEKÉNY ISTVÁN

az Országos Levéltár osztályvezetője

SIPOS PÉTER

a Párttörténeti Intézet tudományos munkatársa

KOVÁTS ISTVÁN

a Közalkalmazottak Szakszervezetének titkára

ELŐSZÓ

A Közalkalmazottak Szakszervezete együtt született és együtt nőtt népi demokráciánkkal. Fennállásának 25 éve népünk történelmének sorsdöntő időszakára esik. Ez idő alatt szakadt ki hazánk a kapitalizmus világrendszeréből, és csatlakozott az emberi haladás élén járó szocialista népek családjához. Ezekben az években raktuk le a szocializmus alapjait és hoztuk létre azokat a társadalmi, gazdasági és politikai feltételeket, amelyek birtokában sikeresen haladunk a szocializmus teljes felépítésének útján.

A kapitalizmustól a szocializmus felé tett fordulat gyökeresen megváltoztatta hazánkban az állam és az állami intézményekben dolgozók társadalmi szerepét. A néptömegeket elnyomó és fékentartó, a kizsákmányolók hatalmi eszközét képező állami apparátust a dolgozók politikai uralmát, a munkásosztály hatalmát képviselő olyan új típusú állami szervezet váltotta fel, amely a szocialista társadalom vívmányait védi és fejleszti, irányító és szervező munkájával a nép ügyét szolgálja.

Az új helyzet alapvetően módosította a közalkalmazottaknak a nép többi rétegeihez fűződő viszonyát is. A múlt népelnyomó államának hivatalnokaival a dolgozó tömegek idegenül, bizalmatlankodva álltak szemben, mert nem számíthattak ügyeik kedvező fogadtatására, sőt emberi méltóságuk tiszteletben tartására sem. Ma azonban tudják és egyre következetesebben tapasztalják, hogy a közalkalmazottak valóban az ő érdekeiket képviselik, és velük egy sorban harcolnak közös céljaik megvalósításáért. A ma közalkalmazottait a társadalmi munkamegosztásból fakadó természetes egymásrautaltság fűzi össze a többi dolgozóval, s ez objektív alapot teremt ahhoz, hogy részesei legyenek a közös célokért vívott harc nagy hagyományaival rendelkező szervezett munkásmozgalomnak.

Az eltelt 25 év a magyar közalkalmazottak szakszervezeti mozgalma kibontakozásának, az egységes magyar szakszervezeti mozgalomhoz való felzárkózásának időszaka is.

A Tanácsköztársaság idején és azt közvetlenül megelőzően már léteztek hazánkban közalkalmazott-szakszervezetek. Más haladó kezdeményezések is megnyilvánultak a közalkalmazottak körében. Ezek a törekvések azonban, az akkori gátló körülmények miatt, nem jártak tartós eredménnyel, nem vezettek olyan tapasztalatok felhalmozódására, amelyek a későbbi, szervezett közalkalmazotti mozgalom kiindulását képezhetnék. A mai Közalkalmazottak Szakszervezete nem is ezek egyenes folytatásaként működik, hanem két olyan — közszolgálati dolgozókat tömörítő — szervezetből (a Magyar Közalkalmazottak Országos Szakszervezetéből és a Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetségéből) nőtt ki, amelyek maguk is már a felszabadulás után, 1945-ben keletkeztek, akkor, amikor a fasizmus felett aratott győzelem nyomán a társadalmi tevékenység minden területén, így a közszolgálati munkában is megnyílt a demokratikus fejlődés lehetősége.

A felszabadulást követő első években egész társadalmi életünkben a munkáshatalomért vívott harc állt előtérben, s ez tükröződött a két új közalkalmazotti szervezet működésében is. Csak miután e harc eldőlt, 1948 végén, 1949 elején vehette kezdetét azoknak a funkcióknak a kibontakoztatása, amelyeket a szakszervezetnek a proletárdiktatúra rendszerében be kell töltenie. E folyamatot az is segítette, hogy 1949 októberében az addigi két szervezet, Közalkalmazottak Szakszervezete elnevezéssel, egyesült.

A szakszervezeti funkciók mai színvonalon való ellátása a szakszervezeti vezető szervek és az aktivisták

szívós munkájával elért fejlődés eredménye. E fejlődésben azonban nemcsak a belső erőfeszítések és a közben felhalmozódott tapasztalatok tükröződnek, hanem azoknak a nagy horderejű változásoknak a következményei is, melyek társadalmi és állami rendszerünkben, ezen belül különösen a közalkalmazottak helyzetében, magatartásában és felkészültségében következtek be. A közalkalmazottak szakszervezeti mozgalmának fejlődésére döntő hatással volt az ország társadalmi, gazdasági és politikai fejlődésének egész folyamata, erényeivel és hibáival egyaránt, másfelől viszont azt is elmondhatjuk, hogy a Közalkalmazottak Szakszervezete kezdettől fogva cselekvő szerepet vállalt az egész nép előtt álló feladatok megoldásában, és a maga munkájával is hozzájárult az állami szervezet működésének fejlesztéséhez, a közalkalmazottak neveléséhez, politikai felkészültségük növeléséhez és szakmai képességeik kibontakoztatásához.

E kölcsönhatás érvényesülésének mindvégig döntő tényezője volt, hogy szakszervezetünk követte a társadalmi, gazdasági és állami fejlődést vezető marxista—leninista forradalmi munkáspárt iránymutatását, s hogy feladatait igyekezett az egész magyar szakszervezeti mozgalom szerves részeként teljesíteni.

Huszonöt év alatt — az említett tényezők hatására — kirajzolódtak és gazdag tartalmat nyertek mozgalmi tevékenységünk fő ágazatai. Végső fokon az ezek keretében végzett feladatok mindegyike levezethető a szakszervezeteknek abból az alapvető szerepéből, hogy elősegítsék a dolgozók szebb és emberibb életének fejlődését, munkálkodjanak a dolgozók életszínvonalának rendszeres emelésén, munkakörülményeik kedvezőbbé tételén, szociális, kulturális ellátásuk javításán.

A negyedszázados fennállás e tradíciók nélküli szakszervezet számára a tartalmi és formai elemek, a vezetési stílus és szervezetek oldaláról egyaránt — ha csak rövid történelmi szakasz tanulságaiként is — olyan tapasztalatokat adtak, amelyekre ma már biztosan építhetünk a jövő formálását segítő munkánkban. Azok a tennivalók — nevezetesen a gazdaságirányítási reform, valamint az államélet és a szocialista demokrácia fejlesztése —, amelyek a szocializmus teljes felépítésének nagy társadalmi ügyét szolgálják, sok alkotó energiát kívántak meg mind az előkészítés s még inkább a megvalósítás folyamatában a közalkalmazottaktól, országos területi és helyi szerveiktől, a szakszervezet tisztségviselőitől. Hogy e tennivalókat elvállalták, s lelkiismeretesen el is végezték, ékes bizonyítéka annak az odaadásnak, amelyet a nép, a társadalom ügye iránt tanúsítanak, s amellyel a saját érdekeiket is képviselik.

E bevezető gondolatok fejezik ki talán leginkább központi vezetőségünknek, elnökségünknek e tanulmány- és dokumentumkötet megíratására vonatkozó indítékait. Számolnunk kellett azzal, hogy a felkért szerzőknek és szerkesztőknek rendkívül alapos, bonyolult összefüggéseket és sok ellentmondást feltáró és megítélő munkát kell végezniök, még akkor is, ha egyes történelmi szakaszok, társadalmi rétegek és mozgások értékelésében korábbi és széles körű tanulmányok alapján megbízható alapok álltak rendelkezésükre. Nem téveszthető azonban szem elől az, hogy ezek között is gyakran találhatóak olyan sommás megállapítások — jórészt a közalkalmazottakat érintően —, amelyek egy átfogó dokumentáció tükrében reálisabb, árnyaltabb, a haladó tendenciákat is tükröző megvilágítást tesznek lehetővé. Ezek szintézisbe foglalása, megbirkózva a közelmúlt és a jelenkor problémáival, elmélyült kutató és rendszerező munkát igényelt.

Másfelől hangsúlyozandó az is, hogy az elmúlt 25 esztendő munkájának összegezése elengedhetetlenül szükséges további teendőink meghatározásához. Úgy vélem, a Közalkalmazottak Szakszervezetének története is azt igazolja, hogy munkánk akkor volt leginkább eredményes, ha összhangban állt a társadalmi igényekkel, a közhivatalnokok és az egész társadalom közös érdekeinek figyelembevételével tűzte ki céljait. Ettől az alapgondolattól a jövőben sem kívánunk eltérni. Ez viszont arra kötelez bennünket, hogy közreműködjünk a szocializmus teljes felépítéséhez nélkülözhetetlen, politikailag és szakmailag magasan kvalifikált, stabil államapparátus további kiépítésében, az állami munka egyszerűsítésében, és ezzel egyidőben szorgalmazzuk a tagságunk munkája társadalmi hasznosságával arányban álló, magasabb anyagi és erkölcsi megbecsülését.

Céljaink e tömör megfogalmazása is kifejezi, hogy — híven hagyományainkhoz — törekvéseink egy vágányon futnak a közalkalmazotti dolgozók sajátos és szocialista hazánk általános érdekeivel.

Alapkoncepciónk jelzett értelmű változatlansága természetesen nem jelenti, hogy munkánk módszereiben, formáiban ne alkalmazkodnánk a megváltozott társadalmi körülményekhez. Ez azt követeli mozgalmunktól, hogy fokozzuk tevékenységünk hatékonyságát, növeljük a szakmai és politikai hozzáértés szintjét, még erőteljesebben támaszkodjunk áldozatkész társadalmi aktivistáink ezreinek munkájára, ne csak érdekükben, hanem velük együtt végezzük feladatainkat.

DR. JÓKAI LORÁND
főtitkár

Dr. Gerelyes Ede

A KÖZALKALMAZOTTI SZERVEZKEDÉSEK TÖRTÉNETÉBŐL (1869—1945)

A magyar közalkalmazotti múlt feltárása szerteágazó és sok irányú kutatást kíván meg. A jelen sorok ebből a még megoldatlan tudományos feladatból a szervezeti élet létrehozását szolgáló folyamatot vizsgálják. Természetesen ezekből a társadalmi folyamatokból is elsősorban azokat, amelyek a dolgozók érdekeinek védelmében a leghaladottabb szervezeti forma, a szakszervezet létrehozásához vezettek.

A szakszervezeti szervezkedés gondolata csak századunk elején kezdett tért hódítani a közalkalmazottak között, azonban ez sem előzmények és korábbi kísérletek nélküli eredmény volt.

A kiegyezés után kialakult az új állami élet, és az új közigazgatási szervezetek soraiban megindult a különböző közalkalmazotti rétegek és csoportok szerveződése, szövetségeiknek, illetve egyleteiknek kialakítása. A kapitalista társadalom körülményeiből következően ez nem mindent magába foglaló, hanem az érdekülönbségek miatt széteső jellegű volt. Magában abban a történelmi helyzetben rombolódtak szét a nemzeti egység hamissá torzult jelszavai, a gyorsuló kapitalista fejlődés nem hagyta sokáig életben ezeket az illúziókat. Gátjait szakító folyamhoz hasonlóan sodort el minden — osztályfelettiséget hirdető — elképzelést és kísérletet. Az akkori társadalmi körülmények között egységes közalkalmazotti szervezet létesítése lehetetlen lett volna. Maga a fogalom — „közalkalmazott" — társadalmi rétegek, sőt osztályok különbözőségét is takarta. Az új államszervezet kialakulásának első időszakában élesen elváltak egymástól a különböző érdekeket képviselő hivatalnoki rétegek.

Nagyon röviden összefoglalva a közalkalmazotti helyzetet, a következő kép áll előttünk: A központi állami és megyei szerveknél a végleges kinevezésű hivatalnoki réteg igen csekély volt, a munkák nagy részét a kinevezés reményében élő díjnokok és órabéresek végezték, akik — a XIX. században — sokszor 15—20 évig is hiába reménykedtek véglegesítésükben. A hivatalnokok nagy részét az elszegényedett dzsentrik alkották, a kisebbik részt pedig a szaktisztviselők, a műszaki és pénzügyi szakemberek, akik többnyire származásilag sem tartoztak a dzsentrikhez. Már a szaktisztviselők között is, de különösképp az alsóbb hivatalnoki kategóriák soraiban számos kispolgári, ritkábban paraszti származású elem is volt, s arányuk a századfordulótól — különösen a szakhivatalnoki beosztásúak (pl. a vasúti és postai műszaki tisztviselők) körében — jelentősen megnőtt. A hivatalok altisztjei és szolgái, a közüzemek munkásai a parasztság és a munkásság soraiból verbuválódtak. Ez a hármas tagoltság: véglegesített hivatalnok, díjnok és órabéres, szolga és munkás, miként már előbb említettük, osztályhelyzeteket takart, s megnyilvánulásaik osztályálláspontokat fejeztek ki. Korábban gyakran előfordult, hogy a közalkalmazottakról szólva „a fürdővízzel együtt kiöntötték a gyereket is", azaz néhány szembetűnő kiváltságot élvező köztisztviselőből kiindulva akarták a közalkalmazottak összességét megítélni. Ez nyilvánvalóan téves szemlélet. Ennek ellenére azonban, voltak közös vonásaik is. Ilyen volt például a más alkalmazotti rétegeknél nagyobb fokú kötöttségük az államhatalomhoz, jogaik és kötelezettségeik rendezetlensége, bizonyos előnyök (kötetlenebb munkaidő, különböző juttatások stb.).

A közalkalmazottak között a közhivatalnoki karnak volt egy sajátos közös jellemzője is: a dzsentri szellem, a dzsentri életmód majmolása. A kiegyezés után meggyorsult gazdasági fejlődés fokozta a kisnemesi réteg földtelenné válását, a megfelelő felszerelés és pénzügyi fedezet hiányában versenyképtelenné vált birtokok tulajdonosai a vármegyék és közhivatalok falai között kerestek maguknak új megélhetést. Kevés társadalmi rétege volt népünknek, amelyikre jobban ráillett volna a „fenn az ernyő, nincsen kas" mondás, mint az elszegényedett dzsentrire. Társadalmi helyzeténél fogva, konzervatív szemléletű, elvi állásfoglalásában zömében reakciós réteg volt, a mindenkori kormányzat hű kiszolgálója, az uralkodó osztály, elsősorban az ideálját képező nagybirtokosság biztos támasza. Az ő soraikból kikerült — kisebbrészt jogi végzettségű — tisztviselők foglalták el a hivatalnoki kar vezető funkcióit.

Társadalmi helyzetükből nyilvánvaló, hogy a kapitalista állam bázisrétegét jelentették. Bár ez a szerepük a XX. század első évtizedében csökkent, a Horthy-korszakban nőtt. Ebből is következik, amit már fentebb említettünk, hogy más társadalmi rétegek fiai elsősorban alárendeltebb beosztásokban kaptak helyet.

A múlt század közhivatalait, éppen az elszegényedett dzsentrik túlsúlya miatt, a feudális közszellem jellemezte. A hivatali főnökök szinte kiskirályi hatalommal, szabályozatlan jogkörrel rendelkeztek. Külsőség csupán, de jól mutatja a kort, hogy a beérkező hivatali főnököt a bejárat két oldalán sorban állva kellett, hogy fogadják — sokszor egyetemi végzettségű — beosztottjai. Egyes helyeken ez a szokás még a harmincas években is dívott.

Ilyen közszellemben természetesnek tűnik, hogy a kiegyezéstől a felszabadulásig, tehát közel 80 év alatt sem született meg a sokszor kért és követelt szolgálati pragmatika, amely hivatva lett volna a köztisztviselők szolgálati rendjét, beosztásukat, jogaikat és kötelességeiket szabályozni. Az 1867 után kialakuló új államszervezet első évtizedében a pénzügyminiszter, saját apparátusa számára, jóváhagyott egy szolgálati pragmatika-tervezetet azzal, hogy az csak az általános állami szabályzat kidolgozásáig van érvényben. A gyakorlatban ez a tervezet szolgált alapul az egész államapparátus részére a vitás szolgálati problémák eldöntéséhez.

Ez a rendezetlen helyzet közel nyolc évtizedig tartott. A magyar kapitalista államszervezetben a tisztviselői mozgalmaknak — a bérkövetelések mellett — a pragmatika sürgetése állandó programpontjuk volt. Ferenc József 1892-ben trónbeszédben jelentette be a szolgálati pragmatika haladéktalan elkészítését, de mégis minden változatlan maradt. A pénzügytől átvett tisztviselői szabályzat antidemokratizmusának bizonyításául — úgy hisszük — elég az a tény, hogy 1896-ban egy hivatalnoki gyűlés felirata panasz tárgyává tette, hogy az érvényben levő pragmatika az abszolutizmus korabeli szabályzat szó szerinti átvétele. Néhány évvel később — 1902-ben — az elrendelt pénzügyminiszteri vizsgálat ezt a tényt lényegében elismerte, de változás továbbra sem történt.

Szervezett, célratörő hivatalnoki egyesület feltétlen eredményes lehetett volna, de ehhez nem volt meg az alapfeltétel: az egységes közalkalmazotti vagy legalábbis tisztviselői szövetség. Mint már említettük, ilyen szervezet létrehozását célzó törekvésekkel nem, de szerényebb kezdeményezésekkel már néhány évvel a kiegyezés után lehet találkozni.

Egy évszázaddal ezelőtt, 1869-ben jött létre az Első Magyar Általános Tisztviselői Egylet, amely — mint erről később szó lesz — igen aktív szervezete volt a köztisztviselőknek, programpontjaiban a magántisztviselők kérdéseivel is foglalkozott. 1886-ban alakult meg a Magyar Királyi Állami Tisztviselők Központi Egyesülete, majd a millenium évében ismét új szervezet született: a Köztisztviselők Országos Egyesülete. Századunk elején, 1901-ben alakult meg az Állami Tisztviselők Országos Egyesülete (közismert rövidítéssel: az ÁTOE), amely progresszióellenes fellépésével vált hírhedtté az 1917 után fellendült tisztviselői mozgalmakban.

A társadalmi tagozódottságnak megfelelően a közalkalmazotti szervezkedések is tagoltak voltak. Ezt igazolja, hogy külön szervezkedtek a véglegesítést még el nem ért tisztviselők, akiknek egyesülete, az Országos Díjnok Segélyegylet, 1885-ben jelentkezik először, de valószínű, hogy szervezkedésük korábbi keletű. A hivatali alkalmazottak harmadik rétege, az altisztek és a szolgák is külön egyesületben tömörültek, amelynek létrejötte szintén a nyolcvanas évekre tehető.

Azok a szervezetek, melyekről eddig szóltunk, elsősorban a minisztériumok és vezető állami hivatalok tisztviselőit próbálták egybefogni. Fő feladatuk a „hazafias" szellem fenntartása, a közalkalmazottak gondolkozásmódjának ellenőrzése. Számottevő befolyásuk nem volt, s a nyolcvanas évek közepétől megmozdulásaikkal is alig-alig találkozunk. Tisza Kálmán hirdetett mondása — „nincsen szükség olyan közalkalmazottra, akinek jogai vannak!" — jellemzi a korszellemet, s magyarázza is az uralkodó osztály álláspontját saját hivatalnokaival szemben.

A múlt század második felének közalkalmazotti körképéhez az is hozzátartozik, hogy egyesületeik szétosztottsága nemcsak vertikális irányú, osztályhelyzetüknek megfelelő volt, hanem horizontálisan is sok irányú tagoltságot mutatott. A tisztviselői karon belül külön-külön egyesületeik voltak az adóhivatalnokoknak, a pénzügyieknek, a műszakiaknak és így tovább. De ezt a felosztottságot a díjnokok, valamint az altisztek és szolgák között is meg lehetett találni. Egységről, közös érdekképviseletről tehát szó sem lehetett.

A közalkalmazotti szervezkedéseknek a kiegyezést követő két évtizede azonban még így sem telt el tétlenül. Az 1869-ban alakult MTOE 1874-ben beadvánnyal fordult a képviselőházhoz, helyzetének rendezését kérve. Sajnos, ez az irat nem maradt fent, de ismerjük ugyanabból az évből a Minisztertanácshoz írt kérvényét, amely szerint a közalkalmazottak helyzete annyira rossz, hogy ez „már-már hazánk egyik életérdekét — közigazgatásunk lelkiismeretes vezethetését — létében támadja meg."[1] Külön kiemelik a fővárosi és megyei apparátusok alkalmazottainak, valamint a magánalkalmazottak helyzetének nehézségeit, s ez utóbbiak elsősorban jogi helyzetük rendezését sürgették. Szinte ugyanazokat a problémákat vetette fel egy évtizeddel később a díjnokok beadványa is: „Ma, midőn a XIX. században a haladás korszakát éljük, midőn Magyarország törvényhozó testülete a többi kultúrállamok sorába lépve, a társadalmi élet minden rétegébe erőt, életet önt, jogot biztosít. . . elérkezettnek találja felemelni a szavát a társadalmi élet egy oly osztálya, melyet mindenki ismer, de amelynek jogai nem lévén, társadalmi állása sincsen . . . a ‚díjnokok' osztálya, az intelligens proletárok."[2] Ha meglepő is ez a fogalmazás a múlt század nyolcvanas éveiből, mégis reális helyzetre, egy tisztviselői réteg teljes kiszolgáltatottságára hívja fel a figyelmet. A MTOE és az Országos Díjnok Segélyegylet beadványa közötti időben két tisztviselői megmozdulás volt: 1879-ben a fővárosi tisztviselők a királyhoz fordultak panaszukkal jövedelmeik alacsony volta miatt, de fellépésüknek nem volt eredménye.[3] 1880-ban az állami tisztviselők kértek a képviselőháztól 10 százalékos drágasági pótlékot, de nem kapták meg.[4] A múlt századi tisztviselői megmozdulások között a méreteiben is legnagyobb még a nyolcvanas évek közepén bontakozott ki, s célja a katonai és civil alkalmazottak dotáltsága

[1] L. az 1. sz. dokumentumot. Az iratból az is kiderül, hogy nem az 1874-es évben fordultak a képviselőházhoz először, de a korábbi felterjesztések eddig még nem kerültek elő. Az iratot a dokumentumok között — helyhiány miatt — rövidítve közöljük.

[2] OL—K 26—1886—II—260. Az irathoz csatolva van a díjnokok jogvédelmét célzó törvényjavaslat-tervezet is, amelyet helyhiány miatt nem közlünk. A dokumentum érdekessége, hogy már akkor célkitűzésük volt a díjnoki próbaidő maximálisan egy évben való megállapítása, amely gyakorlatilag sokszor egy évtized volt.

[3] A fővárosi tisztviselők szervezkedése az állami tisztviselőkénél később s más formák között indult meg. Az első jelentős fellépésük után szervezték meg takarékszövetkezetüket, amely a segélyezés mellett szervezeti bázisuk is volt. Fővárosi Levéltár. Fővárosi Tisztviselők Szövetkezete iratai 31/1887. — A fővárosi tisztviselők sokszor kétségbeejtő helyzetét jól tükrözi Travnyik Jenő elbocsátott fővárosi díjnok levele: „Nagyságos Polgármester Uram, én nyolc és 1/2 évig voltam a székesfőváros szolgálatában mint napidíjas. Elbocsáttatásom óta a szenvedések valóságos kálváriáját állottam ki. Állásba jutni én, a 40 éven felüli, jelenleg 53 éves, rendkívül lassú írású, irodai teendőkben már alig alkalmas ember, nem tudtam, jóllehet mindent elkövettem évek óta. Hasztalan minden igyekezet, fiatal munkaerők is csak nagy protekcióval juthatnak álláshoz, kenyérhez." Fővárosi Levéltár. Székesfővárosi tanácsi ügyiratok. I. 100/1910/Kcs.

[4] Az állami tisztviselők helyzetéről. Kiadja: A Magyar Tisztviselők Országos Egyesülete. Budapest, 1886.

közötti különbség megszüntetése volt. Az MTOE 1886-ban kiadott tájékoztatója szerint[5] a katonaság altiszti beosztású alkalmazottai nagyobb jövedelemmel rendelkeztek, mint a hivatalnoki kar szakképzett beosztottjai: postatisztek, távirdatisztek, számtisztek stb. Ez az akció részben eredményre vezetett, a civil alkalmazottak lakbérpótlékait felemelték a katonai altisztek lakbérpótlékának szintjére. A millennium időszakában ismét rendezték a közalkalmazottak fizetését és különjuttatásait, de mindezek ellenére a XX. század elején mégis lezajlott az első nagy változás, a vasutasok 1903-ban létrehozták szakszervezetüket, s ezzel új szakasz kezdődött az állami alkalmazottak történetében. A magyar közalkalmazotti egység illuzórikus volta nyilvánvalóvá vált, s a következő évtized meghozta a döntő változást is, a szakszervezet létrehozásának sürgetését, a közalkalmazottak széles rétegeinek érdekvédelme érdekében.

A magyar munkásmozgalom a sajátos belpolitikai helyzetnek és kormányzati rendelkezéseknek megfelelően igyekezett saját harci szerveit és módszereit kialakítani. Óriási számbeli növekedése ellenére sem ment könnyen saját szervezeteinek létrehozása, mert az uralkodó osztályok tartottak a szervezett munkásság erejétől. Mivel az illetékes szervek és minisztériumok akadályozták a szakszervezetek létrejöttét, a szakmai lapok körül ún. szabadszervezetek jöttek létre, amelyeknek munkáját így a hatóságok nem tudták akadályozni. Ennek példáját vették át a szociáldemokrata érzelmű fővárosi és állami közalkalmazottak, amikor az első világháború harmadik évében *Községi Munkás* és később *A Közalkalmazott* címen lapot indítottak, és ezzel egyidőben hozzáláttak a szervező munkához is. Ezt az új történelmi szakaszt megelőzték a háborús évek, amelyek alatt a társadalmi ellentétek tovább mélyültek. A háború alatt támadt gazdasági nehézségek érzékenyen érintették a köztisztviselőket is. Kétségtelen, hogy a különböző közalkalmazotti rétegeket más mértékben sujtotta a háború, mégis elszegényedésük általános volt. A fizetések majdnem teljes változatlansága, az árak mérhetetlen drágulása következtében hihetetlen mértékben, megközelítőleg 65 százalékkal csökkent a tisztviselői életszínvonal. Az elégedetlenség és nyomor általános volt. A nyíregyházi köztisztviselők 1917 márciusában röpcédulákat küldtek szét, abban olvashatjuk: „Hova jutunk? Mi sors vár Magyarország köztisztviselőire és nyugdíjasaira, ha segítő kéz nem nyúl feléjük? Az elmúló tél váratlan szigora, a tartós hideg szokatlanul sok fűtőanyagot igényelt. A megdrágult fűtőanyagok ára megemésztette a tisztviselők vagyonát, ha volt is. A nagy többséget pedig talán örök időkre leküzdhetetlen adósságokba keverte."[6] Az ÁTOE egy fél évvel későbbi beadványából tudjuk, hogy a tűzifa 1914 októberétől 1917 februárjáig *920 százalékkal* drágult![7] Nem túlzás azt állítani, hogy a középrétegek életszínvonala ezekben az években a munkásosztályéhoz hasonlóan nyomorúságossá vált! Bár a polgári családok több anyagi tartalékkal indultak a háború első évében, a mérhetetlen drágaság valóban mindent felemésztett. Az ÁTOE fentebb már idézett beadványából képet kaphatunk az árak emelkedésének arányairól:

1914 októberéhez viszonyítva, 1917 októberéig:

főzőliszt	100%
finomliszt	295%
húsneműek	826%
margarin	612%
rizs	eltűnt
kávé	eltűnt
tea	eltűnt
kakaó	eltűnt
cipőtalpalás	1180%[8]

Ezeket az adatokat a pénzügyi tárca hivatott szakemberei állították össze, hitelességüket a kormányzati szervek sem vonták kétségbe, de alkalmi segélyeken kívül más intézkedés nem

[5] ua.
[6] Somogy megyei levéltár. Gimnáziumi iratok. 1917—144.
[7] A magyar királyi állami tisztviselők rendkívüli kongresszusának emlékiratai a magyar kormányhoz. 1917. december 9. OL—K 26—1918, sz. n.
[8] ua.

történt. Ugyanakkor a segélyek a fizetés százszázalékáig terjedtek, ami messze elmaradt az átlagosan 500—600 százalékos áremelkedések mellett.[9]

A háború okozta feszültség felszínre hozta a nyomor mellett a jogtalanság gondjait is. 1917 tavaszától egymást követték a tisztviselők ébredezésének jelei. Az ÁTOE — bár mindig visszavonulásra készen — kísérleteket tett arra, hogy a közalkalmazotti követelések egy részét a kormányzathoz továbbítsa.

A közalkalmazottak soraiból az első demokratikus szellemű szövetkezés a fővárosban jött létre, 1917. június 9-én. Mint előbb említettük, a magyar munkásmozgalom jól bevált harci módszere alapján lapot szerveztek, a *Községi Munkást*, s e révén indult meg a szervezkedés. A lap első száma augusztus 1-én jelent meg, s adta hírül a szervezés kezdetét: „A községi alkalmazottak már nem védtelenek, már nincsenek kiszolgáltatva a tehetetlen közönyösségnek — ha nem akarják. . . . a Városi Alkalmazottak Szervezetének megalakítása győzelmet jelent. Győzelmet jelent a szervezetlenség, a tehetetlenség és a legvétkesebb közönyösség felett . . . A városi alkalmazottak mától fogva elmondhatják: már van nekünk is osztályharc alapján álló szervezetünk és lapunk. Nemes büszkeséggel valljuk, hogy szociáldemokraták vagyunk . . . Küzdelmeinkben velünk van az egész osztálytudatos munkásság rokonszenve . . ."[10] A VAOSZ ekkor még elsősorban a fővárosi üzemeket, s azokból is leginkább a fizikai dolgozókat képviselte. Rövidesen megalakult azonban a tisztviselői szakosztály, s fokozatosan a vidék is felzárkózott.

A fentebb idézett optimista felhívás semmilyen vonatkozásban nem volt indokolatlan. Hatása túlterjedt a városi alkalmazottak körén, s a központi állami hivatalok tisztviselőinek öntudatosodását is meggyorsította. Éppen a VAOSZ példája nyomán, 1917 szeptemberében, a Számvevőségi Tisztviselők Országos Egyesületének tagsága követelte a rendszeres szervezeti életet, a demokratikus belső rend kialakítását. A régi szellemben élő vezetőség rendőri karhatalmat vett igénybe saját tagjai ellen, hogy a követelt változásokat megakadályozhassa.[11] E nagy port felvert esemény után két hónappal zajlott le az első jelentős tisztviselői sztrájk a postatakarékpénztárban. Ennek külön jelentőséget az ad, hogy a letörésére kirendelt minisztériumi tisztviselők csatlakoztak a sztrájkolókhoz, ami a magyar közhivatalokban példa nélkül álló esemény volt.[12] Őket követték a telefonkezelőnők, akik kétórás figyelmeztető leállást szerveztek, hogy a jogtalanságok ellen tiltakozzanak.[13]

Ezekben a hetekben következett be a döntő és továbbvivő változás, *A Közalkalmazott* c. lap megjelenése, s ezzel a köztisztviselők szocialista szervezkedésének országos méretű kiterebélyesedése. Ez a szervezet is a szociáldemokrata párt kezdeményezésére jött létre, vezetői a párt tagjainak soraiból kerültek ki. A közalkalmazotti egység megteremtése mellett, a közvetlen gazdasági és jogi követeléseiken túl, politikai programot is hirdettek: a hitbizományok eltörlését, a földbirtokosok és bankárok megadóztatását, a mezőgazdasági proletariátus földhözjuttatását stb. Megjelenésük első percétől fogva állandó céltáblái lettek az ÁTOE támadásainak.[14] A politikai hadjárat mellett a terror minden eszközét szentnek találták a „haza védelmében" az ÁTOE urai a szocialista köztisztviselőkkel szemben. A kormányzat is mindent

[9] ua.
[10] Beköszöntő c. cikk. Községi Munkás, 1917. augusztus 1.
[11] A Számvevőségi Tisztviselők Országos Egyesületének elnöke, Herald Lajos fordult a rendőrséghez. Az eseményt — többek között — ismerteti A Közalkalmazott 1917. december 25-i számában Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének Kongresszusa c. cikk is.
[12] Ennek a tisztviselői munkabeszüntetésnek az okairól a korabeli cikk így számol be: „A munka sok és nehéz, idegfeszítő és felelősségteljes. A bánásmód kívánni valókat hagy maga után. A munkahelyiségek többnyire alkalmatlanok, határozottan tisztátalanok, egészségtelenek . . ." A Közalkalmazott, 1917. november 25.
[13] Büchler József felszólalása a közalkalmazottak első nyilvános gyűlésén. A Közalkalmazott, 1917. december 25.
[14] Ebben a hadjáratban vezetőszerepet vitt Vásárhelyi Lajos, az Állami Tisztviselők Lapjának főszerkesztője. A fentiekben már említett közalkalmazotti kongresszuson a szociáldemokrata tisztviselők bojkottot szerveztek ellene, s a választás során kiesett a vezetőségből. A Közalkalmazott, 1917. december 25.

elkövetett az osztályharcos közalkalmazotti szervezkedéssel szemben. Volt, akit vidékre helyeztek, volt akit frontra küldtek, s a legexponáltabb szocialistákat elbocsátották. A nyílt terror eszközei mellett a politikai ügyeskedések fortélyaival is éltek. A hatalom birtokosainak tudtával az ÁTOE jelszavait „forradalmasították"; olyan követeléseket is magukévá tettek, amelyek hangoztatásáért korábban elbocsátás járt. A kormányhoz 1917 végén beadott memorandumokban három pozitív kérés is található: az automatikus előléptetés, a független fegyelmi bíróságok engedélyezése, a női munkaerőknek a férfiakkal azonos jogok biztosítása.[15] Mindezt minimális értékűre csökkenti le az a nemrég előkerült bizalmas irat, amelyben az ÁTOE vezetői gyakorlatilag lemondanak tisztviselőtársaik követeléseinek teljes terjedelmű továbbviteléről, ha reményt nyújt a kormány arra, hogy a vezetőtisztviselők a jövőben ne csak államtitkárhelyettesek, de államtitkárok is lehessenek.[16] Kifelé — a tömegeik előtt — továbbra is harciasnak látszó frázisokat puffogtattak. Az ÁTOE egyik ismert vezetője, Andor Endre így írt fellépéseik eredménytelenségéről: „Látszólag, most a háború idején, a legsúlyosabb időben az eszközök nem váltották ki a jogos kívánságok mértékét kellően megközelítő eredményeket. Most már személyes kihallgatásra megyünk a magyar királyhoz, mert a nemzet képviseleténél nem nyertünk minden irányban kellő és megérdemelt meghallgattatást. Még nem voltunk a királynál. Ha odamegyünk, bajunkon segítve lesz! Hiszünk rendületlenül."[17] Ez a dzsentri szellemű nekibuzdulás több vonatkozásban is csak porhintés volt. Egyrészt — bár akkor évtizedek jótékony homálya fedte — jártak már a magyar köztisztviselők a királynál, de eredménytelenül.[18] Másrészt arról is hallgat Andor, hogy az ő cikke előtt már megkezdődtek az egyezkedések a kormány és az ÁTOE veztői között azokról a feltételekről, melyekért — mint például az államtitkári cím — hajlandók a további lépésekről lemondani.[19] Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének kongresszusa — 1917 decemberében — más vonatkozásban is kísérletet tett, hogy az állami alkalmazottak tömegeit visszaszerezze. A kongresszusra — a korábbi gyakorlattól eltérően — meghívták a Díjnok Egyesület, valamint az Állami Altisztek és Szolgák Egyesülete képviselőit is, azzal a szándékkal, „hogy a közalkalmazotti egységet" demonstrálják.[20] A kongresszus ennek ellenére a politikai balratolódás jegyében zajlott le. A résztvevők „ki vele", „pfuj" kiáltásai közben el kellett hagynia a termet az ÁTOE lapja szerkesztőjének, aki rendszeresen gúnyolta írásaiban a radikalizálódó köztisztviselőket. Ugyanerre a sorsra jutott Herald Lajos is, aki 1917 őszén rendőröket vett igénybe egyesületének tagsága ellen.[21] Az ÁTOE vezetőinek ekkor még pozitív elemeket tartalmazó követelésein is túlléptek — indokoltan — a radikális és szocialista szellemű küldöttek. Közülük is külön kell foglalkozni Robicsek Pál postatiszt felszólalásával, mivel egy évvel később ő már a kommunistákat képviselte a közalkalmazottak soraiban. Elmondta, hogy „. . . amit az egyesület tenni akar, az nem fog sikert eredményezni, mert a memorandumos, a deputációs politikával nem fogja senki meggyőzni a kormányt, amint az eddig volt kormányzatokat sem győzte meg. . . . ellenfelünk az osztályállam, az Esterházyak, a Weiss Manfrédek, a Lánczy Leók osztályállama, mely szankcionálja azt az állapotot, hogy a dohányból, pálinkából, húsfogyasztási adóból összesajtolt fillérekből csak 116 korona 66 filléres fizetés telik, nem is ad tehát több fizetést, mert akkor hozzá kellene nyúlni az Esterházyak, a Weiss Manfrédek, a Lánczy Leók pénzszekrényéhez."[22] Felszólalásában név szerint említett olyan postásokat, akik az éhezéstől megbetegedtek vagy éhenhaltak!

[15] OL—K 26—1918 sz. n.
[16] OL—K 26—1918—XLI—611.
[17] Dr. Andor Endre: Húsvéti szó. Állami Tisztviselők Lapja, 1918. 6. szám.
[18] A korábban már ismertetett 1879-es eseményről van szó.
[19] OL—K 26—1918—XLI—611.
[20] A Közalkalmazott, 1917. december 25.
[21] L. a 11. és a 14. sz. jegyzeteket.
[22] A Közalkalmazott, 1917. december 25.

Ez a fellépés már nyílt szakítás volt az egyletesdivel, a fejbólintójánosokkal. A radikális és szocialista szellemű közalkalmazottak ekkor már el voltak szánva arra, hogy önálló szakmai szervezetet hoznak létre, ezt bizonyítja az ÁTOE kongresszust megelőzően hozott határozatuk:

„A magyar közalkalmazottak szabadszervezetének 1917. évi december 5-én este, a régi képviselőházban megtartott gyűlése megállapítja, hogy az Állami Tisztviselők Országos Egyesülete által 1917. évi december 9-én megtartandó kongresszusát nem az összes közalkalmazottak, hanem a díjnokok és a szolgák kizárásával, kizárólag a tisztviselők részére rendezik. Halaszthatatlan szükségnek mondja ki a gyűlés, hogy most már meg kell alkotni a magyar közalkalmazottak egyetemes szakszervezetét."[23]

Az ÁTOE kongresszus ugyan a felszínen mutatott valami igyekezetet, de gyakorlatilag tényleges közalkalmazotti összefogásra nem törekedett. A szocialista szervezkedés zászlóbontása *A Közalkalmazott* c. lap megindításával az egységes szakszervezet létrehozásának követelésével s azzal a politikai programmal, amelyről már szó volt, nyílt kiállást jelentett a haladás, a szocialista elvek mellett. A szabadszervezet első perctől jól élt a szervezkedés adta lehetőségekkel, s a hozzájuk csatlakozóknak a következőket ígérte és nyújtotta is:

„1. Védelmet minden üldözés ellen;
2. jogi tanácsot minden szolgálati és fegyelmi ügyben;
3. rendkívüli segélyt;
4. betegsegélyt;
5. elhalálozási segélyt."[24]

Az állami alkalmazottak közötti térhódítással egyidőben arra is törekedtek a szabadszervezet vezetői, hogy helyük a magyar munkásmozgalomban megszilárduljon, ezért felvételüket kérték a Szakszervezeti Tanácsba. Kérésükre a válasz 1918. január 18-áról kelt, amelyben örömmel üdvözölték a közalkalmazottak csatlakozását.[25] A Szakszervezeti Tanács-tagság elérése után újra a belső feladatok kerültek előtérbe. Ezek között is egyik legfontosabbnak tekintették az oktatást. Érdemes idézni előadásaikból:

1918. január 29. Bokányi Dezső: Mi a szocializmus?

1918. február 3. Dr. Pogány József: Mit tanulhat a magyar nép az orosz forradalomtól?

1918. február 17. Bresztovszky Ede: Az orosz forradalom hősi korszaka.

1918. március 3. Dr. Landler Jenő: Lehet-e az állami alkalmazott szocialista?[26]

A közalkalmazotti rétegek szervezkedése, szocialista szellemű nevelése irányában hatott a VAOSZ működése is. Számukra is központi kérdés volt tagságuk előkészítése a további feladatokra, s ennek lényeges része volt a szakszervezeti oktatás. Így írt erről 1918 márciusában a *Községi Munkás:* „A szociáldemokrácia új szokásokat, erkölcsöket hirdet és tanít a korábbi elavult előítéletekkel szemben. A szakszervezeti tagok fontos kötelessége tehát megismerni a szocialista igazságokat, mert csak így válnak a nagy, általános munkásmozgalom teljesen meggyőzött és tántoríthatatlan katonáivá, és így válnak fegyelmezett osztályharcosokká. Aki a szervezetbe lép, az egyéni akaratát veti alá a többségi határozatoknak."[27] Ez utóbbi hangsúlyozására különösen azért volt szükség, nehogy a kispolgári anarchia jelentkezésének a szakszervezetben teret engedjenek, mert mint a cikk továbbiakban írta: „a fegyelem útjáról való letérés a szakszervezeti mozgalom halálát jelentené."[28]

A politikai, szakszervezeti nevelés mellett mindkét szervezet szakmai továbbképző tanfolyamokra is gondolt. A szakszervezet belső kiépítésének további lépése a bizalmihálózat megszervezése volt. 1918 tavaszán a bizalmi férfiak testülete a közüzemi munkások között jött létre,[29] a tisztviselők különböző kategóriáinál ennek kialakulása később ment végbe. A köz-

[23] A Közalkalmazott, 1917. december 25.
[24] Felhívás a fokozottabb szervezkedésre c. cikk. A Közalkalmazott, 1917. december 25.
[25] A Közalkalmazott, 1918. január 25.
[26] Az oktatásról c. cikk. A Közalkalmazott, 1918. január 25.
[27] Községi Munkás, 1918. március 1.
[28] ua.
[29] Községi Munkás, 1918. április 1.

tisztviselők mozgalma így is óriási változáson ment át 1917—1918-ban. Az előzőek során láttuk, hogy a memorandumos, egyletesdis, úri kaszinós szellemet tömegeket megmozgató, radikális, sőt szocialista elgondolásokat hirdető szervezkedés törte át, amelyben fontos szerepe volt a szociáldemokraták szervező munkájának, a munkásmozgalom haladó hagyományai átvételének. A kormányzati intézkedéseket részben kijátszva jöttek létre lapjaik körül a szabadszervezetek, azzal a kimondott célkitűzéssel, hogy szakszervezeteket hozzanak létre.

A magyar munkásmozgalom harci módszerei mellett előremutató szerepük volt a köztisztviselői közszellem változásában a polgári radikális irányzatoknak is. További kutatómunka feladata lehet a Galilei-körben tömörült értelmiségiek e téren betöltött szerepének feltárása is. Az 1918 előtti tisztviselői mozgalmak átalakulásának epizódjaként érdemes idézni a Közalkalmazott 1918. novemberi beszámolóját arról, hogy még 1917 végén a deputációzó ÁTOE vezetőket miként leckéztette meg századunk kiemelkedő politikai egyénisége, Károlyi Mihály. A parlament társalgójában várakozó, s végül hozzá is szónoklatot intéző küldöttségnek így válaszolt: „Nem szégyenlik magukat az urak? Tisztes munkában megöregedett úriemberek ide jönnek könyörögni. Aztán kitől kérnek, könyörögnek? Ettől a parlamenttől, ettől a csirkefogó bandától? Hisz ez a társaság nem egyéb, mint mandátumaikat viszontbiztosító-társaság. Ne könyörögjenek az urak, hanem legyenek férfiak, álljanak a sarkukra s egy erélyes demonstrációval többet érnek el, mint ezer könyörgéssel."[30]

A közalkalmazotti szervezkedéseknek egészen új szakasza kezdődött el 1918 novemberével, a magyar polgári demokratikus forradalom győzelmével. Kár lenne feltételezni, hogy problémáik automatikusan megoldódtak, erről a háború okozta súlyos gazdasági körülmények között nem lehetett szó. Lényegesen jobb volt a helyzet a politikai problémák terén, bár itt is inkább a fokozatosság elve s nem a kérdések automatikus rendeződése volt a jellemző. A forradalom győzelme a demokratikus jogok sorában meghozta a szervezkedés szabadságát, s ez kedvezően hatott a közalkalmazotti rétegekre is. Ugyanakkor újabb problémák is felvetődtek, hiszen az ÁTOE felbomlása még nem eredményezhette, hogy a közalkalmazottak szocialista szervezetei uralkodóvá váljanak. Ez sok tényezőtől függött, elsősorban a belpolitika további változásaitól.

A polgári forradalom előrelendülésének napjaiban, 1918. október 26-án kimondták a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének megalakulását.[31] Ezzel egy magasabb szervezeti forma létrehozása kezdődött el. Közbevetőleg megállapíthatjuk, hogy a szakszervezet megalakulását nem ettől az időponttól, hanem 1918. január 18-tól számíthatjuk, tehát attól a naptól, amikor a Szakszervezeti Tanács befogadta a közalkalmazotti mozgalmat a hagyományos ipari szervezkedések közé. Véleményünk szerint ugyanez vonatkozik a VAOSZ-ra is, amely még korábban kezdett működni, de amelynek — mint szakszervezetnek — csak 1918. december 5-én volt meg az alakuló ülése.

A magyar polgári demokratikus forradalom döntő hatással volt a tisztviselői szervezkedésekre is, de esetükben ugyanúgy, mint a munkásszervezeteknél, az alapvető változást csak a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelme utáni fellendülés hozta meg. A kiteljesedés, természetesen, csak akkor következhetett be, amikor a hazai feltételek minden vonatkozásban megvoltak már. A szervezet erősítéséért a győztes polgári forradalom feltételei között is tovább kellett harcolni, s ezt a szakszervezet 1918. decemberi körlevele is bizonyította: „A dicsőséges forradalom megnyitotta a közalkalmazottak előtt is a szabad szervezkedés kapuját. Az eddigi tisztviselő szervezetek, amelyek tagjaik érdekeit csak elárulták, de megvédeni úgyszólván meg sem kísérelték, sorra felbomlanak, hogy helyüket átadják az

[30] Ki az a gróf Károlyi Mihály c. cikk. A Közalkalmazott, 1918. november 15.

[31] „A szabadság napjának hajnalán a hazafiságból minden népi akaratot elnémító Wekerle-uralom végperceiben megalakult a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége" — írta felhívásában a szövetség, 1918 novemberének első napjaiban. Bács-Kiskun megyei levéltár. — Kiskunhalasi Közalkalmazott Szakszervezet iratai — 1918/31.

osztályharc alapján álló szervezeteknek ... A közalkalmazottakra a népköztársaságban és a szocialista társadalomban óriási feladatok várnak. Felkérjük tehát az elvtársakat, támogassanak minket a szervezés és az agitáció nehéz munkájában, hogy táborunk az öntudatos harcosok százezreivel növekedjék."[32]

A szakszervezeti szervezkedéssel párhuzamosan futott a Közalkalmazotti Tanács létrehozása is.[33] Ez elsősorban a vármegyei alkalmazottakat fogta össze, és ha kimondatlanul is, a szakszervezettel szemben foglalt állást. Ennek elsősorban az volt az oka, hogy a köztisztviselők nem akartak a szociáldemokrata pártba belépni, ami az akkori felfogás szerint együtt járt a szakszervezeti tagsággal. De így is pozitív ténynek tekinthetjük a Közalkalmazotti Tanács szerveződését, mert a tisztségviselők egységes táborba tömörítése, a polgári demokratikus kormányzat mellé állítása segítséget jelentett a haladó erőknek a fellépő reakciós irányzatokkal szemben.

A kormányzat a közalkalmazottak helyzetének rendezésére irányuló tárgyalásainak megkezdésekor a szakszervezetet kereste meg, s kormánynyilatkozatban közölte, hogy őket ismeri el tárgyalófélnek, „bár a szövetséghez való csatlakozás természetesen senkitől, semmiféle alakban nem követelhető".[34]

A szakszervezet erkölcsi támogatása olyan kormány részéről, melyben szociáldemokrata miniszterek vannak, a legkézenfekvőbb politikai lépés volt. A kérdésnek volt egy másik oldala is, az, hogy a szakszervezet töretlen erővel lép-e fel olyan esetekben, ha saját pártjának miniszterével találja szemben magát. S itt a kortársaknak negatív tapasztalataik voltak!

1918. november 9-én kezdődtek meg a kormányzat és a szakszervezet tárgyalásai, s a rendezendő kérdéseket 14 pontban foglalták össze. A pontok többsége a különböző közalkalmazotti kategóriák fizetésrendezésével, a díjnokok és női alkalmazottak jogainak rendezésével, a betegségbiztosítás bevezetésével foglalkozott. Voltak speciális követelések is, például a 11. pont: „a közalkalmazotti ügyek eddigi, rosszindulatú szakreferenseinek eltávolítása". S természetesen itt is szó esett az akkor már 41 éve esedékes szolgálati pragmatika-tervezetről is. Ugyancsak felvetették a nők egyenjogúságának hivatali problémáit is, de megfogalmazásában nem léptek előbbre korábbi álláspontjukhoz képest.[35]

Ez a szakszervezeti program nem elégítette ki a radikális elemeket. A szociáldemokrata vezetéssel elégedetlen szakszervezeti tagok, élükön Robicsek Pállal, ellenzékbe mentek át, s az akkor alakult Kommunisták Magyarországi Pártja célkitűzéseit tették magukévá. A kommunista közalkalmazottak frakciója 1918. december 12-én alakult meg: „Korvin Ottó elvtárs, a Kommunisták Magyarországi Pártjának kiküldötte ismertette a különböző kategóriákból megjelent kartársak előtt a proletárság nemzetközi osztályharcának és világforradalmának a gondolatát. ... Élénk és beható vita után kimondották a kommunista közalkalmazottak frakciójának megalakulását."[36] Lapjuk, a *Független Közalkalmazott* nyílt ellenzéki beköszöntővel indult: „... mi ismerjük a közalkalmazotti mozgalmak természetrajzát. A múlt tapasztalatain, a szövetség vezetőségének eddig elkövetett hibáin okulva, a közalkalmazottaknak a hosszú rabságban kifejlődött jellemét ismerve, a szövetségen belül, ha lehet a szövetség mellett, ha másképp nem megy, meg kell szerveznünk a *Független Közalkalmazottak*-nak a szövetségi vezetőség körmére néző, kritikát és ellenőrzést gyakorló, a szövetség vezetésében résztvevő klikken kívül álló, szellemi képességeiket a köz javára hanghoz juttató, sőt a független kritikát gyakorlókat a kormány és a szövetségi vezetőség netáni terrorjával szemben megvédő szervezetét is."[37]

A kommunista frakció megjelenésével a szakszervezeten belül lényegében új helyzet ala-

[32] Győr-Sopron megyei 1. számú levéltár. Kormánybiztosi iratok, 1919—191.
[33] L. a 16. sz. dokumentumot.
[34] L. a 18. sz. dokumentumot.
[35] ua.
[36] L. a 23. sz. dokumentumot.
[37] L. a 20. sz. dokumentumot.

kult ki. A kommunisták ellenzéki fellépése hozzásegített ahhoz, hogy a szakszervezetben eluralkodott nyílt jobboldali szellemmel szemben a vezetés radikális erői felvegyék a harcot. Néhány héttel Robicsekék szervezkedése után a szakszervezet jobboldali vezetői rágalmazni kezdték Robicseket, hogy ezáltal aláássák gyorsan megnőtt tekintélyét. Ez az elvtelen akció nem vezetett eredményre. 1919 januárjában a szakszervezet lapjában, *A Közalkalmazott*-ban nyilatkozat jelent meg, amelyben a Robicsek elleni vádakat hamisnak nyilvánították, s a szövetség vezetősége kijelentette, hogy a *Független Közalkalmazott*-ban megjelent cikkei azt tanúsítják, hogy Robicsek csak a szövetség vezetőségének taktikáját támadta élesen, de „a szövetség egységét nem akarta és nem hagyta megbontani".[38] A frakció ezután is tovább dolgozott, de lapjukat nem tartották fenn. A *Független Közalkalmazott* e rövid fennállása ellenére is harcos szócsöve volt a baloldalnak, s máig is érdekes színfoltja lett a kommunista sajtónak. Robicsek és csoportjának visszatérése a szakszervezetbe fokozta a balratolódást, ami később a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásával vált befejezett ténnyé.

A polgári demokratikus forradalom győzelme után — mint erről már volt szó — a tisztviselői szervezkedések különböző politikai irányzatok égisze alatt lendültek fel. Kár lenne azt hinnünk, hogy a nyíltan reakciós jellegű fellépések voltak a legveszedelmesebbek. Távolról sem ez az igazság. E korszakban súlyos gond volt — s Robicsekék ellenzéki fellépésének fő oka ez, — hogy a korábbi klerikális és királyhű szervezetek tagjai, az állami elnyomó hatalom legreakciósabb képviselői, ezek sorában a bírák, csendőrök is, nagy tömegekben áramlottak a szakszervezetbe, s a demokratikus célkitűzésű, más közalkalmazotti szervezetekbe is. További kutatásokat igényel e tény minden vonatkozásának feltárása, de az kétségtelen, hogy a szakszervezeten belül radikális tisztogatásra lett volna szükség. Sajnos, ez nem következett be, s még a Tanácsköztársaság 133 napja alatt is sok helyi szervezetre volt jellemző, hogy nem tudott harci szervvé válni, mert gyakorlatilag reakciós elemek búvóhelye volt. Persze a szakszervezeti mozgalmat nem ez jellemezte a proletárdiktatúra kikiáltásakor, hanem inkább az, hogy tömegei örömmel csatlakoztak a Forradalmi Kormányzótanács felhívásához. A Robicsek vezette kommunista frakció tehát fellépésével védelmezte a szakszervezetet — mint ezt az akkori vezetés be is látta —, s hozzájárult ahhoz, hogy célkitűzéseit továbbra is az osztályharc hassa át.

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltását követő napon, 1919. március 22-én született az első közalkalmazotti állásfoglalás a proletárdiktatúra mellett: „A Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének főbizalmi testülete 1919. évi március hó 22-én tartott ülésén lelkesedéssel áll a Tanácsköztársaság mellé, és kötelezőleg elrendeli, hogy minden közalkalmazott legteljesebb nyugalommal végezze munkáját a Népbiztosok Tanácsának utasításai szerint ... kötelességévé teszi a főbizalmi testület a szövetség vezetőségének, hogy minden tőle telhetőt tegyen meg a közalkalmazottak érdekeinek megvédésére és a szocialista agitáció minden fegyverét használja fel arra, hogy a közalkalmazottak az új rendszerbe való beilleszkedés szükségességét átérezzék, hogy ily módon az új rendszerre való átmenet a közalkalmazottakra nézve a lehető legkisebb megrázkódtatással történhessék meg."[39] A főbizalmi testület megnyilatkozása nem volt egyedüli példa. Őszinte lelkesedés sugárzott a nyíregyházi tisztviselők felhívásából is: „Az egész világ forrongásban van, a forradalom előidézte új viszonyok közepette minden társadalmi réteg, minden foglalkozási ág igyekszik megfelelően elhelyezkedni, a szervezettség erejével az új társadalomban az őt megillető helyet kivívni."[40]

A szakszervezet tevékenységét a 133 nap alatt a segítőkészség jellemezte. Ide hatott a szakszervezeti választmány április 2-i határozata is. „A szakszervezetek a szocializáló munkálatokban tehetségükhöz képest vegyenek részt,

[38] A Robicsek-ügy befejeződött c. cikk. A Közalkalmazott, 1919. január 25.
[39] A közalkalmazottak a Tanácsköztársaság mellett c. cikk. A Közalkalmazott, 1919. április 10.
[40] Szabolcs-Szatmár megyei levéltár. Szakszervezeti iratok gyűjteménye, 1919—1.

és ügyeljenek arra, hogy a munka zavartalanul folyjék, és a termelés a lehetőséghez képest fokozódjék ... Miután a szakszervezeti fegyelem a Tanácsköztársaságban is nélkülözhetetlen, sőt a forradalom győzelme a munkásság fegyelmezettségétől függ, minden értekezleten vagy gyűlésen figyelmeztetendők a tagok, hogy mihez tartsák magukat. Mindazok, akik a Tanácsköztársaság és a szakszervezeti fegyelem intenciói ellen vétenek, a szakszervezetek kebeléből kizárandók."[41] A Közalkalmazottak Szövetsége — azaz a szakszervezet — ezeket a gondolatokat tovább vitte a proletárhatalom körülményei között, s legfontosabb feladatának a dolgozók nevelését tekintette: „Nevelni kell továbbá a szövetségnek azokat az elvtársakat, akik tagokként a soraikba jöttek. A nevelés munkája egyik legfontosabb szocialista kötelességünk. Az emberek igen nagy része pusztán azért is helyezkedett szembe a szocializmussal, mert nem ismerte, mert nem is érdeklődött a szocialista eszmék iránt"[42] — írja a lap, majd így folytatja: „A szellemi képzéssel előre kell vinnünk azokat a törekvéseket, amelyek a lelki átalakulást célozzák. Ne kényszer kenyérkérdés állítsa be a proletárállamba a közalkalmazottakat, hanem az ész bíráló és útjelző szava. Proletáröntudatra kell szert tenni minden közalkalmazottnak."[43]

Az már a közalkalmazotti szervezetek problémáin túli kérdés, hogy helyes álláspont volt-e a szakszervezet feladatát szinte csak a politikai átnevelésben meghatározni. A szocialista építés öt évtizedes gyakorlata nem igazolta az akkori nézeteket. Ma is időszerű szakszervezeti feladat a dolgozók érdekvédelme, s nem tekintjük ezt egyedül állami feladatnak, miként a Tanácsköztársaság idején tették.

A proletárdiktatúra létrejötte, és az értelmiség beilleszkedése ebbe a történelmi helyzetbe a szocializmus félévszázados történelme során különböző formákat öltött. Tudjuk, hogy a bolsevikok 1917 végén igen nehéz körülmények között kezdtek az állami élet újraindításához, mivel az orosz értelmiség jelentős része szemben állt velük és szabotált. Azt is tudjuk, hogy Lenin a magyar forradalommal foglalkozva, annak egyik pozitívumának tekintette, hogy a munkáshatalom az értelmiség jelentős részének támogatása mellett jött létre. A támogatást a magyar proletárállam a köztisztviselők nagy részétől is megkapta. Problémák adódtak ebben a kapcsolatban, persze, mindkét részről.[44] Mielőtt e kérdést taglalnánk, világosan kell látnunk azt is, hogy a szocialista államgépezet már eleve egyszerűbb kellett hogy legyen, mint az, amely a félfeudális monarchia ügyeit vezette. De ehhez még hozzájárult a háború örökségeként, hogy az eleve túlméretezett apparátus szinte a duplájára nőtt. Ezt a terhet a munkáshatalom nem háríthatta a dolgozókra — mint ezt később az ellenforradalmi rendszer tette —, hanem kísérleteket tett arra, hogy a hivatalnoki kar egy részét a termelőmunkában hasznosítsa. Ennek érdekében szaktanfolyamokat akart szervezni, hogy más szakmákban tudjon egy részüknek megélhetést biztosítani. Ez a terv egyöntetű helyesléssel nem találkozott, sőt később — a Tanácsköztársaság megdöntése után — az ellenforradalmi propaganda ezt mint értelmiségellenességet igyekezett feltüntetni.

A proletárállam részéről a megértés volt a döntő, de helytelen nézetek is voltak, mint például az, hogy minden közalkalmazottat el kell bocsátani, s munkájukat a tanácsok lássák el. Ez a nézet — valószínűleg — az orosz és magyar viszonyok közötti különbség meg nem értéséből származott.

A közigazgatás átszervezése fontos feladata volt a Tanácsköztársaságnak, ezzel a kérdéssel a 133 nap alatt végig foglalkoztak. Maga a szakszervezet is számos javaslatot tett a hivatali apparátus egyszerűsítésére, s a megmaradó

[41] A szakszervezetek céljai a jelenben c. cikk. A Közalkalmazott, 1919. április 10.
[42] ua.
[43] ua.
[44] A kérdésnek jelentős irodalma volt már a maga idejében is. Mindkét oldalról voltak az útkeresésnek kísérletei. Az ismertebb cikkek: A közalkalmazottak az új rendben. A Közalkalmazott, 1919. április 10.; Rabinovics József: A közalkalmazottak és a proletárforradalom. A Közalkalmazott, 1919. április 10.; A szakszervezet céljai a jelenben. 1919. április 10.; Varga Jenő: Régi és új bürokrácia. A Közalkalmazott, 1919. május 10; stb.

közalkalmazottak szakképzettségének fokozására. A munkáshatalom nem úgy kívánta megoldani a felduzzasztott hivatali létszám csökkentését sem, mint a jobboldal, azaz az összes dolgozó nő elbocsátásával, hanem az elért szakképzettség fokát tekintették döntőnek. Ez már tényleges megvalósítása volt a női egyenjogúság elvének.

1919 áprilisától a helyi tanácsok területén igen sok új ember került az állami hivatalokba. „Már most is meg lehet állapítani, hogy a munkások, katonák és földmíves szegények tanácsai a legtöbb helyen helyes érzékkel állapították meg az eddig kiadott kormányzótanácsi és népbiztosi rendeletek nyomán azt, hogy a helyi közigazgatás vezetését miképpen lehet a helyi különleges viszonyoknak megfelelően a legcélszerűbben megoldani. ... Bámulatos tehetséggel vesznek részt ebben a munkában a szervezett munkások, s a maguk imponáló fölényével és fegyelmezett tudásával kényszerítik rá a megmaradt hatósági közegeket az új szellemben való munkára"[45] — írta 1919 áprilisában a *Munka* c. kőnyomatos tudósító, amelyet a Belügyi Népbiztosság adott ki. Lényegében ezt a kérdést — az új hivatali közszellem problémáját — boncolgatta Varga Jenő is a *Népszavá*-ban és *A Közalkalmazott*-ban megjelent cikkében. A régi hivatalnoki garnitúrát bírálva írja: „Az az ősi rendszer, hogy előbb van meg az álláskereső, és azután gondolnak ki a kedvéért egy új hivatalt, benne él még most is a legtöbb tisztviselő gondolatmenetében."[46] A továbbiakban Varga egy új bürokrácia kialakulására hívja fel a figyelmet: „Akadnak vállalatoknál munkásellenőrző tanácsok, amelyek valamennyi tagjukat mentesítik a produktív munkától, és csupán látszatra végeznek ellenőrző munkát. Így például odaülnek a könyvelő mellé, és ellenőrzik, hogy az mit könyvel. Az ilyenforma ellenőrzésnek, természetesen, semmiféle létjogosultsága nincsen... a termelés még kisebb lesz, mint eddig, a bürokrácia pedig nagyobb."[47]

A fenti áttekintés alapján már látható, hogy az új államapparátus kialakításának mikéntje a Tanácsköztársaság napirendi kérdése volt.

A közalkalmazottak a 133 nap alatt igen fontos új feladatokat láttak el, amelyek a proletárdiktatúra lényegéből következtek, s amelyeknek végrehajtása terén gyakorlatuk nem volt, mert még nem is lehetett. Ilyenek voltak: a szocializálásban való részvétel, az új szociális intézkedések bevezetése s a régi feladatok új szellemű ügyintézése a közellátás, a lakásügyek terén s az élet mindennapi problémáiban. Az egész időszakot tekintve azt kell mondanunk, hogy az állami hivatalnoki kar nagy része becsülettel szolgálta a Magyar Tanácsköztársaságot, sokuk fegyverrel a kézben harcolt a Vörös Hadsereg soraiban is, a szocialista haza védelmében.

Az való viszont, hogy a gyors létszámnövekedéssel olyanok is a szakszervezetbe kerültek, akiknek nem lett volna helyük az új államapparátusban. Ez a tény azonban nem homályosíthatja el a nagy többség pozitív helytállásának emlékét.

A közalkalmazottak szervezkedéseinek története 1917-től 1919 augusztusáig olyan haladó hagyomány, amelynek ápolása a szakszervezeti tagság örök feladata lesz.

A tanulmány első részében már szó volt arról, hogy a közalkalmazotti szervezkedések történetéből jelenlegi kutatásaink során vizsgálat tárgyává csak azokat az egyesületeket, szervezeteket tettük, amelyek közvetlenül vagy közvetve a szakszervezet létrejöttét készítették elő. Ettől eltérő mozgalmak történetének felderítése már kívül esik vizsgálódásaink körén. Ebből az alapelvből elindulva a Horthy-korszak, a közalkalmazotti szakszervezet története szempontjából, teljesen negatív. A rendszer fasiszta jellegéből következően demokratikus szellemű, a parancsuralmi gondolkozással szembe forduló és jogaiért síkraszálló állami alkalmazotti egyesületet nem tűrt el. Míg a dualizmus záró időszakát a kiterebélyesedő és demokratizálódó szakszervezeti jellegű szervezkedés jellemezte, addig a Horthy-korszakban ellenkezőleg, a demokratikus szervezkedésnek a rendszer első percétől útját állták, és a közalkalmazottakat a legszigorúbb ellenőrzésnek vetették alá.

A fentiek miatt a Horthy-korszakban a közalkalmazottak között szakszervezeti élet nyomait sem kutathatjuk, hanem inkább csak néhány szembetűnő sajátosság tárgyalására szorítkozunk. A közalkalmazottak életviszonyainak, politikai helyzetének részletes feltárása kívül esik a magunk elé tűzött kutatási célok terén, és további történeti feltáró munkára biztatnak.

A Magyar Tanácsköztársaság megdöntése után az ellenforradalom üldözöttjei és áldozatai között számos közalkalmazott is volt. Az ideiglenesen uralmukat vesztett elnyomók bosszúja alig ismert határokat. A hivatali retorzióktól a gyilkosságokig minden benne volt az ellenforradalom fegyvertárában. Bár az ellenforradalom közalkalmazotti politikájának kialakítása évekig tartott, az már az első percektől nyilvánvaló volt, hogy az antibolsevista magatartás és az antiszemita hangvétel a közalkalmazásban maradás alapfeltételei közé tartozik.

1919. szeptember 24-ről kelt az a belügyminiszteri irat, amely „a Tanácsköztársaság ideje alatt tanúsított magatartás" felülvizsgálatát rendelte el.[48] A fegyelmi vizsgálatok a legtöbb esetben súlyos ítéletekkel, állásvesztéssel zárultak. Ezzel egyidőben mindkét közalkalmazotti szakszervezetet betiltották, vezetőiket perbe fogták. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal a szakszervezetek ellen folytatott eljárások kivizsgálására 1920 nyarán egy missziót küldött hazánkba. Ennek jelentésében található egy levél, amelyet elutazásuk napján kaptak az akkor már feloszlatott közalkalmazotti szakszervezet vezetőségétől. Ebben leírják üldöztetésüket, s kérik, hogy a nemzetközi szervezet tegye lehetővé:

„1. az egyesülési szabadság visszaállítását,

2. a politikai bűncselekményekkel vádoltak szabadon bocsátását,

3. a fegyelmi bizottság minden igazságtalan ítéletének a revízióját,

4. hogy a kormány visszaszolgáltassa a szövetség okmányait és elkobzott vagyonát".[49]

Kérésükre választ nem kaptak, s tovább folyt az ellenforradalmi rendszer konszolidálódása. Köztisztviselői téren, a már említett ideológiai szempontokon kívül, a B-listázás elkerülésében fontos szerepet játszott a származás, a ranglétrán elfoglalt hely is. A Minisztertanács 1923. évi jegyzőkönyvében az elbocsátások irányelvei kapcsán a következőket olvashatjuk: „az intelligens elem és az amúgy is súlyosan megpróbált középosztály kímélése céljából legelsősorban olyan alkalmazottakat fog létszámapasztási állományba helyezni, akiknek elbocsátása a legkisebb sérelemmel jár, illetőleg akik az állammal szemben békebeli jogrendszerünkben is a legkevesebb igényt támaszthattak az állandó szolgálatra. Ilyenek a napidíjasok és napibéres altisztek, valamint általában az ideiglenes alkalmazottak."[50] Ugyanez a határozat azt is kimondja, hogy „legszigorúbb mértékkel fogja mérni a kommunizmus alatt tanúsított magatartásukért elítélteket".[51] A cél már akkor világos volt, ti. az, hogy bázisréteggé tegyék — különböző kedvezményekkel — a közalkalmazottakat. Az úri középosztály ideológiája ebből a helyzetből származik. Bizonyos előnyöket élvezhettek azért, mert ütköző réteget képviseltek a hatalom tényleges urai és az elnyomottak között.

A háború előtti ÁTOE nyomdokain létrehozták a keresztény és nemzeti tisztviselői egyesületet. A KANSZ reakciós vezetés alatt állt, tényleges érdekvédelmi munkássága nem volt. Amíg a háború és a forradalmak kora előtti ÁTOE, ha mindig visszavonulásra készen is, de jogos érdekek védelmében néhányszor síkraszállt, mozgalmakat szervezett vagy legalább előszobázott, addig 1919 után a KANSZ volt az a fórum, amely első fokon elfojtott minden közalkalmazotti megmozdulást. A KANSZ kü-

[45] A közigazgatás átszervezéséről c. cikk. A Közalkalmazott, 1919. április 25.
[46] Varga Jenő id. cikke
[47] ua.

[48] Békés megyei levéltár. Alispáni iratok, 1920/2725/7.
[49] L. 35. sz. irat.
[50] L. 38. sz. irat.
[51] ua.

lönböző szervezetei élén a hivatalfőnökök álltak, s eleve megszűrték minden kérést vagy követelést, ami a közalkalmazottak soraiban felvetődhetett. Ennek a fentről irányított szervezkedésnek sem sikerült azonban maradéktalanul az uralkodó osztály oldalára állítania a köztisztviselőket. A budapesti csendőrkerületi parancsnokság 1929. szeptemberi jelentése, az előbbi állításunk igazát illetően nem hagy kétségeket: „Az eddig türelmes és jámbor tisztviselő körökben erős forrongás észlelhető. Ma ott tartunk, hogy jóformán lehetetlen úgy a közalkalmazott, mint magánvállalatok tisztviselőivel összejönni, anélkül, hogy kétségbeejtő nyomorukat fel ne tárják, s ki ne mutassák, hogy dotációjukból még a legszerényebb megélhetés sem lehetséges. A legnagyobb elkeseredés hangján beszélnek a kormányról és a jelenlegi keresztény irányzatról, amely programjába vette fel a tisztviselők anyagi helyzetének javítását, de ígéretét semmiképpen sem váltotta be."[52]

A köztisztviselők állandó megfigyelése, rendszabályozása és kordában tartása az állami szervek folyamatos tevékenysége volt az ellenforradalmi rendszerben. Mint az előzőkben láttuk, először elüldözték a demokratikus gondolkozásúakat, azokat, akik a forradalmak időszakában szerepet vállaltak, majd a rendszeres létszámcsökkentésekkel az egész köztisztviselői kart meghátrálásra késztették. A köztisztviselőknek tilos volt az ellenzéki politikai szervezkedésekben való részvétel, erről az 1938-as miniszterelnöki rendelet így szólt: „A 3400/1938. ME sz. rendelet megtiltja a köztisztviselőknek és közszolgálati alkalmazottaknak, hogy tagként belépjenek olyan egyesületbe vagy bármely más megjelölésű szervezetbe, amelyben való részvételük vagy tagságuk ellentétbe állítja őket az állam törvényes rendjének követelményeivel . . ."[53]

Az már a rendszer farizeusságából következett, hogy a jobboldali „ellenzéki" politikai pártok és szervezetek tagsága nem számított büntetendő cselekedetnek.

Az is az igazsághoz tartozik, hogy nemcsak a szigor és a fegyelmezés módszerét alkalmazták a közalkalmazottakkal szemben. Különböző juttatások, a korrumpálás, a népellenes intézkedésekben való érdekeltté tétel, az antiszemita hecckampányok, a fajüldöző intézkedések anyagi hasznának lefölözése stb., összességükben szintén a központi célt, a feltételek nélkül engedelmeskedő közalkalmazotti réteg kialakítását célozták.

A társadalom alapvető osztályát, a munkásságot, a nagy tömegű nincstelen vagy néhány holddal rendelkező parasztságot, valamint az értelmiség vezető rétegeit tartósan megnyerni nem tudták, s ezt fennállásuk egész ideje alatt azzal akarták leplezni, hogy minduntalan a közhivatalnokok, az úri középosztály hűségére hivatkoztak. A valóságban a rendszer bázisát jelentő hivatalnoki réteg számszerűségében, társadalmi és politikai súlyát illetően önmagában nem lett volna képes uralmuk fenntartására, ehhez az a fasiszta államgépezet is kellett, amelynek ők is részesei voltak. A KANSZ a maga reakciós vezetőivel, úri kaszinóival messzemenően elősegítette a tisztviselők hamis illúzióinak tovább élését, amely a múlt századi dzsentritől a Horthy-korszak hazug propagandafogásához, a „nemzetmentő" úri középosztály elméletének kiagyalásához vezetett. A KANSZ lényegében tehát nem a közalkalmazottak érdekvédelmi szervezete, hanem az uralkodó osztály ellenőrző szerve volt az államapparátus dolgozói felett.

Osztályharcos szakszervezete a burzsoá szolgálatban álló tisztviselői karnak nem is lehetett. A korábbi szervezetek töredékeként a két világháború között a Vasas közüzemi csoportja működött, ennek volt tagja Schönherz Zoltán is. A harmincas évek elejéig az SZDP is szervezte a városi alkalmazottakat, később ez is elhalt.

A második világháború utolsó éveiben a nemzeti ellenállás talaján találkoztak újra a köztisztviselők legjobbjai, de ez a szervezkedés csak szűk körben folyt.

A döntő változást az ellenforradalmi rendszer bukása, a felszabadulás jelentette.

A közalkalmazotti mozgalmak napjainkban közel egy évszázados történetének főbb fejezetei jeles színfoltját alkotják haladó hagyományainknak. Az eltelt évszázad kiemelkedő időszakai természetesen azok az évek voltak, amikor sorsukat összekötötték a nép vezető erejének, a munkásosztálynak sorsával. Töretlen és szakadatlan a közalkalmazotti szervezkedés csak az elmúlt 25 évben, a felszabadult országban lehetett. Ennek tárgyalása már a következő tanulmány témakörébe tartozik.

[52] A budapesti csendőrkerületi parancsnokság jelentése az állami tisztviselők helyzetéről és hangulatáról. 1929. szeptember 15. OL—K 269—1921—146 565—511.

[53] Csongrád megyei 2. számú levéltár. Hódmezővásárhelyi elnöki iratok. 1938—115/1776.

Dr. Gáspár István, dr. Karcsay Sándor, Kőrösi Tibor, dr. Varró Tibor:

A KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETE 25 ÉVES MUNKÁSSÁGÁNAK ÁTTEKINTÉSE

Negyedszázaddal ezelőtt, 1945. február 22-én, amikor a Közalkalmazottak Szakszervezete Budapesten alakuló gyűlését tartotta, hazánkban még súlyos harcok dúltak. A gyilkos fasizmus végső erőfeszítéssel próbálta megfordítani a történelem kerekét, hiába. A Szovjetunió és a vele szövetséges nagyhatalmak felkészültek a döntő ütközetre, csapásaik szétzúzták a militarista-fasiszta gépezetet, s e világtörténelmi győzelem nyomán hazánkban is megnyílt a demokratikus fejlődés lehetősége.

A felszabadulás után új szakasz kezdődött a közalkalmazottak szervezkedésének történetében. Huszonöt évi megszakítás után olyan területen tette meg első lépéseit a szervezkedés, ahol az ellenforradalmi Horthy-rendszer mindent elkövetett azért, hogy e társadalmi réteget távoltartsa, elszakítsa a magyar szakszervezeti mozgalomtól, szembeállítsa a többi dolgozó osztállyal és réteggel, mindenekelőtt a forradalmi proletariátussal és kommunista pártjával. Sikertelenül. A haladó szellemű közalkalmazottak keresték az új élet felé vezető utat, s a barátokat, a harcostársakat körükben találták meg.

A szakszervezet politikai harcok közepette született, s maga is küzdőtere volt a haladás mellett és ellene fellépő erők harcának. A kisgazdapárt egyes reakciós vezetői s egyes elvakult antikommunista beállítottságú szociáldemokrata funkcionáriusok megkísérelték kezükbe ragadni a vezetést. Fő törekvésük az volt, hogy a marxista pártok irányába elkötelezett mozgalom helyett pártpolitika-mentes szakszervezetet teremtsenek. Kísérletük támogatásra talált a régi közalkalmazottak egyes csoportjainál, sőt a vezetőség egy részénél is. A kritikus helyzetben a Szakszervezeti Tanács elnöksége lépett közbe. A haladó erők támogatásaként felfüggesztette a vezetőséget, és intéző bizottságot bízott meg az ügyek vitelével.

A fordulatot a népi demokratikus forradalom győzelme hozta meg, amikor sor került az államapparátus meghódítására, a népi demokratikus fejlődéssel szemben álló erők felszámolására.

Szabaddá vált az út a haladó, az alkotó gondolatok számára, de még sok nehézséget, ellentmondást, visszahúzó erőt kellett legyőzni ahhoz, hogy e fiatal mozgalom gyökeret verhessen, kibontakozhassék.

A szakszervezeti mozgalomnak olyan területen kellett utat törnie, ahol hiányoztak a tradíciók, a tapasztalt káderek, a munkatapasztalatok, s így tevékenysége gyakran útkereső, kísérletező volt, az eredmények mellett nem volt mentes a buktatóktól, kudarcoktól sem. Sok energiát, szellemi kapacitást igényelt a szakszervezet tagságának összetételéből, sajátosságaiból adódó feladatoknak megfelelő vezetési stílus és a társadalmi változáshoz alkalmazkodó szervezetek kialakítása. Jelentős útszakaszt kellett megtenni ahhoz, hogy a szakszervezet megtalálja munkájában a hagyományos, a klasszikus funkcióknak, a fejlődésből adódó, azzal lépést tartó, az általánoshoz igazodó, de attól sokban mégis eltérő feladatainak helyes ötvözését.

A feladatokat közelebbről az határozta meg, hogy szakszervezetünk szerepe

a) szocialista rendszerben érvényesül, ahol a szakszervezetek maguk is részesei a hatalom gyakorlásának, s közvetlenül felelősek tagságuknak a társadalmi és gazdasági építőmunka sikereiért, mert minden részérdek érvényesítésének csak ezen belül és ezekkel összhangban van lehetősége;

b) közszolgálati dolgozók körében realizálódik, akiknek munkája közvetíti a munkáshatalom szervező és irányító szerepét, a társadalmi vívmányokkal kapcsolatos védelmi funkcióját.

Mindezek alapján a Közalkalmazottak Szakszervezete tevékenységének fő területeivé a következők váltak:

1. az állami munka szakszervezeti eszközökkel való segítése, ami egyfelől tevékeny hozzájárulás a munkáshatalom erősítéséhez, másfelől a közalkalmazotti munka erkölcsi és anyagi megbecsülésének is előfeltétele;
2. a tagság élet- és munkakörülményeinek javítása érdekében kifejtett munka, ami magában foglalja a jogos csoport- és egyéni érdekek védelmének minden vonatkozását (a munkajogi védelmet, az üdültetést, a szociális gondoskodást stb.);
3. a szocialista tudat erősítését szolgáló kulturális-nevelő, agitációs és propagandatevékenység, valamint az ehhez kapcsolódó sporttevékenység.

Az egyes ágazatokban jelentkező feladatokat tovább differenciálja, hogy a közszolgálati munka különféle jellegű (pl. a minisztériumi és tanácsi igazgatási, igazságügyi stb.) területein eltérően jelentkeznek a problémák; továbbá, hogy a szakszervezet tagságának egy része nem is a szoros értelemben vett állami munka területein, hanem a tudományos kutatás és a népművelés különféle munkaterületein, egy másik része (főleg a néphadsereg polgári alkalmazottai) pedig termelő tevékenységet folytató üzemekben dolgozik.

A három említett fő területen végzett munka — különféle fejlettségi szinteken és eltérő hatékonysággal — mindvégig jellemezte szakszervezetünk tevékenységét. Magától értetődik azonban, hogy az egyes feladatok nem voltak egyformák vagy egyforma jellegűek népi demokráciánk fejlődésének különféle szakaszaiban (a munkáshatalomért vívott harc, a szocializmus alapjainak lerakása, illetve a szocializmus teljes felépítése szakaszában).

A következőkben külön-külön jellemezzük a szakszervezetnek e három fő ágazatban végzett munkáját. A huszonöt éves tevékenység bemutatásához ezen kívül a mozgalmi munka két további oldalát is ismertetjük. Egyrészt azt: hogyan fejlődtek, hogyan töltik be a szerepüket mozgalmi tevékenységünk szervezeti keretei, másrészt, hogy mit tettünk szakszervezetünk nemzetközi munkájának, kapcsolatainak fejlesztése és hasznosítása érdekében.

AZ ÁLLAMI MUNKÁT SEGÍTŐ TEVÉKENYSÉG

A dolgozók legalapvetőbb és legáltalánosabb érdeke a fejlett szocialista társadalom felépítése. Ennek azonban fontos feltétele, hogy a gazdasági, szociális és kulturális építést a munkáshatalom államilag irányítsa, szervezze. Ebből következik, hogy annak a szakszervezetnek, amely e tevékenységet éppen az államapparátus dolgozóinak körében fejti ki, nemcsak a saját tagsága, hanem az összes dolgozók, az egész szakszervezeti mozgalom iránt legfőbb kötelessége az állami munka szakszervezeti eszközökkel való segítése, s ezáltal a munkáshatalom állami szervezetének erősítése.

A felszabadulás utáni első években az újonnan keletkezett közalkalmazotti szakszervezetekre ez mindenekelőtt azt a feladatot rótta, hogy vegyenek részt a régi állami apparátus tisztviselői karának a nyilvánvalóan népellenes elemektől való megtisztításában. Küzdeniük kellett továbbá, a történelmileg adott lehetőségek határain belül, az állami munka demokratikusabbá tételéért. A szakszervezeti vezetésen belül a haladó erőknek kemény harcot kellett folytatniuk ezekben az években a még erős bázissal rendelkező reakciós elemekkel szemben, akik a „pártpolitikától mentes szakszervezet" jelszavával valójában a saját politikai céljaik elérésére, a közigazgatás demokratizálódásának megakadályozására igyekeztek felhasználni a mozgalom szervezeti kereteit.

Csak a munkáshatalom teljes győzelme után, az ötvenes évek küszöbén sikerült kiszorítani a reakciót a szakszervezet vezetéséből. Ugyanakkor a közalkalmazottak osztályösszetétele-

nek kedvező irányú átalakítására is az eddiginél nagyobb mértékben nyílt lehetőség.
1949 augusztusában megszületett a Magyar Népköztársaság Alkotmánya, amely — bár a benne rögzített elvek és szervezeti rendszer megvalósulásához még időre volt szükség — létrehozta az új, a szocialista állami konstrukciót. Létrejött a tanácsi szervezet, időszerűvé vált a népi közigazgatás megteremtéséért folyó harc. Sorra került az új típusú igazságügyi és ügyészi szervezet kialakítása.
Az 1949. októberi egyesülési kongresszus után a Közalkalmazottak Szakszervezete felépítésében is alkalmassá vált arra, hogy az új típusú állami szervezet fejlődésével párhuzamosan, az ennek munkáját segítő mozgalmi feladatok teljesítését szervezze.
Ezekben az években kellett kialakítani a szocialista rendszerhez hű és politikailag megbízható állami apparátust. Számot kellett vetni azzal a ténnyel is, hogy az állami szervezet változásával együtt az államhatalom gyakorlásának és az államigazgatásnak a feladatai más természetűekké váltak. A régi államigazgatás feladatai túlnyomórészt a szoros értelemben vett igazgatási és rendészeti funkciókra terjedtek ki, most viszont egyre inkább előtérbe került a gazdasági élet közvetlen irányítása és ellenőrzése, valamint a lakosság körében végzendő politikai, tömegszervezeti munka.
Mindez sok személyi változást követelt. Olyan új erőket kellett bevonni, akik nem rendelkeztek — az adott történelmi helyzetben még nem is rendelkezhettek — az államigazgatási munkában régebben megkövetelt képesítéssel. Ebből átmenetileg hátrányok is származtak, e hátrányokat azonban a jövő érdekében tudatosan vállalni kellett. Sok problémát okozott ugyanis, hogy megfelelő szakképzettség nélküli vezetőknek kellett megbirkózniuk a gyakran nagyon bonyolult, gazdasági vagy egyéb szakértelmet igénylő tennivalókkal.
Nehéz feladatok elé állította ez a helyzet a szakszervezetet is. Ilyen körülmények között különösen fontossá vált a hivatali munka segítését célzó munkamozgalom kifejlesztése. A szakszervezet felismerte ezt a szükségletet, és kezdeményezően lépett fel. A kibontakozó mozgalomba a dolgozók széles rétegei nagy lelkesedéssel kapcsolódtak be. Az akkor mindjobban eluralkodó személyi kultusz légkörében azonban a mozgalom hamarosan formálissá vált és szinte elsorvadt. Az a nagyszerű kezdeményezés, amely a bürokrácia elleni harcot tűzte zászlajára, fokról fokra maga is elbürokratizálódott. A sikertelenségben nemegyszer a szakszervezeti módszerek differenciált alkalmazásában való járatlanságnak is része volt. Megkíséreltük a közalkalmazottak körében munkaverseny szervezését, de az ipari dolgozók körében folyó verseny módszereinek mechanikus átmásolásával, anélkül, hogy a közszolgálati tevékenység sajátosságait figyelembe vettük volna. Ez az erőfeszítés így eleve csak formális lehetett, és gyengítette a szakszervezet munkájának tekintélyét.
A szakszervezet mozgalmi célkitűzéseinek jelentékeny része az akkori fejlettségi viszonyokhoz képest helyes volt. A megvalósítás azonban — különösen az ötvenes évek elején — fogyatékos volt, és nagyrészt emiatt szinte teljesen sikertelen maradt. Az erőfeszítések hatékonysága nem kielégítő mértékének emellett az is oka volt, hogy átmenetileg a szakszervezeti munka tartalmára és céljára vonatkozó lenini tanításokat eltorzító, kártékony nézetek kerültek felszínre, s ezek még a párt- és állami vezetésben is eluralkodtak. Elterjedt vélemény volt, hogy a szakszervezetek szerepe a szocializmus építése során csökken. Ennek megfelelően számos vezető igyekezett a proletárdiktatúra mechanizmusának ezt a fontos láncszemét háttérbe szorítani, másodrendű feladatok formális végzésének eszközévé változtatni. Ha a szakszervezet önállóan lépett fel a dolgozók érdekeinek védelmében, a „szindikalizmus" vádját vonta magára. Ilyen körülmények között a szakszervezet érdekvédelmi munkája is jórészt hatástalan maradt, így pedig a mozgalom egyéb feladatainak teljesítésében sem lehetett elérni érdemleges eredményt.
A párt 1953. júniusi határozata feltárta a szocialista építésben elkövetett hibákat, s fellépett az említett, gátló tényezőkkel szemben is. Ettől kezdve, jóllehet bizonyos visszaesésekkel, a szakszervezeti mozgalom ismét a kedvező irányban fejlődött. Szakszervezetünk felismerte a társadalmi bázis kiszélesítésének szükségességét, s igyekezett sok jól felkészült, de eddig a szakszervezettől távol álló dolgozót bekapcsolni a munkába. Kedvezően hatott az a tény is, hogy az állami apparátus intézményei mellett növekvő számban terjedt ki a szakszervezet tevékenysége az újonnan keletkező tudományos és más, kulturális intézményre, s ez élesen vetette fel a mozgalmi eszközök differenciált alkalmazásának szükségességét. Zavarta viszont a fejlődést, hogy jobboldali, revizionista elemek — a párt helyes önkritikájának helytelen módon történő kihasználásával — el akarták téríteni a szakszervezeteket a munkáshatalom következetes támogatásától, legfontosabb feladatának vállalásától.
Az állami munkát segítő tevékenységünk fejlesztésének fontos határköve volt az SZKP XX. kongresszusa, mert — amellett, hogy minden politikai tényező fejlődése számára kedvezőbbé tette a légkört — a célkitűzések és a módszerek alapos felülvizsgálatára ösztönzött. Szakszervezetünk III. kongresszusa, amelyet az ellenforradalom kirobbantását közvetlenül megelőző időben tartottunk, már ezt a hatást tükrözi, s még inkább a magyar szakszervezetek 1958-ban tartott XIX. kongresszusa, amely már az ellenforradalom előzményeiből levont tanulságokat is figyelembe vette. Ez utóbbi kongresszus tisztázta a szakszervezetek szerepét a szocializmus építésében, s legfontosabb feladatként a munkáshatalom erősítését jelölte ki.
Saját területünkre alkalmazva ezt a feladatot, továbbra is kitüntetett szerepet szántunk a munkamozgalomnak. Ennek régebbi, túlnyomórészt agitációs jellegű és mechanikussá vált módszerei helyett azonban az egyes szakterületek sajátosságainak megfelelő olyan tevékenységet igyekeztünk kifejleszteni, amelynek fő célja az volt, hogy az adott környezetben, a leghatásosabban fejlessze a dolgozók hivatásszeretetét és munkaerkölcsét. A mi területünkön viszonylag nem nagy számban található üzemi jellegű munkahelyeken továbbra is alkalmazhatók voltak a munkaverseny különféle formái. A hivatalokban, a tudományos és közművelődési intézményekben viszont a munkaértekezletek szerepe bontakozott ki. (Ezek rendszeres megtartását — kezdeményezésünkre — az 1960-ban kiadott tanácsi ügyrendek elő is írták.) Számos helyen nyílt eszmecserék bontakoztak ki a munka jobb megszervezésére irányuló elgondolásokról és a közösségi szemlélet erősítésének lehetőségeiről. A munkaértekezletek szervezésénél és megfelelő tartalommal való kitöltésénél azonban sok nehézséggel és meg nem értéssel kellett küzdenünk.
Már ebben az időszakban úgy gondoltuk, hogy a munka megjavítására irányuló törekvéseknek a munkaértekezletek mellett a hivatali munkaterületeken is számtalan más, célravezető módszere lehetséges, és ezeknek minden szakterületen, sőt szinte minden intézménynél más és más helyi feltételek alapján, differenciáltan kell kibontakozniuk. Nagy jelentőséget tulajdonítottunk akkoriban ezen belül az olyan munkakollektívák, komplex brigádok mozgalma kibontakozásának, amelyeknek tagjai közös terv szerint és tudatosan támogatják egymást, segítséget nyújtanak egymásnak politikai, szakmai tudásuk növeléséhez.
Az állami munka segítésében fontos eszköznek tekintettük a dolgozók szakképzésének fokozását. Abból indultunk ki, hogy a felszabadulás után funkcióba került dolgozók időközben jelentékeny gyakorlati tapasztalatokat, sőt különböző tanfolyamokon fontos elméleti ismereteket is szereztek. Elérkezett az idő, hogy az egyre bonyolultabb feladatoknak megfelelően a társadalom a felkészültséget illetően határozott követelményeket támasszon velük szemben. 1960-ban — szakszervezetünk előzetes véleményének kikérésével és egyetértésünkkel — megjelent a tanácsok szakigazgatási dolgozóira vonatkozó képesítési rendszer bevezetéséről szóló kormányhatározat. Részt vettünk más (pl. ÁFTH, könyvtárosi) képesítési rendszerek kidolgozásában is. Az új követelmények nagy feladatokat hárítottak nemcsak a dolgozókra, akiknek a kívánt képesítés megszerzéséhez hosszú éveken át áldozatos munkát kellett végezniük, hanem a hivatalokra is, amelyeknek a tanuláshoz szükséges szabad időt úgy kellett biztosítaniuk, hogy ez ne járjon a hivatali feladatok ellátásának késedelmével vagy felületességével. Bizalmijaink, szakszervezeti bizottságaink és felsőbb szerveink nagy erőfeszítéseket tettek a határozatban szereplő célok valóra váltásáért. Tevékeny szerepet vállaltak a vizs-

gáztató bizottságokban, a tanulókörök, a konzultációk szervezésében is. A sikeresen végrehajtott feladat eredménye ma már lemérhető a szakmai színvonal gyors emelkedésén.

A hatvanas évek küszöbén egész társadalmunk előtt álló kiemelkedő feladat volt a mezőgazdaság szocialista átalakításának befejezése. Tagságunk nagy része áldozatkészen és eredményesen kapcsolódott be ennek megoldásába. Jelentős agitációs és szervező munkát végeztek a termelőszövetkezeti mozgalom fellendítése, a mezőgazdasági termelés szocialista kereteinek és nagyüzemi módszereinek uralkodóvá tétele érdekében.

Figyelmünk nemcsak az állami apparátus munkájának segítésére terjedt ki. A hozzánk tartozó sokféle intézmény mindegyik csoportjánál tettünk erőfeszítéseket arra, hogy a szakszervezet a mozgalmi funkcióját teljeskörűen, a szakmai munka segítése terén is, teljesítse. Különösen a szakmai ankétok és más közös tanácskozások jártak e vonatkozásban sok helyütt érzékelhető sikerrel. Jelentékeny erőfeszítést tettünk a tudományos munka távlati tervezésének elősegítésére. Igyekeztünk — szervezeti határainkat is túllépve — elősegíteni az együttműködést az iparági szervezkedés elve alapján a különböző szakszervezetekhez tartozó, de a tudományos kutatás jövőjében egyformán érdekelt szakemberek között. Hasonló eljárást — a különböző szakszervezetekhez tartozó, de azonos szakmai körben tevékenykedő dolgozók közötti kapcsolatot erősítő tanácskozásokat — más intézménytípusoknál (pl. a könyvtáraknál, az állatorvosok körében stb.) is alkalmaztunk.

Az állami munkát segítő tevékenységünk — amint ez a fentiekből megítélhető — már az 1960-as évek elejéig is sokat fejlődött. Országunk azonban ekkor a szocialista forradalom új szakaszába, a szocializmus teljes felépítésének fázisába lépett, s ez sok tekintetben minőségileg más, magasabb követelményeket támasztott az állami munkával, következésképpen a szakszervezet ezt segítő tevékenységével szemben is.

Az új követelmények, a párt iránymutatása nyomán, már az MSZMP VIII. Kongresszusa után kezdtek kirajzolódni. Világossá vált, hogy a szocializmusért vívott harc fő frontjába a termelés kérdései kerültek, minden téren a fejlesztés intenzív módszerei kerülnek előtérbe, s az eredmények mértékéül most már a világszínvonal megközelítése szolgál. Az állami munka szempontjából fontos új feltételként jelentkezett az osztályok és rétegek egymáshoz való viszonyának megváltozása, közelebb kerülésük, egytípusúakká válásuk, ami a múlthoz képest kedvezőbb lehetőséget nyújtott a szövetségi politika alkalmazásához, a szocialista demokratizmus fejlesztéséhez.

A Közalkalmazottak Szakszervezetének V. Kongresszusa és a Magyar Szakszervezetek XX. Kongresszusa már 1963-ban ez új feltételek alapján igyekezett kidolgozni a szakszervezeti mozgalom feladatait. A kitűzött célok előremutatóak, lényegében helyesek voltak. Megvalósításuk során azonban kitűnt, hogy az állami feladatok növekedése, mind nagyobb mértékű differenciáltsága és a megoldandó problémák komplexitása az addiginál jóval nagyobb szervezeti és szubjektív követelményeket támaszt mindenkivel szemben, aki az állami munka fejlesztésében részt venni hivatott. A szakszervezet ezt célzó tevékenységében is emelni kellett a hozzáértés, a szakszerűség mércéjét. Nagyobb áttekintést, a pontosabb elemzés képességét kellett megkívánni azoktól az aktivistáktól és szakszervezeti tisztségviselőktől, akik e feladatok megoldásában közreműködnek. Amellett, hogy az állami munka fejlesztésére irányuló tevékenységet továbbra is az egész szakszervezeti mozgalom átfogó feladatának tekintettük, gondoskodnunk kellett olyan speciális szervezeti keretek kialakításáról, amelyek révén szakszervezetünk e bonyolultabb kötelezettségének kellő színvonalon tud megfelelni.

A szükséges következtetéseket szakszervezetünk központi vezetősége 1965. januári ülésén vonta le. Áttekintette az állami munkát fejlesztő tevékenység addigi eredményeit és problémáit, s meghatározta a továbbhaladás irányát és feladatait.

Az új helyzet nem a régi formáktól és módszerektől való elszakadást, hanem ezek tartalmi megújítását és a szükséghez képest új elemekkel való kiegészítését igényelte. Ennek előmozdítása érdekében az országos és a középfokú

vezetés szintjén tudományos munkaszervezési bizottságokat alakítottunk. Részint ezek tevékenységének összehangolása, részint egyes fontos témák speciális vizsgálatokra támaszkodó kimunkálása céljából pedig a központi vezetőség apparátusában Munkaszervezési és Továbbképzési Osztályt hoztunk létre.

Szakszervezetünk VI. kongresszusa 1967 októberében már a gazdasági reform bevezetésének küszöbén határozta meg, mit kell a mozgalomnak teljesítenie az állami munka segítése érdekében. A kongresszus döntését segítette — egyben a felelőséget is fokozta —, hogy ekkorra már ismeretesek voltak a reform részletei, s a magyar szakszervezetek néhány hónappal korábban tartott XXI. kongresszusának a reform kapcsán jelentkező, szakszervezeti feladatokra vonatkozó határozata is. Nagy segítséget adott továbbá, hogy az MSZMP Központi Bizottsága 1966 májusában külön elemezte a szakszervezetek és az állami szervek kapcsolatának kérdését, s irányelveket adott ezek fejlesztéséhez (ezeket az elveket utóbb a párt IX. kongresszusa is megerősítette).

A jelen körülmények között továbbra is fontos szerepet tulajdonítunk a hivatali munkaértekezleteknek a szakmai munka stílusának javításában, a hivatali demokrácia kiszélesítésében, általában a dolgozók és a vezetők közötti megfelelő kapcsolat kialakításában. Minthogy ezek rendszeres megtartása több helyen a hivatali vezetők ellenállásába ütközött, tanulmányt készítettünk, amelyben meghatároztuk a munkaértekezletek helyzetét az állami munkában. Ennek figyelembevételével a SZOT és a kormány 1965-ben közös határozatban szabályozta az állami és a szakszervezeti vezetés ezzel kapcsolatos kötelezettségeit és jogait, ami új lendületet és nagyobb súlyt adott e forma alkalmazásának, s — az azóta szerzett tapasztalatok szerint — lényegesen növelte hatékonyságát.

Az államapparátusbeli munka korszerű módszereinek kifejlesztésében egyre nagyobb szerepet kap a tudományos munkaszervezés alkalmazása. Különös erővel jelentkezik ez az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével kapcsolatban, ami megváltoztatja az állami feladatok jellegét (pl. a hatósági tevékenységet helyezi előtérbe az állami apparátus munkájában, a gazdasági igazgatás közvetlen módszerei helyett a közvetett ráhatás hozzáértő alkalmazását igényli stb.), s merőben új munkastílust is igényel. Szakszervezetünk ezek kibontakozásának segítése érdekében — egyetemi tanszékek és az állami statisztikai szervezet együttműködésére is támaszkodva — számos területen ténykutatásokra alapozott javaslatokat dolgoz ki. Szakszervezetünk fontos szerepet vállal az állami erőkkel végrehajtott vizsgálatok eredményeinek népszerűsítésében, publikálásában, és az eredmények következetes felhasználására való ösztönzésben is.

Az állami munka fejlesztésére irányuló törekvések keretében szakszervezeti rendezésben igyekszünk minél több lehetőséget biztosítani arra, hogy a vezetés és a munkaszervezés színvonalának növelését szolgáló tapasztalatokat, módszereket, hasznos kezdeményezéseket minél szélesebb körben vitassák meg és népszerűsítsék. Budapesten és az ország összes megyéjében rendszeresen szervezünk különböző tanácskozásokat, ankétokat. Jelentős kezdeményezésnek tekinthető a szakterületenként megrendezett találkozók, jogásznapok, állatorvosi ankétok, tanácsi szakszervezeti napok stb. sora.

Szakszervezetünk fontos feladatának tartja a bürokratizmus elleni rendszeres harcot. Ennek keretében tanulmányoztuk azokat az igazgatási eljárásokat, amelyek a tapasztalatok szerint különösen sok eljárási cselekményt igényelnek, s a lakosságnak és az apparátusnak egyaránt felesleges terhet jelentenek; lassítják az ügymenetet, csökkentik az ügyintézés eredményességét. Ilyen értelemben az apparátus munkaterheinek csökkentését összekapcsoltuk azzal az össztársadalmi igénnyel, hogy az állami adminisztráció minél kevésbé vegye igénybe az állampolgárokat ügyeik intézésekor, tehát növekedjék az államigazgatás ún. szolgáltató szerepe.

A szakszervezet a maga mozgalmi eszközeivel is állandóan szorgalmazza, hogy az államapparátus a szocialista törvényességnek megfelelően, gyorsan, pontosan, az állampolgárok jogainak tiszteletben tartásával, problémáik lelkiismere-

tes, emberséges kezelésével intézze a lakosság ügyeit.
Az állami munka színvonalának emelését szolgálja az is, hogy a szakszervezet szerveit és tagjait a közéleti tisztaságba ütköző minden magatartásbeli hiba — különösen a korrupció, a protekció és az önkényeskedés — elleni harcra serkentjük.
A szakszervezet szorgalmazza az állami szervek tevékenységét könnyítő, azt segítő technikai feltételek megteremtését, kezdeményezően lép fel az igazgatási munka gépesítésének lehetőségeit felmérő kutató munkában.
Az állami munkát fejlesztő tevékenységünk egyik legfontosabb módszere, hogy közreműködünk az államapparátusban dolgozó személyek szakmai és politikai tudásának magasabb szintre emelésében. A szocialista államszervezet létrehozásakor támogattuk a régi, még a tőkés rendben kialakított képesítési előírások eltörlését, de ezzel egyidejűleg kerestük a módot, hogy segíthessünk az újonnan államapparátusba került dolgozók szakmai és politikai képzésében. Mihelyt azonban időszerűvé vált, mi magunk kezdeményeztük a szocialista tartalmú képesítési jogszabályok megjelenését. Amikor már e feltételek megszerzésében is jelentékenyekké váltak az eredmények, a továbbképzés különféle módjainak alkalmazása került előtérbe. Ebben egyre több szerepet kap az irányított önképzés, aminek az utóbbi években differenciált rendszerét igyekeztünk kifejleszteni. Helyet kapnak ebben a különféle jellegű tanácskozások, a szakszervezetünk által megjelentetett szakmai-politikai ismeretet közlő kiadványok, a szervezéstudományi kérdésekről készítendő tanulmányokra kiírt pályázatok stb.
A szakszervezeti munka egészére és ezen belül igen nagy súllyal az állami munka segítésére is kihatnak azok az együttműködési megállapodások, amelyeket — központi vezetőségünk felhatalmazása alapján — szakszervezetünk elnöksége kötött a legutóbbi másfél évben a központi főhatóságokkal, megyei bizottságaink pedig a területük szerint illetékes megyei tanácsokkal. E megállapodások kölcsönösen rögzítik az állami vezetés és a szakszervezet feladatait, ezzel kapcsolatos jogait és kötelezettségeit az állami munka feltételeinek és a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javításában.
Az állami munkát segítő tevékenységünk jelentékeny része az államigazgatás és ezen belül is a tanácsapparátus felé irányul. Ezeken a területeken dolgozik tagságunk többsége. Emellett igyekszünk felmérni a hozzánk tartozó többi szakterület problémáit, és rendszeresen törődünk ezek munkájának segítésével; dolgozónk helyzetének javításával is. A szakszervezet felső vezetése jelentős segítséget kap ehhez az elnökség tanácsadói szerveiként működő szakbizottságoktól, amelyek egyrészt informálják a vezetőséget az állásfoglalást, közbelépést igénylő kérdésekről (és szakszerűen elő is készítik a megfelelő határozatokat), másfelől tájékoztatják szakterületük tagságát is azokról az erőfeszítésekről, amelyeket a szakszervezet tesz, illetve az eredményekről, melyeket elér.
Szakszervezetünkhöz csak viszonylag kisebb számban tartoznak olyan munkaterületek, ahol termelő jellegű tevékenység folyik (főleg a fegyveres testületek polgár alkalmazottai és egyes tudományos kutatóintézeti dolgozók körében). Ezeknél az alapszervezeteknél sikeresen alkalmazzuk az ipari jellegű szakszervezeteknél bevált módszereket: a munkaversenyt, a szocialista brigádmozgalmat, az élműhely és élüzem címért folyó versenyt.
Az állami munkát segítő tevékenységünk — amint ez az előbbiekből kitűnik — a szakszervezet fennállásának huszonöt éve alatt sokrétű, szakterületenként is erősen differenciált és tartalmas tevékenységgé vált. Az e téren eddig elért eredményeink biztatóak a jövőre nézve.

A DOLGOZÓK ÉLET- ÉS MUNKAKÖRÜLMÉNYEINEK JAVÍTÁSÁRA IRÁNYULÓ MUNKA

Amikor a felszabadulás után a közalkalmazottak is bekapcsolódhattak a szocialista munkásmozgalomba, lehetőség nyílt arra, hogy a közszolgálati dolgozók érdekképviselete, élet- és munkakörülményeinek alakítása szervezett keretek között folyjék. A szakszervezet, annak ellenére, hogy kevés tapasztalattal rendelkezett, minden tekintetben igyekezett eleget tenni érdekvédelmi feladatának, sok nehézséget leküzdve ahhoz, hogy kialakíthassa sajátos érdekvédelmi politikáját. Már a kezdeti időszakban is számos esetben járt el eredményesen tagjai érdekében, bér- és munkajogi kérdésekben. Több száz alkalommal nyújtott jogsegélyt, szociális támogatást a tagoknak.
Az érdekvédelem fejlődése azonban nem volt töretlen. A szakszervezet létszámának szüntelen növekedése bizonyos veszélyeket rejtett magában. A reakciós elemek is aktív tevékenységet folytattak. Fő törekvésük az volt, hogy a közalkalmazottakat elszakítsák az egységes szakszervezeti mozgalomtól, szembefordítsák őket a többi dolgozó réteggel, mindenekelőtt a forradalmi proletariátussal és a demokratikus államrenddel. Ezek az elemek a közalkalmazottak nehéz anyagi helyzetét is politikai célokra igyekeztek felhasználni. Ebben az időben a bérkérdésekben a szakszervezet haladást képviselő vezetőségének az volt az álláspontja, hogy a közalkalmazotti követelések hangsúlyozásakor figyelembe kell venni az ezer nehézséggel küzdő állam teherbíró képességét, a reakciós jobboldal viszont — éppen mert nehézségeket akart okozni az államnak — semmilyen meggondolásra nem volt hajlandó, és megkísérelte egy közalkalmazott-sztrájk megszervezését.
Az igazi fordulatot a szakszervezet érdekképviseleti munkájában is a népi demokratikus forradalom győzelme hozta meg. A szakszervezeti munkában ezt követően kezdődött meg a „klasszikus" érdekvédelem ellátásán kívül a társadalombiztosítással, üdüléssel való foglalkozás. Az iparági szervezkedés elvének valóraváltása, az elaprózott szakmai szervezetek összevonása és az ennek eredményeként lezajlott egyesülési kongresszus adott szélesebb körű lehetőséget arra, hogy a szakszervezet helyes irányban indulhasson el érdekvédelmi tevékenységének megalapozásában.
Az egyesülés után több mint két évvel, az 1952 áprilisában összeült II. kongresszus értékelte a dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakításában elért eredményeket, határozatában helyesen jelölte ki a szakszervezet feladatait. A körülmények azonban akkor e téren sem voltak kedvezőek a szakszervezeti munka továbbfejlesztésére. A szakszervezetek szerepének erre az időszakra jellemző — már említett — lebecsülése, a szakszervezetet ért szektás támadások egyúttal azzal a káros következménnyel is jártak, hogy az érdekvédelmi tevékenység erősen háttérbe szorult. A szakszervezet e légkör ellenére is szükségét érezte, hogy a dolgozók élet- és munkakörülményeit alapvetően meghatározó intézkedések lássanak napvilágot, már csak azért is, mert közben hangsúlyozottá vált a népi demokratikus rendszerhez hű államapparátus kialakításának szükségessége. Ezzel összefüggésben a régi államapparátust megillető kiváltságok megszüntetése is szükségessé vált, és a munkaviszonnyal kapcsolatos jogokat és kötelezettségeket szintén azonos elvek alapján kellett szabályozni.
Ezért már az 1951-ben megjelent első Munka Törvénykönyve egységesen szabályozta a munkaviszony fontosabb kérdéseit. A felszabadulás, illetve a szocialista forradalom első lépései után érthető volt, hogy a társadalom- és a jogpolitika a vállalati dolgozók és a közszolgálati dolgozók munkaviszonya közötti megkülönböztetés felszámolására törekedett. Ebben nagy szerepet játszott az a felfogás is, hogy az állami vállalatok dolgozóinak és a közszolgálati dolgozóknak munkaviszonyai között azért nincs szükség különösebb eltérésre, mert az e két területen munkaviszonyban álló dolgozók egyaránt a szocialista társadalom érdekében fejtik ki munkaerejüket. Mindezek ellenére bizonyos különbségek továbbra is fennmaradtak. Az 1951. évben megalkotott Munka Törvénykönyvéhez három végrehajtási rendelet csatlakozott, amelyek közül az egyik kifejezetten a közszolgálati dolgozókra vonatkozó részletes rendelkezéseket tartalmazta.
Ezek az eltérések azonban nem voltak lényegesek, és a Munka Törvénykönyvének 1953-ban bekövetkezett módosítása az ismertetett konstrukciót meg is szüntette. Ettől kezdve a Munka Törvénykönyvéhez már csak egy, egységes végrehajtási rendelet csatlakozott. A közszolgálatra vonatkozó speciális kérdések felvetődése mégis megkövetelte, hogy ezeket

külön jogszabályok rendezzék. A közszolgálati munkaviszonyra vonatkozó speciális jogszabályok száma egyre szaporodott, a szabályozás mindinkább áttekinthetetlenné vált, ami nagymértékben akadályozta az egységes jogalkalmazást. A szakszervezetünkhöz tartozó rétegek élet- és munkakörülményeinek biztosítása sem történhetett egységes módon, hanem differenciált foglalkozást követelt meg, a témák elkülönítését igényelte.

A bérpolitikában is számos problémával kellett megküzdenünk. A felszabadulást követően — az 1950. évig — az államapparátus dolgozóinak bérrendszere, kisebb változtatásoktól eltekintve, lényegében megegyezett a felszabadulás előtti státusrendszerrel. Ennek legfontosabb vonása az volt, hogy az alkalmazottakat az általuk betöltött munkakörtől és iskolai végzettségtől függően fizetési osztályba sorolták be, az előrehaladás pedig — különösen adott fizetési osztályon belül — biztosított és automatikus volt. A már elért fizetési osztályt és megszerzett fizetési fokozatot bármely más munkakörbe történő áthelyezés esetén is megtartotta az alkalmazott.

Az államapparátusba bekerült új alkalmazottakat ez a bérrendszer hátrányosan érintette, s nemegyszer az arra érdemteleneknek nyújtott előnyt. A szocialista államapparátus kialakításának politikai és társadalmi szükségessége e bérrendszer megváltoztatását indokolta, ezért a változtatást a szakszervezet is szorgalmazta. A státusrendszer helyébe a betöltött munkakört figyelembe vevő alsó- és felsőhatáros bérrendszer lépett. Ennek alapján a bértétel határai között a dolgozó munkabérét a vezető mérlegelési jogkörben határozta meg. A munkabér megállapításánál számításba vehette a dolgozó politikai érettségét, szorgalmát, szakmai felkészültségét, gyakorlati tapasztalatát, vagyis mód nyílt a szocialista bérpolitikai elvek realizálására. Ez a bérrendszer az eltöltött szolgálati időre csak kis mértékben volt tekintettel, ugyanis korpótlékként minden öt év után az alapbér 2 százaléka illette meg a dolgozót.

A tanácsok létrejötte után, 1952-ben, a tanácsapparátus dolgozói részére új bérrendszer bevezetése vált indokolttá. E bérrendszer célkitűzése az alapbérek emelése mellett a helyes bérarányok kialakítása volt. Az ehhez szükséges előzetes felméréseket, a rendelkezés részletes kidolgozását és annak végrehajtását a szakszervezet az illetékes állami szervekkel közösen végezte. A bérrendezés végrehajtása serkentően hatott a szakszervezeti munkára, aktivizálta a tagságot.

Az egyre jobban kibontakozó és egyre szebb eredményeket elérő szocialista társadalmi rend lehetővé tette az emberről való gondoskodás kiszélesítését. A szakszervezetek lényeges szerepet kaptak e feladatok ellátásában is.

A szociális gondoskodás keretei között különösen a társadalombiztosítással való foglalkozás töltött be jelentős szerepet. Ebbe a munkába egyre több aktivista kapcsolódott be. Az 1953. évi választásokon számos társadalombiztosítási tanácsot és társadalombiztosítási küldöttet választottak a dolgozók, s ez a gyakorlat később állandósult is. Ezenkívül több ezer szakszervezeti aktivista is segítette a társadalombiztosítási munkát. A szakszervezeti bizottságok a betegségek megelőzése érdekében számos, filmvetítéssel egybekötött egészségügyi előadást, ankétot, szűrővizsgálatot szerveztek. Az 1954. évi nyugdíjtörvény megjelenése után a szakszervezet összeállította a magyarázó szöveggel ellátott hatályos nyugdíjrendelkezéseket.

Biztató eredményeket ért el a szakszervezet az üdültetés, a hivatali étkeztetés, valamint a munkásellátás terén is. A szakszervezetnek 1952-ben már jó néhány üdülője volt, s nagymértékben fejlődött a hivatalok által szervezett önköltséges üdültetés is. Számos új hivatali konyha létrehozásához adtunk segítséget. Több szakszervezetünkhöz tartozó hivatalban saját kezelésű napközi otthon és bölcsőde is működött. A munka- és védőruha-juttatás terén szintén értünk el eredményeket.

A szakszervezeti munka más ágaihoz hasonlóan az SZKP XX. kongresszusa utáni általános politikai fellendülés a szakszervezet érdekvédelmi munkájára is erjesztően hatott. Az 1956 őszén megtartott III. kongresszus felmérte az elmúlt esztendők tanulságait, és reálisan jelölte meg a továbbfejlesztés feladatait. A kongresszuson központi helyet kapott a törvényesség szigorú megtartása, a demokratizmus továbbfejlesztése és valóságossá tétele. Felmerült az az igény is, hogy a közszolgálati dolgozóktól korábban meg nem alapozottan megvont juttatásokat ismét biztosítsák és a sérelmeket orvosolják.

Az ellenforradalom vihara által okozott gondokkal szakszervezetünknek az érdekvédelem területén is meg kellett birkózni. A központi vezetőség 1956 novemberében tartott ülésén állást foglalt az MSZMP forradalmi politikája mellett. Sikerrel hangsúlyozta az ebben az időszakban sokakra hatást gyakorló, egyoldalú „érdekvédelmi" beállítottsággal szemben a gazdasági és hivatali munka segítésének, a munkáshatalom politikai megerősödésének fontosságát mint a helyesen felfogott érdekvédelem nélkülözhetetlen feltételét. Csak e következetes álláspont alapján nyílt lehetőség a közszolgálati dolgozók élet- és munkakörülményeinek további javítására is.

A különböző bér- és egyéb intézkedések azt igazolták, hogy a III. kongresszus lényegében helyesen határozta meg azokat az irányelveket, amelyeket a bérpolitika fejlesztésénél alkalmazni kell. A korábbi alsó- és felsőhatáros bérrendszer továbbfejlesztését jelentette a tanácsapparátusban az 1957. évben bevezetett, szolgálati időn alapuló fokozatos bérrendszer. Ennek lényege abban állt, hogy az egyes munkakörökre megállapított bértételeket szolgálati idő szerinti fokozatokra osztották. E bérrendszer alkalmazásának kezdetben fogyatékossága volt, hogy a szolgálati időn kívül egyéb szempontok érvényesítésére a munkabér megállapításánál nem adott lehetőséget. Némiképp javított a helyzeten az 1960. évben bevezetett módosítás, amely a szolgálati időn alapuló több fizetési fokozatot határozott meg. Az azonos korcsoporton belüli fokozat megállapítása mérlegelés alapján történt, vagyis a dolgozó szorgalmát, egyéni rátermettségét is figyelembe lehetett venni.

A jogszabályokban rögzített elvek maradéktalan érvényesülését nagymértékben befolyásolta a bérfejlesztésre szánt összegek szétaprózása. Gyakran ebből kellett finanszírozni olyan bérkihatású intézkedéseket is, amelyekhez a dolgozóknak egyébként alanyi joguk volt. Így a jobb munka elismerését szolgáló soron kívüli keretek vesztettek jelentőségükből. A szakszervezet több esetben rámutatott e bérgazdálkodás hibáira, javasolta a kötöttségek feloldását, mivel az adott szervre ez a bérgazdálkodási forma hátrányokkal járt. Az évenként biztosított soron kívüli előléptetési kerettel ugyanis a béralap nem teljes egészében növekedett, mivel a megüresedett állásokra a korábbinál magasabb korcsoportokban új alkalmazottat nem lehetett besorolni.

Szakszervezetünk erőfeszítéseinek is része van abban, hogy jelentős összeget biztosítottak az egyes főhatóságok a központi és területi szervek dolgozói munkakörülményeinek fejlesztésére, munkafeltételeik javítására. Több helyen került sor a tanácsház felújítására, új tanácsháza építésére. Szembetűnő volt a fejlődés a bírósági, ügyészségi épületek és berendezések felújításánál, korszerűsítésénél is. Javult a közétkeztetések színvonala, bővült az egyéb szociális juttatások köre. Az 1959. évben életbe lépett új nyugdíjtörvény megvalósította a dolgozók kérését, hogy az eltöltött szolgálati idő megfelelő anyagi elismerésben részesüljön, valamint, hogy csökkenjen a régi és az új nyugdíjak közötti aránytalanság.

Az 1960. évben megtartott IV. kongresszus mértéktartó, de reális alapon nyugvó eredményekről adhatott számot.

Az ezt követő időszakban olyan intézkedések születtek, amelyek jelentős mértékben javították a közalkalmazottak élet- és munkakörülményeit, megalapozottabbá tették a dolgozók bérhelyzetét. A közszolgálati szervek dolgozóinak átlagbére — a minisztériumok dolgozóinak kivételével — az 1958. évhez viszonyítva, 18—20 százalékkal emelkedett. Az 1962. évben végrehajtott bérrendezés mintegy 35 000 dolgozót érintett. Az elért komoly eredmények ellenére a tagság részéről jelentkezett az a helytálló bírálat, hogy az államapparátusban a bérpolitikát sok esetben nem a távlati előrelátás, hanem inkább az alkalmi megoldások jellemzik. A munkaviszonyra vonatkozó szabályok is változtatást igényeltek. Számos rendelkezés idejét múlta, újabbak nem jelentek meg, s így a munkaügyi szabályozás elmaradt a társadalom fejlődésétől. Ebben az időszakban fejeztük be a szocializmus alapjainak lerakását, és tértünk át a szocializmus teljes felépítésének

időszakára. E korszak célkitűzéseinek megvalósítása az intenzív munkát, a munkafegyelem megszilárdítását, az indokolatlan fluktuáció megszüntetését követelte mind a gazdálkodás, mind pedig az államapparátus területén. A 1963 márciusában ülésező V. kongresszus utalt is erre, leszögezve, hogy a politikai, gazdasági életünkben bekövetkezett fejlődés megköveteli a munkajog fejlesztését, a dolgozók élet- és munkakörülményeinek átfogó, egységes szabályozását.
1965. január 1-i hatállyal a munkajogi szabályok módosultak is. Egyes kérdésekben azonban a megközelítés módja nem volt szerencsés. A munkafegyelmet lazító munkaerő-vándorlást például úgy kívánta megállítani, hogy adminisztratív hátrányokkal sújtotta a munkahelyüket változtató dolgozókat, ahelyett, hogy a régi munkahelyen maradáshoz teremtett volna kedvet. A munkahelyüket „önkényesen" elhagyók munkabére hat hónapig nem lehetett magasabb, mint amennyi a korábbi volt, s a munka- és védőruha-juttatások tekintetében is korlátozásokat írt elő a jogszabály. Szakszervezetünk a jogszabály-előkészítő munka során ezzel kapcsolatban kifejtette ellenvetését. A közszolgálati dolgozókat érintő kérdések megoldására tett szakszervezeti javaslatot azonban nem fogadták el. A tapasztalatok megmutatták, hogy a javaslatok figyelmen kívül hagyása csak bővítette az élet- és munkakörülményeket érintő, amúgy is rendezetlen kérdések körét, és valójában nem segítette, hanem még meg is nehezítette a tényleges probléma megoldását.
Ami viszont a bérügyeket illeti, ez időszakban több figyelemre méltó eredményről adhatunk számot. Az 1964. április 1-én bevezetett minisztériumi bérrendezés 12,4 százalékos bérszintemelést jelentett. Ezzel egyidőben megoldódott egyes szervek bérkihatással járó kategorizálásának kérdése is. Az idegen nyelvtudás anyagi elismerése is ez időben történt. 1967. május 1-i hatállyal a bírák és ügyészek 15 százalékos béremelésben részesültek, az egyéb jogi munkakört ellátó dolgozók munkabérétől való lemaradásuk csökkentése érdekében. Kisebb mértékű béremelésben részesültek a bíróságok előadói és adminisztratív alkalmazottai, az ügyészségek adminisztratív, valamint a földhivatalok műszaki munkakörben foglalkoztatott dolgozói is.
A munkásellátási, munkavédelmi feladatok végzése szervezettebb keretek közt történt. A tagság élet- és munkakörülményeinek többoldalú tanulmányozása során jelentős teret kaptak az egészségvédelemmel, a társadalombiztosítással és üdüléssel kapcsolatos kérdések is.
A szakszervezet 1967-ben tartott VI. kongresszusa abból indult ki: a szocialista társadalomnak alapvető érdeke, hogy a maga számára szilárd, megbízható államapparátust alakítson ki. Ez a törekvés egybeesett egyébként az új gazdaságirányítási rendszer koncepciójával. A vállalati önállóság biztosítása következtében az államapparátus tevékenységét egyre inkább a hatósági funkció jellemzi, és megszünt a termelésbe való közvetlen beavatkozás. Ennek érdekében a kongresszus szükségesnek tartotta, hogy a közszolgálati dolgozók helyzetét meghatározó olyan szabályozás jelenjen meg, amely stabilitásukat, anyagi és erkölcsi megbecsülésüket szolgálja, figyelembe veszi jogos jóléti és szociális igényeiket.
Az e célt szolgáló alapelveket a szakszervezet kimunkálta, és jórészüket sikerült érvényesítenie is az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével egyidejűleg életbe lépett új Munka Törvénykönyve elkészítése és a végrehajtására vonatkozó szabályozás során. Az alapelvek kimunkálásánál az MSZMP VIII. és IX. kongresszusának határozataiból indultunk ki, amelyek kimondták, hogy az eddiginél sokkal differenciáltabban és elmélyültebben kell foglalkozni az állam és szervei feladatainak, szervezeti és működési rendjének, munkamódszereinek tudományos elemzésével és gyakorlati továbbfejlesztésével. E célok megvalósításáért a szakszervezet a maga sajátos eszközeivel már eddig is sokat tett. Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetése azonban nemcsak új követelményeket, hanem új lehetőségeket is teremtett.
A megváltozott helyzet az államapparátus dolgozóinak ügyeivel való differenciáltabb foglalkozást igényelt a szakszervezettől. Ebből kiindulva, az államapparátusban keletkezett

munkaviszony mind létesülése, fennállása és tartama, mind pedig megszűnése vonatkozásában számos, az eddigitől eltérő megoldást követelt. Az államapparátuson belüli munkaviszony létesítésének előfeltételei kötöttebbek, mint a gazdálkodás területén létesült munkaviszonyé. A közhatalmi funkciót ellátó munkakörökhöz ugyanis feltétlenül meg kell követelni a nagykorúságot, a büntetlen előéletet és feddhetetlenséget, a munkakörhöz szükséges iskolai és szakmai képzettséget. Különös jelentősége van a közszolgálatban az együttalkalmazási tilalomnak is. A munkaviszony megszűnése szintén eltérő megoldásokat követel.
Az új Munka Törvénykönyve a korábbi szabályozással szemben a kötetlen felmondási rendszert vezette be. A vállalati önállóság megköveteli, hogy a munkaviszony megszűnése szabadabb, a vállalat gazdasági eredményességéhez igazodóbb legyen, a munkaerő-gazdálkodás reálisabb alapokon nyugodjék. A közhatalmi feladatokat ellátó munkakörökben azonban a hatósági jogkört gyakorló tanácsi vezetők és ügyintézők, az ügyészek és bírák tekintetében ez az elv nem érvényesülhet, mert az államnak fokozottan érdeke, hogy szilárd, stabil, megbízható apparátusa alakuljon ki. Ezt pedig a kötetlen felmondási rendszer nem szolgálja.
A szakszervezet ebből a meggondolásból és a dolgozók érdekeinek védelmében azt javasolta, hogy az említett munkakörökben a felmondás kötött legyen. Javaslatunkra a Munka Törvénykönyve végrehajtásáról szóló rendeletekben a kérdést úgy szabályozták, hogy a közhatalmi funkciót ellátó munkakörökben csak a jogszabályban felsorolt esetekben lehet a hivatal részéről történő felmondással megszüntetni a dolgozók munkaviszonyát. A közszolgálaton belül egységesen szabályozták a felmondási idő mértékének, a jutalomszabadság elveinek és a munkaviszonynak egyéb részkérdéseit is.
A szakszervezet többek között azt is javasolta, hogy a közszolgálati munkaviszonyra vonatkozó részkérdéseket külön, egységes jogszabály rendezze. Ezt a javaslatot ugyan elvetették, de a szakszervezettel kiadott végrehajtási rendeletek és utasítások többsége mégis egységesen szabályozza a közszolgálati munkaviszony speciális kérdéseit.
Szakszervezetünk VI. kongresszusa irányelvként szabta meg a reáljövedelemnek a harmadik ötéves terv keretén belüli növelését, ezáltal a közalkalmazottak fokozottabb megbecsülésének elősegítését. A tagság életkörülményeit ebben az időszakban és napjainkban is a következő fontos tényezők határozták meg, s szolgáltak egyben alapul a kongresszusi irányelvek végrehajtását elősegítő koncepciók kimunkálásához:
Elsődlegesen meghatározó tényező, hogy különösen a közalkalmazottak egyes rétegeinek jövedelme jelentősen elmaradt a termelőágazatok dolgozóinak jövedelmétől, és ez az évek óta észlelhető tendencia a gazdasági mechanizmus reformját követően még csak fokozódott. Ehhez járult, hogy egyes közszolgálati szervek között azonosnak ítélhető munkakörökben is jelentős és indokolatlan kereseti különbségek vannak, és ezek a jelzett külső feszültség mellett a közszolgálaton belül is nem kívánatos létszámmozgást okoznak. A bérek mellett az egyéb anyagi ösztönzők tekintetében is aránytalanságok és viszonylag szűk lehetőségek vannak. A közszolgálatban a bérek mellett a jutalom jelentős keresetet növelő tényező, de ennek mértéke szervtípusonként változó, és általában alacsony. Mindemellett nem mellékes tényező az sem, hogy a bérrendszerek alapelveikben sem egységesek, továbbfejlesztésre szorulnak.
Mind e körülményekre figyelemmel, szakszervezetünk központi szervei a kongresszusi irányelvek végrehajtásaként két fő vonalon törekedtek kezdeményező javaslatokat kidolgozni és e javaslatok megvalósítását biztosítani. Az egyik fő vonal: a leginkább szükséges területeken központi bérintézkedéseket kell kezdeményezni — miután a harmadik ötéves tervben a közszolgálat egészére nézve koncentrált bérintézkedés nem szerepelt —, és ehhez kapcsolódóan törekedni kell a jutalmazási alapok bővítésére.
Mindezen, tagságunk életkörülményeit meghatározó területeken az eddigiek során is sikerült a közszolgálat egészét illetően részleges, de az érintett szervek dolgozói számára jelentős eredményeket elérni. Sikerült a központi igaz-

gatásban olyan bérpolitikai intézkedést elérni, amelynek eredményeként jórészt megszűntek a minisztériumok és főhatóságok közötti béraránytalanságok, és növekedtek a központi igazgatásban a jutalmazási alapok. Ezzel egyidőben első lépésként a helyi igazgatásban a tanácsi választott vezetőkre nézve sikerült olyan mértékű bérkorrekciót megvalósítani, amelynek eredményeként a legalapvetőbb feszültségek feloldódtak. Jelentős eredménye volt ennek az időszaknak, hogy mintegy 38 000 tanácsi igazgatási dolgozónak a jutalmazási keretét 1969-től 3 százalékra emelték, és ezáltal a 2 százalékos bérfejlesztési kerettel együtt elérhető az évi 5 százalékos keresetnövekedés. Tekintve, hogy mindez még nem jelent azonos mértékű fejlődést a termelőágazatokban elhelyezkedő gazdálkodó szervek jövedelemnívójának emelkedésével, egyetértésünkkel a helyi igazgatási szervezetben az éves bérfejlesztési keret mértékét 2,5 százalékra emelték.

Az életkörülmények, ezeken belül elsődlegesen a kereseti viszonyok javításának másik fő vonala a bérgazdálkodás kötöttségeinek feloldása volt. Javaslatunknak megfelelően, a gazdasági mechanizmus bevezetésével egyidőben, a közszolgálatban is áttértünk a béralap-gazdálkodásra, amely nagymértékben hozzájárult a helyi bérpolitika, az egészségesebb bérarányok korábbinál jobb kialakításához, a jó munka erőteljesebb anyagi elismeréséhez. A béralap-gazdálkodás bevezetésével a közszolgálati szervek a különböző módon elért béralap-megtakarítással maguk rendelkeznek. Ezáltal lehetőség nyílik az erőteljesebb bérfejlesztésre, illetőleg a helyettesítés díjazására, és a jó munka elismerését szolgáló jutalmazási alapok helyi intézkedéssel történő növelésére.

A béralap-gazdálkodás bevezetésével szakszervezetünk VI. kongresszusának fontos határozata valósult meg, és hatott kedvezően a tagság életszínvonalára. Már az első évben sikerült valamennyi közszolgálati szervnél a korábbi éveket meghaladó átlagbérfejlődést és átlagkereset-növekedést elérni. A tanácsi igazgatási szerveknél például már 1968-ban 2,3—7,2 százalékos volt az átlagbérfejlődés, tanácsi szintenként váltakozó mértékben, ezzel egyidőben oly mértékben nőttek a jutalmazási keretek, hogy felhasználásuk lehetőséget biztosított olyan jutalmazási politika kialakítására, amelynek megvalósítása a dolgozókat jobb egyéni és kollektív teljesítményre ösztönözte. Figyelemre méltó eredménynek tartjuk, hogy az átlagbérszínvonal jelentős fejlődése mellett a megyei tanácsoknál egyhavi átlagbérnek megfelelő jutalmat lehetett biztosítani egy-egy dolgozónak, és az éves jutalom mértéke alsóbb tanácsi szinteken is átlagosan elérte a dolgozók egyhavi átlagbérének 41—77 százalékát.

A szakszervezet érdekvédelmi funkciójának ellátását a szocialista állam már az 1951-ben alkotott első Munka Törvénykönyvében is garantálta jogilag. Az 1968. évben hatályba lépett új Munka Törvénykönyvében törvényi szinten szabályozott szakszervezeti jogosítványok mégis külön említést érdemelnek. A szakszervezetek jogai ugyanis tovább bővültek, részben új jogosítványok biztosításával (pl. vétójog), részben a korábbi jogok pontosításával, valamint a kollektív szerződések bevezetésével, melyeket a vállalatoknál a szakszervezeti bizottság köt a dolgozók képviseletében. Itt azonban újra jellegbeli különbség jelentkezik. A vállalati önállóság biztosításával ugyanis több pénzügyi kihatással járó munkaügyi kérdés rendezése csak helyben történhet, és a kollektív szerződés ennek ad megfelelő keretet. A közszolgálatban viszont, amely állami költségvetésből gazdálkodó szervekből áll, a szabályozásnak ez a rendszere nem valósítható meg.

Az állami szervek központi finanszírozási rendszeréből következik, hogy alkalmazottainak munkaviszonyával összefüggő kérdéseket csak központilag lehet szabályozni. Ezért a Munka Törvénykönyve végrehajtási rendelete nem teszi lehetővé, hogy az államhatalom és az államigazgatás szerveinél, a költségvetésből gazdálkodó egyéb szerveknél, valamint a fegyveres erőknél és testületeknél kollektív szerződést kössenek. E területen mindazokat a kérdéseket, amelyek a Munka Törvénykönyve vagy a végrehajtására vonatkozó rendeletek szerint a kollektív szerződésbe tartoznak, az ágazati miniszter, a szakszervezettel egyetértésben, rendelettel szabályozza. Ennek alapján — figyelemmel a Közalkalmazottak Szakszervezetéhez tartozó minisztériumok és országos hatáskörű szervek sok-

rétűségére — 35 végrehajtási rendelet kiadására került sor. Ezek többsége azonos tartalommal jelent meg, és csak kis mértékben tartalmaz az illetékes ágazati szervekre vonatkozó eltéréseket. Véleményünk szerint ez is amellett szól, hogy a közszolgálati dolgozók munkaviszonyára vonatkozó kérdéseket egységesen célszerű szabályozni.

A Közalkalmazottak Szakszervezetének tagsága szakmailag, szervezetileg igen összetett, ebből következik, hogy a tagság érdekvédelmét a szakszervezetnek differenciáltan kell ellátnia. A szakszervezethez tartozó különböző szakterületek dolgozói körében a szakszervezet helyes megítélését segítette az, hogy kongresszusunk határozatainak megfelelően igyekeztünk rétegpolitikánkat számottevően fejleszteni, s az érdekvédelem fő területein jelentősen előrejutni.

A közszolgálati dolgozók, az egyes rétegek érdekeinek védelmét is szolgálják a szakszervezetnek a főhatóságokkal kötött megállapodásai, amelyek többek között magukban foglalják az egyes élet- és munkakörülményeket, juttatásokat érintő kérdések rendezésének módozatait, megoldásának lehetőségeit is. Együttműködési megállapodások kötésére nemcsak országos szinten került sor, hanem a területi szervek között is.

A VI. kongresszust követő időszakot áttekintve megállapítható, hogy úgyszólván egyetlen jelentős szakterület vagy réteg sincs, amelynek helyzetét szakszervezetünk központi szervei ne tűzték volna napirendre. Az egyes szakterületeken és rétegek körében készített átfogó és alapos felméréseink, előterjesztéseink egyik célja az volt, hogy hosszabb távra meghatározzuk a szakszervezet koncepcióját e szakterületeken, másrészt intézkedéseket kezdeményezzünk a sürgős megoldást igénylő kérdésekben.

Szakszervezetünk az érdekvédelem differenciált ellátásához a szakmai rétegeződésnek megfelelő szakbizottságok segítségére, a honvédségi szervek polgári alkalmazottai tekintetében pedig a Néphadsereg Területi Bizottságára támaszkodik. A tudományos, az igazságügyi, a levéltári, a könyvtári, a múzeumi, a társadalombiztosítási, az állatorvosi stb. bizottságok munkája nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy a szakszervezet minden kérdésben megalapozott, a tagság érdekeinek legjobban megfelelő döntéseket hozzon.

A dolgozók jogainak biztosítása és érvényesítése érdekében kiemelkedő helyet foglalnak el a munkaügyi viták eldöntésére létrehozott szervek. Ezek szervezésében, munkájának irányításában és ellenőrzésében fontos szerepet tölt be a szakszervezet.

A munkaügyi viták eldöntésében való szakszervezeti részvétel kétirányú. Egyrészt a szakszervezet által kijelölt személy mint a bizottság tagja vesz részt a vita eldöntésében, másrészt a bizottság előtt a szakszervezet képviselheti a dolgozót. Ez utóbbi érdekképviseleti funkció jobb ellátása érdekében szakszervezetünk elnöksége szabályozta szervei számára a tagság jogi képviseletének ellátásával kapcsolatos tennivalókat.

Az első Munka Törvénykönyve által létrehozott egyeztető bizottság négy tagból állt, ebből két tag a vállalatot, kettő pedig a dolgozókat képviselte. Hátránya volt, hogy egyenlő szavazat esetén nem született döntés, és ez a vita lezárását elodázta. Az 1965. évben létrehozott munkaügyi döntőbizottságok három tagból állnak, az elnököt közösen jelöli a munkáltató és a szakszervezeti bizottság, egy-egy tagot pedig önállóan jelölnek. A szakszervezet mindig nagy figyelmet fordított e bizottságok munkájára, felismerve annak fontosságát, hogy ezek törvényes működésével a dolgozók jogainak védelmét is elősegíti. A munkaügyi viták eldöntésére létrehozott bizottságokról megállapítható, hogy fennállásuk óta eredményes munkát végeztek, tevékenységük nyomán csökkentek a törvénysértő intézkedések. E témához tartozóan kell megemlíteni, hogy a közszolgálatra ebben az időszakban a munkáltatói jogok törvényes és humánus gyakorlása, a hivatali demokrácia erősödése és a munkahelyi légkör kedvezőbbé válása a jellemző. Erre utalnak egyébként a munkaügyi panaszok számára vonatkozó adatok is (pl. a területi igazgatási szerveknél jelenleg a dolgozók mintegy 1—3 százaléka fordul panasszal az I. fokú munkaügyi döntőbizottsághoz).

Ennek ellenére különös hangsúllyal jelentkezik mind a dolgozók, mind a szakemberek részéről az az igény, hogy a munkaügyi viták eldöntésé-

ben a jelenleginél nagyobb mértékben növekedjék a bíróságok hatásköre. Ez az igény az államszervezet továbbfejlesztésének reformja során minden bizonnyal realizálódik is.
A VI. kongresszust követően szakszervezetünk állásfoglalásai alapján a szakszervezet munkájában mind központilag, mind helyileg a korábbinál jóval nagyobb hangsúlyt kapott a tagság bér- és munkaügyi, valamint szociális helyzetével való foglalkozás. Ezen belül elsősorban a bér- és munkaügyi kérdések kerültek előtérbe, miután ezeken a területeken volt meg leginkább az igény az előrelépésre. Mindezek mellett azonban kellő törekvések figyelhetők meg az érdekvédelem egyéb területein is, és nem egy, a tagság életkörülményeit javító eredményről adhatunk számot.
Jelentősen bővültek a szakszervezeti jogok a hivatali és szakszervezeti segélyezés területén. A szakszervezeti szervek közvetlenül látják el a tagság intézményes és rendkívüli segélyezését a szakszervezeti és a hivatali költségvetésben biztosított segélykeretből. Az új segélyezési rendszer tapasztalatai általában kedvezőek (pl. az 1968. évi adatok is azt bizonyítják, hogy a segélyezés a szakszervezeti szociális gondoskodás fontos területe). A jelzett időszakban a területi igazgatási szervek dolgozóinak 27,7 százaléka részesült segélyben.
A VI. kongresszus a munkavédelem területén a közszolgálati szervek munkavédelmi tevékenységének és felkészültségének fokozottabb, rendszeres ellenőrzését, a dolgozók biztonságos munkavégzése érdekében megfelelő intézkedések megtételét jelölte meg. Ezek a feladatok megkövetelték, hogy teremtsük meg központilag és helyileg is a munkavédelem szervezeti és személyi feltételeit. Ez időszak feladata a speciálisan közszolgálati munkavédelem alapjainak lerakása. A technikai fejlődés azt is magával hozza, hogy a munkavédelemre nemcsak az iparban van szükség, hanem minden ágazatban, így a közszolgálatban is. A közszolgálati munkavédelem megteremtésében fontos feladat volt — a Munka Törvénykönyve és az erre vonatkozó SZOT-szabályzat alapján — a megfelelő munkavédelmi jogi szabályozás kezdeményezése és megvalósítása. Ennek során 16 közszolgálati munkavédelmi és munkásellátási végrehajtási utasítás látott napvilágot, amelyek jól tükrözik szakszervezetünk álláspontját.
A kongresszust követő időszakban erőteljesen megnövekedtek tagságunk üdülési igényei. Ez olyan törvényszerű jelenség, amely nemcsak a szabad idő kulturáltabb felhasználását célozza, hanem jelentős részben a közszolgálat speciális helyzetéből is adódik. A tagság döntő többsége munkahelyén intenzív szellemi munkát végez, s ez szükségessé teszi a munkaerő regenerálása érdekében az aktív pihenést, az idegrendszert ért káros hatások ellensúlyozását.
Ilyen alapon törekedtünk a korábbihoz képest bővíteni tagságunk üdültetési lehetőségeit. E területen is két fő vonalon próbáltunk eredményeket elérni: igyekeztünk a SZOT kedvezményes üdültetési lehetőségeit jobban kihasználni, továbbá széles körben kezdeményezni a hivatali, saját kezelésű üdülők és hétvégi pihenők létesítését. Bár az eddigi eredmények még korántsem kielégítőek, jelentős eredménynek tekinthetjük, hogy a kongresszust követő időszakban tagságunk 27—30 százaléka üdült évente vagy pihent és talált kikapcsolódást a hétvégi pihenőkben. A hivatali saját kezelésű üdülők építésére és fejlesztésére vonatkozó kezdeményezéseink eredményeként napjainkban közel 4000 férőhely áll tagságunk rendelkezésére hivatali saját kezelésű üdülőben vagy hétvégi pihenőben, ugyanakkor lehetőségeinket még korántsem használtuk ki. Az üdültetés területén is szükségesnek látszik további intézményes lehetőségeket teremteni, növelni a közszolgálati szervek hatáskörét és pénzügyi lehetőségeit.
Tagságunk élet- és munkakörülményeinek javítására még számos teendő áll előttünk. Szakszervezetünk törekszik a tagság érdekvédelmét szolgáló megalapozott koncepciókat kimunkálni és érvényesíteni. Ehhez ebben az időszakban az alábbi két fontos kérdésben is számottevő lehetőségek kínálkoznak.
Országunk egész lakossága életszínvonalának fejlesztésében meghatározó szerepe van a negyedik ötéves terv jelenleg kidolgozás alatt álló célkitűzéseinek. Jelentős eredmény szakszervezetünk életében, hogy a negyedik ötéves terv előkészítésébe, a terv életszínvonallal kapcsolatos koncepcióinak kimunkálásába bekapcsolódtunk, és tagságunk életszínvonalának alakítására, javítására vonatkozó elképzeléseinket kifejtettük. Mindez lényeges előrelépés volt az állami szervek és a szakszervezeti szervek együttműködésében.

A közszolgálati dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakulása, szervezettebbé válása és javítása szorosan összefügg az államszervezet továbbfejlesztésére vonatkozó elképzelések kimunkálásával. A Közalkalmazottak Szakszervezetére komoly és megtisztelő feladat vár a reformelképzelések kialakításában való közreműködés és végrehajtás terén. A tagság széles rétegeire, a különböző bizottságok, aktivisták jó munkájára, a negyed évszázad alatt szerzett értékes tapasztalatokra építve, minden remény megvan arra, hogy szakszervezetünk az államszervezet reformjának kimunkálásában, majd végrehajtásában, a jövőben is maradéktalanul ellátja tagjainak érdekvédelmét.

A SZOCIÁLIS TUDAT ERŐSÍTÉSÉT SZOLGÁLÓ MUNKA. TUDATFORMÁLÁS ÉS KULTURÁLIS NEVELÉS

A társadalom életének három nagy területe: a gazdaság, a politika és a kultúra szervesen összetartozik, köztük állandó kölcsönhatás áll fenn. Gazdasági alap nélkül nem lehet kultúrát teremteni, de hatékony politikát sem lehet folytatni. Helyes politikai elvek nélkül széthullhat a gazdaság, és meddővé vagy öncélúvá válhat a kultúra. Kulturáltság nélkül nem lehet a gazdaságot eredményessé tenni és korszerűen fejleszteni, ami ismét a politika hatékonyságát gyengíti.
Fokozottan érvényesül ez a szocialista társadalomban. Hazánk elmúlt 25 éves fejlődéstörténete igazolja, és szakszervezetünk negyedszázados története is tükrözi ezt. A politikai és kulturális munka éppen ezért a szakszervezeti tevékenység jelentős része. A közalkalmazotti funkció jellegénél, a közalkalmazotti réteg funkciójánál (részvétel az államhatalom gyakorlásában) és személyi összetételénél fogva ez a tevékenység hangsúlyozottan jelentkezett a Közalkalmazottak Szakszervezetében, ahol ez a feladatkör kezdettől fogva fontos helyet foglalt el, természetesen a történelmi körülményeknek megfelelő alakulásban, változó formákkal, módszerekkel, hibákkal és erényekkel, sikerekkel és kudarcokkal. A cél azonban változatlan maradt: szakszervezetünk a szocializmus építésének egyes fázisaihoz kapcsolódóan szocialista típusú közalkalmazotti gárda kialakítására törekedett, hogy biztosítsa a szocialista államszervezet politikailag szilárd, szakmailag képzett és kulturált személyi bázisát. Sokoldalúan és harmonikusan fejlett, alkotó szocialista személyiség formálása — ebben látta szakszervezetünk a nevelő munka legfőbb feladatát. E célkitűzés természetesen nem ilyen elvi élességgel jelentkezett az első években. A kérdések szakadatlan felvetése, a módszerek és feladatok állandó felülvizsgálása, a fogalmaknak a változó idők változó követelményeihez való alkalmazása során tisztultak meg, ugyanúgy, mint a közalkalmazotti szakszervezeti munka más területein. Szakszervezetünknek ezzel a tevékenységével minden kongresszusunk részletesen foglalkozott, és iránymutató határozatot hozott. Központi és területi vezető szerveink állandóan napirenden tartották a politikai tudatformáló és kulturális nevelő munka kérdését, és arra törekedtek, hogy a párt és a SZOT, valamint a kongresszusok iránymutatásait és határozatait a terület adottságainak megfelelően alkalmazzák, de ugyanakkor alkotó, újszerű kezdeményezésekkel is kitűnjenek.
Szakszervezetünk mindig tudatában volt — és van is — annak, hogy tágabb értelemben a szakszervezeti munka minden területe egyben politikai munka és a tudatformálás eszköze is. Nem szorul részletesebb bizonyításra, hogy például a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítása, az állami munka kulturáltságának növelése érdekében kifejtett tevékenységnek milyen politikai nevelő hatása, agitációs és propagandaértéke van. Most azonban csak a szoros értelemben vett politikai-kulturális tudatformáló és nevelő munka alakulását vizsgáljuk szakszervezetünk huszonöt esztendejének tükrében.
Ez a tevékenységi terület magában foglalja: a politikai tudatformáló munkát, vagyis a marxizmus—leninizmus ideológiájának terjesz-

tését, a tudományos világnézet kialakítását és az etikai nevelést;
az agitációs és propagandamunkát, amely egyrészt a szakszervezeti munka minden ágában érvényesülő együttes tudati ráhatás, másrészt a szakszervezeti munka eredményeinek propagálása és legújabban egyre erősödő mértékben: információnyújtás, tájékoztatás;
végül a szoros értelembe vett kulturális (művelődési és ismeretterjesztő) munkát
E három terület egymáshoz való arányai, belső tartalma és módszerei változtak az elmúlt huszonöt esztendő alatt, a különböző objektív és szubjektív tényezők, az ország külső és belső helyzetének, a gazdasági-társadalmi változásoknak, de magának az egyetemes világfejlődésnek függvényében.
Ha időrendben kívánjuk érzékeltetni szakszervezetünk tudatformáló és kulturális téren kifejtett tevékenységét, jelentős egyszerűsítéssel négy korszakot kell megkülönböztetnünk.
1. Az 1945-től 1952-ig terjedő időszak a forradalmi harc és az útkeresés időszaka volt. Az állami munkát segítő tevékenységről szóló részben már láttuk, hogy a felszabadulás után megalakult, erősen felduzzadt létszámú, új közalkalmazotti szakszervezetnek súlyos belső problémákkal kellett megküzdenie, és állandó harcot kellett folytatnia a jobboldali és reakciós elemekkel. Az államapparátus teljes meghódítására, a közalkalmazottak osztályösszetételének nagyobb arányú átalakítására csak 1948 és 1949 fordulója táján került sor. Ebben a légkörben a politikai nevelő munka inkább csak a harcos agitáció és propaganda elemeit tartalmazta, tervszerű kultúrmunkáról nem lehetett beszélni. Ehhez hiányoztak a kellő tapasztalatok is. Szervezettebb formában csak II. kongresszusunk határozatai nyomán, vagyis 1949 márciusától kezdve indult meg a politikai és kulturális nevelő munka. Ennek fő célja az államapparátusban megmaradt régebbi tisztviselők ideológiai átnevelése, politikai képzése volt. A különböző alapfokú szemináriumok és tanfolyamok kora ez. Az akkori közalkalmazottak tekintélyes része éppen a szakszervezeti mozgalom keretében találkozott először a marxizmus—leninizmus alapvető tanaival. A kulturális munka meglehetősen alacsony szintre szabott volt. Gomba módra szaporodtak a különböző öntevékeny „művészeti" színjátszó, tánc- stb. együttesek, az olvasó-, film- vagy színházlátogató mozgalmak, a közönségszervezés akkori formái elsősorban a szovjet kulturális élet termékeit propagálják. Jelentős és maradandó eredmények mellett (szakszervezetünk minden erővel segítette a szocializmus alapjainak lerakását) ekkor jelentek meg a politikai-kulturális nevelő munkában is azok a formális vonások, melyeket csak esztendők múlva tudott szakszervezetünk leküzdeni. Bonyolította ezt a helyzetet, hogy a dogmatikus, a lenini tanításokat eltorzító nézetek sora, a személyi kultusz éveinek bizalmatlanságot árasztó légköre, az általános munkabizonytalanság a szakszervezeti munkát is bénította. Ebben az időben, az ötvenes évek elején, a párt- és a hivatalvezetők jelentős része lebecsülte a szakszervezet szerepét, abban csupán valamiféle versenyszervező, mozgósító segédszervet látott. A komoly ideológiai munka erősen háttérbe szorult, a szakszervezet társadalmi, politikai súlya csökkent, a dolgozók húzódoztak a szakszervezeti munkától.
2. Az 1953-tól 1957-ig terjedő időszakban folytatódott a szocializmus alapjainak lerakása, társadalmi és gazdasági téren egyaránt. Ugyanakkor az 1953. júniusi párthatározat a törvényesség és demokratizmus helyreállítását tűzte ki célul. Ez kedvezően befolyásolta a szakszervezeti munkát, azon belül a politikai-kulturális nevelő munkát is. A társadalmi bázis kiszélesítésére irányuló törekvések számos új aktívát adtak e munkaterület számára is. Ez időszak legjellemzőbb, a tudatformáló munka módszereinek kialakítása szempontjából legjelentősebb mozzanata azonban a tagság személyi összetételében végbement változás volt. Egyre több tudományos és kutatóintézet létesült, ezek és a különböző kulturális intézmények új színt hoztak szakszervezeti életünkbe, és egyben új problémákat vetettek fel. Kétségtelenné vált, hogy a természettudományi és társadalomtudományi intézetek, könyvtárak, levéltárak, múzeumok stb. dolgozóinál vagy a Néphadsereg polgári alkalmazottai körében nem lehet ugyanazokat a politikai-kulturális nevelési módszereket alkalmazni, mint például a tanácsi

apparátusban. De eltérő igénnyel jelentkeztek a főhatóságok is, ahol egyre nagyobb számban jelentek meg a szakképzett fiatal erők. Ez időben kezdtek kialakulni szakszervezetünkben a politikai és kulturális nevelő munka differenciált módszerei, melyek később e tevékenységi terület jellemzőjévé váltak. E módszerek már számoltak az eltérő összetétel, képzettségi, műveltségi szint, érdeklődési irányok és igény különbségeivel. Szakszervezetünk 1956. évi III. kongresszusának határozatai már tükrözik is ezt.
A hamarosan bekövetkező ellenforradalmi események megrázkódtatását leküzdve, szakszervezetünk fokozott intenzitással fogott hozzá a politikai nevelő tevékenység megszervezéséhez, az értelmiség körében végzendő tudatformáló munka módszereinek továbbfejlesztéséhez. Ez kétfrontos harcot jelentett. Egyrészt harcolni kellett az ellenforradalmi nézetek felszámolásáért, másrészt eltökélten szembeszállni a múlt politikai hibáival. A tudatformáló és kulturális munka élénk fejlesztésével szakszervezetünk erőteljesen kivette részét az 1957-ben meginduló politikai és gazdasági konszolidáció munkájából.
3. Az 1957-től 1965-ig terjedő időszak részben a konszolidáció, részben a szocializmus alapjai lerakásának, valamint a szocializmus teljes felépítésére való áttérésnek a kora. Ebben az időszakban került sor a mezőgazdaság szocialista átalakulásának befejezésére is, mely tagságunk jelentős rétegeitől is felelősségteljes, nagy munkát igényelt. Elnökségünk már 1957 tavaszán határozatot fogadott el a kulturális munkáról, és célul tűzte ki a dolgozók nevelését, politikai és ideológiai tevékenységének fokozását, általános műveltségi színvonalának emelését. A Magyar Szakszervezetek XIX. Kongresszusa a konszolidáció fő feladatának a munkásmozgalom gazdasági és politikai megerősítését tekintette. Ennek érdekében fontos feladatként jelölte meg többek között a dolgozók művelődésének, szakmai tudásának, politikai és világnézeti ismereteinek fejlesztését, szemléletüknek és tudatuknak a marxizmus—leninizmus szellemében való formálását. Mindez irányt szabott szakszervezetünk kulturális nevelő munkája számára is. Számos elemző anyagban vizsgáltuk a célravezető módszereket. Tisztáztuk, hogy minden mozgalmi munka egyben a politikai tudat fejlesztésének szolgálatában is áll, és így a politikai nevelő munka része. Felismertük, hogy a tudatformálás egyik fontos eszköze éppen a közösségi feladatok végzésébe való bevonás. Új módon igyekeztünk megoldani a szakszervezet kulturális feladatait is, a mennyiségi eredmények korábbi hajszolásával szemben a kultúrmunka minőségi problémái kerültek előtérbe. A megmaradt, szétszórt és sok helyen alacsony eszmei-művészi színvonalat képviselő együttesek legjobb erőit koncentráltuk, de az erők tömörítésére törekedtünk a könyvtármozgalomban, az ismeretterjesztő munkában és a kulturális élet más területein is. Az ismeretterjesztés helyes és differenciált szervezése érdekében több módszertani útmutató és tématerv készült a különböző szakmai területek, rétegek számára. Az elnökség fokozott figyelmet fordított szaklapunknak, a *Közalkalmazott*nak tartalmi, színvonalbeli javítására, támogatta az alapszervezetek kezdeményezésében kiadott helyi lapok, híradók megjelenését.
Az 1960-ban megtartott IV. kongresszusunk vitája és határozata is jelentős teret szentel a politikai-kulturális nevelés kérdésének. A kongresszus utáni években, a SZOT és szakszervezetünk elnökségének határozata alapján indult meg a szakszervezeti politikai iskolák szervezése. Szélesedett a szabad akadémiák rendszere, bővült, tovább differenciálódott és színvonalasabbá vált az ismeretterjesztés. A tudatformáló munkában azonban az ideológiai nevelés, a művelődés és ismeretterjesztés mellett egyre nagyobb teret kapnak a nemzetgazdasági kérdések, a termelőerők, a termelési és gazdasági irányítás fejlesztésének kérdései, a szemlélet ennek megfelelő átalakítása. Már mutatkoztak azok a feladatok, amelyeket a gazdaságirányítás új rendszerére történő áttérés vetett fel a későbbi években. A Magyar Szakszervezetek XX. Kongresszusa is a gazdasági építésben és a politikai nevelő, tudatformáló munkában látta a legfontosabb feladatokat. Az ebből a sajátosan a Közalkalmazottak Szakszervezetére háruló feladatokat V. kongresszusunk jelölte meg. A kongresszusi határozat-

ban az agitációs és propagandamunka feladatai között a tájékoztatás szükségessége is új hangsúlyt kap. Mire szakszervezetünk elérkezett megalakulásának húszéves évfordulójához, a tudatformáló, kulturális munka ma is élő formái, módszerei — ha jórészt még útkereső jelleggel is — már megtalálhatóak voltak. Ugyanakkor azonban hazánk általános társadalmi-kulturális életében már jelentkeztek azok a jelentős változások, átalakulások, melyek szakszervezetünket tudatformáló kulturális tevékenységének újbóli átértékelésére késztették és késztetik folyamatosan.
A tárgyalt időszakban felnőtt egy új értelmiség, mely megnövekedett igényeket támaszt a művelődéssel, s érdekeltségi területünkön a szakszervezet kulturális munkájával szemben. Nagymértékben szélesedett az állami kulturális intézmények (színházak, mozik, könyvtárak) és a nagyobb anyagi bázisokkal rendelkező társadalmi szervezetek (pl. a TIT) hálózata, amely egyben előtérbe állította a közművelődés és a szakszervezeti kulturális tevékenység kapcsolatának szervesebbé tételét. Rohamossá vált fejlődés következett be a tömegkommunikációs eszközök — könyvkiadás, sajtó, folyóiratok, rádió, televízió — területén; ezek közül különösen a rádió és a televízió a szó legszorosabb értelmében a dolgozók otthonába vitte a világot, a tájékoztatás és általános tudatformálás gyors és mélyhatású eszközévé vált, hatása érzékelhető a főváros és a vidék közötti ütemkülönbség lényeges megváltozásában. A napilapok és az irodalmi, a társadalmi folyóiratok az ország számos égető problémáját boncolgatták, ami elsősorban a gondolkozó értelmiségre gyakorolt nagy hatást. Új művészeti és kulturális eseménysorozatok, formák alakultak ki Budapesten és vidéken is tájegységi jelleggel. A bel- és külföldi turizmus fokozódó lehetőségei valóságos utazási lázat váltottak ki elsősorban éppen a szakszervezetünkhöz tartozó értelmiségi kategóriákban. Az utazás, a vele járó élményanyag, információs és kulturális lehetőség jelentős — jó és rossz — hatásokat váltott ki. A feladat tehát az volt, hogy módszereinket mind ehhez igazítsuk, az elavult vagy már feleslegessé vált formákat elhagyjuk, a színvonalat a sajátos közalkalmazotti irányban — tehát nem a tömegkommunikációs eszközökkel való hiábavaló konkurenciába merülve — fejlesszük, a változásokkal itt-ott együttjáró negatív hatásokat kiegyensúlyozzuk, és szembeszálljunk a világkommunikáció lehetőségeit felhasználó ellenséges behatásokkal és fellazító kísérletekkel.
4. Ilyen körülmények között és egyébként is bonyolult helyzetben léptünk át az 1965-től számítható időszakba. Erre az időre esik a szocializmus teljes felépítése programjának meghirdetése, a gazdaságirányítás reformjának előkészítése, majd bevezetése. A közalkalmazotti rétegre, elsősorban az államhatalom különböző szerveiben dolgozókra nagy felelősség hárult a gazdasági munka folyamatos irányítása és ellenőrzése, az új gazdasági mechanizmusra való, lehetőleg zökkenőmentes áttérés lebonyolítása, a szocialista törvényesség érvényre juttatása terén. Tudományos intézeteink elé a korszerű tudományszervezés, a tudomány és termelés helyes kapcsolatai kialakításának feladata került. A szakszervezetünk kötelékébe tartozó szervek, intézmények, intézetek dolgozóitól mindez nemcsak speciális és fejlett szakmai ismereteket, az állami munka kulturáltabbá, korszerűbbé tételére irányuló erőfeszítéseket, hanem velük szoros egységben magas fokú szocialista öntudatot és politikai tisztánlátásból eredő hivatástudatot is megkövetelt. Az MSZMP Központi Bizottságának 1965. március 11-i, az időszerű ideológiai feladatokról szóló irányelvei, majd a SZOT ezt követő útmutatása alapján központi vezetőségünk határozatot fogadott el, amelyben feltárta az ideológiai, politikai, szakmai és kulturális nevelés helyzetét, és elvi megalapozottságú, reálisan megvalósítható célokat tűzött a területi és alapszervezetek elé.
Az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével kapcsolatban központi vezetőségünk 1968-ban alaposan elemezte szakszervezetünk agitációs és propaganda-feladatait. A tudatformálás eddigi célkitűzései és módszerei mellett felmerült a közgazdasági szemlélet erősítésének szükségessége. A különböző előadásokon, az ismeretterjesztésben nagyobb teret kaptak a világgazdaság és világkereskedelem összefüggései. Szakszervezetünk nagy szellemi és politikai kapacitással rendelkező szakbizottságok egész

sorát mozgatta központi és területi szinten egyaránt. Az országszerte rendezett különböző szakmai és területi tanácskozások és szakszervezeti napok, az aktivisták felkészítését szolgáló és a munkánkban mind hangsúlyosabb oktatási, továbbképzési formák a tájékoztatás és az információs bázis kialakításának fontos eszközeivé váltak. 1969 őszén szakszervezetünk mélyenszántó tanulmányban foglalkozott a közalkalmazottak körében kifejtendő kulturális nevelés elvi és módszertani kérdéseivel.
A történeti áttekintés végén érdemes igen vázlatosan összefoglalni azokat a külső és belső változásokat is, amelyek szakszervezetünk tudatformáló és kulturális nevelő munkájának alakulása szempontjából meghatározónak bizonyultak.
A közalkalmazottak szakszervezeti mozgalma nem él elszigetelten; ugyanazoknak a hatásoknak van kitéve, mint általában a szakszervezeti mozgalom, sőt népünk, társadalmunk egésze.
Amikor szakszervezetünk megalakult, alig hogy elhallgattak a fegyverek hazánk fővárosában, sőt másutt még lobogtak a második világháború tüzei. Ma huszonöt év sokszor gondokkal és problémákkal, torzulásokkal és megtisztulással, sikerekkel és visszaesésekkel tarkított, de mégis csak békés fejlődésére pillantunk vissza. Akkor, huszonöt évvel ezelőtt, a szocializmus erői a politikai hatalom megszerzéséért indították meg a harcot, ma senki sem vonja kétségbe hazánkban a szocializmus győzelmét, és a szocialista országok hatalmas gazdasági, politikai és katonai erői biztosítják a további békés fejlődést. Akkor még hozzá se fogtunk a kapitalizmus felszámolásához, azóta viszont leraktuk a szocializmus alapjait, és hozzáfogtunk annak teljes felépítéséhez, sőt az új gazdaságirányítási rendszer bevezetésével már az időközi hibák kijavításához és a szocialista gazdaság hatékonyságának növeléséhez is. Akkor még a polgári demokrácia megvalósítása volt a közvetlen feladat, ma a szocialista demokratizmus kiterjesztésén és továbbfejlesztésén dolgozunk. Lezajlott a huszonöt év folyamán egy világméretű tudományos-technikai forradalom. A kibernetika és az automatizálás, a tudomány és a technika eredményei gyökeresen megváltoztatják a termelőerőket, a tudomány új felfedezései, az ipar által nyújtott egyre újabb lehetőségek átalakítják a világképet. Megnyílt az atomenergia és a világűr felhasználásának kora, 1969-ben ember lépett a Holdra. Az iparilag erősen fejlett társadalmakban sajátos életforma és tömegkultúra alakult ki, amelynek számos jellemző vonása (munkaidő-csökkenés, szabadidő-problémák, tömegturizmus, gyors és széles körű hírközlés, tömegtájékoztatás, fokozott szórakozási igény, új művészeti, zenei irányok stb.) — néha kedvezőtlen hatásokkal — hazánkban is erősen észlelhető. Az életszínvonal emelkedése nálunk is fokozott lehetőségeket nyújtott (háztartási gépek, tévé, utazás, egyre több gépkocsi stb.), de az anyagi jólétre való jogos törekvés mellett negatív vonások is jelentkeztek.
Nem utolsósorban maga az időmúlás ténye hozta magával a legnagyobb változást: az új generációk belépését a munkafolyamatba, vagyis esetünkben a közalkalmazotti karba. Az akkor tizenévesek, ma már lassan negyvenesek lesznek, és a derékhadat alkotják. A mai fiatal utánpótlás számára a negyvenes-ötvenes évek puszta történelmet jelentenek, egyéni, személyes élményanyag nélkül. Míg szakszervezetünk első éveiben a tagság zöme régi tisztviselő volt, a későbbi években igen sok újonnan a közszolgálatba került, az átképzés és továbbképzés nehézségeivel küzdő dolgozóval ötvözve, az utolsó évtizedben már a népi demokrácia, a szocializmus saját neveltjei, öntudatos, önálló véleményű, szakképzett rétegei alkotják a többséget. Nem szorul részletesebb kifejtésre, hogy mindezek a vázlatszerűen, szinte csak vezérszavakban jelölt változások mennyire rányomták bélyegüket — sokszor talán észrevétlenül is, de mindig szükségszerűen — éppen a kulturális nevelő munkára.
Ha mindehhez még hozzávesszük szakszervezetünk sajátos adottságait, munkaterület, kulturális szint, igények és lehetőségek szerint rendkívül heterogén összetételét, akkor érzékelhetővé válnak mindazok a nehézségek, amelyekkel szakszervezetünknek a politikai-kulturális nevelő munka terén a huszonöt esztendő folyamán meg kellett küzdenie. Ez állandó elemzést, újraértékelést, a megváltozott körülményekhez

való alkalmazkodást tett szükségessé, az elvi alapok változatlansága és eszmei értékeink tisztán tartása mellett. De még az elvi alapvetésben is voltak változások, amikor a politikai vagy gazdasági téren elkövetett hiba korrigálása, a torzulások felszámolása azt szükségessé tette.

A háttér vázolt átalakulásának függvényében változtak a módszerek és a politikai-kulturális nevelő munka intézményes formái is. A párt iránymutatásainak (az értelmiség körében végzendő politikai munka elveinek, a művelődéspolitikai irányelveknek, az időszerű ideológiai feladatokról szóló irányelveknek stb.) megfelelően még jobban differenciálódtak a megoldások. Eltűntek a politikai agitáció kezdeti harsányabb, gyakran jelszószerű formái, kampányszerű megnyilvánulásai. Annak a felismerésnek nyomán, hogy a jó tudatformáló munkának valóban a tudatot kell megragadnia, az emberhez kell férkőznie, kifinomultabbakká váltak a módszerek. Az értelemre ható, meggyőző érvelés, tájékoztatás, szabad vitaszellem, kétségek, nehézségek nyilt felvetése, hibák, tévedések őszinte feltárása — ezek váltak a politikai munka fő eszközeivé. Igyekeztünk megszabadulni a szűk területre korlátozódás, a konzervativizmus, a formális sémákban való gondolkodás, a változásokra lassan reagálás béklyóitól. Ehelyett a korszerűség követelményeinek megfelelő tartalom és formák kialakítására törekedtünk az elmúlt esztendőkben. Ilyen korszerűbb eszközök például a különböző vetélkedők vagy az ilyenek megrendezésében való közreműködés (pl. kerületek tévé vetélkedője), a könyvterjesztői hálózat kialakítása, az állami kulturális intézmények igénybevételére irányuló ráhatás, az igényes tudományos vagy művészeti ismeretterjesztés stb.

Egyes módszerek és formák — figyelembe véve és nem lebecsülve az adott időszak társadalmi körülményei között betöltött szerepüket — nem állták ki az idők próbáját. Így a néha szó szerinti értelmeben dilettáns művészeti csoportok 21 kivételével teljesen felszámolódtak. Megmaradtak viszont és továbbra is igen értékes kultúrmunkát végeznek olyan komoly művészi igénnyel fellépő intézmények, mint például a Közalkalmazottak Szakszervezetének Központi Szimfonikus Zenekara, amely húsz éves múltra tekinthet vissza. Ide sorolhatjuk a Fővárosi Tanács és a debreceni közalkalmazottak szimfonikus zenekarát, a Könnyűipari Minisztérium Bartók Kórusát és a győri, kecskeméti énekegyütteseket. Mindegyik intézmény széles körű hazai és jelentős nemzetközi hírnévnek örvend.

Az alapszervezetek jelentős részében csökkent az érdeklődés az igények kielégítésében korlátozott lehetőségeket nyújtó szakszervezeti könyvtárak, az ismeretterjesztés egyes formái iránt, bár területünkön számos szakkör ma is sikerrel működik. A szakszervezeti könyvtármozgalom és az ismeretterjesztés stagnálásában jelentős tényezőként hat közre az önképzés fokozódó aránya. A közalkalmazottak politikai, szakmai és általános műveltségstruktúrája, igényszintje az elmúlt évtizedben lényegesen és kedvezően változott, így tagságunk — elsősorban az értelmiségiek — művelődése, sőt továbbképzése mindinkább az önképzés jellegét veszi fel. Nagy az egyéni könyvvásárlás, fokozódik az állami könyvtárhálózat igénybevétele és egyre több komoly házikönyvtár van tagjaink birtokában. A színház-, hangverseny-, tárlatlátogatást, mely a tagság kulturális látókörének kiszélesítésében jelentős tényezővé vált — figyelemmel az egyéni, saját ízlés szerinti kívánalmakra —, szakszervezetünk korszerű közönségszervezéssel segíti. Egyre jobban tért hódít az egyéni utazás igénye. A rádió és a tévé magas színvonalon oldja meg az ismeretterjesztés, de gyakran a szórakoztatás feladatát is. Fel kellett tehát hagyni a művelődés, szórakozás egyes kollektív formáinak erőltetésével. Mindez bizonyos mértékben a művelődési otthonok és klubok látogatottságára és kihasználtságára is vonatkozik.

Változatlan érdeklődésre számíthatnak és beváltak a konkrét tájékoztatást szolgáló formák, mint a politikai akadémiák, a társadalmunk időszerű kérdéseivel, aktuális kül- és belpolitikai problémákkal, gazdasági kérdésekkel foglalkozó tanfolyamok, a különböző szakmai, területi tanácskozások, jogásznapok, szakszervezeti napok, sajtóankétok stb. Ezeket tovább kell fejleszteni, hogy a széles körű tájékoztatás és vita, de egyben vezetők és tagság találkozásának fórumaivá is váljanak. A tévé ilyen irányú kezdeményezéseinek országos sikere is ebbe az irányba mutat. Az agitációs és propagandamunka, valamint a tájékoztatás fontos eszköze marad szakmai lapunk, a *Közalkalmazott*. Ennek színvonala, tartalmasabbá, érdekesebbé tétele érdekében számos konkrét intézkedés történt a közelmúltban is.

Az elmondottak nem valami lezárt folyamat értékelését jelentik, csupán pillanatfelvételek egy állandó mozgásban, átalakulásban levő szakszervezeti munkaterületről. Még számos kérdés vár megoldásra, mint például a kulturált társadalmi együttlét feltételeinek biztosítása vagy a jogos szórakozási igények kulturált és változatos kielégítése, a művelődést, önképzést elősegítő „hobbyk" (foto-képzőművész szakkörök, gyűjtőkörök stb.) felkarolása és irányítása. Ezen a téren még sok merev nézettel, téves szemlélettel kell megküzdeni.

Szakszervezetünk mai politikai tudatformáló és kulturális munkáját a minőségre és színvonalra törekvés jellemzi. Ennek további fejlesztése, a korszerű társadalom és jellegzetesen az értelmiség igényeihez, a változások üteméhez való alkalmazkodás, a visszahúzó erőktől, a szűkkörű szemlélettől és provincializmustól való megszabadulás, a párt politikai célkitűzéseinek szakszervezeti eszközökkel való támogatása, a művelt, széles látókörű közalkalmazotti típus kiformálása — ezek e munkaterület változatlan feladatai és célkitűzései.

SZAKSZERVEZETÜNK TEVÉKENYSÉGÉNEK SZERVEZETI KERETEI ÉS A VEZETÉS MÓDSZEREI

A mozgalom célkitűzéseinek, időszerű feladatainak helyes meghatározása a szakszervezeti munka hatékonyságának legfontosabb, de csak egyik feltétele. A másik feltétele a szervezeti keretek, a vezetés, az irányítás helyes módszereinek és munkastílusának kifejlesztése.

A szakszervezeti vezetés elvi alapja — szocialista rendszerünk más alapvető munkaterületeihez hasonlóan — a demokratikus centralizmus. A vezető testületek és személyek választásának, megbízatásának olyan rendszerét kell alkalmazni, amely biztosítja, hogy a vezetők (vezető testületek) a tagság bizalmát élvezve tevékenykedjenek, és hogy ez a bizalom a tagság széles körének az elvégzett munkáról, annak nehézségeiről és eredményeiről való tájékozottságából fakadjon.

A szervezeti kereteknek elő kell segíteniök az információk zavartalan áramlását alulról felfelé és felülről lefelé. A szakszervezeti vezető szerveknek természetesen szükségük van azokra a fontos információkra is, amelyeket a párttól, az állami vezetéstől, az adatok gyűjtésével és feldolgozásával hivatásszerűen foglalkozó szervektől kapnak, de a legfontosabb információs hálózatuk mégis mindenekelőtt a saját szerteágazó szervezeti rendszerük. A szervek közötti kapcsolat és a demokratikus módszerek érvényesítése, a beszámolási rendszer, a rendezvények, az értekezletek, az ellenőrzés stb. megannyi lehetősége az információk e kölcsönös áramlásának.

Fontos szervezeti feltétele az eredményes szakszervezeti munkának a vezető szervek lépcsőzetének kialakítása és közöttük a feladatok és hatáskörök olyan megosztása, amely biztosítja, hogy az állami tevékenység minden vezetői szintjének meglegyen a kellő informáltsággal és jogokkal rendelkező szakszervezeti partnere.

Szakszervezetünk fennállásának 25 éves tapasztalata alapján úgy ítéljük meg, hogy szervezeti rendszerünk, vezetési módszereink általában alkalmasak a mozgalmi tevékenység megfelelő irányítására. Ez azonban 25 éves fejlődés eredménye, amelynek során az előre tett lépésekért kemény erőfeszítéseket kellett tenni.

Az első években, szakszervezetünk születésének és működése kezdésének időszakában még súlyos szervezeti nehézségekkel kellett küszködni. Ezek nemcsak abból fakadtak, hogy szakszervezetünk tapasztalatok nélkül, lényegében csak az összmozgalom tapasztalataira építve kezdhette tevékenységét, hanem e korszak más, sajátos problémáiból is. A szakszervezet — amint erről már szó volt — két különálló szervezet formájában kezdte tevékenységét. Mindkettőn belül harcokra kényszerítette és súlyosan hát-

ráltatta a vezetést, hogy a nyílt reakció képviselői jelen voltak a legfontosabb testületekben, de az is, hogy a munkásosztály pártszempontból való megosztottsága sok esetben a haladás képviselőit is szembefordította egymással.
Bár az állami apparátus már az első években kezdett feltöltődni a dolgozók köréből oda kerülő friss elemekkel, a magyar szakszervezeti mozgalomra akkor még jellemző szakmai szervezkedési elv miatt ezek a dolgozók jórészt még nem a közalkalmazotti szervezetek tagjai voltak. Ezért is csak meglehetősen szűk körből lehetett toborozni azokat a vezetésre alkalmas kádereket, akik képesek voltak a szakszervezeti munkát a demokratikus fejlődés irányába vinni.
Annál nagyobb megbecsülés illeti azt a — nem sok — régi tagunkat, aki e nehéz körülmények között már akkor nemcsak áldozatos, hanem sikeres munkát is végzett szakszervezetünk előbbre jutása érdekében.
Lényegesen javultak a szervezeti feltételek a fordulat éve után. A két közalkalmazotti szakszervezet egyesülése már az iparági szervezkedésre való áttéréssel párhuzamosan ment végbe. Ez a szervezkedési elv nálunk nemcsak azzal a fontos előnnyel járt, hogy megszüntette az egyes intézmények szakszervezeti erőinek szétforgácsoltságát, hanem azzal is, hogy szakszervezetünk sok olyan, a munkásmozgalom más területein már tapasztalatokat szerzett új erővel gazdagodott, aki munkánkhoz az elkövetkező években értékes segítséget nyújtott. Az új helyzetben a negyvenes évek végén és az ötvenesek elején sor kerülhetett a területi vezető testületek kiépítésére és szervezeti megerősítésére is. Ezt a folyamatot nem gátolta a helyiipari dolgozók 1952-ben történt kiválása és önálló szakszervezetté alakulása, mert ez a lépés is az iparági szervezkedés elvének felelt meg: olyan dolgozók váltak ki, akiknek problémái eltértek az állami vezetésben foglalkoztatottak mozgalmi kérdéseitől.
Súlyosan hátráltatta viszont a szervezeti munkát is a párt akkori, a szakszervezet önállóságát elvitató állásfoglalása, amely a közösségi munkára képes dolgozók sokaságát visszariasztotta a szakszervezetben végzendő tevékenységtől, és megakadályozta a mozgalom tömegbázisra építését.
Csak később, a korábbi hibák jó részét már korrigáló, 1953. évi párthatározat után kezdett fellendülni a szervezeti munka. Mind az alapszervezetekben, mind a középfokú és felső vezető testületek mellett növekedni kezdett a szakszervezet társadalmi bázisa. Lépésről lépésre javult — a bizalmi hálózattól a központi vezetőségig — a vezető szervek személyi összetétele. Egyre nagyobb lett a tisztségviselők között a szakmai munkában is tekintéllyel rendelkező, jól felkészült dolgozók részaránya. Kezdtek kialakulni a differenciált munkamódszereknek a szervezeti alapjai is. Létrejöttek a vezetés különféle szintjein a szakszervezeti munka fő területeit segítő munkabizottságok. Még fontosabbak voltak ennél a tagság ágazati rétegeződésének megfelelően kiépített szakbizottságok.
Fő kereteiben megoldottuk azt a szervezeti problémát is, amely abból adódott, hogy a tagságunk számszerűen is jelentős hányada területileg elszórtan, apró egységekben a községekben dolgozik. A mozgalomban való rendszeres részvétel lehetőségét a járási alapszervezetek kiépítésével igyekeztünk biztosítani. Néhány kedvező kísérlet után a megyei vezető testületeknél választmányokat hoztunk létre. Ezekről utóbb kitűnt, hogy — főként tartalmi és formai párhuzamosságok következtében — csak a legnagyobb taglétszámú területeken (pl. Budapesten és a néphadsereg polgári alkalmazottai körében) tudnak érdemi munkát végezni. Széles körben alkalmaztuk nagyobb intézményeknél az alapszervezet közbeeső szerveiként az osztálybizottságok rendszerét. Ez a legtöbb ilyen intézménynél bevált, és a szervezeti felépítésnek ma is fontos eleme. Néhány intézetnél azonban, ahol a tapasztalat szerint indokolatlan kettőződésre vezetett a létezésük, később nem ragaszkodtunk az osztálybizottságok fenntartásához.
Nemcsak a saját szervezeti kereteink fejlődtek egységes irányban, hanem megváltozott és lényegesen javult az a mód is, ahogyan szakszervezetünk különböző vezető szervei a felsőbb szakszervezeti vezetéshez (szakszervezetünk egészét illetően a Szakszervezetek Országos Tanácsához), a pártvezetéshez és az állami vezetéshez viszonyulnak. Különösen fontos e tekintetben annak a módszernek a kialakulása, ahogyan a szakszervezeti munkában a párt-

irányítás érvényesül. Főleg a Magyar Szakszervezetek XX. Kongresszusa, továbbá a hatvanas évek közepe óta már mind következetesebben érvényesül az a fontos elv, hogy a szakszervezet mint a párt első számú segédcsapata önálló szervezet, amely a munka viteléhez szükséges döntéseket a saját szervezeti keretei között hozza meg. A párt irányító szerepe nem közvetlen beavatkozás formájában érvényesül, hanem azáltal, hogy a szakszervezetben dolgozó párttagok, a párt politikáját követve, meggyőződéssel, érveléssel biztosítják a szakszervezeti vezető szervek döntéseinek összhangját a pártnak a szocializmus építésében követett irányvonalával.
Egyre fejlettebb szakszervezetünkön belül a különféle szintű vezető szervek feladat- és hatáskörének elhatárolása és összehangolása. Minden szintnek megvan a világosan körvonalazott munkaterülete. Ezek egymást kölcsönösen kiegészítve érik el a mozgalom céljainak megvalósítását.
A feladatok világos elhatárolása érvényesül egy-egy szinten a nagyobb létszámú és elvi kérdésekben állást foglaló vezető testület és ennek szűkebb végrehajtó szerve között is (pl. a központi vezetőség és az elnökség, az alapszervezetekben pedig a szakszervezeti tanács és a szakszervezeti bizottság között).
25 év alatt kikovácsolódtak a szakszervezet irányító munkájának és szervezeti működésének alapvető elemei. Megvalósult a tagság véleményére, tapasztalataira támaszkodó, ezeket helyesen kifejező vezetési stílus. Nagymértékben sikerült megszabadítani szervezeteink, tisztségviselőink gondolkodását, tevékenységét a formális vonásoktól, a rutinmunkához való ragaszkodástól, megerősödött a felsőbb szintű vezető szerveknek az alsóbb szervekkel és a tagság egészével való konzultatív kapcsolata.
Szakszervezetünk ma szervezetileg közel 140 ezer tagot tömörít soraiba, akik az államigazgatás mellett közéletünk szakmailag sokféle területén tevékenykednek (bíróságoknál, ügyészségeknél, tudományos és közművelődési intézményekben, termelő területeken). Az állományi létszámhoz viszonyítva a szervezettség 97,3 százalékos.
A szakszervezeti munka megbecsüléséről tanúskodik a jó tagdíjfizetési készség: ez 95,4 százalékos.
Szakszervezetünk szervezeti felépítése főbb vonásokban a következő alapvető egységeket foglalja magába:
a) A szakszervezet négyévenként összeülő kongresszusának határozata alapján a központi vezetőség és ennek elnöksége látja el — kis létszámú, de tapasztalt politikai munkatársakból álló apparátus segítségével — a mozgalmi tevékenység felső vezetését, és tart az állami főhatóságokkal közvetlen munkakapcsolatot. A központi vezetőség munkájának megszervezésénél elértük, hogy ez ténylegesen irányítsa a közalkalmazottak szakszervezeti mozgalmát. Lényegében biztosítva van a központi vezetőség tagjainak állandó és kellő informálása, amely fontos feltétele a döntések megalapozottságának. A központi vezetőség tagjainak nagy többsége nemcsak a határozatok előkészítésében és a döntésekben vesz részt (alkalmi vagy állandó munkabizottságok keretében), hanem bekapcsolódik ezek ismertetésébe, a végrehajtás segítésébe és ellenőrzésébe is.
A központi vezetőség tagjai jelentős számban vesznek részt az elnökség mellett működő szakbizottságokban, a területi, megyei választott szervekben, és helyenként az alapszervezetek szakszervezeti bizottságainak munkájában is.
Az elnökség azon túl, hogy biztosítja a központi vezetőség állásfoglalásaihoz szükséges feltételeket, egyre növekvő hatékonysággal látja el a határozatok végrehajtásával kapcsolatos feladatokat is. Igen nagy gondot fordít az állami munka segítésével, az érdekvédelemmel, a kulturális tevékenységgel kapcsolatos kérdések tisztázására, ami rendszerint tartalmas, mélyreható vitákban valósul meg. Rendszeresen beszámoltatja a központi vezetőség apparátusának osztályait, valamint a területi, megyei szerveket, a szükséghez képest kérve és felhasználva a különböző területeken dolgozó szakemberek és állandó vagy alkalmai jellegű bizottságok véleményét és javaslatait.
Nagy segítséget nyújtanak a központi vezetőség és az elnökség munkájához a szakbizottságok, amelyek a néhány száz főtől több ezres létszámig terjedő szakterületek dolgozóinak speciális problémáival foglalkoznak. Mélyreható

elemzéssel előkészítik a központi vezetőség és az elnökség állásfoglalásait, s propagálják ezek végrehajtását a szakszervezetükhöz tartozó tagság körében.

b) A szakszervezet területi (Budapesti Bizottság, Néphadseregi Területi Bizottság) és megyei szerveinek irányító munkája, fennállásuk közel két évtizede alatt, viszonylag magas színvonalra emelkedett. Arra törekednek, hogy tevékenységükben a központi vezetőség és az elnökség célkitűzései érvényesüljenek. Jól felkészülten képviselik a szervezett dolgozókat a megyei állami és egyéb szervek előtt. A területi szervek is foglalkoztatnak olyan munka- és szakbizottságokat, amelyek középszerveink állásfoglalásait megalapozottabbá teszik, és amelyek segítséget nyújtanak a végrehajtás ellenőrzéséhez is.

c) Az alapszervezetek vezetésében fontos szerepet töltenek be a taggyűlések — küldöttértekezletek —, melyek meghatározzák a szakszervezeti bizottságok és nagyobb alapszervezeteknél a munkájukat ellenőrző, valamint az alapszervezet szintjén felmerülő elvi kérdésekben állást foglaló szakszervezeti tanácsok alapvető feladatait. A szakszervezeti munka tekintélyének növekedését jelzi, hogy e fontos vezető testületekben ma már túlnyomórészt munkahelyükön szakmailag, erkölcsileg, politikailag elismert, tekintélyes dolgozók foglalnak helyet, akik — jó kapcsolatot tartva az adott intézmény pártvezetésével — a szakszervezeti mozgalom képviseletében méltó partnerei az állami vezetésnek. Munkájuk eredményessége tükröződik a tagság részéről a szakszervezet iránt megnyilvánuló, egyre növekvő várakozásban és elismerésben.

A legnagyobb taglétszámú alapszervezetekben a szakszervezeti bizottság vezető munkáját hasznosan támasztják alá az intézmény egyes részlegeiben szervezett osztálybizottságok. Ezek a saját területükre bontva továbbítják a tagsághoz a szakszervezeti bizottságnak a szakszervezet felső vezetésével összhangban hozott határozatait.

d) Külön kell szólni a szakszervezeti vezetés alappillérét képező bizalmi hálózatról, azokról a tisztségviselőkről, akik mind nagyobb rátermettséggel és mind több eredménnyel végzik a szakszervezet feladatainak ellátásához nélkülözhetetlen aprómunkát. Áldozatos és színvonalas tevékenységük nélkül szakszervezeti munkánk hatástalanná válna.

A szakszervezet belső struktúrája mellett igen fontos kérdés, milyen módon kapcsolódik szakszervezetünk a szocialista építés más tényezőihez.

E tekintetben a legfontosabb a párt különféle szintű szerveivel való kapcsolat alakulása. Szakszervezetünk tudatosan a párt politikájának érvényesítésére törekszik. De hogy ez a törekvése eredménnyel járjon, ehhez megfelelő kapcsolati formáknak, a párt helyes vezetési módszerének kialakulására volt szükség. Tapasztalataink szerint a pártszervezetek nagy gondot fordítanak a szakszervezetben dolgozó kommunisták beszámoltatására. Szakszervezetünk különböző szervei sok segítséget, politikai támogatást kapnak ez úton tevékenységük sajátos jellegének kialakításához, működésük fejlesztéséhez. Mindez nemcsak az alapszervezetekre, hanem a középfokú és a felső szakszervezeti vezető testületek munkájára is maradéktalanul érvényes. Központi vezetőségünk, elnökségünk irányító munkája számára igen nagy értékűek a párt Központi Bizottsága különböző osztályaival, különösen pedig a Közigazgatási és Adminisztratív Osztállyal fennálló, egyre bővülő munkakapcsolatok.

Kedvezően alakulnak munkakapcsolataink az állami szervek vezetőivel is. Megalapozott javaslataink az állami szerveknél általában jó fogadtatásra, támogatásra találnak. Elismerik, várják és hasznosnak ítélik kezdeményezéseinket. Vezető testületeink tanácskozásain az állami vezetők gyakran közvetlenül is elősegítik a helyes döntések kialakítását. Az utóbbi években hozott, a szakszervezetek politikai súlyának növelésére irányuló párt- és állami határozatok, s ezt követően a jogszabályokban rögzített szakszervezeti jogok is jó hatással voltak e kapcsolatok fejlődésére. Ennek lényeges megnyilvánulási formái az állami szervekkel kötött, előbb már említett együttműködési megállapodások.

A kölcsönös kapcsolatok erősödése nyilvánul meg mind felső, mind közép (területi) szinten az állami partnerekkel folytatott, egyre tervszerűbbé, rendszeresebbé váló konzultációk, egyeztetések, munkamegbeszélések formájában.

Értékes számunkra a SZOT elnökségének és titkárságának irányító munkája. Egyre fokozódik szakszervezetünk vezetésének a szakszervezeti mozgalom egészét érintő kérdések előkészítésébe való bevonása. A SZOT titkárságával folytatott konzultációk révén saját mozgalmi feladataink teljesítése összhangban áll a magyar szakszervezeti mozgalom általános célkitűzéseinek megvalósításával.

A vezetési módszerek és a munka szervezeti keretei hosszú évek óta a szakadatlan fejlődés képét mutatják. Ez ígéret arra, hogy szakszervezetünk — az immár negyed évszázados saját hagyományokra is építve — további, még jobb eredményeket ér el a szakszervezeti munka demokratizmusának fejlesztésében, tagsága mind nagyobb részének aktivizálásában és az érdemi feladatok végzésébe való bevonásában, a mozgalmi célokért való, kellő informáltságon és tudományos elemzésen alapuló harcban: mindezek révén a szakszervezeti tevékenység gyorsan növekvő hatékonyságában, a szocializmus teljes felépítéséhez való cselekvő hozzájárulásban.

A SZAKSZERVEZET NEMZETKÖZI MUNKÁJÁNAK ÉS KAPCSOLATAINAK FEJLŐDÉSE

Az elmúlt negyedszázadot a közalkalmazottak nemzetközi kapcsolatai kialakulásának, megerősödésének és arányai megnövekedésének időszakaként jellemezhetjük, melyben kifejeződik a magyar szakszervezetek tekintélyének növekedése, nemzetközi munkájuk internacionalista jellege, s az értelmiségi, alkalmazotti rétegekre gyakorolt pozitív hatása. E tekintetben is érvényes az a történelmi tapasztalat, hogy a közszolgálati dolgozók mozgalmai az általános munkásmozgalom szerves részét alkotják, s azokat mindenkor az általános politikai fejlődéssel, a munkásmozgalom, a nemzetközi helyzet alakulásával összefüggésben kell vizsgálni.

Számunkra külön is meghatározza e munka jelentőségét és felelősségünket az, hogy szakszervezetünk szocializmust építő országban működik, közvetlen részese az új társadalom építésének, átadja saját és hasznosítja más hasonló országok szakszervezeteinek tapasztalatait, s a tanulságok erőt, támaszt jelenthetnek a kapitalista és a függetlenné vált, volt gyarmati országok haladó közalkalmazotti mozgalmai számára. Ebből is eredően, tudatosan vállaltuk azokat az anyagi és erkölcsi kötelezettségeket, amelyek a nemzetközi szolidaritásból fakadtak, s amelyek megnyilvánultak egy-egy, a nemzetközi helyzetben kialakult szituációra való reagálásunkban. Törekedtünk arra, hogy e nemes célokat, gondolatokat tisztségviselőink és aktivistáink körében is ápoljuk és elmélyítsük.

Nem téveszthető szem elől a közalkalmazottak nemzetközi mozgalmában résztvevők nemzetiségi, faji, szakszervezeti, világnézeti, vállási és politikai különbözősége, ugyanakkor a kapcsolatok megítélésének az a mércéje, hogy hajlandók legyenek együttesen síkraszállni a dolgozók gazdasági, szociális és szakmai követeléseinek érvényesítéséért, a demokratikus szabadságjogokért, a nemzeti függetlenségért és a békéért.

Mindezek széles skálán teszik lehetővé az együttműködést, ugyanakkor nagyfokú differenciáltságot igényelnek a munka jellegében, tartalmában és formáiban egyaránt. Számottevő idő telt már el az 1950-es évek elejétől, amikor csupán egy-egy külföldi delegátus érkezett a szakszervezethez, inkább tájékozódni akarván, mint az együttműködés kialakítására ténylegesen és őszintén törekedve. A szocializmus építésének előrehaladása, a szakszervezeti mozgalom fejlődése, egy-egy kritikus időszakban megnyilvánult szolidaritása alapul szolgált ahhoz, hogy ne csak mi keressük a kapcsolatokat, de irányunkban is kezdeményezőek legyenek gyakran olyan szervezetek is, amelyek korábban teljesen elzárkóztak minden közeledés elől. Ezt tanúsítja az, hogy ma már 40 ország 48 szakszervezetével van jelentős munkakapcsolatunk.

E számottevő változásban fontos szerepet töltött be az 1955-ben megalakult — akkor mintegy hatmillió tagot tömörítő — Közalkalmazottak és Rokonszakmabeli Dolgozók Szakszervezeteinek Nemzetközi Szövetsége, mely kezdeményezően lépett fel a közszolgálati dolgozók jogainak védelméért és kiterjesztéséért, élet-

körülményeik kedvező alakításáért, együttműködésük kiszélesítéséért.

Szakszervezetünk a szövetség megalakulásától kezdve aktívan kapcsolódott e munkába, támogatta kezdeményezéseit, akcióit, amelyeknek átfogóbbá, kiterjedtebbé válása egyaránt tanúsította a szövetség tekintélyének növekedését, valamint az Adminisztratív Bizottság munkájának, a különböző szakmai bizottságok s ezen belül a közszolgálati szekció tevékenységének fejlődését. A szövetség munkájában érdekelt négy magyar rokonszakszervezettel együtt a közeli években két alkalommal is kiemelkedő megbízatásnak tettünk eleget: biztosítottuk a szövetség Adminisztratív Bizottsága üléseinek megtartását 1965 áprilisában Budapesten, majd 1968 tavaszán ugyancsak Budapesten a IV. Nemzetközi Szakmai Konferencia megrendezését, amelyen 167 küldött, megfigyelő és vendég több mint 24 millió közalkalmazott és rokonszakmabeli dolgozó képviseletében tanácskozott és foglalt állást a legalapvetőbb kérdésekben.

A magyar közalkalmazottak, valamint a rokonszakmabeli dolgozók szakszervezete tekintélyét jelzi az, hogy szakszervezetünk képviselőjét beválasztották a szövetség Adminisztratív Bizottságába.

Tevékenységünk alapvető feladatait abban láttuk, hogy erősítsük együttműködésünket a szövetség és az SZVSZ tagszervezeteivel — különös tekintettel a szocialista országok testvérszakszervezeteire —, kapcsolatokat építsünk ki és erőteljesebbé tegyük munkánkat az SZSZNSZ-hez tartozó és más autonóm szakszervezetek, a függetlenné vált volt gyarmati országok szervezetei irányában.

Szoros és mindinkább a konkrét kérdések tanulmányozására alapozódó delegációcserékben, a szakosodás irányába fejlődő kölcsönös tájékozódásban, konzultatív megbeszélésekben, kongresszusi, egyes központi vezetőségi anyagokat, adott témákat felölelő levelezésben megnyilvánuló munkakapcsolatok alakultak ki a szocialista országok testvér-szakszervezeteivel, elsősorban a szovjet, az NDK-beli, a lengyel, a csehszlovák, a bolgár, a jugoszláv és a román szakszervezettel. E kapcsolatok további erősítését fontos feladatnak kell tekinteni.

A tőkés országokból érkező és a meghívásukat viszonzó küldöttségek révén — az adott lehetőségeket és fórumokat felhasználva — igyekeztünk ez országok dolgozóit megismertetni azokkal az eredményekkel, amelyeket a szocializmus építése, hazánk gazdasági fejlődése, a tagság élet- és munkakörülményeinek fejlesztése terén elértünk. E célok egymással szoros összefüggésben jelentkeztek, s ma joggal megállapítható, hogy valóra váltásukban sok tekintetben figyelemre méltó eredményekről adhatunk számot. Intenzívek a kapcsolataink a francia és olasz szakszervezetekkel, az SZSZNSZ-hez tartozó svájci, osztrák, NSZK-beli közalkalmazott szakszervezetekkel, kezdeti lépésként fogadtuk a norvég, a svéd, a finn közalkalmazottak delegátusait.

Az Európában és hazánkban rendezett nemzetközi tanácskozásokat úgyszintén felhasználtuk ez irányú munkánk szélesítésére, elsősorban a távoli földrészekről érkező delegációk meghívásával és fogadásával. Az elmúlt évek során így jöttek létre kapcsolataink Chile, Uruguay, Brazília, Mexikó, India, Japán, Ceylon, az EAK, Kenya, Szíria, Ghana, Guinea, Mali közalkalmazotti szakszervezeteivel. Mindezek egyben nemzetközi tájékoztató és propagandamunkánk körébe is beletartoznak, melyhez jelentős támogatást kapunk az országos sajtótól, ezenkívül megfelelő helyet központi lapunkban, a *Közalkalmazott*-ban és más kiadványainkban.

Nemzetközi munkánk, kapcsolataink kiterjedése és elmélyülése arra kötelezi szakszervezetünket, hogy minden fórumot, lehetőséget ragadjon meg szocializmust építő hazánk eredményeinek, valamint a tagságunk élet- és munkakörülményeiben elért előrehaladásnak reális bemutatására, népszerűsítésére, s tevékenységével járuljon hozzá a magyar szakszervezetek és ezek között a közalkalmazottak szakszervezete tekintélyének növeléséhez.

VISSZAPILLANTÁS A KÖZALKALMAZOTTAK SPORTÉLETÉRE

A szakszervezet megalakulásakor megfogalmazódtak a közalkalmazottak sportmozgalmának életre hívására és fejlesztésére irányuló elgondolások. A szakszervezet vezető testületei kezdettől fogva hozzáértő irányítással, jelentős anyagi támogatással segítették a tömegek sportolásának előmozdítását és a versenysport fejlődését. A sport vezetéséből korábban szinte teljesen kizárt közalkalmazott aktivisták lelkesedésére, lendületére alapozva tették meg az első lépéseket, igényelve és birtokba véve a széles tömegek elől elzárt belvárosi vívótermeket, exkluzív teniszteleppeket és sportpályákat.

A Közalkalmazottak Szakszervezetének sportegyesülete, a KASE 1945. július 21-én alakult meg. A vörös-fehér színű mezt viselő aktív sportolók és velük együtt a sportszerető közalkalmazottak Budapesten és vidéken leírhatatlan mennyiségű társadalmi munkával számtalan sportlétesítmény létrehozásában segédkeztek. Ebben az időszakban mind a szakszervezet, mind a sportmozgalom vezetői nagy nehézségekkel küzdöttek, hiszen a gazdasági és létesítményproblémák mellett a kellő tapasztalattal rendelkező szakkáderhiány is hátráltatta az előrehaladást.

A VAOSZ és a Közalkalmazottak Szakszervezetének 1949-ben történt egyesítése, a Petőfi Sport Egyesület 1950-ben ezt követő megalakulása, majd később a sportmozgalomban bekövetkezett többszöri szervezeti változások határkövei a szervezettebbé váló közalkalmazotti sportmunkának. A sajátosságokhoz alkalmazkodó tevékenység kialakítását segítették a sportszervek azáltal, hogy a társtudományok eredményeinek egybevetésével iránymutatást adtak a szellemi munkát végző dolgozók körében a sportolás lehetőségeire. Így alakultak ki a tagságunk körében közkedvelt, jellegzetes sportágak; a röplabda, az asztalitenisz, a sakk, a teke, a kispályás labdarúgás és az utóbbi években a tollaslabda, melynek magyarországi meghonosodásában szakszervezetünk volt a kezdeményező.

Szakszervezetünk tömegsport rendezvényei — az alapfokú bajnokságok, sportünnepélyek és spartakiádok — a résztvevők száma és a szervezettség tekintetében egyaránt országos hírnevet szereztek, csakúgy mint az évente ismétlődő országos és területi természetjáró találkozók és vízitúrák is. Mindezek megvalósításában jelentős volt — s a helyi lehetőség még hatásosabb kiaknázásában növekvő — a területi és helyi szervek szerepe, tevékenysége. Zalaegerszeg, Szeged, Debrecen, Veszprém vidéken, a Budapesti Petőfi, a VTSK, a Statisztikai Hivatali, az Igazságügyi, a Könnyűipari Minisztériumi sportkörök jelentik a fővárosban a közalkalmazott sportmozgalom legerősebb bázisait.

Az élsport területén is kiemelkedőek eredményeink, hiszen 1948-tól 1964-ig valamennyi olimpián közalkalmazott sportoló is részt vett. Közülük 1952-ben, Helsinkiben, Rajcsányi László a kardcsapat tagjaként, 1960-ban a római olimpián Parti János kenuban szerzett aranyérmet.

Közalkalmazott területről a legtöbb magyar válogatottat éveken keresztül és ma is a Petőfi SK adja, közülük gyorskorcsolyázásban Ivánkai György, műkorcsolyázásban Vajda László, Farkas Éva—Korpás Tamás, röplabdában Gracza Klára, Szigeti Beáta, Somogyi László, Kiszelly Gábor, tornában Kutás Mária, Nagy Ágnes, kosárlabdában Szabics Magdolna, tájékozódó futásban Sőtér János nevét kell elsősorban megemlíteni.

Közalkalmazotti sportköreinkben nevelkedtek olyan sportolók, akik nagy sikereket értek vagy érnek el a magyar sportmozgalom hírnevének öregbítése terén. Közülük kiemelhető Rejtő Ildikó olimpiai bajnoknő, Zsabka Magda és Nyári Magda a kétszeres tőrvilágbajnok-csapat tagja, Gyarmathy Béla magyar vívóbajnok, Jancsó Antal, Szikszay András, válogatott teniszezők, Portisch Lajos nemzetközi sakknagymester. Női csapatsportágban egyedülálló sikert ért el a Budapesti Petőfi SK kosárlabda-csapata, amely tíz alkalommal nyert magyar bajnokságot, a női röplabdázók ötször voltak magyar bajnokok, és mindkét sportágban évekig a magyar válogatott gerincét központi klubunk adta. A Statisztika női asztalitenisz-csapata immár másodszor nyerte meg a magyar bajnok-

ságot, a VTSK női kosárlabda-csapata pedig 1968-ban.

A ma feladatai között hangsúlyozandóak azok, amelyeket az MTS II. Kongresszusának és a SZOT elnökségenek 1968. július 1-i határozatai állítanak a szakszervezetek elé. A támogatásunkkal létrehozott sportlétesítmények, a működő sportkörök és az aktívan sportoló közalkalmazott dolgozók jelentős száma, valamint az élsportban elért eredmények bizonyítják, hogy következetes lépéseket tettünk előre a határozatok valóra váltásában. Eredményeink köteleznek arra, hogy további és még nagyobb erőfeszítéseket tegyünk az értelmiségi, alkalmazotti dolgozók sportmozgalmának kibontakoztatására.

Dr. Szamel Lajos:

A SZOCIALISTA ÁLLAMAPPARÁTUS KIALAKULÁSÁNAK ÚTJA (1945—1969)

Egy írásmű címe akkor felel meg rendeltetésének, ha rövid, figyelemébresztő és ugyanakkor a munka tartalmára is rávilágít. Reméljük, hogy tanulmányunk címe e három követelmény jegyében önmagáért beszél. Mégis kénytelenek vagyunk némi magyarázatot hozzáfűzni azért, hogy ezzel egyben megbirkózzunk minden hosszabb korszakot átfogó történettudományi értekezés első gondjával: a periodizációval.

A szocialista államapparátus nem egyéb, mint a proletárdiktatúra politikai mechanizmusának egyik része. Ez a mechanizmus a munkásosztály pártjából és a párt irányítása alatt működő társadalmi és állami szervekből áll. Utóbbiaknak rendezett összessége az államapparátus.

Hazánkban a szocialista államapparátus kialakulásának éveit megelőzte egy fejlődési szakasz, amely alatt államunk — osztálytartalma szerint — a munkásság és a parasztság olyan forradalmi demokratikus diktatúrája volt, amelyben a munkásosztálynak és forradalmi élcsapatának vezető szerepe egyre erőteljesebben érvényesült. Ebben a szakaszban, amely a felszabadulástól 1948 elejéig terjed, megoldottuk a demokratikus forradalom feladatait, de elvégeztünk olyanokat is, amelyek elméletileg a szocialista forradalomra tartoznak.[54]

A szocialista állmapparátus kialakulása egységes folyamat, amely már a forradalmi demokratikus diktatúra alatt elkezdődött, s amelynek határköve a Magyar Népköztársaság Alkotmányának életbelépése és a tanácsrendszerre való áttérés. Súlyos érvek szólnának tehát amellett, hogy az államapparátus fejlődésében két — minőségi különbséget kifejező — szakaszt különböztessünk meg: a proletárdiktatúra államapparátusának létrejötte előtti és az azt követő periódust. Tekintetbe kell vennünk azonban, hogy mindazok az állami-jogi intézmények, amelyekről az alkotmány rendelkezik, illetve amelyek a tanácsrendszerben megtestesültek, nem egycsapásra jöttek létre, hanem egyfelől a forradalmi demokratikus diktatúra előkészítette őket, másfelől pedig az alkotmányt és a tanácsrendszerre való áttérést követően éveken át épültek ki. Bizonyára nem követünk tehát el hibát, ha a felszabadulástól a fordulat évéig terjedő három előkészületi esztendőt külön tárgyaljuk, majd pedig a szocialista demokrácia, a szocialista törvényesség és az államapparátus személyzeti kérdései kifejtésével kíséreljük meg államapparátusunk kialakulásának negyedszázados fejlődéstörténetét felvázolni.

ÁLLAMSZERVEZETÜNK FEJLŐDÉSE A FELSZABADULÁSTÓL A FORDULAT ÉVÉIG

1. Ha terjedelmi okokból kénytelenek leszünk a vázlatosság vádját az egész tanulmányra nézve vállalni, úgy fokozottan így lesz ez a szocialista államapparátusunk „előtörténete" esetében. A vázlatosságot azonban a csonkaságnál általában kisebb bűnnek véljük, s különösen ilyennek kell minősítenünk államapparátusunk

[54] Nemes Dezső: Magyarország felszabadulása. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1960. 234—237 és 258—259 old. Szabó Bálint: Forradalmunk sajátosságai 1944—48. Kossuth Könyvkiadó. Budapest, 1962. 5—7., 18—20. és 34—35. old.

kialakulásának feldolgozását illetően, mivel az „előtörténet" nélkül a későbbiek nem érthetők meg. A vázlatosság nemcsak abban fog megnyilvánulni, hogy az államapparátus fejlődése első három esztendejének csupán kimagasló fontosságú mozzanataira térünk ki, hanem abban is, hogy politikai hátterüket ismertnek veszszük, arra tehát csak utalunk, a kidolgozottság igénye nélkül.

2. Hazánk felszabadítása a szovjet hadsereg győzelmes harci cselekményei nyomán fokozatosan ment végbe. A felszabadult területeken a Magyar Kommunista Párt kezdeményezésére mindenütt megalakultak — először a községekben és a városokban, majd járási és megyei szinten is — a nemzeti ellenállás szervezetének, a Magyar Függetlenségi Frontnak a szervei, a nemzeti bizottságok, amelyek ellátták a helyi feladatokat, éspedig olyan körülmények között, amikor a harci események, az ország szétdúlt állapota és a közigazgatási szervezet szétesettsége miatt öntevékenyen, nagy kezdeményező készséggel kellett a lakosságnak legalább elemi létszükségleteit az erők helyi tömörítésével kielégítenie.

Többen feltárták már előttünk, hogy a nemzeti bizottságok működése nem volt egyenletes, nem egy helyütt antidemokratikus elemek befolyása alá kerültek, sok megfontolatlan és még több lokális szemléletű intézkedést tettek. Mégis, összességükben történelmi érdemeket szereztek nemcsak azzal, hogy elindították a demokrácia útján az életet, hanem abban is, hogy segítették a demokratikus kibontakozást akadályozó tényezők elhárítását, a tömegek mozgósítását az újjáépítésre, s azok politikai aktivitásának és öntudatának fejlődését.[55]

Az államhatalom központi kormányzati szervei már 1944 végén megalakultak. December 21-én összeült Debrecenben a nemzeti bizottságok által szervezett népgyűléseken megválasztott Ideiglenes Nemzetgyűlés, s ünnepélyesen deklarálta, hogy mint a nemzeti akarat kifejezője, a magyar állami szuverenitás birtokosa, kezébe veszi a gazdátlanul maradt ország ügyeinek intézését. A következő napon a Nemzetgyűlés megválasztotta az Ideiglenes Nemzeti Kormányt, valamint Politikai Bizottságát, amelynek feladata volt állást foglalni a legfontosabb politikai kérdésekben, s támogatni, ellenőrizni a kormány tevékenységét.

Az ideiglenes kormány már 1945. január 4-én felhívással fordult a községi, járási, városi és törvényhatósági nemzeti bizottságokhoz, hogy mindenütt alakítsák újjá az önkormányzati testületeket mint ideiglenes községi és városi képviselőtestületeket és törvényhatósági bizottságokat. A felhívás lényege az volt, hogy a nemzeti bizottságok mint a demokratikus pártok helyi szövetségei politikai szervek, tehát maguk ne illeszkedjenek be a közigazgatás szervezetébe. Annak a rendeletnek a következményeként, amely ezt a felhívást magában foglalta, a közigazgatási munka a nemzeti bizottságok kezéből átment a lassan regenerálódó önkormányzati testületek és közigazgatási hivatalok kezébe.[56] A közigazgatás tehát felvette régi szervezeti formáját, korábbi személyzetének jelentős része visszatért hivatalába. Ez azt eredményezte, hogy a közigazgatás, az államhatalom jellegében bekövetkezett nagy változás ellenére, tartalmában is sok rokon vonást mutatott a felszabadulás előtti közigazgatási gépezettel, s a közigazgatási szervek jó ideig sokkal inkább a demokrácia és a reakció csatáinak szinterei voltak, mint a dolgozók ügyét valóban szolgáló, alkotó munka hivatalai. A magyar kommunistáknak és más haladó erőknek sok energiáját kötötte le a közigazgatásban jelenlevő visszahúzó erők ellensúlyozása, illetve a közigazgatásból való eltávolítása.[57]

3. Az 1945: VIII. törvény alapján megtartott választásokat követően a Nemzetgyűlés elfogadta az 1945: XI. törvényt az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről, amely a legfelsőbb állami vezetésben stabilizálta az eddig kialakult szervezeti formákat, sőt valamelyes előrehaladást is tett. Az államfői teendőket az államigazgatásiaktól egyértelműen elhatárolta, kimondva, hogy a Nemzeti Főtanácsnak (amelynek elnöke a Nemzetgyűlés elnöke volt, két tagját pedig a Nemzetgyűlés választotta) nem lehet tagja — szemben a korábbi helyzettel — az, aki tagja a kormánynak. A törvény az 1848-as törvények elvei szerint rendelkezett a „felelős magyar minisztériumról", ezzel az elnevezéssel jelölve meg a Minisztertanácsot. Ugyanakkor azonban ez a törvény sem szüntette meg az alkotmányjogi provizóriumot, amennyiben a kormányformáról nem rendelkezett. A politikai szélsőjobboldal ezt a kérdést nem akarta napirendre tűzni, abban bízva, hogy később, alkalmas időben, nyíltan kiállhat a felszabadulás előtti kormányforma, a királyság, illetve a kormányzóság mellett, a „szentkoronatan" jegyében. A Magyar Kommunista Párt azonban a reakcióval szembeni ellentámadás egyik lépéseként, koalíciós partnerei java részével együtt, követelte a köztársasági forma törvénybe iktatását, s a reakció minden erőfeszítése ellenére, alig másfél hónappal az államhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezése után, a Nemzetgyűlés megalkotta az 1946: I. törvényt „Magyarország államformájáról".

Helytelen lenne ezt a törvényt az első írott magyar alkotmánynak felfogni, mert az állampolgári alapjogoknak „az ember természetes és elidegeníthetetlen jogaiként" való deklarálásán túl csupán a kormányforma meghatározását, a köztársasági elnök megválasztását és jogállását, valamint a végrehajtó hatalomnak „felelős minisztérium" által való gyakorlását szabályozta. A bíróságokról csupán annyiban rendelkezett, hogy azok az igazságszolgáltatást „a Magyar Köztársaság nevében" gyakorolják. Az alkotmányos problémák többsége e törvény által nem nyert rendezést. A köztársasági törvény nem hozta létre a proletárdiktatúra államának szervezeti alapjait, hanem a polgári köztársaságokra jellemző módon határozta meg a kormányformát. Mindamellett a törvény jelentőségét hiba lenne lebecsülni. Megszületésének politikai viszonyai között a demokratikus erők nagy sikere volt a köztársaság megteremtése, s ezzel azoknak az új államjogi kereteknek a létrehozása, amelyek az első magyar alkotmányig alkalmasaknak bizonyultak a népi demokratikus állam szervezeti formáinak kifejlesztésére.

A magyar népi demokrácia államszervezetének fejlődésében az 1946: I. törvény fontos határállomás; legalábbis ami a szervezeti formákat illeti, egy szakaszt zár le. Az már más lapra tartozik, hogy a kommunista párt köré tömörült forradalmi erőknek még nagy erőfeszítéseket kellett tenniük annak érdekében, hogy ezek a szervezeti formák személyi összetételükben és működésük tartalmát tekintve is alkalmasak legyenek a népi demokrácia második szakaszának, a proletárdiktatúrának előkészítésére, nevezetesen a Magyar Kommunista Párt III. Kongresszusán kitűzött azon programpont megvalósításában való közreműködésre, hogy a gazdasági életet a nép érdekének megfelelően át kell szervezni, azaz meg kell teremteni a feltételeket a termelés és a hitel állami irányításához, a demokratikus pártok államosítási programjának végrehajtásához, a bankok és a külkereskedelem állami ellenőrzéséhez, az állami és községi termelési formák fejlesztéséhez, a szövetkezetek kiépítéséhez a városban és a falun egyaránt.[58] Az a gazdasági reformprogram, amelyet a kommunista párt III. kongresszusa meghirdetett, még nem volt szocialista a szónak abban az értelmében, hogy a termelőeszközök zömének társadalmi tulajdonba vételére, a kapitalizmus egész gazdasági alapjának felszámolására irányult volna. Ugyanakkor azonban a kongresszus nyíltan felvetette a népi demokrácia és a szocializmus viszonyának kérdését, kijelentve, hogy a párt azért akar népi demokráciát, hogy mehessünk előre a szocializmus felé.[59] Ehhez a programhoz a párt megszerezte a dolgozó tömegek támogatását, de a Nemzet-

55 Balázs Béla: A nemzeti bizottságok szerepe népi demokráciánk létrejöttében. „Tanulmányok a magyar népi demokrácia történetéről" c. kötetben. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1955. 222—236. old.
Csizmadia Andor: A nemzeti bizottságok állami tevékenysége 1944—1949. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968.

56 14/1945. ME számú rendelet.

57 Lásd erről részletesebben: „A helyi tanácsok munkája és feladatai". Szikra Kiadó, Budapest, 1951. 68—72. old. Beér János: A helyi tanácsok kialakulása és fejlődése Magyarországon 1945—1960. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1962. 81—91. old.

58 Lásd „A nemzeti felemelkedés útja". Szikra Kiadó, Budapest, 1946. 49. old. „A népi demokrácia útja." Az MKP III. Kongresszusának jegyzőkönyve, Szikra Kiadó, Budapest, 1946. 72. old.

59 „A nemzeti felemelkedés útja" 48. old.

gyűlésben és a kormányban többségben volt visszahúzó erők, amelyek a közigazgatási gépezet jelentékeny részét is befolyásuk alatt tartották, folytonos válságokat idéztek fel, visszafogták a program végrehajtásának ütemét. Ennek az állapotnak csak az 1947 nyarán lebonyolított választások után sikerült véget vetni, amikor a Magyar Kommunista Párt, szavazatokban is kifejezve, az ország első pártja lett, a reakció pedig vereséget szenvedett. A politikai győzelmet a párt azonnal kiaknázta gazdasági vonalon, s néhány hónap leforgása alatt az országgyűlés két olyan törvényt hozott, amelyek együtt az ipari termelési eszközök zömének állami tulajdonba vételét eredményezték; ezek a bankok államosításáról és az ipari vállalatok államosításáról szóló törvények.[60]

Az államosítás reális bázist teremtett a tervgazdálkodás számára, amelyet röviddel a választások előtt az 1947. évi XVII. törvény rendelt el, azzal a céllal, hogy biztosítsa a termelési eszközök termelésének fokozását, okszerű, felhasználását és a különböző termelési ágak összhangját. A tervgazdálkodás bevezetése, az államosított vállalatok működésének megszervezése egész sor változás szükségességét idézte fel az állami szervezetben: ki kellett építeni a szocialista vállalatok irányításának rendszerét és a tervgazdálkodás szervezetét. Ez azonban már a népi demokrácia második fejlődési szakaszában ment végbe.

4. Az új, demokratikus állam belső rendjének biztosítása céljából az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945 májusában — a csendőrség egyidejű feloszlatása mellett — elrendelte a demokratikus rendőrség megszervezését[61], amelynek kulcspozícióiba javarészt a népi demokrácia emberei kerültek, s mivel a kommunista párt a későbbiek folyamán sem ment bele a rendőrség és egyéb fegyveres erők vezetésének „koalíciós megbontásába”, a rendőrség már a munkás-paraszt forradalmi diktatúra korában is a népi demokrácia szilárd védelmezője volt.

Nem lehet ugyanezt elmondani az igazságszolgáltatási szervezetről. A bíróságok és az ügyészségek felszabadulás előtti szervezeti formájukat az első fejlődési szakaszban mindvégig megőrizték, személyi összetételükben is viszonylag lassú átalakuláson mentek keresztül. Érthető, hogy ezek a szervek gyakran szabotálták a népi demokrácia jogszabályainak érvényesülését, ítélkezésükkel segítették az új rend ellenségeit, nemegyszer hoztak olyan döntéseket, amelyekből nyilvánvaló volt a népi demokráciával való szembehelyezkedésük. Ilyen körülmények között a népi demokrácia rendjének biztosításában különösen fontos szerep hárult az 1945 januárjában megszervezett népbíróságokra[62] és népügyészségekre, amelyeknek működése ugyan eleinte sok kívánnivalót hagyott maga után, de a későbbiekben hatékonyan ítélkeztek, illetve jártak el nemcsak a háborús és népellenes bűncselekményekben, hanem a népi demokrácia elleni bűnügyekben is. A népbíráskodás jelentőségét az is aláhúzza, hogy a népbírósági tanácsokban ítélkeztek történelmünk folyamán első ízben a dolgozó nép soraiból beküldött, nem hivatásos bírák.

5. Az a folyamat, amelyben a népi demokratikus forradalom szocialista forradalommá, a munkások és parasztok demokratikus diktatúrája proletárdiktatúrává fejlődött, 1948 júniusában a két munkáspárt egyesülésével tetőzött. Eredményeképpen az állami életben megérlelődtek a feltételek a proletárdiktatúra államszervezetének kiépítéséhez. Az egyesülés révén megalakult a Magyar Dolgozók Pártja, amelynek programnyilatkozata kimondotta: „A párt szükségesnek tartja a népi demokrácia alaptörvényének megalkotását, hogy az állampolgárok jogait és kötelességeit, az állami, gazdasági és társadalmi rend alapvető változásait, a magyar köztársaság népi jellegét a törvény erejével, alkotmányban szentesítsük.” Az alkotmányban meghatározott új állami szervezet létrehozására 1948 folyamán és 1949 első felében egész sor provizorikus jellegű intézkedés történt. Leírásukat és értékelésüket népköztársaságunk államszervezete fejlődésének megértése szempontjából elhagyhatjuk, csupán annyit említünk meg róluk, hogy az állami munka új rendszerére való áttéréshez készítették elő a talajt.

A Magyar Népköztársaság Alkotmánya a marxizmus—leninizmus tanításai alapján, a szocialista államépítés négy évtizedes tapasztalatait felhasználva teremtette meg az állami szerveknek a szocializmus alapjai lerakásához szükséges differenciált és összehangolt rendszerét, s az állami tevékenység tényleges tartalma szerint alakította ki az alkotmány az állami szervek ma is létező fő típusait.

Az államszervezet megteremtése az alkotmány életbelépése után néhány esztendőt vett igénybe, a mai szervezet 1954-re alakult ki teljesen. (A tanácsokat az 1950: I. törvény hívta életre, a szocialista ügyészi szervezetet az 1953. évi 13. számú törvényerejű rendelet, az új bírósági szervezetet az 1954: II. törvény.) A későbbiek folyamán szükségessé vált az államszervezeten részleteiben módosítani, de ezek a változások nem voltak konstrukcionálisak. Államszervezetünk tehát mindmáig azokban a szervezeti keretekben működik, amelyeket az alkotmány fektetett le.

A SZOCIALISTA DEMOKRÁCIA AZ ÁLLAMI ÉLETBEN

1. Az államapparátus fejlődésének a szocialista demokrácia szempontjából való vizsgálata előtt meg kell jegyeznünk, hogy a szocialista demokrácia a proletárdiktatúra egész politikai mechanizmusához és nem csak az állami mechanizmushoz kötődő fogalom. Szocialista társadalomban tehát a demokrácia érvényesülése sem mérhető kizárólag az állami életben való intézményesültségén és az intézmények funkcionálásán, hanem azt megelőzi a párton belüli demokrácia, s vele egy sorban áll a tömegszervezeteken belüli demokrácia. Utalni kell továbbá arra, hogy a szocialista demokrácia a politikai és a gazdasági demokrácia egységét jelenti, s ezért — ha teljes képet akarnánk róla kapni — nem mellőzhető a szocialista demokrácia intézményesültsége és realizálódása a gazdasági szervezetekben, s nevezetesen az állami vállalatokban és a szövetkezetekben. Végül utalnunk kell arra, hogy az MSZMP KB és a kormány 1969. március 5—6-i együttes ülésén határozatot fogadott el az állami élet, a szocialista demokrácia fejlesztéséről, s annak nyomán — tanulmányunk írásának idején — átfogó koncepciójú munkálatok vannak folyamatban. Mindezek a körülmények (valamint munkánk terjedelme) önkorlátozásra kényszerítenek. Azt a szerény célt tűzzük tehát magunk elé, hogy a szocialista demokráciát az állami-képviseleti szervek — s közötük főleg a tanácsok — tevékenységén tanulmányozzuk, és hogy szinte csak néhány pillantást vessünk a gazdasági (üzemi) demokráciára.

A szocialista demokrácia a képviseleti és a közvetlen demokrácia elemeiből tevődik össze, de nem egyenlő arányban. A hangsúly mind a szocializmus alapjai lerakásának, mind pedig teljes felépítésének idején a képviseleti demokrácián van. A képviseleti demokráciát a közvetlen demokrácia intézményei csupán kiegészítik (népszavazás, falugyűlés, üzemi termelési tanácskozások stb.). A magyar népi demokrácia fejlődéstörténete ezt ténybelileg igazolja, s a jövőbeli előrehaladásnak is ez az iránya.[63]

A közvetlen demokrácia intézményeinek fejlesztése, bővítése — a képviseleti demokrácia alapulvételével — ezzel nincs ellentétben. Ezek az intézmények ugyanis felhasználhatók arra, hogy a lakosság minél szélesebb rétegeit lehessen bekapcsolni a közügyek intézésébe. Ilyen értelemben mondotta ki határozatában az MSZMP VIII. Kongresszusa, hogy a tanácsok a lakosságot közvetlenül érintő kérdéseket — a társadalmi érdekek és a szakszerűség betartásával — a lakosság közvetlen részvételével döntsék el.[64]

A közvetlen demokráciában rejlő értékek felismerése és elismerése sugalmazta a VIII. kongresszus azon határozatát is, hogy az állami szervek hatásköréből mind több feladat kerül köz-

[60] 1947: XXX. és 1948: XXV. törvény.
[61] 1960/1945. ME számú rendelet a csendőrség feloszlatásáról és az államrendőrség megszervezéséről.
[62] 1945: VII. törvény a népbíráskodás tárgyában kibocsátott kormányrendeletek törvényerőre emeléséről.

[63] Kállai Gyula: Szocialista állami életünk fejlődésének néhány időszerű kérdése. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969. 21. old.
[64] A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. Kongresszusa. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1963. 112—113. old.

vetlenül a társadalmi szervek és tömegszervezetek hatáskörébe.[65] E határozatok nyomán észlelhető volt bizonyos hajlam a voluntarisztikus előreszaladásra, a feltételek megérlelődése nélküli társadalmasításra.[66] (Például abban, hogy állami feladatokat — azok állami jellegének megszűnése nélkül — társadalmi szervekhez telepített hivatali szervek vettek át.) Az államélet reformjának alapelvei e probléma helyes kezelésének, a közvetlen és a képviseleti demokrácia helyes arányai megőrzésének fontosságára figyelmeztetnek.

2. Állami vonalon a képviseleti demokrácia mindenekelőtt a népszuverenitás letéteményesében, az Országgyűlésben testesül meg. Köztudott, hogy a népképviseletnek ezt a legfelsőbb szervét négyesztendőnként általános, egyenlő és közvetlen választójog alapján, titkos szavazással választják meg. Ugyanezek az elvek hatották át a felszabadulás utáni első választójogi törvényünket is.[67] A képviselők és a választók viszonyába az alkotmány vitt lényeges új elemeket a beszámolási kötelesség és a visszahívási jog kimondásával. E két fontos intézmény érvényesülése azonban kívánnivalókat hagy maga után, éspedig annak ellenére, hogy a lajstromos választásról az egyéni választókerületekben való választásra áttérés[68] a korábbinál jóval kedvezőbb feltételeket teremtett. Mutatis mutandis ugyanazt mondhatjuk el a tanácstagok választásáról, beszámolási kötelességéről és visszahívásáról is.

Az Országgyűlés 1949—1956 közötti működésének átfogó bírálatát 1956. évi I. sz. határozatában önmaga elvégezte, kitűzve egyben a munkája megjavítása érdekében elvégzendő teendőket is. Ezek:

a) A dolgozó nép összességét érintő minden alapvető kérdést törvényben kell szabályozni; meg kell tehát szüntetni azt az állapotot, hogy a törvényi jogalkotás rovására túltengjen a törvényerejű rendeletek és a kormányrendeletek révén való jogalkotás.

b) Jelentősen ki kell bővíteni az Országgyűlés irányító, ellenőrző tevékenységének körét, napirendjére kell tűzni mindazokat az országos jelentőségű kérdéseket, amelyeknek rendezése meghatározza gazdasági, politikai, kulturális életünket. Ez az igény azzal a gyakorlattal szemben merült fel, amely ezeknek a problémáknak az eldöntését a kormánynál összpontosította.

c) Gondoskodni kell arról, hogy az Elnöki Tanács, a Minisztertanács, a Legfelsőbb Bíróság elnöke és a legfőbb ügyész legalább évente egyszer beszámoljon az Országgyűlés előtt. Ezen a téren ugyanis a gyakorlat nem volt összhangban az alkotmány rendelkezéseivel.

Ezeknek az irányelveknek a megvalósítására az ellenforradalom leverése után került sor, bár némi egyenetlenséggel (mindmáig nem sikerült például a törvényeket és a törvényerejű rendeleteket kellően arányosítani). Az Országgyűlés működésének javulását jelzi, hogy főleg az utóbbi évtizedben nagyarányú törvényi kodifikáció történt, egyebek között több államigazgatási ágazatra vonatkozóan is, valamint, hogy megélénkült az országgyűlési bizottságok és a képviselői csoportok munkája.

Bizonyosnak tűnik, hogy az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztése során is a törvényhozás marad az Országgyűlés fő tevékenységi területe, valamint az is, hogy erősödnie kell az országgyűlési ellenőrzésnek az egész állami élet felett. Az országgyűlési munka további javítása végett erősíteni kell a képviselők és a választópolgárok kapcsolatát. Mindez azonban már nem államapparátusunk történetéhez, hanem jövőjéhez tartozik.

3. A választók és a küldöttek rendszeres kapcsolatainak kiépítésére és a lakosságnak az állami munkába, s nevezetesen annak irányításába és ellenőrzésébe való bekapcsolódásához a legtöbb lehetőség a tanácsoknál kínálkozik, hiszen ők állanak a lakossággal közvetlen érintkezésben. Az erre szolgáló legfontosabb szervezeti kereteket az első tanácstörvény, az 1950. évi I. törvény alakította ki, s a második tanácstörvény, az 1954. évi X. törvény fejlesztette tovább.

Éveken át nem sikerült kellő tartalommal megtölteni az első tanácstörvény által létrehozott tömegkapcsolati formákat. Ennek okát elsősorban nem a szervezeti megoldásokban kell keresni (bár a tanácsok felülről való megszervezése a tömegkapcsolatok szempontjából nyilvánvalóan nem a legelőnyösebb megoldás volt), hanem azokban a politikai és gazdasági hibákban, amelyek az 1953. júniusi párthatározatokig állami és társadalmi életünkben eluralkodtak. A tanácsi munkára vonatkozóan ezek különösen a kommunális és szociális problémák megoldásának háttérbe szorításában, a gazdasági tevékenység egyoldalúságában, a túlfeszített begyűjtési és adóbevételi tervekben és az ezek miatt is kialakult adminisztratív módszerekben, a termelőszövetkezetek szervezésének helytelen gyakorlatában mutatkoztak meg.[69] Ezek miatt az államhatalom és az államigazgatás helyi szerveinek gyakorta a dolgozó tömegek ellenében kellett megoldaniuk feladataikat, s így érthető, hogy az igazgatási szervek nem számíthattak a lakosság, sőt sokszor a tanácstagok támogatására sem. A népszerűtlen tanácsi feladatok miatt a tanácsülések — minden szervezési erőfeszítés ellenére — formálisakká váltak, igen sokszor meg sem lehetett tartani őket. A tanácsok szerepét számos vonatkozásban átvették a végrehajtó bizottságok, illetve azok szakigazgatási szervei. Ezt az a szervezési hiba is elősegítette, hogy a végrehajtó bizottság általában helyettesíthette a tanácsot annak ülései között. Ilyen körülmények között az állandó bizottságok is a végrehajtó bizottság és a szakigazgatási apparátus függvényeivé váltak, s nem töltötték be tényleges szerepüket, amely az akkori törvényi megfogalmazás szerint az osztályok munkájának támogatásából és ellenőrzéséből állott volna. Az a rendelkezés, amely szerint az állandó bizottságokat „az osztályok mellett" kellett megalakítani, ezt a függőséget egyenesen előmozdította. Az osztályok a bizottságokat segédszerveknek használták, s nem egyszer kifejezetten adminisztratív teendők ellátására késztették. Mindennek következményeként az állandó bizottságok nem tudták kiépíteni aktívahálózatukat, ami pedig sikeres tevékenységüknek mellőzhetetlen feltétele lett volna.

A második tanácstörvény a tömegkapcsolatok kibontakozásának útjában álló szervezeti akadályokat kivétel nélkül elhárította. Nevezetesen, megvonta a végrehajtó bizottságoktól a tanácsok helyettesítésének jogát, az állandó bizottságokat a tanácsok közvetlen szerveivé tette, megtiltva, hogy a végrehajtó bizottságok és a szakigazgatási szervek az állandó bizottságokat utasítsák. A második tanácstörvény végrehajtására a jogszabályok egész sorát bocsátották ki, amelyek a hazai és külföldi tapasztalatok alapos elemzése nyomán útmutatásokat adtak a tanácsok és az állandó bizottságok munkájának megszervezéséhez, s megfelelő munkamódszereik kialakításához.[70] A törvény határozottan szembehelyezkedett a tanácsi munkában az adminisztratív eszközök használatával, s abban az irányban hatott, hogy ezeknek helyét a szervezés és a meggyőzés foglalja el, ami nélkül a tömegkapcsolati formák csak üres keretek lehetnek. Mindezek a változások, természetesen, végső soron a politikai atmoszféra bizonyos mérvű javulására vezethetők vissza. A politikai vonalvezetés hibáinak a párt által való önkritikus feltárása, a személyi kultusszal és a túlzott centralizációval való szembefordulás nélkül mindennek nem lett volna talaja.

Az 1954-ben megindult folyamat a jogalkotás és az államszervezés eszközeivel a tanácsi szervezet korábban lecsökkent tekintélyének helyreállítására irányult. Ez magával hozta a tanácsi munka fellendülését. A tömegkapcsolatok formái differenciálódtak és gyarapodtak, a meglevő formákon keresztül pedig nagyobb eredményt lehetett elérni. Ez a folyamat az ellenforradalom következtében beállott átmeneti visszaesés után az utóbbi esztendőkben meggyorsult. Jelzi ezt a tanácsülések megélénkülése és tartalmasabbá válása, az állandó bizottságok többsége működésének folyamatossága és eredményesebbé válása, aktívahálózatuk kiépülése, főleg a magasabb szintű tanácsoknál és a városi, valamint nagyobb községi tanácsok-

[65] Uo. 113. old.
[66] Lásd erről részletesen Szamel Lajos: Az államigazgatás társadalmasításáról. Tankönyvkiadó, Budapest, 1965.
[67] 1945: VIII. törvény.
[68] 1966: III. törvény.

[69] Münnich Ferenc: Állami életünk 15 éves fejlődése. Állam és Igazgatás, 1960. 4. szám.
[70] Lásd különösen a NET 1959. évi 16. és 17. sz. határozatát a tanácsülésekről, valamint az ugyanaz évi 18. és 19. számú határozatot a főtanácsok bizottságairól.

nál az ideiglenes bizottságok és szakbizottságok feladatkörének bővülése, a lakóbizottsági hálózat kialakulása a városokban, a tanácstagok területi munkájának megelevenedése, a Hazafias Népfront és a tanácsi szervezet kapcsolatainak elmélyülése, végül a város- és községfejlesztési társadalmi munka szervezése terén elért számos, jelentős siker.

Az elért eredmények elismerése nem menthet fel annak beismerése alól, hogy tanácsrendszerünk — mind általában, mind a demokratizmus szélesítése és elmélyítése szempontjából különösen — továbbfejlesztésre szorul. Ennek érdekében az elmúlt években már tettünk néhány jelentős lépést, amelyek a tanácsok önállóságának fokozását, gazdasági erőforrásaiknak, jogosítványaiknak gyarapítását, a tanácsi tevékenységből formális vonások törlését, a tanácsi igazgatás egyszerűsítését célozzák. Ezeknek az intézkedéseknek egyik közös alapgondolata az volt, hogy a tanács nem létezhet állandó és széles tömegkapcsolatok nélkül, viszont tartós tömegkapcsolatokat csak akkor tud kielégíteni, ha elég tág az a terület, amelyen helyi döntéseket lehet hozni. Ezzel eljutottunk tanácsrendszerünk továbbfejlesztésének legfontosabb elvi kérdéséhez: ahhoz, hogy a tanácsokat szocialista önkormányzatokká kell fejleszteni.[71] Ennek eszközei és módszerei kidolgozás alatt vannak, s nyilvánvalóan a megalkotandó harmadik tanácstörvényben összegeződnek majd, amely a tanácsok történetének újabb fejezetét fogja megnyitni.

4. A gazdasági (üzemi) demokráciát illetően abból a megállapításból kell kiindulnunk, hogy azt a túlzott centralizáció olyan mértékben közvetetté tette, hogy ez nagyban bénította a tömegek demokratikus cselekvését. A gazdaság irányítási rendszerének reformja következtében ezen a téren komoly változás következett be, illetve várható. Mivel a gazdasági szervezetek jogai a gazdasági döntések meghozatalában kibővültek, mód nyílik a vállalati kollektíva részvételére ezek meghozatalában. Mód nyílik továbbá arra is, hogy hatékonyabb legyen a vállalati vezetés demokratikus ellenőrzése. A dolgozók, elsősorban az állami vállalatoknál, mind a döntésekben, mind a vezetés ellenőrzésében a szakszervezeti szerveik révén működnek közre.[72] Ebből a szempontból is nagy fontosságot kell tehát tulajdonítanunk az új Munka Törvénykönyvének, amely önálló részt[73] szentel a szakszervezetek — mint a dolgozók képviseleti és érdekvédelmi szervei — jogainak.

AZ ÁLLAMAPPARÁTUS MŰKÖDÉSE ÉS A SZOCIALISTA TÖRVÉNYESSÉG

1. Közkeletű felfogás szerint a szocialista törvényesség a szocialista állam életének egyik fontos alapelve, amelynek lényege abban foglalható össze, hogy a törvényeket és az egyéb jogszabályokat minden állami és társadalmi szervnek és minden állampolgárnak feltétlenül tiszteletben kell tartania. Ezt az alapelvet a Magyar Népköztársaság Alkotmánya így fogalmazza meg: „Az Alkotmány, valamint az alkotmányos jogszabályok az államhatalom valamennyi szervére és az állam minden polgárára egyaránt kötelezőek." Ez a rendelkezés a szocialista törvényesség elvéből folyó két lényeges követelményt fejez ki. Az egyiket jogalkalmazási törvényességnek nevezhetjük, s tartalma az, hogy az állami szervek feladataik megoldása során a jogi szabályozás keretei között kötelesek maradni, az állampolgárokra és a jogi személyekre csak a jogszabályban meghatározott kötelességet róhatnak, jogszabályban biztosított jogaikat meg nem sérthetik, s ugyanakkor biztosítaniuk kell a jogszabályok végrehajtását, illetve azok érvényesülését. A másik követelmény az előbbivel összefüggésben áll; lényege az, hogy az állampolgárok (jogi személyek) kötelesek magatartásukat a jogszabályokhoz igazítani, azok rendelkezéseit végrehajtani, illetve meg nem szegni.

[71] Lakos Sándor: A tanácsok helye és szerepe a szocialista építés jelenlegi szakaszában. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1969. 28—30. old.
[72] Nyers Rezső: Gazdaságpolitikánk és a gazdasági mechanizmus reformja. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1968. 362. old.
[73] 1967: II. törvény, II. rész.

Rövid formulára hozva, ez azt jelenti, hogy a szocialista törvényességnek másik eleme: az állampolgári fegyelem.

A jogalkalmazási törvényesség és az állampolgári fegyelem azonban nem meríti ki a szocialista törvényesség egész tartalmát. A jogalkalmazási törvényességnek és az állampolgári fegyelemnek ugyanis előfeltétele, hogy kiépüljön az alkotmányon alapuló szocialista jogrend, éspedig oly módon, hogy az alapvető életviszonyok szabályozása törvényekben, s ne a jogforrások hierarchiájában, a törvény alatt elhelyezkedő jogszabályokban történjék. Ebből a követelményből közvetlenül levezethető az az igény, hogy a jogalkotás ne maradjon el a társadalmi viszonyok fejlődése mögött, mert az ilyen helyzet beállása megkönnyíti a jogalkalmazási törvényesség beomlását, és lazítja az állampolgári fegyelmet is. A szocialista törvényességnek tehát lényeges összetevője a jogalkotás törvényessége is.[74]

2. Az államapparátus működése szempontjából a szocialista törvényesség elsősorban mint jogalkalmazási törvényesség érdekel bennünket, s így él ez a problémakör a politikai közvéleményben is. Ez arra vezethető vissza, hogy a szocialista jogrend kialakításának kezdeti éveit felváltotta a törvényesség szempontjából kárhoztatandó időszak. Hosszas fejtegetésekre lenne szükség annak megvilágítása végett, hogy milyen tényezők játszottak közre ebben. Itt csak a leglényegesebbeket emeljük ki közülük, azt, hogy azok a súlyos hibák, amelyeket a szocialista törvényesség rovására a személyi kultusz idején elkövettek, a legfelsőbb politikai irányítástól tudatosan eredtek, és onnan áramlottak végig az apparátus munkáján.

A szocialista törvényesség megsértésének legdurvább és leginkább szembeszökő voltuk miatt leggyakrabban említett formái az úgynevezett „koncepciós perek" voltak. Ezért a közvéleményben eléggé elterjedt az a nézet, hogy a szocialista törvényességet a bűnügyek nyomozása és a büntető igazságszolgáltatás körében kell csak értékelni. Ez a felfogás téves. Kétségtelen, hogy a büntetőügyekben, ahol a személyes szabadság, sőt az élet forog kockán, a szocialista törvényesség elvének tiszteletben tartásán emberek sorsa fordul meg. Ez azonban nem ok arra, hogy a büntetőnyomozás és büntető igazságszolgáltatás törvényességét azonosítsuk a szocialista törvényesség egészével.

A személyi kultusz korának párt- és állami vezetése, adminisztratív szemléletből folyóan, abból indult ki, hogy a szocializmus alapjainak lerakásához a hatalom megragadása után nem kell naponta újra és újra megnyerni a dolgozó tömegek támogatását, hanem kötelező határozatokat kell hozni, és azokat az állami apparátussal végre kell hajtatni. A dolgozó tömegektől elszakadt vezetés határozatai azonban még az apparátus körében is ellenállásra találtak, mert egy irreális népgazdasági terv kifejezéseként jelentek meg, amelynek következménye az életszínvonal csökkenése, a mezőgazdasági termelés megrekedése, az élelmiszerekben és más közszükségleti cikkekben a lakosság gyenge ellátottsága lett. A hibák kijavítása helyett a vezetés eltűrte, sőt inspirálta, hogy az igazgatási szervek törvénytelen eszközökkel is szerezzenek érvényt a hibás határozatoknak, sőt azt is, hogy a törvényes rendelkezéseket túllépve vagy megszegve, a lakosság jogait megsértve, az állampolgárokat a törvényes mértéken túlmenő közszolgáltatásokra kötelezve törekedjenek az állami feladatokat megoldani. Mivel pedig az apparátus túlkapásai a különböző szintű vezetés részéről nem megtorlást, hanem inkább elismerést váltottak ki, elterjedt a felfogás, hogy a szocialista törvényességnek csak az az oldala érdemel figyelmet, amit állampolgári fegyelemnek neveztek, míg az állami szervek túltehetik magukat a törvényeken.

3. Az 1953—1956 között eltelt három év politikai-jogi feladata, tárgyunk szempontjából, a szocialista törvényesség helyreállítása volt. Közismert, hogy az erre irányuló törekvések a törvénytelenségekért felelős politikai vezetők ellenállásába ütköztek. Ennek ellenére a törvényesség megszilárdítására és intézményes védelmére számos jelentős intézkedés született. Az elsők közé tartozott a törvényesség őrzésére hivatott

[74] Lásd erről Szabó Imre: A szocialista jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1963. 117—124. old.

ügyészi szervezet felállítása[75], s ezt rövidesen követte a bírói szervezetről szóló törvény megalkotása.[76] Ennek az időszaknak a terméke az a törvény is, amely az állampolgároknak jogot biztosított arra, hogy feltárják az államapparátus hibáit, s panaszt emeljenek az őket ért sérelmek ellen.[77]

Az említett törvények a jogalkalmazás törvényessége intézményes garanciáinak megteremtését célozták. Egyidejűleg több olyan jogszabályt is kibocsátottak, amelyeket úgy értékelhetünk, mint a jogalkotás törvényességét szolgáló rendelkezéseket, mert ezek a korábbi jogszabályok továbbfejlesztésére, az elavult vagy eleve alkalmatlannak bizonyult jogszabályoknak újakkal való felváltására, az állampolgári jogok szélesítésére irányultak. Közülük a legfontosabbak: a Munka Törvénykönyvének módosítása[78], a büntető és a polgári perrendtartásról szóló törvények kiegészítése és módosítása[79], az új tanácstörvény.[80]

Az ellenforradalom leverése után mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás törvényessége érdekében nagyarányú kodifikációs munkálatok indultak meg. Ezeknek határkövei: a Polgári Törvénykönyv[81], az új Büntető Törvénykönyv[82] és az új Munka Törvénykönyve.[83]

Az államapparátus legnagyobb területe: az államigazgatás. Működése törvényességének biztosítása felé elhatároló lépés volt az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény.[84] Ezt számos magas szintű jogszabály követte, azzal az igénnyel, hogy különböző államigazgatási ágazatok anyagi joga kódexszerűen nyerjen jogi rendezést.[85]

Mindezeknek eredményeképpen az MSZMP VIII. Kongresszusa indokoltan szögezhette le, hogy a szocialista törvényesség helyreállításának nehéz feladatát sikerrel befejeztük, az országban törvényes rend van, államunk a szocialista törvényesség alapján fejlődik.[86]

Az MSZMP IX. Kongresszusának határozata pedig arra utal, hogy a törvényesség szigorú megtartása a szocializmus javát szolgálja.[87]

Az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztése természetszerűen a szocialista törvényesség témakörét is érinteni fogja, éspedig annak a törekvésnek jegyében, hogy mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás törvényességének intézményes rendszerét bővítsük, finomítsuk, s ezzel egyben szocialista jogrendszerünket is tökéletesítsük.

AZ ÁLLAMAPPARÁTUS SZEMÉLYZETI KÉRDÉSEI

1. Az államapparátus szervezési szempontból nézve nem egyéb, mint szervezetrendszer, éspedig a modern társadalmak mindegyikében a legnagyobb szervezetrendszer. A szervezetek tevékenységét meghatározó összetevők között az elsőrendűek közé tartozik azoknak a személyeknek összessége, akiknek munkája révén a szervezet feladatait elvégzi, céljait megvalósítja. Minden nagyobb szervezetben ezért szükségképpen nagy figyelmet kell szentelni a személyzeti kérdéseknek, s azokat koncepciós személyzeti politikai elvek alapján kell megoldani.

Ezzel a problémakörrel természetszerűen a magyar népi demokrácia is szemben találta magát. A megoldáshoz a legfőbb személyzeti politikai alapelvek, a marxizmus–leninizmus tanításaiban rendelkezésre állottak. Ezek így fogalmazhatók meg: a burzsoá bürokráciát le kell bontani; meg kell akadályozni, hogy az új államban a tisztviselők a tömegektől elszakadt, a tömegek fölé helyezkedő, kiváltságos egyénekké váljanak[88], s hogy ezáltal a társadalom szolgáiból a társadalom uraivá legyenek[89]; hatékony, szakképzett, hivatásos apparátusra van szükség, amely a néphatalomnak nem hordozója, hanem politikailag alkalmas eszköze, s amelynek a szocialista demokrácia intézményrendszere révén érvényesülő irányítás és ellenőrzés alatt kell dolgoznia. Az alapelvek tisztázottsága azonban nem azonos alkalmazásuk következetességével. Ennek tudható be, hogy politikai fejlődésünk egyenetlenségei az államapparátust illető személyzeti politikai célkitűzésekben és azok végrehajtásában is visszatükröződtek. Ezt az állításunkat törekszünk a továbbiakban bizonyítani, különös gondot fordítva államunk történetének 1956-tól máig terjedő szakaszára, amely az államapparátus személyzeti politikáját illetően is az egyértelmű előrehaladás periódusának minősíthető.

2. A személyzeti politikai alapelvek iménti felsorolásakor szó esett mind a bürokráciáról, mind pedig a szocialista demokráciáról. Ez nem véletlen műve: a két fogalom mind általában, mind pedig tárgykörünkben különösen organikus összefüggésben áll egymással, amelynek feltárása nélkül személyzeti politikánk legfőbb célkitűzései nem érthetők meg és nem értékelhetők megfelelően.

Mind a demokráciát, mind a bürokráciát az uralmi viszonyok oldaláról kell megközelíteni, amelyek egyfelől az államhatalmat kézben tartó osztályerőkben, másfelől azokban az állami és társadalmi szervezeti formákban fejeződnek ki, amelyekben az uralkodó osztály államhatalma testet ölt.

Ilyen kiindulópontból kezelve a problémát, azt kell megállapítanunk, hogy az osztályviszonyok szempontjából nem a demokrácia és a bürokrácia áll szemben egymással, hanem a demokrácia és az arisztokrácia, azaz a többségi és a kisebbségi uralom. A hatalomgyakorlás formája viszont — amelyen mind a szervezeti formákat, mind pedig a hatalom gyakorlásának módszereit értjük — többségi uralom esetén is szükségessé teszi annak elemzését, hogy demokratikus formák és módszerek érvényesülnek-e a bürokratikus formákkal és módszerekkel szemben. Ebben az értelemben igen találóan mondotta Togliatti, hogy Sztálin egyidejűleg kifejezője és okozója is volt egy adott helyzetnek, részben azért, mert ő bizonyult a bürokratikus jellegű apparátus leghozzáértőbb szervezőjének és vezetőjének akkor, amikor ez a demokratikus életformák fölé kerekedett, részben pedig azért, mert elméleti alapon igazolta azt, ami valójában téves irányzat volt. Ugyanakkor szintén ebben az összefüggésben mutatott rá Togliatti arra is, hogy a szovjet társadalom ennek ellenére megőrizte alapvetően demokratikus jellegét.[90] Végtére tehát a szocialista demokrácia és a bürokrácia viszonya azon fordul meg, vajon a társadalom vezetése a tömegekre támaszkodik-e vagy ezek meggyőzése helyett, feltétlenül megbízva az adminisztratív szervekben és eszközökben, a hivatásos apparátusra támaszkodva akarja az államilag szervezett társadalmat vezetni.

Nyilvánvaló, hogy ebben a tekintetben óriási a különbség a nem szocialista és a szocialista társadalom között. Azokban az országokban, amelyekben osztályszempontból nézve kisebbségi uralom van (tehát a szocialista állam előtti mindegyik típusú államban), az uralkodó osztálynak hatalmi bázisa kiszélesítése végett van szüksége hivatalnokseregre, a bürokrácia személyi szubsztrátumára. „Valamennyi polgári forradalom során — írja Lenin —, amiket Európa a feudalizmus bukása óta nagy számmal látott, folytatódik ennek a hivatalnoki és katonai szervezetnek kifejlesztése, tökéletesítése és erősítése. Főként ennek a szervezetnek segítségével édesgetik át különösen a kispolgárságot a nagyburzsoázia oldalára és vetik neki alá azáltal,

[75] 1953: 13. törvényerejű rendelet.
[76] 1954: II. törvény.
[77] 1954: I. törvény.
[78] 1953: 25. törvényerejű rendelet.
[79] 1954: V. és VI. törvény.
[80] 1954: X. törvény.
[81] 1959: IV. törvény.
[82] 1961: V. törvény.
[83] 1967: II. törvény.
[84] 1957: IV. törvény.
[85] A teljes felsorolás igénye nélkül említjük meg ezek közül a következőket: 1961: III. törvény „a Magyar Népköztársaság oktatási rendszeréről"; 1964: III. törvény „az építésügyről"; 1964: IV. törvény a vízügyről; 1967: III. törvény a mezőgazdasági termelőszövetkezetekről; 1967: IV. törvény „a földtulajdon és a földhasználat továbbfejlesztéséről"; 1968: I. törvény „a szabálysértésekről".
[86] A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. Kongresszusa. 111—112. old.
[87] A Magyar Szocialista Munkáspárt IX. Kongresszusának jegyzőkönyve. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1967. 457. old.

[88] Lenin Művei, 25. kötet. Szikra Kiadó, Budapest, 1952. 523—526. old.
[89] Marx—Engels: Válogatott Művek, I. kötet. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1963. 481. old.
[90] Togliatti elvtárs nyilatkozata az SZKP XX. kongresszusán felvetett néhány kérdésről. Szabad Nép, 1956. június 22-i szám.

hogy ez a szervezet a parasztság, a kisiparosok és kereskedők stb. felső rétegének aránylag kényelmes, nyugodt és köztiszteletben álló hivatalocskákat juttat, amelyek tulajdonosaikat a nép fölé helyezik." Ez a lenini megállapítás nem arra utal, hogy a hivatalnoki (és katonai) gépezet révén nem a nagytőke uralma, hanem hivatalnokuralom valósul meg. Ellenkezőleg: azt olvashatjuk ki belőle, hogy a hivatalnoksereg a tőke hatalmának hordozója, a tőke céljai érdekében. Ennek az osztályuralomnak a rendszerinti formája az, amit bürokráciának, hivatalnokuralomnak nevezünk, mert az osztályuralom bázisa a privilegizált hivatalnoki kar, módszere pedig a hatalom parancsainak kiadása és hivatalnokok által való végrehajtása, azaz a bürokratikus módszer. A kiváltságos hivatalnoki karnak a hatalom gyakorlása során való előtérbe kerülése miatt esnek sokan abba a tévedésbe, hogy a bürokráciát, a hivatalnokuralmat lássák ott, ahol a hivatalnoki kar valójában csak a hatalom tényleges birtokosainak végrehajtó eszköze.

A kiváltságos hivatalnoki kar útján való hatalomgyakorlás miatt szokás a bürokráciát azonosítani a kiváltságos hivatalnoki karral, mert a kiváltságok hozták a hivatalnoki kart abba a helyzetbe, hogy — mint már idéztük — a társadalom szolgáiból a társadalom uraivá lettek.

3. Magyarországon a hivatalnoki kar kiváltságossága a felszabadulás előtt különösen a következőkben fejeződött ki:

a) A jelentősebb állásoknak olyan képesítéshez kötése, amelyet — anyagi okok miatt — a dolgozó osztályok tagjai általában nem szerezhettek meg.

b) A véglegesített hivatalnokok lényegileg elmozdíthatatlansága.

c) A munkások és dolgozó parasztok keresetéhez, illetve jövedelméhez képest magas illetmények, főleg az ügyintézők számára, de egyéb hivatalnoki kategóriákban is.

Az állások képesítéshez kötését az 1150/1945. ME számú rendelet lényegileg feloldotta. Ennek előírásait a 2840/1949. (III. 26.) Korm. számú rendelet továbbfejlesztette azzal, hogy kimondotta: a hatályos jogszabályokban előírt képesítési kellék nélkül is kinevezhető (alkalmazható) az, akinek kinevezéséhez (alkalmazásához) a KAB (Kinevezési és Alkalmazási Bizottság) hozzájárult. Ezt megerősítette a 101/1950. (IV. 4.) MT számú rendelet, amely szerint azoknál a közszolgálati állásoknál, amelyeknek elnyeréséhez jogszabály — a szakiskolai képesítést ide nem értve — meghatározott iskolai végzettséget vagy gyakorlati közigazgatási vizsgát (1933: XVI. törvény) kíván meg, az említett kellékek nélkül történt kinevezés ténye — további intézkedésig — azok elengedését is magában foglalja. A 269/1950. (XI. 12.) MT számú rendelet pedig lehetővé tette a szakiskolai képzettség alól is felmentés adását. Mindezek a jogszabályok felszámolták a volt uralkodó osztályokhoz tartozók művelődési monopóliumából származó privilégiumokat, s megnyitották az állami állásokat a munkások és a dolgozó parasztok előtt.

Hangsúlyozzuk azonban, hogy e rendelkezések kiadása nem a véglegesség szándékával történt. Nélkülük nem lett volna mód arra, hogy az apparátus a szocialista elveknek megfelelően megváltozzék személyi összetételében is. De — a rendeletek szövegéből is kitűnően — a magyar népi demokrácia nem akart végleg áttérni a képesítetlen állami szervezetekre, csak időt akart adni a munkásoknak, parasztoknak a szakképzettség megszerzésére, illetve az apparátus politikai értékét biztosítani akarta addig is, amíg az új szocialista értelmiség, főleg a dolgozó osztályok gyermekeiből, felnő. Alig egy évtizednek kellett eltelnie, s az igazgatás számos állását újra képesítéshez kötöttük, s különösen az igazgatás magasabb régióiban rohamosan emelkedik az egyetemet, főiskolát végzett dolgozók száma. Érlelődnek a feltételek ahhoz, hogy szabály legyen az állások képesítéshez kötése s kivétel a képesítés elengedhetősége.

A Magyar Dolgozók Pártja programnyilatkozatában kinyilvánította, hogy küzd a népellenes elemek ellen, a bürokratizmus teljes kiküszöböléséért az államgépezetből s a munkások és parasztok tömeges bevonásáért az államigazgatásba. Az egyesülési kongresszus idejére — mely ezt a programot határozattá emelte — végrehajtásának összes feltételei megérlelődtek. Ennek következtében téma-

körünkben is egyértelművé vált és meggyorsult az átalakulás. Az 1620/1949. (II. 20.) Korm. számú rendelet megnyitotta az utat ahhoz, hogy a demokrácia ellen irányuló magatartást tanúsító közszolgálati alkalmazottak állásukból eltávolíthatók legyenek. Lényegesen tovább ment ennél a 2400/1949. (III. 13.) Korm. számú rendelet, amelyet az államapparátus dolgozói elmozdíthatatlanságának felszámolása szempontjából alapvetőnek kell tekintenünk. A rendelet ugyanis előírta, hogy a hatályos jogszabályokban meghatározott eseteken felül szabályszerű elbánás alá kell vonni azt, akinek szolgálatára a közszolgálat ellátása céljából nincsen szükség, ha a rendelkezési állományba helyező határozat keltét követő három hónapon belül más állásba, illetőleg szolgálati beosztásba nem helyeztetett el.

A vázolt intézkedéseket a Munka Törvénykönyve tetézte be, amely a közszolgálati alkalmazottak munkaviszonyára a lényeget tekintve ugyanazt a szabályozást léptette életbe, mint az egyéb munkaviszonyok tekintetében, s a közalkalmazottak elmozdíthatóságát illetően a kiváltságos helyzet felszámolásának következetes végigvitelét hozta magával.

Annak a követelménynek a megvalósítása, hogy a közszolgálatban foglalkoztatottak illetményrendszerét az egyéb dolgozókéhoz igazítsák, már az első fejlődési szakaszban kezdetét vette, s történtek bizonyos, bár nem eléggé határozott lépések a munkateljesítmény szerinti bérezés megvalósítására. A fizetési osztályoknak és a fokozatos előléptetésnek a felszabadulás előtti rendszere azonban 1950-ig lényegileg megmaradt. A közszolgálati illetményrendszer területén a szocialista igényekhez idomuló átalakítást a 38/1950. (I. 29.) MT számú rendelet végezte el. A rendelet olyan új alapokra helyezett illetményrendszert kívánt kiépíteni, amely „ledönti a régi rendszer idejében a közalkalmazottak és a többi dolgozók közé emelt mesterséges válaszfalat; az új illetményrendszer a ténylegesen betöltött munkakör szerint és a teljesítmény, a végzett munka minőségére figyelemmel állapítja meg az illetményeket". Az 1951. évi 7. számú törvényerejű rendeletnek (Munka Törvénykönyve) a közszolgálat körében való végrehajtása tárgyában kiadott rendelet ezt az illetményrendszert változatlanul hagyta, s nem érintette a Munka Törvénykönyvének novellája sem.[91] A vázolt fejlődés nyomán tehát a közszolgálatban az illetményben kifejezett előjogok megszűntek, a szocialista bérezés elveinek érvényesülése ezeknek a végét jelentette. A vázolt illetményrendszer későbbi finomításai ezt a tételt nem érintik.

A nyugellátás (nyugdíj) révén létrehozott közszolgálati privilégium megszüntetése terén az elhatároló lépést a dolgozók egységes társadalombiztosítási nyugdíjáról szóló 1951. évi 30. számú törvényerejű rendelettel tettük meg, amely az alkotmány azon tételének valóra váltása felé vezető útnak volt fontos állomása, hogy a Népköztársaság segíti a dolgozókat a munkaképtelenségük esetén. A törvényerejű rendelet egységesen szabályozta a dolgozók nyugellátását, érvényesítette a munka szerint való díjazás szocialista elvét. Témánk szempontjából fontossága abban áll, hogy míg előtte a közszolgálaton kívül csak néhány foglalkozási kategóriában dolgozók voltak nyugdíjképesek, addig a törvényerejű rendelet alapelve: nyugdíj illet meg minden dolgozót, aki a törvényben meghatározott időn át munkaviszonyban állott, és elérte a nyugdíjra jogosító korhatárt. Köztudott, hogy azóta a nyugdíjjogosultak köre hatalmasan kitágult, s felöleli nemcsak a munkaviszonyban állókat, hanem kevés kivétellel mindenkit, aki társadalmilag hasznos munkát végez. Ennek végigkísérése azonban nem feladatunk. Bennünket itt csak az érdekel, hogy már az első szocialista nyugdíjtörvényünk felszámolta a közszolgálatnak ezt a kiváltságát, s ezzel hozzájárult a bürokrácia lebontásának következetes végigviteléhez.

Az a személyi politika, amely eredményeiben a szocialista társadalom igényeinek megfelelő személyi összetételű államapparátus kialakításához vezetett, nem volt mentes jelentékeny hibáktól. Ezek annyira közismertek, hogy szinte csak címszerűen kell rájuk utalnunk. Ez a politika, főleg 1949 és 1953 között, az „éberség"

[91] 31/1951. (I. 31.) MT rendelet és 1953: 25. sz. törvényerejű rendelet.

jelszavával az általános bizalmatlanság légkörét teremtette meg, értelmiségellenességbe csapott át, a személyzeti munkát az emberekkel való foglalkozás helyett a származás és múltbeli magatartásra vonatkozó adatok gyűjtése felé terelte, törekedett a pártonkívülieket a vezető és egyéb jelentős állásokból kirekeszteni.

4. Ezeknek a hibáknak a felszámolására kellő következetességgel csak 1956 után került sor. Az MSZMP és a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány már 1957 elején hozzáfogott a személyzeti politika felülvizsgálatához. Ennek eredményeként született meg az 1050/1957. (V. 31.) számú minisztertanácsi határozat. Ez az új általános politikának megfelelően felszámolta a személyzeti munka korábbi centralizáltságát, a személyzeti politika érvényesítését vezetői feladattá tette, a személyzeti részlegeket pedig a vezetés segédszerveivé, megszüntetve a vezetéstől való függetlenségüket; véget vetett annak a gyakorlatnak, hogy a személyzeti munka főleg kedvezőtlen és nem kellően ellenőrzött információk gyűjtéséből álljon az emberek múltjára vonatkozóan; feloldotta a személyzeti munka titkosságát; mindezzel a bizalom és az őszinteség légkörének uralkodását biztosította a személyzeti munkában.

Egy évtized elteltével a személyzeti politika elveit és egyben a személyzeti munka szervezetét és módszereit a kormány az 1001/1968. (I. 5.) Korm. számú határozatával újból rendezte, azzal a céllal, hogy az elveket és módszereket továbbfejlessze és korszerűsítse.

A határozat az állami személyzeti munka tartalmát és célját elsősorban a vezetőkre tekintettel fogalmazza meg. Mivel azonban az állami szervezetben dolgozók tevékenysége a társadalomhoz való viszonyában felfogható úgy, hogy az a társadalom állami vezetésében való közreműködést jelent, némi eltéréssel a vezetőkre vonatkozó személyzeti politikai elveket felfoghatjuk úgy, hogy azok az apparátus érdemi ügyintézést végző valamennyi dolgozójára kiterjedjenek. Ezek az elvek a következők:

a) A népi demokratikus államrendnek, a szocializmus építésének alapvető követelménye, hogy az államapparátusban és a népgazdaság irányító posztjain a szocializmus ügyét meggyőződéssel szolgáló, a munkásosztály politikáját értő, azt végrehajtani képes és készséges vezetők dolgozzanak. A vezetői munkakörök betöltésénél a politikai, szakmai, vezetőkészségbeli követelmények szoros egységet alkotnak, egymás rovására nem helyezhetők előtérbe. Ezek a követelmények az ügyintézőkkel szemben is fennállanak, mégis azzal a különbséggel, hogy a nem vezető állásúaknál a vezetőképesség nem annyira hangsúlyozott, mint a vezető munkakört betöltőknél.

A határozat az államapparátus tagjaival szembeni politikai követelményt közelebbről is körülírja. E szerint ez a népi demokratikus államrendszerhez való hűséget, szocialista célkitűzéseink meggyőződéses szolgálatát és a politikai felkészültséget jelenti.

A szakmai követelmény egyenlő az adott szakterület ismeretével, ami nem azonosítható kizárólag az iskolai végzettséggel, hanem vizsgálatánál figyelembe kell venni az egyénileg (autodidaktaként vagyis önképzéssel) szerzett tudást és a gyakorlati tapasztalatokat is.

A vezetőkészség követelményén azt kell érteni, hogy a vezető rendelkezzék megfelelő áttekintőkészséggel, legyen képes meglátni és megérteni a társadalmi és gazdasági összefüggéseket, a fejlődés követelményeit; tudjon emberekkel foglalkozni, tudja munkatársait maga mögé felsorakoztatni, tevékenységüket összefogni és irányítani.

A vezetőkkel szembeni követelmények között a határozat fontos helyet ad az erkölcsnek. Kiemeli: fontos, hogy a vezető a szocialista erkölcs normái szerint éljen, és olyan erkölcsi tulajdonságokkal rendelkezzék, amelyek megóvják a hatalommal való visszaéléstől, az anyagi előnyök hajhászásától, a családi, baráti érdekek előtérbe állításától, a durvaságtól, a szubjektivizmustól.

b) A határozat az állampolgári egyenjogúság elvét fogalmazza meg, amikor kimondja, hogy vezetői tisztséget mindenki betölthet, aki a vezetői beosztással szemben támasztott követelményeknek megfelel. Ez — egyebek között — azt is jelenti, hogy az arra érdemes pártonkívüliek is elnyerhetnek bármely vezető, ügyintéző és egyéb állami állást. Ezt a tételt már az MSZMP VIII. Kongresszusának határozata

leszögezte, kiemelve, hogy érvényesítése erősíti a párt és a tömegek közötti kapcsolatot, egyszersmind védi a párt politikai és erkölcsi tisztaságát. A személyzeti munkáról szóló határozatba való belefoglalásával ezt a politikai tételt és a neki megfelelő gyakorlatot jogi erőre emelte a kormány. Természetesen a pártonkívüliek vezető és egyéb funkcióba helyezésének is feltétele, hogy elfogadják a párt irányítását, és odaadóan dolgozzanak a szocializmus felépítésén.

c) A határozat értelmében az emberek megítélésének alapja végzett munkájuk és magatartásuk. Az állásokra való kiválasztásnál csak abból szabad kiindulni, hogy a több jelölt közül ki a legalkalmasabb az adott munkakör betöltésére. Nem szabad megengedni, hogy a kiválasztásnál családi, baráti vagy egyéb kapcsolatok érvényesüljenek. Általában az emberek megítélésénél a szubjektivizmust ki kell kapcsolni, a döntésnél sokoldalú mérlegelésre van szükség. Mindezzel a határozat nyomatékosan felhívja a figyelmet a „szocialista összeköttetés", a protekció, a nepotizmus leküzdésére.

d) A bizalom, a nyíltság és az őszinteség légkörét, amely főleg az utóbbi évtizedben a személyzeti munka egyik alapelve lett, meg kell őrizni és tovább kell fejleszteni. Ez részleteiben azt jelenti, hogy a személyzeti munka irodaszerűségét a mellőzhetetlen mértékre kell visszaszorítani; a minősítéseknél objektívnek kell lenni (erre még visszatérünk); demokratikus vezetési módszereket kell alkalmazni, amelyek lehetővé teszik az építő bírálatot, ideértve a vezető munkájának kritikáját is; erélyesen fel kell lépni a bírálat elfojtóival, megtorlóival szemben; nem szabad megtűrni a rágalmazást, intrikát.

e) A személyzeti politika alapelve kell hogy legyen a szocialista humanizmus. Ez vonatkozik mind a személyzeti munka tartalmára, mind pedig formájára. Tartalmilag főleg azt értjük alatta, hogy a vezető megfelelő munkafeltételeket, kedvező munkahelyi légkört teremtsen; továbbá azt, hogy — a magánéletbe való tapintatlan beavatkozás nélkül — törődjék munkatársai személyes problémáival; a hibák objektív és szubjektív okai között tegyen különbséget; a szükséges büntetés kiszabásakor legyen mértéktartó, a büntetés álljon arányban annak a cselekménynek a súlyával, amely miatt kirótta. Ugyanakkor a szocialista humanizmus jegyében nem lehet szó nélkül elmenni a hanyagság, felszínesség, szándékos mulasztás, súlyosan felróható hibák mellett, mert az ilyen vezetői magatartás a visszájára fordul, s a legtöbbször éppen annak árt a legjobban, akivel szemben ilyen álhumanizmust gyakoroltak.

f) A határozat változatlanul fenntartja azt az alapelvet, hogy a személyzeti munka a vezetés szoros és elválaszthatatlan része. A vezető felelős a szerv személyzeti munkájáért, a személyzeti politika alapelveinek és célkitűzéseinek maradéktalan megvalósításáért. Ennek megfelelően a nagyobb állami (és gazdasági) szerveknél működő személyzeti részlegek feladata a vezető személyzeti munkájának segítése.

5. A személyzeti munka továbbfejlesztéséről szóló 1001/1968. (I. 5.) Korm. számú határozat a felszabadulás óta első ízben szabályozta a minősítés egységes rendszerének alapelveit is. Ezzel a témával foglalkozott ugyan az 1050/1957. (V. 31.) Korm. számú határozat is, azonban jóval kevésbé behatóan, mint a jelenlegi. Az új határozat alapot szolgáltat ahhoz, hogy a minősítés kérdéseiben ne csak elméleti megállapításokra, hanem tételes jogi rendelkezésekre támaszkodjunk.

A határozat értelmében a minősítés célja, hogy rendszeres időközönként értékelje a dolgozók munkáját, emberi, politikai magatartását, és elősegítse megfelelő fejlődésüket. Ezzel a határozat lényegileg megadta a minősítés fogalmát is. A minősítés ugyanis tartalmilag nem egyéb, mint egy adott személy egyéniségének, képességeinek és teljesítményének tényekre alapozott értékelése, amelynek nyomán meg lehet ítélni, hogy az illető a korábbi helyzethez képest fejlődött vagy hanyatlott-e, gyarapította-e tudását, műveltségét, el tudja-e látni megfelelően munkáját, indokolt-e őt magasabb beosztásba helyezni vagy esetleg kisebb munkakörrel megbízni stb. A minősítés tehát nem öncélú, hanem annak eredményéhez képest az adott személylyel kapcsolatos fontos döntéseket lehet (sőt sok esetben kell) hozni.

A kormányhatározat szerint az államapparátusnak nem minden dolgozójáról kell minősítést

készíteni, csak a vezetőkről és az érdemi ügyintézőkről. Az ügyviteli és a kisegítő dolgozókat tehát nem kell formálisan minősíteni. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy a vezetés az ő tevékenységük értékelésével soha ne foglalkozzék; az ő munkájukat is figyelemmel kell kísérni, ellenőrizni kell, s arról véleményt kell formálni. A vezetőnek kötelessége, hogy a nem minősítendő dolgozókkal is közölje időszakonként (és ne csak egy-egy hibájukkal kapcsolatban), hogy működésükről mit tart. Ez egyébként már csak azért is elkerülhetetlen, mert a nem minősítendő dolgozókkal kapcsolatban is merülnek fel olyan ügyek (pl. jutalmazás, áthelyezés, fegyelmi eljárás stb.), amelyeknek igazságos eldöntésére nincs mód akkor, ha a vezetésnek nincs személyük és munkájuk felől kellő áttekintése, nem alakult ki róluk megfelelő értékítélete.

Már az 1957-es kormányhatározat véget vetett annak a hibás gyakorlatnak, hogy a minősítések nagyjában-egészében csak az életrajzi adatokat, a minősített pályafutására vonatkozó feljegyzéseket és magatartásának, teljesítményének általánosságokkal való jellemzését tartalmazták. Az utóbbi évtizedben a kormányzati szervek által kibocsátott utasítások útmutatást adtak a minősítések közelebbi tartalmára nézve is, s ezzel sok segítséget nyújtottak ahhoz, hogy a minősítések céljukat betöltsék. Mindamellett nem volt olyan rendelkezés, amely a minősítések kötelező minimális tartalmát előírta volna. Ezt a hiányt az 1001-es határozat pótolta. A határozat szerint a minősítésnek rögzítenie és értékelnie kell:

— a minősítettnek a szocializmushoz való hűségét, társadalmi tevékenységét, politikai és szakmai képzésben való részvételét;

— a dolgozó által végzett munka minőségét, munkateljesítményét, munkaterületének ismeretét, szakmai tudását;

— a minősített kötelességtudását, szorgalmát, munkatársaival és a felekkel szembeni, valamint munkahelyén kívüli magatartását;

— a dolgozónak munkakörében kezdeményező készségét, önállóságát, felelősségvállalását;

— a vezető beosztású dolgozó minősítése során a fentieken kívül értékelni kell vezetőkészségét, nevelő munkáját, valamint azt, hogyan biztosítja a vezetői utánpótlást.

A minősítés elkészítésének főbb szabályai:

— A minősítés a vezető kötelessége. Csak nagy létszámú szerveknél lehetséges a minősítési jogkört alsóbb vezetőkre átruházni; ez szükséges is, hiszen a minősítésért csak olyan vezető felelhet, aki a minősítendő dolgozókat és azok működését közvetlenül ismeri és meg tudja ítélni.

— A minősítésnek rendszeresnek kell lennie. A dolgozóról első kinevezését, alkalmazását követően három éven belül alapminősítést, ezt követően pedig négyévenként kiegészítő minősítést kell készíteni.

— A minősítésben csak kellően megalapozott tényállítás és értékítélet szerepelhet.

— A minősítés elkészítésénél meg kell hallgatni a társadalmi szervek és a személyzeti részleg (előadó) véleményét. A minősítés ezáltal kollégiális (nem kollektív!) jellegű lesz, s ezzel a benyomások, szubjektív érzelmek alapján való minősítés veszélye erősen csökken.

— A kormányhatározat fenntartja az 1957-ben életbeléptetett nyilt minősítési rendszert. Ezen azt értjük, hogy a minősített előtt nem lehet titok, mi szerepel minősítésében. (Az 1957-es kormányhatározatot megelőzően ugyanis — mint már említettük — a személyzeti munka és ezen belül a minősítés is szigorúan bizalmas jellegű volt. A dolgozók nem értesülhettek arról, mi szerepel személyzeti anyagukban, s közelebbről minősítésükben. Ez sok igazságtalanságnak, sőt emberi szerencsétlenségnek volt forrása.)

A hatályos minősítési szabályok értelmében a minősítést a dolgozóval közölni kell, és megfelelő időt kell biztosítani számára ahhoz, hogy minősítésére észrevételeket tehessen.

Amennyiben a minősítés megállapításai felől a vezető és a minősített között nincs egyetértés, a személyzeti nyilvántartásba kerülő minősítésre a minősített észrevételeit fel kell venni.

A minősítő és a minősített között kétféle tárgyú véleménykülönbség lehet a minősítés tartalma felől: ténybeli és értékelésbeli. A minősítésben szerepelhetnek olyan tényállítások, amelyeket a minősített kétségbe von. Ilyen esetben a dolgozónak joga van bizonyításhoz, s igénye arra,

hogy a tévesen feltüntetett tényállításokat kijavítsák.

Más a helyzet az értékeléssel. Az a vezető joga, azzal szemben tehát bizonyításnak helye nincs. Az észrevételezési jog, különösen ha a minősítést a társadalmi szervek képviselői előtt beszélik meg a dolgozóval, elegendő biztosítékot nyújt a megalapozatlan értékeléssel szemben.

6. Az államapparátus személyi kérdéseinek történeti áttekintését nem fejezhetjük be anélkül, hogy rá ne mutassunk egy különlegesen nagy gyakorlati kihatású elméleti problémára. Ez így exponálható: az államapparátus dolgozói munkaviszonyának a tipikusnak vehető, ipari munkaviszonyoktól eltérő jogi szabályozása kívánatos-e, vagy elvetendő-e azért, mert privilegizált köztisztviselői kart eredményezne? A magyar népi demokrácia negyed évszázada folyamán ezzel a kérdéssel többször is találkoztunk. 1956-ig következetesen az az álláspont érvényesült, hogy egységes törvényi szabályozásra van szükség, s a kisszámú és lényegtelen specialitások rendezése a végrehajtási jogszabályokban elvégezhető. 1957-ben a Közalkalmazottak Szakszervezete számos tudós és gyakorlati szakember közreműködésével egy másik koncepciót vázolt fel, és ki is dolgozta egy „közszolgálati pragmatika" tervezetét. A koncepció azon a tételen alapult, hogy a közszolgálati munkaviszony, főképp az államapparátus vezetőit és érdemi ügyintézőit illetően, a tipikus ipari munkaviszonytól sok és fontos eltérő sajátossággal rendelkezik. Hangsúlyt kapott az a gondolat, hogy az államapparátus dolgozóinak munkaviszonyát természetszerűen nem tekinthetjük magasabbrendűnek egyéb munkaviszonyoknál, de meg kell látnunk, hogy sajátos jellegzetességei objektíve léteznek, s e tény mellett a jogalkotás nem mehet el szó nélkül. Az említett koncepció tehát nem privilégiumokat igényelt az államapparátus dolgozói számára, hanem azt, hogy feladataiknak megfelelően, azokkal összhangban szabályozzák jogaikat, kötelességeiket és felelősségüket. Egyszerű formulára hozva, ez azt jelentette: egyes vonatkozásokban az államapparátus dolgozóinak speciális jogokat kell kapniuk; ezek azonban nem hozzák privilegizált helyzetbe őket, mert igaz ugyan, hogy minden privilégium speciális jog, de nem minden speciális jog privilégium: a speciális jogoknak privilégiumrendszerré torzulását megakadályozza az, hogy velük speciális kötelességek párosulnak, valamint az, hogy az általánosnál szigorúbb felelősségi rendszerrel kell őket összekötni.[92]

Sem 1957-ben, sem a Munka Törvénykönyvének 1964-ben foganatosított, nagyobb mérvű módosításakor nem tért el a jogi szabályozás ebben a témakörben az 1951-es konstrukciótól. Az 1967. évi II. törvénybe foglalt új Munka Törvénykönyve azonban már tartalmaz néhány paragrafust — ha nem is a leginkább lényeges tárgyakra nézve — kifejezetten az államhatalmi és államigazgatási dolgozók munkaviszonyáról.

A vázolt koncepció felé való előrehaladásnak foghatjuk fel azt is, hogy a Munka Törvénykönyvének a költségvetési szerveknél való végrehajtásáról külön végrehajtási rendelet[93] jelent meg, s még inkább ilyennek minősíthetjük azt a kormányelnöki utasítást, amely a Munka Törvénykönyvének a tanácsok végrehajtó bizottsága hivatali szerveiben történő végrehajtásáról rendelkezik.[94]

E tanulmány megírásának időszakában — mint említettük — már ismeretes volt az MSZMP KB és a kormány együttes határozata az államélet, a szocialista demokrácia fejlesztéséről. Az erre irányuló munkálatok során az államapparátus személyzeti kérdései újból reflektorfénybe kerültek. Fejtegetésükbe azonban már csak azért sem bocsátkozhatunk bele, mert ezáltal a múltból átlépnénk a jelenbe, sőt a jövőbe, a magyar demokrácia második negyedszázadába.

[92] Lásd erről a Közalkalmazottak Szakszervezete által 1957-ben rendezett ankét anyagát, amely „Az államigazgatás néhány kérdése és a közalkalmazottak munkajogi helyzete" c. kötetben jelent meg. Táncsics Könyvkiadó, Budapest, 1958.

[93] 14/1967. (XI. 9.) MüM számú rendelet.

[94] 1/1967. (TK—55) KE számú utasítás.

DOKUMENTUMOK

ELŐSZÓ A DOKUMENTUMOKHOZ

A jelen kötetben közölt dokumentumok összeállítása során a Közalkalmazottak Szakszervezete 25 éves történetének bemutatásán túl feladatunknak tekintettük azt is, hogy képet adjunk azokról a mozzanatokról, amelyek — bár nem szerves előzményei az osztályharcos szakszervezetnek — közvetve előkészítették azt az utat, amelyen a szakmai szervezkedés megindult. A kötetben közölt dokumentumok egy részét a szocialista közalkalmazotti szervezkedéseket megelőző tucatnyi egylet, egyesület, szövetség és az állami szervek idevágó irataiból állítottuk össze, a korszak jobb megértése érdekében.

Figyelembe véve a tényt, hogy szakszervezetünk jelenlegi felépítésében olyan közalkalmazotti rétegeket is magába foglal, amelyek korábban a VAOSZ, illetve a Jogász Szakszervezet kötelékébe tartoztak, e két — ma már nem működő — szervezet irataiból is közlünk dokumentumokat.

Kötetünk tanulmányai felvázolják a közalkalmazotti mozgalmak főbb vonásait mintegy száz évnyi időszakon át. A könyv második része is csak fő vonalakat követhet, szintén nem léphet fel a teljesség igényével, a dokumentumok feltárásában is szükség van további részletkutatásokra.

Mint az első nagyobb kísérlet a különböző közalkalmazotti szervezkedések bemutatására a kötet lényegében töretlen úton járt, bár előzményei a jelenlegi kutatásoknak már vannak. Öt évvel ezelőtt a levéltárak már folytattak ilyen témájú felméréseket, és az akkor feltárt dokumentumok egy részének is helyet biztosítottunk. Az új kutatások során a levéltárak anyagán kívül felhasználtuk a számba jöhető lapokat, a közalkalmazotti szervezetek újságjait, a főváros hivatalos közleményeit. A levéltárak közül most első ízben végeztünk a közalkalmazottak történetére vonatkozó kutatásokat a Párttörténeti Intézet archívumában és a SZOT levéltárában. A mintegy száz évnyi szervezeti múlt dokumentumai sajnos hiányosak. A XIX. századi tisztviselői mozgalmakra alig-alig, az altisztek és a szolgák szervezkedéseire vonatkozólag pedig egyáltalán nem kerültek elő iratok. Ugyancsak jelentős hiányok vannak századunk idevágó levéltári forrásaiban is. Sajnálatos módon sem a VAOSZ, sem a két forradalom időszakának közalkalmazotti szakszervezeti irattára nem maradt fent, a VAOSZ első közgyűlésének jegyzőkönyvén kívül.

Ugyanígy hiányzik a témánkra vonatkozó irattári anyag a Horthy-korszak éveiből is.

A mai Közalkalmazottak Szakszervezetének történetét, ha nem is hiánytalan, de bőséges irattári anyagból lehet megismerni. A felszabadulás utáni időszakra vonatkozólag az iratok mellett közlünk nyomtatásban megjelent kiadványokból is részleteket. Ezt néhány kiadvány nehezen fellelhetősége és az a törekvésünk tette szükségessé, hogy a szakszervezeti munkát folyamatában mutassuk be.

A közalkalmazotti múlt irattári anyagainak bemutatása során teljességre és egyöntetűségre nem törekedhettünk, de mégis helyet biztosítottunk olyan anyagoknak is, amelyeket már régen túlhaladott az idő, vagy a bennük foglaltak már a maguk idejében is problematikusak voltak, de megismerésük a hiteles múlthoz tartozik. A dokumentumok sorában így is csak a legfontosabb iratokat közöltük, abban a reményben, hogy az eddiginél szélesebb történelmi keretet tudunk biztosítani a közalkalmazotti mozgalmak közel évszázados és a szakszervezet 25 éves történetének megismeréséhez.

1874—1918

1.

1874. december 14.

A Magyar Tisztviselők Országos Egyesületének kérelme a közalkalmazottak és a magántisztviselők helyzetének javítására

Nagyméltóságú Minisztertanács!
Midőn ez alkalommal a magyar tisztviselők országos egyesületének igazgató választmánya, hazánk nyomorral küzdő tisztviselőinek érdekében, kérelemszózatot bátorkodik a nagyméltóságú Minisztertanácshoz intézni, teszi ezt azon öntudattól vezettetve, miszerint viszonyaink közt szavát hallatni erkölcsi kötelesség.
Nem szándékunk, nagyméltóságú Minisztertanács, bővebb taglalásába bocsátkozni ama kórállapotnak, mely mindinkább elannyira veszélyes mérvet ölt, hogy már-már hazánk egyik életérdekét — közigazgatásunk lelkiismeretes vezethetését — lételében támadja meg. Szomorúan köztudomású tény a fővárosi és vidéki államtisztviselők nagyon jelentékeny részének szánalmas nyomora! Nem ecseteljük, nem részletezzük tehát sem azt, sem szomorú következményeit, nem, annyival kevésbé, mivel a nagyméltóságú Minisztertanács előtt már úgyis egy kimerítő vázlata fekszik e válságos helyzetnek, egy a múlt évben tartott országos tisztviselői gyűlés előterjesztésében.[95]
Mi tehát, kik tagtársaink anyagi és erkölcsi lételét, a rendelkezésünkre álló módon, biztosabb alapra vezérelni szövetkeztünk, a dolgok ily állásában most csupán arra érezzük magunkat hivatva, hogy az ezen előterjesztésben előadottakat mint jelen helyzetünkkel is keserűen megegyezőket, a nagyméltóságú Minisztertanács kegyes figyelmébe ajánlani bátorkodjunk.
S ha e feljajdulásunknak — mert a viszonyok, fájdalom! erre kényszerítők — csak annyi sikere is lesz, hogy általa a már egyszer tisztelettel érintett kérelmező felterjesztésnek némi nyomatékot kölcsönözhettünk, azon megnyugtató tudat lesz éltetőnk s buzdítónk a jövőre, hogy mostoha ügyünk kerekét egy fordulattal mégis előbbre irányozhattuk.
Teljes tudatában vagyunk mi annak, hogy hazánk jelen mostoha pénzügyi viszonyai közt nem várhatjuk rögtön azt a szilárd létállapotot, melynek lajtántúli társaink[96], sőt már horvát testvéreink is osztályrészesei, de a kiáltó szükség arra ösztönöz, hogy gyökeres orvosság hiányában a seb sajgásának legalább pillanatnyi lohasztására enyhítő szereket keressünk.
A nagyméltóságú Minisztertanácshoz intézett tiszteletteljes kérelmünk tehát oda irányul, hogy mindaddig, míg úgy a központi, mint egyéb állami és az állam befolyásától függő magántisztviselők fizetési és szolgálati viszonyainak szabályozása iránt, a törvényhozás közbenjöttével, várva várt intézkedés tétetnék: méltóztassék a nyomornak legalább pillanatnyi enyhítésére az országos képviselőház útján, már most, a küszöbön levő új évtől kezdve némi drágasági pótlékot kegyesen kieszközölni.
A magánhivatalnokokat illetőleg bátorkodunk következőket a nagyméltóságú Minisztertanács kegyes figyelmébe ajánlani: a magánhivatalnokok sorsa mindinkább aggasztóbbá válik.

[95] 1873-ban az ÁTOE küldöttsége memorandumot adott át a miniszterelnöknek, aki megígérte, hogy a következő évi költségvetésben gondoskodik a tisztviselők helyzetének javításáról. Szlávy miniszterelnök 1874. március 21-én lemondott anélkül, hogy ígéretét valóra váltotta volna.
[96] A monarchia Magyarországon és Horvátországon kívüli részeit nevezték Lajtán-túli részeknek.

Míg az államhivatalnokok állása s jövője törvények által biztosítva van, addig a magánintézetek tisztviselői egyesek önkényének és szeszélyeinek vannak alávetve.
Míg az államhivatalnok kötelezettségei mellett jogokkal is bír: addig a magántisztviselő csak kötelezettségeket ismer, s amennyiben az alkalmazási feltételek mindenkor csak egyoldalúak: megfosztatik olyan jogoktól, melyek ma már a szolgaszemélyzetnek is biztosítva vannak.
Miután a magánhivatalnok épp oly tagja a társadalomnak, épp oly polgára az államnak, mint az állami hivatalnok.
Miután továbbá nem lehet az államra nézve közönyös, vajon polgárai sorsa felett miként rendelkeznek egyesek, s az államnak is érdekében, sőt kötelességében áll korlátot vetni amaz önkényes eljárásnak, mely az elbocsátások, szolgálattóli felmentések s általában a szolgálati viszonyt illetőleg naponta észlelhető, s mellyel oly számtalan család jut — önhibáján kívül — végínségre, nyomorra...
Midőn záradékul még ismételten hangsúlyozni bátrak vagyunk a kiáltó szükséget, tisztelet-teljesen megérintjük egyúttal, hogy Ő cs. és apostoli királyi Felségéhez és az országos képviselőházhoz is kérelmező előterjesztést bátorkodtunk intézni.
Kitűnő tisztelettel maradván
Budapesten, 1874. évi december hó 14-én
A Nagyméltóságú Minisztertanácsnak

legalázatosabb szolgái
a Magyar Tisztviselők Országos
Egyesülete

Eredeti tisztázat — OL—K—26—1874—XIII—2517.

2.

1885. április

Az Országos Díjnok Segélyegylet kérelme a napidíjasok helyzetének javítására

Ma, midőn a XIX-ik században a haladás korszakát éljük, midőn Magyarország törvényhozó testülete a többi kultúrállamok sorába lépve, a társadalmi élet minden rétegébe erőt, életet önt, jogot biztosít, s ezt minden erejéből elérni igyekszik, elérkezettnek találja felemelni szavát a társadalmi élet egy oly osztálya, melyet mindenki ismer, de amelynek jogai nem lévén, társadalmi állása nincsen, hanem igenis vannak kötelességei és terhei, miként azoknak, kiket az állam jogvédelmével erősen támogat: s ez az osztály, mely a társadalmi életben mindenki által többékevésbé tisztelt állást foglal el, a „díjnokok" osztálya, az intelligens proletárok.
Szomorú élettapasztalat bizonyítja azt, hogy a díjnokok legnagyobb része a sors csapásai által már a nyomorult uzsorások karmai között teljesen vagyonvesztett, általuk végképp tönkretett családos földbirtokosok, gazdatisztek, választásoknál kimaradt vagy hivataluktól megfosztott tisztviselőkből és számos még életben lévő 1848/49-iki honvédtisztekből, e szerint előrehaladt korú — mai modern pártfogók hiányában jogos igényt veszített —, családostól koldussá lett, minden nagyobb jövedelmi keresét teréről leszorított, azonban hivatalnokot illető fontosabb munkákkal megterhelt, de a megélhetés és érdemlett fizetés kérdéseinél, az alig írástudó irodaszolgánál kevesebbre becsült s ily helyzet elviselésére kényszerített, a munkaképtelenség bekövet-

keztéig megtűrt, de ezután könyörület nélkül szélnek bocsáttatni szokott művelt egyénekből áll, kik között legalább az ifjabb korú s rendes hivatalnoki állásra törekedő rész mégis jobb jövőt remélhetne, ha felerészben elszegényedett sorsú szülőktől nem származnának, kik iskolai kiképeztetésüket — a katonai szolgálat vagy egyéb anyagi okok miatt el nem érhetvén — örökös díjnokságban kénytelenek küzdeni. Ezek között vannak ugyan olyanok, kik különös kegy által idővel talán csekély hivatalnoki állásra tehetnek szert.
Így körvonalazván a díjnokok contingensét[97], nyíltan és bátran elmondhatjuk, miszerint hazánkban köztudomás szerint a „díjnok" cím alatt csakis a társadalom művelt osztályának legszomorúbb sorssal küzdő tagját ismerjük, mely a nemzetnek folytonos tengődés és nélkülözésre kárhoztatott napszámosa: kinek bizonytalan állásában megmaradhatása vagy rögtöni elbocsáttatása, s épp úgy a bekövetkező betegségek eseteinél történni szokott illetményének ki nem fizetése, sőt felgyógyulása után — előbbi csekély állásába való vissza- vagy vissza nem helyeztetése saját főnöke kivételes ritka jó indulatától —, de több esetben sem a díjnokok helyzetével, sem szomorú következményük eredményével mitsem törődő szeszélyétől függ. Ezért rejlik tehát a díjnok elnevezésben amaz ismert elriasztó fogalom, mely a már érintett és részben fájó emlékű múlt, részben pedig a kikerülhetetlen jelen által okozott süllyedés után — jövőre nézve pedig remény nélküli elviselhetlen nyomorral fenyeget. Mindez még a hagyományos rendszer kifolyása s maiglan is megtűrt sarkalatos baj, melyet a XIX-ik század humanisztikus szempontból orvosolni tartozik, s mely csakis egy erre vonatkozó s külön megalkotandó törvény által volna remélhető.
Nincs a nemzetnek több oly társadalmi osztálya, mely jövőjének némi biztosítása reményében — polgári terheinek súlyos elviselésére való szoríttatása után, ily elhagyatottan —, minden törvényes védelem és gyámolíttatás nélkül a nyomorral annyira küzdene, mint a végnélküli ínség örvényébe süllyesztett díjnokok osztálya. — Szerencsés az, aki a megélhetés ellen napról napra mindinkább szaporodó társadalmi, különösen pedig anyagi akadályokkal küzdeni tud akkor, midőn a szükség törvényt bontó nélkülözés okozta fájdalmak által — az ész tiszta gondolkozását is megzavaró aggodalmak között az életnek legégetőbb szükségleteivel az éhes család pillanatnyi nyomorát — megkívántató darab kenyér vagy egyéb szegényes tápeszközök által enyhíteni képes.
De ha egy véletlen betegség vagy nem várt baleset következtében a munkáskéz aláhanyatlik, s a család fenntartó jobbja megtörik, akkor mert a sorsüldözött díjnok családjának tagjait egyedül csak a ritka emberi könyörület mentheti meg a legborzasztóbb csapást előidézhető éhhaláltól.
A díjnokok osztálya az, mely ezen elnevezéssel az eddigi rendezetlen, igen szomorú állapotban a társadalom örökös gúnytárgyává törpíttetett. Az állandó hivatalos munkák teljesítésére csakis állandó tisztviselő alkalmazható, ha tehát egy díjnok 5, 10, 15 s több évig folytonos alkalmazásban áll, az ilyenek figyelembevétele még gyakorlatánál fogva is méltányos lenne, különben is „díjnok" nevet csak az viselhet, ki bármely hivatalnál a halomra gyűlt munkák végzésére — azaz bizonyos időre — egy hátralék vagy kitűzött munka befejezéséig alkalmaztatik, vagy hivatalnoki állás elnyerhetése reményében próbahónapokra felvétetik, ki is képesítése szerint vagy hivatalnokká kinevezendő, vagy ha feladatának meg nem felelne, a próbaidő után elbocsátandó lenne.
De ha a kérdésben fennforgó ügyet méltányosság szempontjából vesszük tekintetbe, vajon tartozik-e az állami szolgálatban alkalmazottért a kormányon kívül bárki is gondoskodni?! S igazságos-e az intézmény, hogy egy állandó alkalmazott, csak azért, mivel díjnoknak gúnyoltatik, addig tűressék meg, míg munkaképes, azután pedig, ha a munkaképtelenség bekövetkezik, minden érdemelt segély vagy anyagi biztosítás nélkül elűzessék, hogy mint már végképp kihasznált és erejében tönkre tett szellemi napszámos művelt ember létére, fáradalmai jutalmául elzülleni kényteleníttessék.?...

[97] A díjnokok összetételéről van itt szó.

A qualificationális törvény[98] csak az előzetes elméleti studiumot vette bázisul, nem méltányolható-e a sok évi gyakorlat is, s miért nem lehetne azt a qualificatióba betudni, midőn a tapasztalat a legjobb iskola.
Az elősoroltak alapján legkétségbeejtőbb a díjnokok osztályának helyzete, s az, hogy ezen osztályban már gyakran bekövetkezett s ez után még inkább bekövetkezhető munkaképtelenség sanyarú helyzetének orvoslása ügyében eddigelé legkisebb intézkedés sem történt, mert ezen osztály szomorú állapotának javítása s némi kedvezménye iránt az országnak mai napig sincs törvénye, holott a törvényhozó testület „honatyai gondoskodása" az emberiség minden osztályára, a legközönségesebb munkásokra, sőt még az elítélt rabokra is kiterjeszkedik.
Szükségesnek tartjuk még tovább fölemlíteni, hogy a törvénykezési és pénzügyi hivataloknál alkalmazott díjnokok — bármily szorgalom mellett — 2 évig 70—80—90 krajcárral, több évig 1 frt, 1 frt 20, ritka kegyszerű pártfogások útján pedig 1 frt 50 k-nyi napidíjjal vannak ellátva. Találkoznak ugyan intézetek és társulatoknál alkalmazott díjnokok, akiknek napidíja 2 frt-ra terjed, de ezek is rosszabb helyzetben vannak az egyenruhával és lakpénzzel ellátottabb irodaszolgánál, mert a ruha ára és fizetése többre rúg, mint a 2 frt-os díjnok háztartására, tisztességesebb öltözékére s. a. t. fordított költség. Hiszen nagyobb városokban, főleg pedig Budapesten a díjnok házbére a család körülményeihez képest évenként 200—210 forintnál eddig sem volt kevesebbre számítható: ma már a kiállítás miatt a lakbérek 20—25%-kal emelkedtek[99], ha tehát a lakbér a 2 frt napidíjból levonatik, bármily gazdálkodás mellett sem marad a család fenntartására vagyis az élelem, mosás, fabeszerzés, gyermekek neveltetése és ruházatára, úgy a családban előfordulható betegségi, halálozási és egyéb költségek födözésére havonkint 33 frt, ennyiből pedig azt födözni teljes lehetetlen. Mennyivel szerencsétlenebbek még a csekélyebb díjjal alkalmazottak ?... kiknek lakbérük majdnem fele illetményüket felemészti!
Továbbá tény az, hogy a szegényebb napidíjas családjának gyakran hetekig egy árva krajcárja nincs; ilyenkor e család tagjai éhen elveszhetnének, ha ugyan saját megrontására és utolsó tárgyainak elvesztegetésével végmenedékül a zálogház vagy uzsorások könyörtelenségét igénybe veheti, de ha már nincs mit zálogba tenni ?... ilyenkor aztán utolsó remédium [100] csak az öngyilkosság lehet.
Midőn tehát alázatos kérvényünkben a díjnokok sanyarú helyzetét részletesen megismertetni bátorkodtunk, alázatos tisztelettel esedezünk a mélyen tisztelt törvényhozó testület előtt, miszerint a díjnokok szomorú állapotán kegyesen segíteni, jobb jövőjük biztosítására alkalmas törvényt alkotni s a törvényhozásnál az általunk alázatos tisztelettel ecsetelt s ide csatolt törvényjavaslati tervezetben érintett pontokat figyelemre méltatva, lehetőleg életre hozni méltóztassék.
Megkülönböztetett mély tisztelettel maradunk
Budapesten, 1885. április hó
A mélyen tisztelt törvényhozó testület alázatos szolgái
Az „országos díjnok segélyegylet" nevében:

Kanda József
jegyző

Morzsányi Sándor
elnök

Eredeti tisztázat — OL—K 26—1886—II—260.

[98] Az 1883. évi I. törvénycikk a köztisztviselők minősítéséről.
[99] 1885-ben rendezték meg a minisztériumok, a főváros és az Országos Iparegyesület az első nagyobb szabású országos kiállítást Budapesten.
[100] Segítség.

3.

1891. február 27.

A kisfizetésű fővárosi tisztviselők felirata helyzetükről

A fővárosi tisztviselők magánjellegű takarék- és előlegezési szövetkezete tekintetes Igazgatóságának

Budapesten

Napjainkban, a gőz és villamosság korában, minden e bűvös erők szárnyain lázas gyorsasággal halad. A tudomány megizmosult fája a legszebb ágakat hajtja; a fontos következményeket maguk után vonó találmányok egymást követik, s lázas tevékenység uralkodik minden téren. Az erők forrongnak, s oly eredményeket hoznak létre, melyek méltán fölkeltik a bámulatot.
E nagyszerű eredmények meg is termik gyümölcsüket.
A népeket és nemzeteket elválasztó űr, a távolság nem létezik többé; a távolság fogalma megszűnt, s az egymástól nagy messzeségben levők is könnyen és gyorsan érintkezhetnek egymással. Egyik ország kicseréli másikkal termékeit, s pótolja a másiknál tapasztalható hiányt. Az emberek, könnyebben érintkezhetvén egymással, jobban megismerik egymást, mely ismét az egymás becsülését s a nemzet és nemzet között való különbség és elszigeteltség megszüntetését vonja maga után.
Mindezek corollariumaként [101] az anyagi haladás, az anyagi gyarapodás folyton növekedik.
Az éremnek azonban másik oldala is van. Míg az egyik — a most vázolt — napfényes, szemet gyönyörködtető és elmét kábító, a másik annál homályosabb, annál sötétebb.
A fönt vázolt eredmények csak bizonyos osztályoknál segítik elő az anyagi haladást, míg többnél nemcsak megakadályozzák, hanem legtöbb esetben tönkre is teszik. Az igények folyton növekednek, az életfenntartás mindinkább nehezebb lesz, s az emberek a létért való harcban kifáradnak, és fölemésztik erejöket.
El lehet mondani, hogy napjainkban csak a vagyonos osztály, a tőke boldogul, míg a mindennapi kenyérért küzdők vagy egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán vergődhetnek zöldágra.
Sajnos, hogy ez utóbbit a nemzet egyik intelligens osztályáról, a hivatalnok-osztályáról kell mondani.
Nem szabad azonban megfeledkezni arról s örvendetes tudomásul kell venni azt, hogy itt-ott dícséretes törekvésekkel találkozunk, melyek célja a hivatalnokok sanyarú helyzetének javítása. Hangsúlyozzuk, hogy csak itt-ott történik ez, habár mindenütt egyenlő mértékkel kellene történnie.
Mai napság a hivatalba lépőktől sok mindent kívánnak. A törvény bizonyos qualificatióhoz köti a kinevezést. Ennek elérése pedig mennyi idő és pénzáldozatba kerül. Ha valaki valamely állást elnyer, oly csekély fizetésben részesül, mely éppen nincs arányban az előkészülődésre fordított szellemi fáradsággal és egyéb áldozatokkal. Nem lehet ugyan követelni, hogy valaki kineveztetése után azonnal nagyobb fizetésben részesüljön; a fokozatokat mindenütt szem előtt kell tartani. Mert valamint a magasba csak úgy juthatunk, ha a lépcsőkön fokozatosan haladunk fölfelé: éppen úgy valamely állásban csak fokozatosan, a megállapított szokás vagy képesség szerint lehet előre haladni.
Említettük, hogy itt-ott dícséretes és elismerésre méltó törekvésekkel találkozunk, melyeknek célja a kisebb fizetésű hivatalnokok sanyarú helyzetének javítása. Csakhogy ez itt-ott történik, s éppen a fővárosnál nem, melynek százakra menő alkalmazottai folyton emésztődnek a létért való küzdelemben.

[101] Folyamányaként.

A fővárosi élet nagyon drága. Az élelmiszerek ára napról napra emelkedik. A lakások bére nem csökken. A hivatalnoktól megkívántatik, hogy mivel hivatalnok, tehát az intelligens osztályhoz tartozik, tisztességes ruházatban járjon, tisztességes lakásban lakjék, tisztességesen lássa el családját, s tisztességesen neveltesse gyermekeit.
De kérdjük: honnét szerezze meg a főváros kisebb fizetéssel javadalmazott hivatalnoka az ezekre szükséges költségeket? Hogyan födözze az oly magasra szökkent házbért évi csekély lakbéréből, miután mai napság még tisztességesebbnek nevezhető pincelakást sem lehet kapni a nyert lakbérösszegen?
Nem is szólunk arról, hogy honnét szerezze a kisebb fizetésű hivatalnok a szükséges pénzt, ha szellemi látóhatárát csak némileg is bővíteni akarja? Nem is szólunk arról, honnét szerezze a szükséges pénzt, ha a napi fáradságos és sokszor a szellemet elzsibbasztó munka után kissé üdülni és szórakozni akarna? Ezeket költségvetéséből ki kell hagynia, törülnie kell, abból az egyszerű okból, mivel a legszükségesebbeket is csak a legnagyobb erőfeszítéssel födözheti. Arról meg éppen nem akarunk szólni, hogy mi lesz a kisebb fizetésű hivatalnokból, ha egyszer az adósságcsinálás síkos lejtőjére jut; mert a szomorú eredmény mindenki előtt ismeretes.
Ha mások, többek között a fővárosi tanítók, legújabban fizetésük javítására irányuló mozgalmat indítottak, miért ne tehetnék ezt a főváros kisebb fizetésű hivatalnokai is. Hisz' ezekre az élet gondjai épp olyan súllyal nehezednek, az élet viszonyainak éppen olyan terhei alatt görnyednek, mint azok. De joggal is teheti ezt, mivel teendőik sokasága s qualificatiójuk nem áll hátrább amazokénál, sőt némely tekintetben felül is múlja.
Nem szerénytelen tehát a főváros kisebb fizetésű hivatalnokainak amaz óhaja, hogy fizetési viszonyaik szabályoztassanak, vagy ha az nem emeltetnék is, legalább lakbérviszonyaik rendeztessenek, vagy más úton és módon, talán mint a fővárosi tanítóknál, az ötödéves pótlék útján kedvező elintézésben részesüljenek.
A statisztikai kimutatások szerint Budapest egyike Európa leggazdagabb városainak; eszközökkel tehát rendelkezik, s hisszük is, hogy a főváros nagylelkű hatósága nem fog elzárkózni e méltányos kérés elől, és remélhetjük, hogy szavunk nem lesz a pusztában kiáltónak szava.
Ezek után tisztelettel fölkérjük a tekintetes Igazgatóságot méltóztassék ez ügyet felkarolni, és egy értekezlet egybehívásával az actiot megkezdeni.

Budapesten, 1891. évi február hó 27-én.

34 aláírás

Eredeti tisztázat. — Fővárosi Levéltár Főv. Tisztv. Szövetkezete iratai 36/1891.

4.

1907.

Kőhalmi Béla visszaemlékezése: a fővárosi tisztviselők bizalmi választása 1907-ben

...A fővárosi tisztviselőknek, a központi városháza, a kerületi előljáróságok és a fővárosi intézmények dolgozóinak 1917-ig nem volt egyesületük. Régóta az a gyakorlat alakult ki, hogy a törvényhatóságok rendesen megvárták, amíg a kormány valamilyen fizetésjavítási vagy fizetésrendezési javaslatot terjeszt a parlament elé, és ehhez igazították saját elhatározásaikat. Tisztviselőik — mit tehettek egyebet — vagy otthagyták a városi szolgálatot, vagy vártak. A sajtó időnként — előfizetőire való tekintettel — szenzációs tálalásban adott hírt arról, hogy egy-egy fogalmazógyakornok, miután 10—15 évig hiába várt előléptetésre, beállt cipésznek vagy szabónak.

Volt azonban ezekben az években egy sikeres szervezkedése a fővárosi tisztviselőknek, mely azért lehetett sikeres, mert szervezői ügyesen átvettek és alkalmaztak egyet-mást a szakszervezeti szervezkedés formáiból...
Ez a sikeres kis mozgalom 1907—1908-ban zajlott le. A főváros polgármestere a tehetséges, fiatal — és akkor már népszerű — Bárczy István volt. Polgármesteri székfoglalójában Bárczy István hatalmas programot adott a közhasznú üzemek községi tulajdonba vételéről, nagyszabású iskolareformjáról, és megígérte, hogy egy éven belül rendezi a tisztviselők fizetését is. Nagy tervei előkészítésében Bárczy erről az ígéretéről megfeledkezett. A türelmi idő lejárt. A VI. kerületi elöljáróság kistisztviselői úgy vélekedtek, hogy az 1906-ban elhangzott ünnepélyes ígéret is csak a polgármesteri székfoglaló komolyan nem veendő tartozéka volt, ahogyan ezt már Bárczy elődeitől is megszokták, és cselekedni kezdtek. Megfogalmaztak egy nem támadó, de önérzetes hangú felhívást, amely a tisztviselők emlékezetébe idézte az elhangzott polgármesteri ígéretet, és felszólították kollégáikat, hogy hivatalonként összegyűlve, válasszák meg bizalmi emberüket. A vegytintával írt felhívást a szervezők elvitték a székesfőváros házinyomdájába és megkérték a kőnyomda vezetőjét, Kjöberlinget, a régi nyomdászvilág ismert alakját, sokszorosíttassa valamennyi hivatal számára, beleértve a polgármester titkári hivatalát is.
A sok száz ívet a hivataloknak megcímezve átvitték az akkor újonnan megszervezett Központi Kézbesítő Hivatalba, hogy szabályos hivatali úton kézbesítsék. A felhívást minden ügyosztály, minden hivatal a rendes hivatalos postájával együtt kapta meg. A megválasztott bizalmiakat a VI. kerületi szervező bizottságnak kellett bejelenteni. A határidő rövid volt, hamarosan együtt volt kb. nyolcvan hivatal bejelentése. A küldöttek első gyűlését a korábbi tisztviselői mozgolódások gyakorlatából eltérően nem egy vendéglő különtermében, hanem a VI. kerületi elöljáróság dísztermében hívták össze. A termet Rózsavölgyi Antal elöljáró rövid, meggyőző érvelés után átengedte. Jelentéktelen dolognak látszott ez, pedig nem volt mellékes. A szervezők ezzel győzték meg a bátortalanabbakat arról, hogy itt nem holmi kis akarnok zugmozgalmáról, hanem az egész tisztviselői tábor akaratának érvényesítéséről van szó, a tanácsot és a polgármestert pedig arról, hogy egy nyíltan fellépő mozgalommal állnak szemben, amely élni tud a rendelkezésre álló legális eszközökkel. A többit elvégezték a sajtóban ütemesen megjelenő híradások.
A küldöttgyűlés elnöke maga is kistisztviselő, Benes Lajos elöljárósági számtiszt, Magyarországnak a századforduló táján tornászbajnoka, s előadója e sorok írója volt. A napirenden két tárgy szerepelt: 1. A drágasági pótlékra vonatkozó javaslat. 2. A végrehajtó bizottság megválasztása, azzal az utasítással, hogy dolgozza ki az új nyugdíjszabályzat és a fizetésrendezés javaslatát. (A végrehajtó bizottságot később felhatalmazták, hogy munkájába vonjon be szakembereket.)
A drágasági pótlékra vonatkozó javaslat merőben újat tartalmazott: a pótlék fordított progresszió alapján való megállapítását. A legmagasabb százalékarányú pótlékot a legkisebb fizetésűeknek, a legkisebbet a nagy fizetésűeknek. A drágasági pótlék korábbi juttatásai ugyanis mindig csak a magasabb fizetésűeknek jelentettek valóságos javítást.
A javaslat természetesen viharos helyeslésre talált. A követelés jogos és újszerű voltát a sajtó is kellően hangsúlyozta. A gyűlés után harmadnapra Bárczy polgármester magához rendelte a gyűlés elnökét, Benes Lajost, és megkísérelte meggyőzni őt arról, hogy e mozgalom további folytatása céltalan, mert ő és a tanács a mozgalom céljaival egyetért. Benes Lajos azonban kitartott amellett, hogy a végrehajtó bizottságnak a kapott felhatalmazás alapján tovább kell folytatnia munkáját. Így is történt. A végreható bizottság — mely ezután is mindig hivatali helyiségekben tartotta üléseit — részletesen kidolgozta mind a három javaslatot, és másfél éven belül valamennyit elfogadtatta a tanáccsal. A fordított progresszió elve bevonult a szabályrendelet-alkotás

történetébe, a nyugdíjszabályzat a legkorszerűbb szabályzatok egyike lett, a fizetésrendezés pedig ezúttal első ízben megelőzte az állami tisztviselők fizetésrendezéséről szóló törvényt. Így jutottak a főváros tisztviselői a munkásosztály mozgalmi fegyvertárából kölcsönzött eszközökkel jelentékeny előnyökhöz. Hibája volt a mozgalomnak, hogy elért eredményei nyomában nem alakította meg a szabad szakszervezetet. Nem is volt szakszervezetük a fővárosiaknak 1917-ig.

Közalkalmazottak Évkönyve. Budapest, 1956. 64—68. oldal.

5.

1917. augusztus 1.

A városi altisztek és szolgák szervezkedése

A városi altisztek és szolgák siralmas anyagi helyzetben élnek. Nyomorúságuknál csak az a tehetetlen közönyösség nagyobb, mellyel sorsukat tűrik. Egymással szemben bizalmatlanok. Anyagi helyzetük megjavításának a lehetőségét egy tehetetlen, gyáva és gerinctelen, erőtlen János-egyletre [102] bízták. Ez az egyesület, a fővárosi altisztek és szolgák egyesülete, *tíz év alatt nem tudott semmit sem elérni.* Tíz év alatt egy lépéssel sem vitte előbbre tagjainak az érdekeit. Ennek az egyesületnek élén — *Bárczy István* polgármester a díszelnök! Ezzel azután mindent elmondottunk. Végre is nem lehet kívánni erőt és önérzetes fellépést attól az egyesülettől, melynek tagjai a városnál alkalmazott szolgák és amelynek élén — a polgármester áll mint díszelnök. A polgármester, aki lehet igen derék férfiú, mégsem való olyan egyesület élére, amelynek tagjai a polgármesterben látják munkáltatójukat. Az egyesület tagjai között vannak azonban fővárosi bizottsági tagok is, akik — érthető! — nem sok gondot csinálnak maguknak a tiszteleti tagságból. Ilyen viszonyok között nem csoda, ha ez a János-egylet képtelen tagjainak érdekeit képviselni és pusztulásra van ítélve. Hiszen a János-egylet elnöke maga is kijelentette, hogy hiába jártok könyörögni az egyesület dísztagjainál, sem a tiszteleti tagok, sem a dísztagok nem segítettek a szolgák nyomorúságos helyzetén. Ami érthető és természetes is. Az altisztek és szolgák helyzetén csak maguk a szolgák tudnak segíteni. Fényes iskolapélda erre *az iskolai ideiglenes szolgák és fűtők mozgalma,* akiknek most, *szervezkedésük révén napi 4—6 koronára emelték fel a bérüket.* Napi bérük eddig 2,50—3 korona volt, és most, szervezett fellépésük után, elérték azt, hogy egyelőre 4—6 korona a napi bérük. Bizonyos, hogy szervezkedésük révén további eredményeket is el fognak érni. Tanulhatnának ebből a városi altisztek és szolgák is. Azt hisszük, hogy ez nem is fog késni, mert már most is szép mozgalom indult meg a városi altisztek és szolgák között.
Július 19-én jól látogatott értekezletet tartottak a városi altisztek és szolgák. Az értekezleten, melyet szervezetünk hívott egybe, igen sokan jelentek meg. A szervező bizottság nevében Weisz Károly elvtárs ismertette a szervezkedés célját és a szakosztály megalakításának szükségét. Az értekezleten megjelentek zajos helyesléssel fogadták szavait. Utána felszólaltak a János-egylet vezetői, akiknek szánalmas vergődését felháborodással kísérték a megjelentek, úgyhogy a János-egylet vezetői, látva csúfos kudarcukat, megszöktek az értekezletről. Bizonyára észrevették, hogy az eddig félrevezetett és becsapott szolgák és altisztek *felébredtek közönyösségükből.* Jobbnak

[102] Az altisztek és szolgák szervezetének gúnyneve.

vélték hát a távozás hímes mezejére lépni. A János-egylet vezetői után *Esztergályos János* elvtárs szólalt fel, aki nagy alapossággal mutatott rá az osztálytudatos szervezkedés és a csúszómászó János-egylet között való különbségre. Utána többen szólaltak még fel. Végül az értekezlet *egyhangú határozattal* kimondotta, hogy *megalakítja* a városi alkalmazottak szervezetének *szakosztályát,* melyben az *altisztek és szolgák szervezkedését folytatja.* A megalakulás után az értekezlet megválasztotta a szervező bizottságot is, amely derekasan folytatja a szervezés munkáját. Reméljük hogy sikerrel.

Községi Munkás, 1917. augusztus 1.

6.

1917. augusztus 1.

Megalakult a Városi Alkalmazottak Szervezete

Köszöntjük a városi alkalmazottakat! Kitartó és reményteljes szervező munkájukkal életre hívták eljövendő harcaink és küzdelmeink új fegyvertársát, a *Községi Munkást.* A városi alkalmazottak szervezkedésük első diadalaként a Városi Alkalmazottak Szervezetének megalakítását tekintik. Teljes joggal. Mert a *Városi Alkalmazottak Szervezetének* megalakítása győzelmet jelent. Győzelmet jelent a szervezetlenség, a tehetetlenség és a legvétkesebb közönyösség felett. A városi alkalmazottakat meghódította a szervezkedés! Mától fogva a városi alkalmazottak, sok ezer munkás és munkásnő, *már nem védtelenek!*
A városi alkalmazottak saját erejükből teremtették meg *védővárukat,* a városi alkalmazottak szervezetét. Ez volt az első diadal, melyet a saját gyengeségünk felett arattunk. Mától fogva már nem igaz, hogy gyengék, tehetetlenek, közönyösek és senkik vagyunk! Mától fogva érezzük, tudjuk, hogy hatalom és erő tulajdonosai vagyunk. Már nem vagyunk egyedül, már ráébredtünk arra, hogy sokan, nagyon sokan vagyunk, és együttvéve erősek, hatalmasak és letiporhatatlanok vagyunk! Már nem vagyunk erőtlenek, *mert már nekünk is van — szervezetünk!* Ez az első diadalunk.
A második az, hogy szervezetünk mellé új fegyvert teremtettünk. A városi alkalmazottak, sok ezer rosszul fizetett és kizsákmányolt munkás és munkásnő, új fegyvert kap a küzdelemben: a *Községi Munkást.*
A *Községi Munkás* a városi alkalmazottaké. Csak az övéké! Nem ismer mást, mint a városi alkalmazottak érdekeiért való harcot. És ebben a harcban fáradhatatlan, kíméletlen és mindig tettre kész lesz a *Községi Munkás.* A városi alkalmazottak minden jogos panasza, minden vágya és reménye helyet talál ezeken a hasábokon. A városi alkalmazottak mától fogva elmondhatják: már van nekünk is *osztályharc alapján álló szervezetünk és lapunk!* Nemes büszkeséggel valljuk, hogy szociáldemokraták vagyunk, kik a magunkénak valljuk a szociáldemokrata osztályharcot, és egynek érezzük magunkat Magyarország osztálytudatos, szervezett munkásságával. Küzdelmeinkben velünk van az egész osztálytudatos munkásság rokonszenve és szeretete, mert mi is a munkásság nagy egyeteméhez tartozunk. Mi is részesei vagyunk annak a harcnak, amely a munkásság felszabadításáért folytatódik. Ennek a harcnak kiegészítő része a mi küzdelmünk is. Ebben a harcban mi nem ismerünk megalkuvást, nem ismerünk melléktekinteteket. Csak egy célunk van és ez az, hogy a városi üzemekben dolgozó munkásoknak és munkásnőknek is tisztességes, emberhez

méltó élete legyen. Ezért a célért alapítottuk meg szervezetünket, ezért bocsátjuk útra új fegyverünket, a *Községi Munkást.*
Hisszük és reméljük, az ország városi alkalmazottai csatlakozni fognak kibontott zászlónkhoz. Budapest városi alkalmazottai megmutatták az utat, hogyan kell az osztálytudatos szervezkedést a városi alkalmazottakhoz is eljuttatni. Budapest városi alkalmazottai érdekeik védelmére, íme, *szervezetet és lapot* is alapítottak. Ez a szervezet és ez a lap, *az egész ország városi alkalmazottainak az érdekeiért harcol!* Meg vagyunk győződve arról, hogy kitartó munkánknak gyönyörű eredményei lesznek, és hogy a városi alkalmazottak, az egész országban, majdan nemes büszkeséggel fognak visszatekinteni arra a napra, amelyen életre hívták a *Városi Alkalmazottak Szervezetét* és a *Községi Munkást.*
Ha a városi alkalmazottak megértik a kor szavát, ha van akaratuk arra, hogy családjuk sorsán segítsenek, ha van tettrekészségük arra, hogy saját erejükből, mindenféle gyámkodás nélkül teremtsenek maguknak jobb és nemesebb életet, több boldogságot és örömet, akkor emeljék magasra kibontott zászlónkat, a *Községi Munkást,* és álljanak zárt sorokban a szervezetünk mellé, a *Városi Alkalmazottak Szervezete mellé!* Ebben a nemes és szép küzdelemben a városi alkalmazottak sivár és reménytelen nyomorúságukon kívül semmit sem veszíthetnek, ellenben nyerhetnek egy egész világot, mert elérhetik az életnek nemesebb és szebb, jobb és boldogabb rendjét, amikor több egészséget, több pihenőt és több kultúrát, egyszóval jobb életet nyújthatnak önmaguknak és gyermekeiknek!
Aki ebben a nemes és nagy jövőjű harcban velünk tart, aki komolyan akarja, hogy családjának része legyen egy nemesebb és jobb életben, az *terjessze el mindenfelé a mi lapunkat, a Községi Munkást, és szerezzen állandóan új harcosokat a mi szervezetünknek, a Városi Alkalmazottak Országos Szervezetének!*
Köszöntjük a szervezkedésben buzgó, szervezett városi alkalmazottakat!
Van új fegyverünk, a lapunk; folytassuk a munkát fokozottabb mértékben! *Városi alkalmazottak, előre!*

Községi Munkás, 1917. augusztus 1. Beköszöntő c. cikk.

7.

1917. augusztus 1.

Békét!

A *Községi Munkás* első számát nem bocsáthatjuk útra anélkül, hogy hangot ne adjunk annak a vágynak, amely ma már milliók szívében él: *a béke után való erős és olthatatlan akaratnak.* Békét akarunk, megegyezésen és kölcsönös, egymást megbecsülésen alapuló békét akarunk. Akarjuk, hogy véget érjen a pusztításnak és az emberi gonoszságnak a három esztendeje. Akarjuk, hogy mennél előbb véget érjen ez a borzalmas emberpusztítás, amely csak szegényebbé tette a szegényeket és gazdagabbá a gazdagokat. Akarjuk, hogy véget érjen irtóztató szenvedésünk, hogy legyen már vége az emberi kultúra eme nagy bűntettének, a háborúnak! Mi is a békéért, a kultúráért, a haladásért akarunk küzdeni. Mi is akarjuk, hogy országunkban *több demokrácia, több szabadság és több jólét következzék el végre!* Mi is akarjuk, *hogy a gyülekezés, a sajtó és az egyesülés legyen korlátlan és szabad.* Ezért mi is síkra szállunk, mert ahhoz, hogy sorsunk reménytelen nyomo-

rúsága megváltozzék, nagy *szükségünk van békére, szabadságra és emberi jogokra.* Egész szívünk és lelkünk minden vágyával, akaratunk minden erejével egynek érezzük magunkat azokkal a szocialistákkal, akik a béke művének létesülésén munkálkodnak közre, akik egy vérben álló világ felett nyújtanak egymásnak békejobbot, hogy a békét visszaadhassák az emberiségnek, és hogy szabaddá tegyék az utat a népek boldogulása előtt! Ezért szállnak a mi vágyaink és reményeink is Stockholm felé, ahol a béke művén dolgoznak áldott és beszédes munkáskezek!

Községi Munkás, 1917. augusztus 1.

8.

1917. szeptember 1.

A VAOSZ felhívása a nyilvános értekezleten való részvételre

Valamennyi városi alkalmazotthoz!
Városi alkalmazottak! Munkatársak!
Súlyos aggodalmak és gondok gyötörnek bennünket: a közelgő tél fokozott nyomorúsága előreveti árnyékát és a mi számunkra
nincs biztosítva sem az élelmiszerek,
sem a tüzelőanyag beszerzése.
Pedig mi is valamennyien a főváros szolgálatában vagyunk! A főváros üzemének az alkalmazottait is megilleti az a jog,
hogy a főváros tanács az élelmiszer-bevásárlóközpont útján
biztosítsa az élelmiszer-beszerzést!
Azt kívánjuk, hogy *rólunk is gondoskodjanak,* a mi nyomorúságunk szavát is hallják! Ezért *1917. szeptember hó 16-án, vasárnap délután fél 4 órakor* az építőmunkások színháztermében (VII., Aréna út 68. szám, bejárat a Dembinszky utca felől)

nyilvános értekezletet

tartunk. Az értekezlet napirendje:
1. Az élelmiszer-beszerzés biztosítása.
2. A tüzelőanyagokról való gondoskodás.
Városi alkalmazottak! Nagy és fontos kérdésekről van szó, arról, hogy akarunk-e szervezetünk erejével szót emelni az ellen, hogy
a főváros tanácsa ne semmizzen ki bennünket az élelmiszer-ellátásból!
Az értekezlet határozatát memorandumba foglalva, küldöttség útján nyújtjuk át a polgármester úrnak!
Városi alkalmazottak! Jöjjetek el mennél többen az értekezletre!

Testvéri üdvözlettel:
A városi alkalmazottak országos szervező bizottsága

Községi Munkás. 1917. szeptember 1.

9.

1917. december 9.

A közalkalmazottak első nyilvános gyűlése

A Közalkalmazott első számában a december 9-iki kongresszus és a szervezkedés körüli teendők ügyében 1917. december 5-re gyűlést hívtunk egybe. Rövid, pár hétre visszanyúló működésünk első nyilvános megnyilatkozásaként a gyűlést a régi képviselőházban megtartottuk. Ezrével jöttek az előfizetők, akik zsúfolásig megtöltötték az üléstermet; földszint és karzat megtelt az öntudatos osztályharc híveivel.
Azok, akik jelen voltak és akiket a nyomor a gazdasági helyzet új értékelésére kényszerített, mind egyek voltak abban a tudatban, hogy az erők koncentrációja az az út, mely sikeressé teszi a kenyérharcot. Érezték mindnyájan, hogy a szocializmus látószöge alatt kell az életet nézni, vagyis el kell fogadni a marxista gazdaságtan alapelvét, hogy a társadalmat a gazdasági viszonyok szabályozzák, és az egyes ember helye a társadalomban attól függ, milyen szerep jut neki a javak termelése és szétosztása körül. A gyűlés résztvevői tudták, hogy ők ahhoz a népréteghez tartoznak, mely a gazdasági javak termeléséből ki van zárva, érezték tehát összetartozandóságukat, és osztályöntudatuk alapján a tőke ellenzőjének és ez idő szerint letiprott ellenségének vallották magukat.
A gyűlés 8 ¼ (sicc!) órakor megkezdődött.
Petrácz Géza kartárs (postatakarék) lelkes szavakkal üdvözölte *A Közalkalmazott* előfizetőit, és elnökké *dr. Kaprinay Antal* (pénzügyminisztérium) kartársat ajánlotta.
Dr. Kaprinay kartárs megnyitván az ülést, rámutat a közalakalmazottak eddigi politikai hibáira. A közgyűlések, szónoklások, memorandumozások nem vezetnek célhoz. A nagyobb kenyér eléréséhez az osztályöntudatos szervezet szükséges. Ezt az utat jelöli meg *A Közalkalmazott* című lap. mely a magyar közalkalmazottak összes kategóriáit akarja felölelni, s nem tesz különbséget férfi- és nőalkalmazott között. Mindkét nem gazdasági érdeke azonos. Jelenti, hogy *A Közalkalmazott* megindult.
A gyűlés tárgya *a december 9-iki kongresszus előkészítése és a szervezkedés.* A kongeresszusról megjegyzi, hogy az nem közalkalmazottak kongresszusa. A kongersszustól — éppen azért, mivel a régi úton halad — nem vár semmit. De azért el kell mennünk, mert mindenütt ott kell lennünk, ahol rólunk van szó. Felhívja a megjelenteket, hogy *A Közalkalmazott* számára előfizetőket toborozzanak.
A gyűlés első szónoka *Robitsek Pál*[103] kartárs (postaszámvevőség) volt. Visszapillant a múltra, és a hiábavaló energiapazarlást állapítja meg. Rámutat arra, hogy amíg munkabíró katonák életüket és vérüket áldozzák, a hadseregszállítók arcátlan üzelmeikkel a szemünk láttára gazdagszanak. A társadalom mai megoszlása mellett lehetséges csak az, hogy a kormány a tőkén kívül álló társadalmi osztályokkal és így velünk akarja a hadikiadások kamatait megfizettetni. Rajtunk spórol. Az egyenes adókat nem emelik, a földet, a bankokat kímélik, de emelik a fogyasztási adókat, s leszorított összeget állapítanak meg a közalkalmazottak számára. *Mindez azért lehetséges, mert szervezetlenek vagyunk.*
Eddig elnyomták a közalkalmazottak mozgalmait. Megemlékszik a régi, ezelőtt egy évtizede lezajlott, első öntudatos közalkalmazott-mozgalom lenyomott harcosáról: *Fischer Mátyásról,* akit egy mozgalom kapcsán szolgálati érdekből a dévai államépítészeti hivatalhoz helyeztek át.

[103] Robicsek Pál (1892—1936) postatiszt, a közalkalmazottak osztályharcos szervezkedésének egyik vezetője. 1919. február 20-án a letartóztatott kommunisták közé tartozott, a Tanácsköztársaság idején a posta politikai megbízottja volt. A proletárdiktatúra megdöntése után a Szovjetunióba emigrált.

Azáltal, hogy a közalkalmazottak életigényeit nem elégítette ki, maga a kormány szüntette meg a szervezkedés akadályait. Most már nincs akadály! *A végtelen nyomorúság* senki által le nem tagadható, és elismert *indoka a mozgolódásnak. A biztos állás* sem akadály. Bárki jobb álláshoz juthat. *A nyugdíj* sem akadály többé, mert a ma életének minden eszközzel való biztosítása lecsökkenti az értékét. A konok, harcos szenvedést a kormányok indolenciája tette szükségessé. . .
Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének december 9-iki kongresszusának nem jósol sikert. Ez az egyesület nem szervezet. Az egyesületnél mindig tömörülésről beszélnek. Készséggel megállapítja, hogy valóban tömörülés. Ezzel szemben *mi szervezkedünk.* A munkásszervezetekhez hasonlóan szervezkedünk. A munkásszervezkedés legfontosabb kritériuma, hogy az alulról felfelé törekvő akarat kialakítására egy szakszervezet szolgál. A megnyilvánult akarat a bizalmi férfiak és nők rendszerén keresztül egy központi kialakuláshoz ér, ahonnét viszont felülről lefelé hat az akarat megnyilatkozása. Nálunk nincs szakszervezet, de van szabadszervezet: egy lap. Nálunk nincs szervező bizottság, de van szerkesztő bizottság. Nálunk nincs bizalmiférfi-rendszer — de vannak főmunkatársak, nálunk nincsen tag, de van előfizető, nincsen tagdíj, de van előfizetési díj.
Mi is fogunk kongresszust tartani. (Rajtunk áll, hogy minél hamarabb!) Mi is fogunk határozatot hozni, de ez a hozandó határozat nem akadémikus értékű kijelentések, hanem kívánalmak gyűjteménye lesz, amelyek mögött a határozatot hozó ezrek tömege, vagyis egy számításon kívül nem hagyható erő fog állani!
Előterjeszti a határozati javaslatot:
„A magyar közalkalmazottak szabadszervezetének 1917. évi december 5-én este a régi képviselőházban megtartott gyűlése megállapítja, hogy az Állami Tisztviselők Országos Egyesülete által 1917. évi december 9-én megtartandó kongresszusát nem az összes közalkalmazottak, hanem a díjnokok és a szolgák kizárásával, kizárólag a tisztviselők részére rendezik. Halaszthatatlan szükségnek mondja ki a gyűlés, hogy most már meg kell alkotni a magyar közalkalmazottak egyetemes szakszervezetét."
A gyűlés a határozati javaslatot egyhangúlag elfogadta, és *Robitsek Pált* lelkes tapsokkal ünnepelte.
A következő szónok Büchler József[104] szerkesztő kartárs volt, aki beszéde elején élénk színekkel megfestett párhuzamot vont az egyes társadalmi osztályok gazdasági helyzete és a sínylődő közalkalmazottak nyomorúságos helyzete között. A földadó érintetlen maradt. . . ‚a háború költségei a 18 milliárdot érték el — 360 ezer magyar közalkalmazott 1/4 milliárdnyi segélyben részesül; az élettartás már 600% — a háborús segély százalékátlaga 73; látott egy írást, mely 110 ezer holdas birtokról rendelkezik, a magyar közalkalmazottnak meg nincs cipője. . .
Mi az oka hát az eddig való közalkalmazotti kenyérharcoknak? *Sok az egyesület.* Komoly akciókra a mai egyesületek nem alkalmasak. . .
Mi új utakra léptünk. Mi nem beszélgetéseket folytatni, hanem cselekedni akarunk, és ezért jöttünk ide. A siránkozásnak sok értelme nincs, tettre van szükség. *Bejelenti, hogy meg akarjuk, szervezni a nyomorgó magyar közalkalmazotti tábort, és nem fogunk kíméletet ismerni, hogy kiverekedjük a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének megalakítását* (Percekig tartó, lelkes taps.). . . *tekintet nélkül arra, hogy díjnok vagy köztisztviselő, férfi vagy nő!* (Taps.) Akarjuk, hogy bármely szakon dolgozó férfi vagy nő egy szervezetbe lépjen! Elkülönődött érdekeink folytán osztályharcos szervezetté kell alakulnunk:
A magyar közalkalmazottaknak csak a két kezükben és tanultságukban rejlő energiájuk van meg és a becsületes munkát is kizsákmányolták. Mi tehát a munkaerő nagyobb értékeléséről akarunk már egyszer beszélni.

[104] Büchler József (1886—1958) betűszedő munkás, később a munkásbiztosító pénztár tisztviselője, ismert szociáldemokrata vezető volt. 1928-tól a fővárosi törvényhatósági szociáldemokrata frakció titkára. 1931—1935 között parlamenti képviselő. 1950-ben koholt vádak alapján letartóztatták, 1955-ben rehabilitálták. 1956-ban részt vett a szociáldemokrata párt ellenforradalmi újjászervezésében.

Vegyünk példát a munkásoktól, akik régebben felismerték a tőke uzsoráját, és védekeznek is ellene. Nekünk most már követelni kell. A munkás szervezettségénél fogva szerét ejtheti, hogy bérét felemeltesse. Minden tőkés tudja, mit jelent az, ha a szakszervezet lép közbe. A közalkalmazott nem tehet semmit, mert széthullott erőtömeg, pedig az állam is a tőkésprogramot vallja: *hosszú munkaidő — kevés bér!* Minket is nyúz a munkaadó, de ez ellen csak szervezkedéssel védekezhetünk.
Elég volt az eddigi közalkalmazotti politikából; új politikát kell inaugurálnunk. Illetményszabályzatunk rossz, a létminimumot sem biztosítja, meg kell tehát reformálnunk; *egyenlő munkáért nem adnak egyenlő bért: a női munkaerőt fokozottabban kiuzsorázzák: a férfi alkalmazottakat a nőalkalmazottak ellen játsszák ki és viszont, pedig mindkét nembelieknek egy az érdekük: az egyenlő munka alapján kijáró egyenlő bér, mégpedig jó megélhetést biztosító bér.* Téves utakon járnak tehát azok, akik nem együtt szervezkednek.
Nincs szolgálati pragmatika! Kívánja a jogokat és kötelességeket kodifikáló szolgálati pragmatikát. Nincsenek szociális intézményeink: szükségesnek tartja a betegsegélyző törvény kiterjesztését. És ha valaki azt kérdi, hogy minderre honnét vegyék a fedezetet, egy a válaszunk: *ehhez semmi közünk!*
Új mezsgyékre kell térni, és végét kell vetni a régi egyletrendszernek; magunknak kell magunkon segíteni, ehhez pedig csak egy mód van: *szervezetet kell létesíteni*, amint létesítettek a munkásság kategóriái és a magánalkalmazottak.
Programunk, hogy az életet elviselhetővé, széppé tegyük, ehhez pedig csak akarat kell, mert ha akarunk — tudunk is!
A gyűlés résztvevői a szónokot lelkesen és hosszasan éljenezték és megtapsolták. Mindenki érezte a reményt, hogy a szervezkedésnek most megindult új formája végre meg fogja oldani a közalkalmazottak súlyos gazdasági válságát, és amikor *dr. Kaprinay* kartárs *A Közalkalmazott* éltetésével a gyűlést bezárta, *a megjelentek tombolva tüntettek A Közalkalmazott mellett.*

A Közalkalmazott, 1917. december 25.

10.

1917. december 25.

Felhívás a fokozottabb szervezkedésre

Az állami alkalmazottak nyomorban vannak.
A nyomorból egyetlen kivezető út van: a komoly, harcrakész szervezkedés.
A szervezkedés eddigi akadályai eltűntek: nincs veszteni valónk.
A háború minden fizikai és szellemi munkás között a legmélyebbre nyomta a szervezetlenségében ellenállásra képtelen állami alkalmazottat.
Az állami tisztviselők, díjnokok, szolgák tömege érzi a nyomort, el van keseredve, változtatni akar a sorsán, de nem tudja, mit és hogyan tegyen.
S most jövünk hozzátok mi, *az osztálytudatos állami tisztviselők, díjnokok és szolgák, mi, akik az ipari munkásoktól és magánalkalmazottaktól megtanultuk a módját annak, hogyan lehet és kell segíteni a nyomorúságon.*
Jövünk és megkérdezünk titeket:

Elég volt-e a nyomorúságból és akartok-e komolyan szervezkedni. Szervezkedni úgy, mint a munkások? Akarjátok-e, amit mi akarunk: az állami alkalmazottak szakszervezetét?
Ha igen, hallgassátok meg felhívásunkat és tömörüljetek A Közalkalmazott körül.
A Közalkalmazott *nem magánvállalat, nem egyeseké, hanem az előfizetők tulajdona.*
A lapvállalat nyereségéből az előfizetőinek a következő kedvezményeket nyújtja:
1. Védelmet minden üldözés ellen;
2. jogi tanácsot minden szolgálati és fegyelmi ügyben;
3. rendkívüli segélyt;
4. betegsegélyt;
5. elhalálozási segélyt; stb.
Aki sorsán változtatni akar, aki segíteni akar a jobb élet kiharcolásában, akinek nem közömbös a maga, családja és dolgozó embertársának nyomorúsága: az közénk jön.

A szerkesztő bizottság

A Közalkalmazott, 1917. december 25.

11.

1918. január 15.

A VAOSZ keretében megalakult a tisztviselők szakosztálya

December hó 29-ike fontos dátum a fővárosi tisztviselők történetében. Ezen a napon alakult meg szövetségünk keretében a tisztviselők szakosztálya. Az értekezleten Kunfi Aladár elvtárs elnökölt, míg a napirend előadója Weisz Károly kartárs volt, aki hosszabb beszédben ismertette a szakosztály megalakulásának szükségességét. Rámutatott arra, hogy most már nem állnak a fővárosi tisztviselők sem védtelenül. Már ők sincsenek kiszolgáltatva a szervezetlenséggel járó tehetetlenségnek, nyomornak, rongyoskodásnak és megalázkodásnak. Ha a szakosztálynak elegendő számú tagja lesz, azonnal megkezdi a munkát, melynek elvégzése után a tisztviselőkre is szebb napok virradnak. Ez a szövetség munkásszakszervezet, mely megalkuvást nem ismer akkor, amikor a tagok, az összesség érdekeiről van szó. Nem stréberek, nem kabátadogatók és nem kártyapartnerek gyülekezőhelye ez, mint amilyen a városatyák által megcsinált kerületi kaszinók, ahová a tisztviselőket azért engedik nagy kegyesen be, hogy ott a városatyák kabátját lesegítsék. Ebből a szövetségből száműzve van minden önérdek. Ez a szövetség az összmunkásság egyik szerve, és így természetesen a szociáldemokrata pártnak is egyik szervezete. A szép számban megjelent tisztviselők élénk helyesléssel kísérték az előadó minden szavát, és *egyhangúlag* kimondották a szakosztály megalakulását, és valamennyien azonnal beléptek a szakosztályba. Azután minden megjelent üzemi és közigazgatási hivatalból megválasztották a bizalmi férfiakat, mire az értekezlet Kunfi elvtárs zárszavai után lelkes hangulatban véget ért.

Községi Munkás, 1918. január 15. Megalakult a tisztviselők szakosztálya c. cikk.

12.

1918. január 15.

A közalkalmazottak a Szakszervezeti Tanácsban

A magyarországi szakszervezetek központja, amely körül egyes szakszervezetek csoportosulnak: a Magyarországi Szakszervezeti Tanács. Minden alakuló új szak- (szabad-)szervezet fő törekvése, hogy a Magyarországi Szakszervezeti Tanáccsal elismertesse magát, és felvétessék a Magyarországi Szakszervezeti Tanács kötelékébe.
A magyarországi közalkalmazottak szabadszervezete is kérte elismertetését a Szaktanácstól. És most kezdődött a gáncsolók, a kishitűek pletykája. Lépten-nyomon felbukkan egy Szíriusz, egy Százesztendős Jövendőmondó, és nagyképűsködve halált jósolt A Közalkalmazott-nak. Mi tudtuk azt, hogy elismertetésünk megtagadása a közalkalmazotti mozgalomnak csírában való elfojtását jelentette volna. De mi bíztunk a Magyarországi Szakszervezeti Tanács bölcs döntésében, és folytattuk szervező munkánkat, azzal a nagy akarással, amellyel megkezdtük.
A bukásunkon előre siránkozó rosszakaratú sárga szervezetek mellett meg kellett küzdenünk egy testvérszakszervezettel is. A Magántisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége azt a tiszteletre méltó elvi álláspontot foglalta el, hogy a tisztviselőket két szakszervezetben tömöríteni nem célszerű és az egység elve ellen való. Ezért óvást emelt A Közalkalmazott szabadszervezet elismertetése ellen, és rendkívüli közgyűlésén megváltoztatta a szövetség címét. Tisztviselők és Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége címet vette fel hogy így a m a g á n jelző eltüntetésével formailag is lehetővé tegye felfogásának az érvényrejutását. Ezt követőleg közös értekezletet tartatott, amelynek eredményeképpen a Magyarországi Szakszervezeti Tanács a közalkalmazottak szervezetét e l i s m e r t e . Ebben az ügyben a Magyarországi Szakszervezeti Tanács 1918. évi január 18-án megtartott ülésében mondta ki a határozatát, mely szerint a Tanács „a k ö z a l k a l m a z o t t a k a m a b e j e l e n t é s é t, h o g y a M a g y a r o r s z á g i S z a k s z e r v e z e t i T a n á c s h o z c s a t l a k o z n a k, ö r ö m m e l t u d o m á s u l v e t t e é s ü d v ö z l i a z ú j h a r c o s o k a t".
Az elismertetés tehát megtörtént, hogy annak alapján megkezdődjék a több kenyérért vívandó küzdelmünk, mely belekapcsolódva a gazdasági és politikai felszabadításért küzdő többi szakszervezet közös erőforrásába, meghozza a közalakalmazottak harcának gyümölcsét: a győzelmet. Mi meleg és szent fogadkozással fogadjuk a felénk nyújtott dolgos munkáskezet. Fogadjuk, hogy büszkék leszünk arra, hogy szervezett közalkalmazottak vagyunk, és szervezett alkalmazottakhoz méltó módon akarjuk szolgálni a magunk és az egész egytemes munkásmozgalom ügyét.

A Magyarországi Szakszervezeti Tanács a következő levelet küldte a *Közalkalmazottak Szakszervezete elnökségének:*

Budapest, 1918. január 21.

Közalkalmazottak Szervezete t. Elnökségének!
Tisztelt Elvtársak!
A Szakszervezeti Tanács január hó 18-án tartott ülésén figyelembe vette az előzően tartott értekezlet határozatát, tudomásul vette azon bejelentésüket, hogy szervezetük a Szakszervezeti Tanács kötelékéhez csatlakozik. Midőn erről a határozatról a t. Elnökséget értesítem, arra kérem, szíveskedjék tagjainak a Szakszervezeti Tanács üdvözletét tolmácsolni.
Elvtársi üdvözlettel

Jászai S.[105] titkár s. k.

A Közalkalmazott, 1918. január 25.

13.

1918. február 25.

A nőkérdés a közalkalmazotti politikában

Minden korok társadalmának voltak olyan kérdései, amelyek állandóan követelték a velük való foglalkozást. Ilyen a nőkérdés. A mai társadalmi rendnek is megvan a maga nőkérdése. Meg van a közalkalmazottak osztályának is. A háború előtt is voltak nőalkalmazottak. A háború alatt igen nagy lett a számuk.
Fontos társadalmi jelenség tehát a nőknek a közhivatali pályára való lépése, még fontosabb az ebből folyó jogi helyzet megvilágítása és a kérdésnek egy irányító szempont alá helyezése.
Egyet tudunk már. *A női munkaerő ma olcsóbb, mint a férfi munkaerő.* A közhivatalokban most az a helyzet, ami az ipari munkásoknál. A megcsappant férfilétszámot nőkkel pótolják. És mert a nők között is fellépett a verseny, a magasabb bér követelése *ezen az okon is* nehézségbe ütközik.
A női munkaerő olcsóságának további oka az, hogy az illetménytörvények és szabályok által megjelölt bérek előfeltétele: a minősítési törvényben megállapított iskolai képesítések a nők 99,9%-ánál nincsenek meg. Nem utolsó akadály az sem, *hogy a női alkalmazottak igen tekintélyes száma csak a háború tartamára, ideiglenesen van alkalmazva.*
Ezzel szemben tény az, hogy a nőalkalmazottak jórésze olyan működési kört tölt be, amelyet eddig végleges minőségű, nagyobb fizetéssel bíró férfialkalmazottak láttak el.
És itt kapcsolódik be a mi politikánk a kérdésbe.
A Közalkalmazott azt vallja, hogy *nincs különbség férfi és nő között* a közalkalmazotti politikában; hirdeti, hogy a munkabér egyedüli értékmérője a munka. Vagyis, kívánjuk azt, hogy nőkartársaink is hozzájussanak a munkájuk által megszolgált jogos munkabérhez.
Elsősorban is rendezni kell tehát azon nőkartársak jogi helyzetét, aki ideiglenes jellegű alkalmazásban vannak. Ilyenek a nődíjnokok. Ezeket a jelenlegi silány helyzet mellett az a veszély is fenyegeti, hogy a háború után szélnek eresztik őket. Biztos jövőjük ez, amelytől meg kell menteni őket. A társadalomnak ezek a tagjai a dolgozó nők közé tartoznak, szemben az eltartott nőkkel (feleség, leánygyermek). Mai helyzetükkel új irányt adtak a családi élet gazdasági vonatkozásainak. Pénzkeresményükkel hozzájárultak a családfenntartás büdzséjéhez, amelyet ez a járulék a háború után is jogosan fog megilletni.
Sokkal súlyosabb probléma, ha a dolgozó nő saját maga tartja el a családot. Számítani kell arra a — ma már humornak célpontul nem szolgálható — kényszerhelyzetre, hogy a dolgozó nő igenis rá lesz utalva tovább is a keresményre, mert a dolgozó nők nagy százalékban dolgozó nők maradnak, és nem lehet belőlük eltartott nő. De még férjhezmenés esetén is igen sok családnál fenn fog állani annak a szüksége, hogy a feleség is keressen.

[105] Jászai Samu (1859—1927) nyomdász, szakszervezeti vezető. A húszas években megírta a magyar szakszervezeti mozgalmak történetét.

A probléma második része, hogy a nőközalkalmazottaknak állandó jellegű és biztos megélhetést nyújtó illetményeket adjanak.
Így például semmi akadálya sincs annak, ha a telefonkezelőnők a tisztviselők közé soroltatnak, hiszen fizetési osztályban van igen sok olyan, szakismerettel bíró közalkalmazott, aki nem kimondottan tisztviselő (gépész, műszerész). A szolgai kinevezés pedig a nőszolgák részére egyenesen jogos, mert a férfiszolgától sem kíván meg mást a törvény, mint amit a nőszolgától.
Fogasabb a kérdés abban a részében, mellyel a jelenleg tisztviselői munkakörben alkalmazott nődíjnokok esetében van dolgunk.
Ebben a vonatkozásban a minősítési törvény az egyedüli akadály. Nálunk még nincs meg az az amerikai stílus, mely a munkát és a képességet s nem az iskolai bizonyítványt fizeti meg; nálunk még a papiros a képesség fokmérője. Rossz szociálpolitika ez, de így van. A gimnáziumi érettséginek, a latinnak, a logaritmusnak kevés köze van ahhoz, hogy valaki részére egy segélyutalványt szerkesszenek, de ezt az előfeltételt a tisztviselői közalkalmazáshoz mégis meg kellett szereznem. És jó idő telik el addig, míg a diploma — mely jelenleg sokszor butaságot takar — értékét veszti, és a szakvizsgával patentírozott munka önmagában lesz a fokmérő.
Ezeknek a nőalkalmazottaknak a jogaiért is fogunk küzdeni, de a mai rend diktálta kényszer azt mondja, hogy a papirosra még, egyelőre ugyan csak a pályázati kérvényekhez való mellékelés céljából, de szükség van.
Idevágólag jövőbeni tervünk az, hogy kurzusokkal fogjuk nőkartársainkat elősegíteni, hogy a női munkaerő igényelte jogos bért ezen az úton is kivívhassuk.
Ambicionálni kell díjnokkartársnőinknek, hogy ne csak kezelőnők, hanem tisztviselőnők is lehessenek.

A Közalkalmazott, 1918. február 25.

14.

1918. március 15.

Tisztviselők nagygyűlése

Nagy tömegben jelentek meg tisztviselő elvtársaink azon a gyűlésen, amelyet a tisztviselők szervezőbizottsága e hó 3-ára a Gutenberg-palotában levő nyomdászok szakegylete helyiségében hívott egybe. A nagy tömegen meglátszott az elkeseredés, amelyet az a bánásmód váltott ki jogosan belőle, amelyet a város urai a tisztviselőkkel a háború negyedik esztendejében is még mindig folytatnak.
A gyűlés elnöke *Kovács István György*, jegyzője pedig *Wagner Leó* elvtársak voltak, míg a napirend előadója *Fenyő Andor* elvtárs volt, akinek előadása után a gyűlés egyhangúlag a következő határozati javaslatot fogadta el:
A nagygyűlés mindenekelőtt megállapítja, hogy miután a főváros vezetősége a tisztviselők anyagi helyzetének javítására a háború negyedik évében sem tett még semmit, kizárólag az *osztályharc alapján álló szervezkedés segíthet csak a felmerült bajokra. Ennélfogva követeljük:*
1. Minden tisztviselő részére, kivétel nélkül, azonnali és legkésőbb február végéig folyósítandó 500 korona egyösszegű városi pótlékot, az elviselhetetlen nyomorunk pillanatnyi enyhítésére.
2. Az élelmezési központ decentralizálását, és a szétosztásnál a bizalmiférfiak bevonását.

3. A ruházati és cipőszükségletek sürgős kielégítését, az elosztásnál a bizalmiférfiak bevonását.
4. A fővárosi üzemekből származó anyagok (gáz, villany, koksz és fürdőellátás) önköltségen való kiszolgáltatását.
5. A titkos minősítés eltörlését.
6. Az üzemi tisztviselőknek a közigazgatási tisztviselőkkel egyenrangú elbánást státusrendezés és nyugdíjellátás szempontjából. Az ideiglenes hivatalnokok fizetésének legalább 50 százalékos felemelését.
7. Ideiglenes hivatalnoknak három éven belül leendő véglegesítését.
8. Férfiak és nők munkájának egyenlő értékelését és díjazását.
9. A hivatalos órán túl teljesített mindennemű munkálatoknak a főváros összes hivatalaiban, intézeteiben és üzemeiben alkalmazott tisztviselők részére legalább oly fokú díjazást, amely a megfelelő alapilleték 100 százalékos felülfizetésének felel meg.
10. A fővárosi betegsegélyező pénztár sürgős felállítását, az orvosszövetség bevonásával, szabad orvosválasztással, valamint kórházi ellátással.
11. A megüresedett állásoknak legkésőbb négy hét múlva leendő betöltését éppúgy, mint jelenleg a főtisztviselőknél van.
12. Egy fizetési osztályban való előlépést és 1915. január 1-től visszamenően a várakozási időnek egy évvel való leszállítását.
13. A szolgálati éveket betöltött, de a háborús körülmények miatt visszatartott tisztviselőknek nyugdíjba való lépésük előtt egy fokozattal leendő előléptetését.
14. Nyugdíjas tisztviselők részére rögtöni segély kiutalását.
15. A jóléti alap kiépítését, bizalmiférfiak bevonását.
16. A villamosvasúti jegyek féláron való szolgáltatását.
17. Általában minden a tisztviselőket érintő akcióba vonják be a tisztviselők bizalmi férfiait.
18. A fővárosi tisztviselők jelen értekezlete elismeri a Városi Alkalmazottak Országos Szövetségében alakult tisztviselők szakosztályát hivatalos érdekképviselete gyanánt, amelytől elvárja, hogy anyagi és erkölcsi érdekeit előmozdítsa, érte mindent megtegyen.
19. Jelen határozatnak a Polgármester Úr részére való sürgős átadásával a szervező bizottságot bízza meg, és utasítja, hogy a fenti elsorolt követeléseket a Polgármester Úr előtt kellő eréllyel és nyomatékkal képviselje.

Ezután *Weisz Károly* elvtárs, a központi vezetőség megbízottja kemény szavakkal ecsetelte azt az eljárást, amelyet a város urai a tisztviselőkkel szemben folytatnak. Beigazolta Weisz elvtárs nagyhatású beszédében azt, hogy a tisztviselőkön, ha nem akarják, hogy keresztülgázoljon a nyomor, egyedül az *osztályharcos* szervezkedés segíthet. Majd sorra cáfolja az osztályharcos szervezkedéssel szemben felhozott alaptalan és tarthatatlan vádakat. *A köztisztviselő valóban fogadalmat tett, hogy munkakörét becsületesen ellátja, de arra nem tett fogadalmat, hogy koplaljon, rongyoskodjon és nyomorogjon.* A szervezkedés az élethez való jog, aki ehhez hozzá akar nyúlni és el akarja venni, az nem tenne egyebet, mintha elvenné az emberiségtől a levegőt vagy vizet, mely nélkül nincs élet. Weisz elvtárs beszédét a hallgatóság állandó helyesléssel kísérte, és zúgó, szünni nem akaró tapssal honorálta.
Néhány hozzászólás után a kitűnően sikerült gyűlés véget ért.

Községi Munkás, 1918. március 15.

15.

1918. április 1.

A bizalmiakról

Korunk termelő rendszere: a magántulajdon alapján felépült tőkés termelés lehetetlenné teszi *az egyes munkásnak* a sikeres védekezést a tőke kizsákmányolásával szemben.

A tőke és a munka, a munkáltató és a munkás egymásra vannak ugyan utalva, de mert a tőke és munka harcában a munkás a gyengébb fél, a harc egyenlőtlen, és csak a munkás hátrányára fejlődhetik.

Ez a meggondolás hozta létre és érlelte eleven valósággá az *erők egyesítésének* nagy gondolatát. A szervezkedés jól átgondolt és célszerűen megvalósított eszméje az erős, harcképes szakszervezetek formájában illeszkedik bele a tőke és munka harcába, vértezi fel a munkást a tőke támadásai ellen.

A munkásságnak tehát, ha meg akarja állani a helyét, erős, jól kiépített, anyagi és szellemi erőkkel jól felszerelt szakszervezetekre van szüksége. *Viszont ilyen szervezetet elképzelni sem lehet jól megalkotott bizalmirendszer nélkül.*

A bizalmiak képezik a modern szakszervezeti élet *idegrendszerét*, amely ha egészséges, elevenné, virgonccá, küzdelemre képessé teszi az egész testet. Ha pedig beteg, döcögőssé, nyavalygóssá, harcképtelenné teheti az egész szerkezetet, amelynek zavartalan működésétől ezrek és tízezrek jóléte és boldogulása függ.

Nincsen tehát igazuk azoknak, akik a bizalmiak működését vagy ennek a működésnek a jelentőségét lebecsülik. Egészen bizonyos: nincs a szakszervezeti életben fáradságosabb, nehezebb és talán hálátlanabb — de egyúttal hasznosabb, felemelőbb, magasztosabb működési kör, mint ennek a látszólag aprólékos, de igen fontos teendőnek szorgos, becsületes, lelkiismeretes ellátása.

A következőkben a *jó bizalmi* teendőiről, jogairól és kötelességeiről akarunk egyet-mást elmondani.

A múltban, amikor még a *szakszervezet és a bizalmirendszer elismertetéséért kellett külön harcokat folytatni*, mindig a legelszántabb harcost kellett ezzel a tisztséggel felruházni, olyat, aki nem törődött a várható megrendszabályozással, és aránylag legkönnyebben viselhette annak sokszor súlyos következményeit. Napjainkban erre már nincsen szükség, ezt a tisztséget tehát *szakmailag és szervezetileg a legképzettebb és legmegbízhatóbb egyénre kell bízni.* Nem lehet utolsó szempont, ámbár ez az új szervezeteknél szükségszerűen mellőzhető, hogy *a jelölt lehetőleg régi szervezett munkás és kipróbált tagja legyen a szervezetnek.*

A bizalmit szakmai, műhelyi vagy csoportértekezleten kell megválasztani. A megválasztott egyén *első kötelessége*, hogy a választás megtörténtét a szervezetnek bejelentse, és a további teendőkre nézve a szükséges utasításokat és eszközöket átvegye.

A bizalmi egyik legfontosabb teendője őrködni a szervezet *anyagi érdekei* felett. Ezért szorgosan ellenőrizni a hatásköre alá tartozók tagsági viszonyait. Beszedi és beszolgáltatja a tagsági járulékokat, figyelmezteti a hátralékosokat kötelességeik teljesítésére.

A munka- és bérviszonyok alakulásának figyelemmel kísérése is igen fontos feladat, különösen ott, ahol a munkaviszony nincsen pontosan szabályozva. *Mozgalmakat*, új vívmányok eléréséért, *nem kell kezdeményeznie a bizalminak,* hanem, ha ennek szükségét látja, *jelentést tesz erről a szakszervezetnek.* A többi a szervezet nagyobb fórumainak a dolga. Ezzel kapcsolatban arra is ügyelni kell, *hogy ilyen* (vad) *mozgalmakat mások se kezdeményezzenek* a szervezet megkerülésével. Az ilyen mozgalmak kora lejárt, és ezek csak veszélyeztetik a munkások érdekeit.

A bizalmi a *hatásköre alá tartozók anyagi érdekeit is oltalmazni tartozik* a munkáltató vagy megbízottja esetleges túlkapásai ellen. A megállapodások és egyezmények pontos betartása felett való őrködés, szükség esetén közbenjárás az egyesek vagy csoportok sérelmei ügyében; eredménytelenség esetén sürgős, kimerítő és az igazságnak megfelelő jelentés a szakszervezetnek: nagyjában kimerítik ezt a működési kört.

Kulturális téren is hasznos és a jövő szempontjából különösen fontos teendő vár a bizalmira. *A párt- és szaksajtó* terjesztése, a pártirodalom népszerűsítése, a gyűlések, értekezletek, előadások megkedveltetése, megbecsülhetetlen értékű munkálkodás. Ezt a munkát nagy gonddal, szeretettel, soha nem lankadó kitartással kell végezni. Bátran megállapíthatjuk; *modern, nagy eszmék sikeres előnyomulásának az alapja ez!*

A szakszervezeti fegyelem ápolása és fenntartása is igen fontos feladata a bizalminak: minden megtörténjék, amit a közös érdek szempontjából a többség által választott vezetőség szükségesnek tart, semmi sem történjék ezeknek a testületeknek a megkerülésével. Ha a munkások bizalmának letéteményesei érdemtelenné váltak a bizalomra: *seperje el őket a közakarat*, de amíg a bizalom bennük összpontosul, és amíg *teljes ellenőrzés alatt* a közös érdekeket híven szolgálják: *nem szabad nehéz és felelősségteljes munkájukat itt-ott fellobbanó, egyéni nézeteken alapuló fegyelemsértésekkel megnehezíteni.*

A bizalmi viselkedése, fellépése és érintkezési módja legyen higgadt, bátor, *szükség esetén erélyes*, de mindig emberies, baráti, meggyőző erejű. Ha ez nem használ: az adott esethez képest mindig megtalálhatja azt a radikális módszert, amellyel a rendet és saját tekintélyét helyreállíthatja. Ha ez a saját vagy a működési csoport hatáskörében nem sikerülne, *jelentést tesz a szakszervezetnek*, amely szükség esetén hatékonyabb eszközök alkalmazásával teremt rendet.

Sorrendben az utolsó kötelessége a bizalminak *megfelelő utódról gondoskodni*, ha tisztségétől bármely oknál fogva megválik. Ha módjában van, hívjon össze a távozó bizalmi értekezletet, és azon választasson új bizalmit, ha azonban ebben akadályozva van, *legalább jelentse be távozását a szervezetnek*, hogy az megfelelően intézkedhessék.

Ezzel a sok kötelességgel szemben, amely a gyakorlatban még terebélyesedik és a helyi és saját szakmai viszonyokhoz képest még szétágazik, *joga van* a bizalminak a maga súlyos és áldozatkész munkájához *minden fórum és minden egyén feltétlen támogatását megkövetelni.* Joga van arra, hogy őt a bizalmi teendők végzése közben bármely oldalról érő *támadás vagy sérelem ellen a szervezet egész erejével megvédelmezze.*

Joga van megkövetelni, hogy *alkotmányos határozatokon alapuló rendelkezéseit mindenki betartsa* és vele szemben az őt megillető tiszteletet tanúsítsa. Ezeknek a jogoknak a tiszteletben tartása a legjobb biztosíték arra, hogy a bizalmi derekasan megfelelhessen nehéz kötelességeinek. Szükséges még természetesen az, hogy maga a bizalmi *követendő példája legyen a fegyelmezett, kötelességét mindenben teljesítő szervezett munkásnak*, mert ha agitáló munkája közben olyan ellenérvekkel találkozik, hogy ő maga is hátralékban van a szervezet járulékkal, vagy ő maga sem *Népszava-előfizető* stb., munkája nem lehet sikeres és eredményes.

Nagyjából ezeket tartottuk szükségesnek elmondani a bizalmiakról. Mindinkább hódít és elfogadásra talál az a megállapítás, hogy jól kifejlett bizalmirendszer nélkül a szakszervezetek nem tölthetik be világtörténelmi szerepüket. Minthogy pedig tudjuk és *érezzük*, hogy nagy és erős, minden idővágó szükségletet kielégítő szervezetekre feltétlen szükség van, önként kínálkozik a megoldás: *alkossunk tökéletes bizalmirendszert, hogy tökéletes szervezeteink legyenek.*

Községi Munkás, 1918. április 1.

1918—1919

16.

1918. november 9

A Pest vármegyei Közalkalmazottak Tanácsának felhívása az Országos Közalkalmazotti Tanács megszervezésére

KEDVES TESTVÉREK!

Az újonnan alakulóban levő, független demokrata Magyarország átalakulása gyökereiben meg fogja változtatni a vármegyei közigazgatás szervezetét, s elhatározó befolyással lesz a vármegyei összes közalkalmazottak sorsára. A vármegyei közalkalmazottak nem várhatják ezt a sorsdöntő átalakulást tétlenül, hanem szoros szervezetbe kell tömörülniök. A mai idők követelményeinek megfelelően, a kölcsönös szolidaritás alapján, mert csak a szervezett erők számíthatnak a forrongó átalakulásban arra, hogy jogérdekeik el nem tiportatnak, s kétségtelen, hogy az átalakulásnál csak a szervezetbe tömörült és egységes szolidaritásban álló osztályok érdekeit fogja a szervezett erő alapján álló néphatalom figyelembe venni.

Ennek a belátása indított bennünket arra, hogy a vármegyei közalkalmazottak országos tanácsát megalakítsuk, amely az ország összes vármegyéinek alkalmazottait szervezetten képviselje, ilyen minőségben a Nemzeti Tanácshoz csatlakozzék, s a Nemzeti Tanácsban a kormánnyal szemben a vármegyei közigazgatási alkalmazottak érdekeit — a kölcsönös szolidaritás alapján — képviselni és megvédeni hivatott és képes legyen.

Felkérünk ezért benneteket, Testvérek, hogy a vármegyei közalkalmazottak tanácsát vármegyétekben is a különböző osztályok (fogalmazói kar, kezelő személyzet, díjnokok, szolgák) arányos képviselete mellett, a nemzeti demokrácia igényeinek megfelelően megalakítsátok, és az országos tanácsba három tagot válasszatok magatok közül, s a választott tagok nevét és állását, annak a pontos körülménynek megjelölésével, hogy a választottak hány vármegyei közalkalmazottat képviselnek, nekünk *haladéktalanul* jelentsék be, a megválasztott tagok a lehetőség szerint az országos tanácsnak Budapesten, a vármegyeházán 1918. évi november 16. napján délután 4 órakor tartandó alakuló ülésre jelenjenek meg, hogy az országos tanács működését azonnal megkezdhesse. Ha a kiküldöttek meg nem jelenhetnének, csatlakozástokról értesítést kérünk.

Hazafias üdvözlettel és testvéri szolidaritással vagyunk

Budapesten, 1918 évi november hó 9-én

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyei
közalkalmazottak tanácsa
(aláírás nincs)
elnök

Sokszorosított tisztázat. — Csongrád megyei 2. sz. levéltár — Csongrád vm. alispáni iratok 1918—8740.

17.

1918. november 15.

Új élet

... És nincs tovább! ... És vége van! ... A múltra porzót hintünk, és új tollal írni kezdjük az új korszak ragyogó történetének *cselekvéssel* megszentelt lapjait! ...
Hol vagytok magyar közalkalmazottak? A reakció éji homályából előjöttek-e már kishitűek, kiknek szeme gyönge a látásra, és nem bírja a nap sugarait? ...
Évtizedek minden szenvedése és a háborús idő sebosztogató nyomora sem tudott új gondolatokat elhinteni a lelketekben? ... Olyan sivár-e a lelketek, mint az ugar, mely már nem ígér termést? ... Miért e gyászos némaság? Miért a lehorgasztott lélek cipruslombszerű szomorúsága? Nézzetek körül! A világ ég, és a lángok között új szellem születik meg! Népek szabadságának a géniusza lebeg a romokon, és kitárt karokkal üdvözli a keleti hajnalhasadást, a szabadság felkelő napját!
Ennek az új napnak termő melege süti lelkünket, mikor bensőnk örömtől megrázkódó mélyéből felétek kiáltjuk a hívó szót: Szervezkedjetek!
Szervezkedjetek! ... de ne úgy, mint a gyáva múltban, bujkálva és lesütött fejjel, s a lelkiismeret mardosó félénkségével!
Álljatok sorba, sorakozzatok a zászló alá, amelyet, ím, elétek tartunk, fennen lobogtatva, mert drága kincs ez, mely viharok teljében lobogott és megtépődött! Büszkeség telítse meg fájdalmas szíveteket, mikor e zászló alá jöttök, és adjátok oda a szíveteket, melyet férfias akarat dobogtat s melyben a harcos, elszánt és győzni akaró lendület lüktetése érződik!
Miért voltunk oly kitaszítottak, oly nyomorultak?
Mert nem bíztunk önmagunkban, hanem másokra ruháztuk a magunk gondját! Tagjai voltunk a vénasszony-kluboknak, ahol terefere folyt, és ajkunk a rabszolgalélek síró görcseiben vonaglott, valahányszor nagyobb falatért esdekeltünk!
Nem méltattuk figyelemre a görög templom feliratát: ismerd meg tenmagadat. Mert ha ismertük volna derék önmagunkat, fel is ismertük volna a bennünk égő energiákat, de gyávának éreztük a lelkünket, s ezért félreismertük a belénk öntött nagyszerű erőket.
És széttagolódtunk, mint az oldott kéve! Hiába volt minden okos szó, nem tartottunk össze! Egy az összesért, az összes az egyért — ez lett volna a helyes filozófia! De mi álbölcsek akartunk-maradni! Mi rangot, társadalmi osztályt láttunk soraink között érvényesülni, amikor csak munkásjellegünket kellett volna kidomborítani.
Kétkezi és fejmunkások vagyunk! Dicsőség ezért mindnyájunknak, hiszen a legigazságosabb, a legjogosabb társadalmi alap, amelyre ember állhat: a munka!
Ezt a munkát eddig nem becsülték, mert a múlt társadalma nem a közös és a közért való munka társadalma volt!
De ezt a munkát meg fogják becsülni ezután, mert a jövő társadalma a közös és a közért való munka társadalma lesz!
Van-e őszinte lelkű közalkalmazott, aki szíve szavát követve, ne vallaná ezt a nagyszerű igazságot? Ha van és hogy van, ezt hívő lelkünkkel hisszük és valljuk, akkor nincs más út, mint a mi utunk, a jog, az igazság, a munka megbecsülésének és megbecsültetésének az útja!
És ezen az úton újból elindultunk! Zászlónk már fenn lobog és a szabadság friss szellője lengeti, fodrozza!
Utánunk tehát!
Jöjjön mindenki, aki szebb és jobb jövőt remél és akar!

Vállvetett munkával takarítsuk el a romokat, és erős kézzel döntsük le a deszkapalánkokat, melyek eddig a jog „fellegvárainak" neveztettek!
És építsük fel helyette a közalkalmazotti érdekek védelmének „erős várát", amely a jövő társadalom munkavédő várláncolatában igaz otthonunk, szerető menedékünk és büszkeségünk lesz.
Kartársak! Kartársnők! Szervezkedjünk!

A Közalkalmazott, 1918. november 15.

18.

1918. november 15.

A Közalkalmazottak Szövetségének tárgyalásai
Szende Pál pénzügyi államtitkárral

A Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének vezetősége, felszólítása alapján, 1918. november 9-én felkereste Szende Pál pénzügyi államtitkárt, akivel részletesen megtárgyalta a viszonyok parancsolta sorrendben, de múlhatatlanul elintézendő kérdéseket, valamint az ezekkel összefüggő teendőket.
E tárgyalás során a szövetség vezetőségének előterjesztése kapcsán a következő kérdésekről volt szó:

1. Az ideiglenesen alkalmazott és a kinevezett altisztek és szolgák illetményeinek és létminimumnak megfelelő *soron kívüli* felemelése; az összes szolgai állásoknak megszüntetése, illetőleg a demokratikus átalakulásnak altiszti állássá való megfelelő átminősítése; a szolgai cím eltörlése.
2. A napidíjasok illetményeinek soron kívüli felemelése; az ideiglenesen alkalmazott (hadi) napidíjasok elbocsátásának lehetőség szerint való mellőzése, az elbocsátásnak a 18 évesnél fiatalabb napidíjasokra való korlátozása; a napidíjas állásoknak megszüntetése, illetőleg rendszeresített állásokra való átszervezése.
3. Az állami üzemekben és hivatalokban alkalmazott *kinevezett* gépészek, nyomdászok és egyéb ipari munkások sérelmeinek haladéktalan orvoslása, a bentlakók lakásviszonyainak az egészségügyi kívánalmaknak szempontjából való rendezése.
4. Az állami tanítók és tanítónők illetményeinek az állami tisztviselőkével való egyenlősítése.
5. A beszerzési előleg elengedésére vonatkozó végleges intézkedés, figyelemmel azokra is, akik ilyen előleget nem kértek, és a katonákra, akik nem kérhették.
6. Az összes közalkalmazottak fizetés- és lakbéremelése, a létminimum alapján.
7. A szolgálati díjak megszüntetése.
8. A régi nyugdíjak felemelése az ezután szükséges nyugdíjazásoknál a felemelt illetmények beszámításának biztosítása.
9. A háborús szolgálati évek kettős beszámítása az összes közalkalmazottaknál.
10. Egyenlő képesítés és munkakör mellett az összes női alkalmazottaknak a férfiak ellátásával teljesen megegyező kielégítése.
11. A közalkalmazotti ügyek eddigi, rosszindulatú szakreferenseinek eltávolítása.
12. Státusrendezés (az érdekelt hivataloknak, intézményeknek szakmák szerint való meghallgatása a szövetség útján).

13. Az összes közalkalmazottak egészségápolása (betegség és szülés esetére való biztosítás, ambuláns rendelés stb.).
14. A szolgálati pragmatikára vonatkozó tervezet (az összes szakmák hozzászólása a szövetség útján).

Főleg ezek voltak azok a kérdések, amelyekkel az értekezlet általánosságban foglalkozott, beható eszmecsere után abban történt megállapodás, hogy a szövetség úgy az itt felsorolt, valamint a közalkalmazottakra vonatkozó és sürgős intézkedést követelő *egyéb* kérdésekben is megfelelő sorrendben — lehetőleg minden illetékes csoport meghallgatása után — a lehető legsürgősebben külön-külön előterjesztést tesz a kormánynak. *A kormány elsőrendű kötelességének tartja, hogy az eléje terjesztendő, javaslatokat haladéktalanul elintézze.*

Végül a szövetség illetékességének kérdése körül felmerült félreértések, kétségek és gyanúsítások megszüntetése céljából a szövetség, a Nemzeti Tanács idevágó intézkedése kapcsán, annak a közlésére kapott felhatalmazást, hogy a kormány — bár a szövetséghez való csatlakozás természetesen senkitől semmiféle alakban nem követelhető — *mint a közalkalmazottak összességének érdekeit legkomolyabban képviselő szervezettel*, elsősorban a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége útján kívánja intézni azért, mert a régi rendszer éppen a közalkalmazottak szempontjából merőben helytelennek és károsnak bizonyult.

A Közalkalmazott, 1918. november 15.

19.

1918. november

A Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének felhívása

FELHÍVÁS
A MAGYARORSZÁGI KÖZALKALMAZOTTAKHOZ!

Kartársak! Kartársnők!

A régi feudális és a dolgozó társadalom munkájából élő Magyarországot ledöntötték a szabadulni vágyó, alkotó munkára termett új Magyarország dolgozó milliói. A leomlott Potemkin-falvak helyébe a megelégedett munka alapján álló társadalmi rendet akarják felépíteni. Ebben a munkában részt kíván venni minden társadalmi réteg, és helyet követel magának. Arról van most szó, hogy minden törekvés és akarat a közös cél szolgálataiba álljon.

A magyarországi közalkalmazottakat az új alakulás készületlenül találta. Jámbor egyesületek rozoga faalkotmánya mögé bújva néztek szembe a kapitalista társadalmi rend által ránkzúdított háború minden borzalmával és nyomorával. A teljes pusztulás szélén állottak, mert senki sem törődött velük, saját maguknak pedig erejük nem volt arra, hogy megélhetésüket biztosítsák, és féktelen áruuzsora szennyhullámaival szemben egy erős szervezet védőgátját felemeljék.

Az elnyomatás idején megalakult a közalkalmazott szakszervezet, amelyet azonban a wekerlék és szterényiek jogtipró brigádja fojtogatott. A szabadság napjának hajnalán a „hazafiságból" minden népi akaratot elnémító Wekerle-uralom végperceiben megalakult a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége. Ez a szövetség, amely a közalkalmazott szabadszervezet mellett mint „legális" szervezet lép fel, célul tűzte ki, hogy a magyarországi közalkalmazottakat pártra, nemre, felekezetre való tekintet nélkül egy táborba gyűjti, és az összes alkalmazottak anyagi és erkölcsi

jólétéért küzd. A népkormány, abból a gondolatból kiindulva, hogy a közalkalmazottak minden kategóriáját magába foglaló szervezet ma egy van: a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége, ennek a szövetségnek az útján és javaslatai alapján akarja a közalkalmazottak ügyeit rendezni.

Az új alakulás szelétől pillanatra elkábult régi egyesületek, amelyek a múltban ágáltak a fórumon, sokat beszéltek, de keveset tettek, kérvényező politikájukkal intézték el a közalkalmazottak ügyeit, most újból ügyelnek, és régi irányukat követve, az egységbe szervezkedő közalkalmazotti társadalom rétegeit széthúzó szándékkal el akarják téríteni az egyetlen helyes úttól, melyet a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége követ. Kartársak! Kartársnők! Ne engedjétek magatokat eltéríteni az egyedül helyes szervezkedéstől! Ne üljetek fel a hangzatos jelszavaknak, ne engedjétek meg az egység megbontását! Mutassuk meg, hogy magunk akarjuk — egy a mindenkiért, mindenki az egyért elve alapján — a magunk jólétét kiküzdeni, és ne húzzunk szét, mint a múltban! Gondoljátok meg, hogy a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége azt akarja és fogja is megvalósítani, amit mindnyájan akarunk, becsületes munkánk bérét s tisztességes megélhetéshez szükséges munkabért!

Agitáljatok, hogy minden közalkalmazott a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének tagja legyen!

Testvéri üdvözlettel
a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége

Tudnivalók a szövetségről:

A szövetség mint a magyarországi közalkalmazottak osztályharc alapján álló egyesülése, magában foglalja a közalkalmazottak összes kategóriáját. Szervezeti formája, felépítése olyan, mint a modern munkásszervezeteké, amelyben a tagok a legszélesebb demokratikus képviselet alapján védik meg érdekeiket. A minden kategóriára kiterjedő bizalmihálózat — amely mindenütt és mindenkor titkos szavazással választandó meg — módot nyújt ugyanis mindenkinek arra, hogy a szövetség ügyeinek vitelébe beleszóljon.

A szövetség tagjai a miniszteri tárcák és egyéb külső intézmények (például posta, iskolák, adóhivatalok, vármegyék stb.) szerint egyesületekbe vannak beosztva, amely egyesületek — a minden közalkalmazottat egyformán érdeklő kérdésektől eltekintve — teljesen önállóan intézik ügyeiket. Magukba foglalják nemcsak a budapesti, hanem a vidéki alkalmazottakat is, és a vidékiek mozgalmát is ugyancsak ők irányítják és bonyolítják le. Az egyesületek vezetőségei a közalkalmazott-kongresszuson megállapított számarány szerint küldik be tagjaikat a szövetség központi tanácsába.

Minden hivatal, intézet, osztály stb. bizalmi személyeket választ úgy, hogy minden kategória (fogalmazás, számvevőség, kezelés stb.) képviselve legyen, de egy bizalmira 30-nál több tag ne jusson. A bizalmi úgy választandó meg, hogy tagjaival állandóan érintkezésbe legyen. A bizalmiak az illető hivatalban, szakban, esetleg több hasonló célú és szervezetű kisebb hivatalban bizalmi testületet alkotnak, amely főbizalmit, jegyzőt és pénztárost választ. A főbizalmi a hozott határozatokat előterjeszti és képviseli a főbizalmiak ülésén és a szakmai egyesület előtt. A főbizalmiak és az egyesület vezetősége intézik a tagok minden mozgalmi ügyét.

A szövetségi tagsági díj havi 2 korona, amelynek első havi részlete a belépés alkalmával, a többi havi részletben a bizalmiak útján fizetendő. A szakmai egyesületek ezenfelül még külön járulékokat is állapíthatnak meg tagjaiknak. *A Közalkalmazott* minden tagnak díjtalanul jár.

Nyomtatott röplap. Bács-Kiskun megyei levéltár. Kiskunhalasi Közalkalmazottak Szakszervezete iratai — 1918—31.

20.

1918. december 5.

A Független Közalkalmazott c. lap vezércikke az újság megindulása alkalmából

Nyomorgó és elégedetlenkedő kartársunk most egy éve kaptad kezedbe *A Közalkalmazott* első számát, mely békét és kenyeret követelt a részedre, s arra tanított, hogy kenyered csak úgy lesz, ha komolyan, harckészen szervezkedsz, ha olyan szervezetet létesítesz, amelynek vezetőit és bizalmi embereit szolidaritásod és az ellenállási alap főnököktől és kormánytól függetlenít, hogy érted és családodért elszántan és törhetetlenül küzdhessenek.
Kormány üldözte cenzorral, rendőrrel, áthelyezéssel elbocsátással, bevonultatással e szervezkedést, az összes régi módi sárga egyletek denunciálták, rágalmazták, minden módon belémartak, míg végre szövetségesünk, a kalapácsos vörös ember júniusi, eldöntetlenül végződött nagy csatája után Szterényi végiggázolt rajta.
Hónapok teltek s hónapokon keresztül nem kaphattátok meg lapotokat. Az az új „Közalkalmazott" pedig, amely néhány napja megjelent, nem a régi már.
A régi, az igazi „Közalkalmazott" születése napján megjelenik és bekopog házadba, a régi „Közalkalmazott"-előfizető az új, a dacos, a tavalyi közalkalmazotti tradíciók hamisítatlan hordozója, a harcrakész „Független Közalkalmazott".
A forradalmi októbervég ledöntötte a régi börtönt. A háborút csináló, középkortól ittmaradt, Habsburg-szuronyokra támaszkodó n e m e s i osztályuralom összeomlott. De ne ujjongjatok, még nincs itt a szocialista világ. A megdőlt nemesi osztályuralom helyébe most szervezkedik a p o l g á r i, a burzsoá osztályuralom. Ha a kétkezi és fejmunkás proletárok nem lesznek résen, nemsokára új, az eddiginél modernebben, nagyobb raffinériával kiépített börtönben fogják magukat találni.
A közalkalmazottak a polgársággal megvívandó kemény osztályharcok előtt állanak. E harcok ne találjanak bennünket készületlenül. Szervezkednünk kell! Ki kell építeni a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségét, mert egy lehetőleg minden közalkalmazottat magában foglaló szervezetre szükségünk van. Aki ennek ellensége, velünk is szembe találja magát.
De mi ismerjük a közalkalmazotti mozgalmak természetrajzát. A múlt tapasztalatain, a szövetség vezetőségének eddig elkövetett hibáin okulva, a közalkalmazottaknak a hosszú rabságban kifejlődött jellemét ismerve, a szövetségen belül, ha lehet, a szövetség mellett, ha másképp nem megy, meg kell szerveznünk a „Független Közalkalmazott"-nak a szövetségi vezetőség körmére néző, kritikát és ellenőrzést gyakorló, a szövetség vezetésében részt vevő klikkeken kívül álló, szellemi képességeiket a köz javára hanghoz juttató, sőt a független kritikát gyakorlókat a kormány és a szövetségi vezetőség netáni terrorjával szemben megvédő szervezetét is.
A „Független Közalkalmazott" tehát a tavalyi programból mit sem engedve, továbbra is minden kormánybefolyástól mentesen, sőt ha kell, a múlt, jelen és a jövő minden hatalmával szembeszállva a közalkalmazottak függetlenségéért és ezen az úton jobb megélhetéséért elszánt és becsületes küzdelmet hirdet.
Küzdelme nem elszigetelt, hanem belekapcsolódik a baloldali szocialistáknak látszatreformokkal meg nem elégedő, egyedül a munka jogát elismerő, úr nélküli társadalomért folyó harcába.
A munkának mint egyetlen jog- és jövedelemforrásnak való elismeréséből folyik, hogy a közalkalmazottaknak régi, elavult, az előmenetelen felépülő, tehát a fiatalság munkaerejét éhbérért kizsákmányoló, az erejük szítta idősebbeket rabszolgapórázon tartó fizetési rendszert minden iskolai kvalifikációjával és szamárlétrájával együtt félrerúgva, „az egyenlő munkáért egyenlő

bért" elvének az egész vonalon való érvényre juttatásával le akarjuk dönteni a tisztviselő, díjnok és altiszt, a férfi és a nő, az öreg és ifjú közötti mesterséges válaszfalakat.
Hallani sem akarunk tehát például a távirdán olyan fizetésrendezésről, amely továbbra is fenntartja a főtiszti, tiszti, ellenőri, segédtiszti, kezelőnői, kiadói, kiadójelölti stb. fizetéseket. Mi csak a t á v i r á s z m u n k a b é r é n e k fogalmát ismerjük el, s nem vagyunk, nem lehetünk tekintettel arra, tanult-e görögül gyerekkorában vagy sem a mostani távirász.
Ez elvünk diadalra juttatásáért harcolnunk kell, még pedig keményen. E harcra készek vagyunk. Ebben a harcunkban természetesen nem számíthatunk az eddigi és ezutáni sárga egyesületeknek elavult receptek szerint gondolkodó, régimódi eszközökkel dolgozó és a legtöbb esetben súlyosan kompromittált vezetőire, hanem a szervezkedést a tavalyi közalkalmazotti mozgalomban helyüket megállt, valamint az oroszországi hadifogságból hazatért, továbbá a mi minden kormánytól független, tehát protekciót, összeköttetést nem nyújtó, sőt esetleg üldözésnek is kitett harcunkhoz a szűz tömegből csatlakozó bátor és önzetlen kartársakra akarjuk alapozni.
Felhívunk tehát minden kartársat, aki elvekért küzdeni hajlandó, csatlakozzon hozzánk. Tegyük a „Független Közalkalmazott"-at hatalmas harsonává, amelynek szava elhat mindenüvé, ahol közalkalmazottak dolgoznak, hogy mindenütt felébreszthesse az alvókat, buzdíthassa a kezdőket, üldözhesse és megfélemlíthesse a gazokat és diadalra juttathassa a közalkalmazotti munka jogának igazságos elvét.

A Független Közalkalmazott, 1918. december. Zászlóbontás c. cikk.

21.

1918. december 5.

A VAOSZ alakuló ülésének jegyzőkönyve

Jelen voltak: Kunfi Aladár, Czóbel Ernő, Mády Zsigmond, Somló Dezső, Amrein József, Weisz Károly, Schiff Rezső, Tenkey Béla, Pengő Imre, Fenyő Andor, Basch Imre, Szekeres Sándor, Berkes Jenő, Haig József, Baticz Rezső, Báderné, Szántó Jenőné, Miron Szilárd, Gémes Sándor, Perényi Mór, Ladányi Ármin, Gulyás Béla, Schmidt Mihály, Csepeli Pálné megválasztott vezetőségi tagok, illetve hivatalból jelen levő szakosztályi titkárok.
Napirend: 1. Megalakulás. 2. Szakosztályi titkárságok. 3. Az alkalmazottak fizetése. 4. A központi titkárság munkabeosztása. 5. Az adminisztráció egyszerűsítése. 6. Határozat a tagdíjak ügyében. 7. Folyó ügyek. 8. Jelentés a fővárosi tanácsülésről. 9. Indítványok.
Az ülést mint korelnök Kunfi Aladár nyitotta meg.
A jegyzőkönyv vezetésére Baticz Rezsőt, annak hitelesítésére Szekeres Sándort és Tenkey Bélát kérte fel.
A napirend első pontjánál, a megalakulásnál hosszabb vita indult meg afelett, hogy a működési szabályzat értelmezése szerinti tisztikart vagy csupán elnököt, titkárt és egy intéző bizottságot válasszon a vezetőség.
A vezetőség a napirend előadójának, Weisz titkárnak javaslatára úgy határozott, hogy választ elnököt, ügyvezető alelnököt, alelnököt, titkárokat stb. Megválasztották:

Elnöknek	Amrein József
Ügyvezető alelnöknek	Kunfi Aladár

Alelnöknek	Perényi Mór
Titkároknak	Weisz Károly és
	Somló Dezső
Pénztárosnak	Mády Zsigmond
Könyvtárosnak	Pengő Imre
Szerkesztő lett	Ladányi Ármin
Főmunkatárs	Somló Dezső
Lapbizottságba megválasztották	Kunfi, Czóbel és Fenyő elvtársakat.

Elhatározták, hogy a központi vezetőség havonként egyszer ülést tart, melyre a meghívást a központi iroda intézi. Az elnökök, központi titkárok, a pénztáros és a szerkesztő alkotják az elnökséget, melynek hivatalból tagjai az irodavezető, a felügyelő bizottság elnöke és a szakosztályok állandóan alkalmazott titkárai. Az elnökség minden hétfőn ülést tart.
A központi vezetőség megállapítja, hogy a szövetséget hatóságokkal szemben az elnök, vagy az ügyvezető alelnök, vagy az alelnök képviselik.
Terhes szerződések kötésére a szövetség nevében az elnök vagy az ügyvezető alelnök, vagy az alelnök a titkárral együttesen van jogosítva.
Az elnöki széket időközben átvett Amrein elnök felhívja Weisz titkárt a napirend második pontjának ismertetésére. Weisz javasolja a működési szabályzatban megjelölt szakosztályi titkárságok létesítését. A vezetőség az altiszti szakosztály titkárságához egésznapos időre Szekeres Sándort, a köztisztasági szakosztályhoz egésznapos időre Tenkey Béla, az egészségügyi szakosztályhoz Barabás Gyula, a tisztviselő szakosztályhoz félnapos időre Schiff Rezső, az oktatói szakosztályhoz félnapos időre Gémes Sándor, az élelmezési, világítási és egyéb szakosztályokhoz egésznapos időre Gulyás Béla elvtársakat alkalmazza titkárnak. Megbízatott az elnökség az esetleg még szükséges tisztviselők alkalmazásával. A szakosztályi titkárok működésükről naplót vezetnek, és a központi titkárságnak havonként jelentést tesznek . . .

K m f.

Amrein József
elnök
Szekeres Sándor
hitelesítő

Baticz Rezső
jegyzőkönyvvezető
Tenkey Béla
hitelesítő

PTA—Budapesti Büntetőtörvényszék iratai, 1919—1920. sz. n.

22.

1918. december 5.

Szólásszabadságot!

A Független Közalkalmazottak Szervezőbizottsága november hó 16-án a következő szövegű röpirattal fordult a kartársakhoz:

Közalkalmazottak!
Kartársak! Kartársnők!
Zavarban vagytok. Nem ismeritek ki magatokat a nagy szervezkedési lármában. A sok

tanács között tanácstalanul, a sok egyesület között egyenetlenül, a sok szervezet között szervezetlenül álltok a bekövetkezett és bekövetkezendő események forgatagában.
Pár hónappal ezelőtt tiszta volt a helyzet. Volt egy osztályharcos szervezet, amelyben megbízhattatok, amely elszántan és letörhetetlenül védte érdekeiteket a régi világ hatalmai ellen. Ebben a harcban tudtátok, hogy hol a helyetek.
Változott a helyzet. A régi harcos szervezetből kormánypárti szervezet lett. A régi világ hatalmai mellett új hatalmak keletkeztek. Akik soron kívüli előmenetelre pályáznak, azok látják, tudják, hová csatlakozzanak. De hova álljanak azok, akik a közalkalmazott-proletárok érdekeit és függetlenségét a múlt, a jelen és a jövő minden hatalmával szemben elszántan és becsületesen meg akarják védeni?!
Aki a zűrzavarból kivezető utat keresi, aki a közalkalmazotti szervezkedés kérdésében tisztán akar látni, aki a régi rabszolgaságot nem akarja új igával felcserélni, az jöjjön el november hó 18-án, hétfőn du. 4 órakor a régi képviselőházban, VIII., Főherceg Sándor utca, tartandó gyűlésünkre.
Aki főnököt akar buktatni, hogy maga üljön a helyére, aki protekciót keres az új kormányhoz, aki a mostani általános stréber tülekedésből nem tudja magát kivonni, az ne jöjjön közénk.
Aki azonban a közalkalmazotti proletár-tömegek sorsával törődik, az legyen a helyén.
E felhívásra sok száz közalkalmazott gyűlt össze a jelzett időben a régi képviselőházban. Akiknek kellemetlen volt a helyzet tisztázása, akik érvekkel nem tudtak érveket szembeállítani, gondoskodtak arról, hogy a gyűlésnek ne legyen meg a célzott felvilágosító hatása. Felvonultattak 50 hangos legényt, akik — hol vagy szólásszabadság — technikai obstrukcióval, értsd ordítozással akadályozták meg a napirend letárgyalását. A pártatlanságot igért és így elnöknek megválasztott Ascher István negyed ötkor nyitotta meg a gyűlést. Robicsek kartárs előadásában, melyet a közalkalmazottak százai feszült figyelemmel hallgattak, illetve szerettek volna hallgatni, bírálta a Közalkalmazottak Szövetsége vezetőségének működési irányát. Megállapította, kogy eltértek a tavalyi alapelvektől, cserbenhagyták az osztályharc gondolatát, és szervezkedésüket a kormány támogatására építik. Az egész munkának nem lesz már eredménye, minthogy a sok apró sárga egyesület egy sárga szövetséggé olvad össze.
A szövetség meg nem alkuvó tagjaiból ellenzéki szervezőbizottság alakult.
Robicsek kartárs előadásának csak bevezető részét mondhatta el, mert Petrácz Géza intésére majd minden mondat után fülsiketítő ordítozásba tört ki — minden jóérzésű ember megbotránkozására — a kirendelt gárda. A „pártatlan" elnök a látszat kedvéért egy ideig csendre intette a zajongókat, de amikor Robicsek kartárs kritikája olyan területre tért, amely az elnöknek személy szerint kellemetlen volt, az ordítozó gárda asszisztálása mellett ő fojtotta el a kritizáló szót.
Az eset egész világosan bizonyítja, hogy kritikára szükség van, de kritikát gyakorolni csak úgy lehet, ha az ellenzék maga is megszervezkedik és szervezett erejével vívja ki magának a szólás jogát.

A Független Közalkalmazott, 1918. december 5.

23.

1918. december 25.

A kommunista közalkalmazottak

frakciója december hó 12-én megalakult. Korvin Ottó elvtárs, a Kommunisták Magyarországi Pártjának kiküldötte ismertette a különböző kategóriákból megjelent kartársak előtt a proletárság nemzetközi osztályharcának és világforradalmának a gondolatát. Miután a szociáldemokrata párt eltért az osztályharc gondolatától, a polgári tulajdon és rend szolgálatába szegődött és kispolgári párttá vált, a megalkuvást nem ismerő osztályharc alapján álló munkástömegek a kommunisták nemzetközi pártjában folytatják küzdelmüket nem a polgári demokráciáért, hanem a kommunista társadalom megvalósításáért. Élénk és beható vita után kimondották a kommunista közalkalmazottak frakciójának megalakulását.

A Független Közalkalmazott, 1918. december 25.

24.

1918. december 31.

Az első szabad tisztviselőválasztás a fővárosnál

Pirosbetűs nap, örömünnep napja a főváros tisztviselőinek naptárában! Egy szebb jövő, egy álom megvalósulásának napja. Bedőlt a vár kapuja, Budapest főváros tanácsa megadta magát. Letette a fegyvert alkalmazottai előtt. *E napon volt az első választás, melyen a főváros tanács körülbelül 1000 tisztviselőt választott meg, olyant és csakis olyant, akiket a tisztviselők maguk jelöltek ki.* Akikről a kartársak, a bizalmiak azt mondták, ezt meg kell választanod. És egyet sem olyant, kikre a bizalmiak azt mondták, ezt nem szabad megválasztanod.
Vége a régi világnak, sógorságnak, komaságnak, panamisták, bizottsági tagok protekciójának. Vége mindörökre!
Ne álljunk meg, de tekintsünk vissza arra az útra, melyen a szervezkedés ez első kézzel fogható eredményéhez eljutottunk.
Mintegy másfél évvel ezelőtt indult meg a fővárosi tisztviselők között egy mozgalom, mely szakszervezeti alapon a kézimunkások módjára és azokra támaszkodva akarta a főváros tisztviselőit megszervezni. 200—300 ember be is lépett a szakszervezetbe, a VAOSZ-ba, lefizetett 4 heti tagsági díjat, és várta az eredményt. Várta, de nem dolgozott érte. Akadt mégis 20, 30 vagy 50 ember, aki úgy nagyjából komolyan fogta föl a szervezkedést. Agitált, gyűléseket tartott. Az ezzel járó mozgolódás kezdett kellemetlen lenni a város urainak. Árulók, besúgók is voltak, kik fontoskodva feketébbnek festették az ördögöt a valóságnál, és egyik este egy értekezleten megjelent az államhatalom, a rendőrség képében. A megjelenteket igazoltatta, meg is bírságolta. A szövetség pénzszekrényét lepecsételte. Azt hitte, ezzel rendben van minden. A megfélemlített tisztviselők feléje sem mertek nézni a szakszervezetnek.
El is aludt volna tán az egész mozgalom, ha Ladányi elvtárs ismét össze nem szed néhány elszánt

tisztviselőt, kik dacoltak a főnöki önkénnyel, tűrték a pretereálást, áthelyezést, feketekönyvet, és vele együtt hintették a magot. Ez a lelkes néhány ember tűrte a gunyolódást, a lenézést, akitagadást, amiért ők szocialisták lettek, a munkásokhoz pártoltak. Hetenként egymást bíztatva és folyton erősbödve gyűltek össze és bíztak a jövőben, és a munkások szervezett erejében keresték a tisztviselők jövőjét.
Jött a tanítók demonstrációja. A polgármester botot ígért nekik. Erre a tisztviselők is megmozdultak, és kénytelen volt a város vezetősége 24 óra alatt olyan státusrendezést készíteni, mely a régiekhez képest óriási eredményt mutatott. De a tisztviselőknek már kevés volt. Eljött a forradalom napja. A szervezkedés rohamossá vált. A fölszabadult erők a szociáldemokrata párt támogatásával, a főváros többi alkalmazottaival karöltve vívták a harcot. Mely ma, 1918. december 31-én a javunkra dőlt el.
Ez csak az első nyert csata. Nagyobb erőre, erősebb szervezetre van szükségünk, hogy tovább tudjunk menni s hogy az elfoglalt pozíciókat meg is tudjuk tartani.
Ez a részleges eredmény megmutatta azt, hogy az az út, amelyre léptünk, helyes. Mi, tisztviselők, csak harci szervezetben, csak a fizikai munkások szervezeteiben érhetünk el eredményt. A forradalom által teremtett helyzetben csak akkor fogjuk a bennünket megillető pozíciót elfoglalni és megtarthatni, ha a szocialista munkásság mellé állunk. Ha mi is munkásnak, szellemi munkásnak tekintjük magunkat. Ha mi is valljuk, hogy az új társadalmi rendben csak a dolgozóknak lehet joguk.
A mai választás a rangsor alapján még nem a sérelmek orvoslása, hanem csak új sérelmek kizárása. A régi sebek gyógyítása még hátra van. A jövőnk, a tisztességes, emberhez méltó megélhetésünk még nincs biztosítva. Az erőnket ezeknek elérésére fejlesztenünk, fokoznunk kell. Vigyáznunk kell, hogy konkolyhintők meg ne bontsák sorainkat. Sokan sírják még vissza a régi rendet. Sokan, akiknek az dologtalan, henye életet biztosított, kik munka helyett a protekcióra alapították jövőjüket. Ezek a régi rendért minden követ megmozgatnak. Ezek a mi ellenségeink. De vigyázzanak! Mi figyeljük őket!

Községi Munkás, 1919. január 15. 1918. december 31. c. cikk.

25.

1919. január 15.

A VAOSZ-szervezetek munkássága vidéken

Az a nagy átalakulás, ami az októberi forradalom nyomán megindult, szövetségünket sem hagyta érintetlenül. A fővárosi mozgalom sikerein fölbuzdulva, egymás után jelentkeztek a vidéki városok munkás, tanító és tisztviselő csoportjai fölvételre. Szövetségünk igyekezett minden nagyobb vidéki városban központi kiküldöttet küldeni, hogy a csoportok megalapíthatók legyenek. Örömmel állapíthatjuk meg, hogy ma már több nagy vidéki városban erős csoportjaink vannak. Így például Szeged, Arad, Szolnok, Kassa, Sátoraljaújhely és Debrecen városban, ahol a taglétszám válatakozva 100-tól 1000-ig, sőt azon túl is terjed. Ezekben a városokban már majdnem minden városi alkalmazott csatlakozott szervezetünkhöz. A szervezés nagyszerű munkáját folytatnunk kell azokban a városokban is, ahol még nem alakultak meg csoportjaink.

Óriási fontossággal bír az, hogy mindenütt megalakulnak csoportjaink, mert ezzel nagy szolgá-

atot teszünk a forradalom ügyének, átformáljuk ezzel a bürokráciát, mert azt akarjuk, hogy a városháza mindenütt a munkásság mentsvára legyen, ahol ügyének jóakaratú elintézését várhatja.
A vidéki agitációnkat nagyon megkönnyíthetnék a vidéki csoportjaink. Megszervezhetnék a hozzájuk közelebb eső községek alkalmazottait. Ez irányban a központ mindenben kezünkre jár. Gondoskodni fog a központ arról is, hogy pár napon belül minden vidéki csoport megkapja az ügykezeléshez és a befizetések lebonyolításához szükséges könyveket és nyomtatványokat. Minden csoport gondoskodjon arról, hogy megfelelő vezetőség választassék, melynek kötelessége az ügykezelést rendben ellátni, a központtal a levelezést, az összeköttetést fönntartani. Arra mindenesetre nagy gond fordítandó, hogy a befizetési jegyzék pontosan kitöltessék, és a tagszámok esetről esetre legyenek megjelölve.
Közös erővel, ha a megkezdett úton fogunk haladni, olyan hatalmas tábort fogunk a szociáldemokrácia zászlaja alá sorakoztatni, amit kevés szakma tud felmutatni.

Községi Munkás, 1919. január 15. Vidéki mozgalmak c. cikk.

26.

1919. április 10.

A közalkalmazottak az új rendben

Oroszországban nem ment vér nélkül a proletárdiktatúra megszületése, ott az ellenforradalmárok, a kapitalisták fegyverrel állották elveiket és nem bújtak el gyáván, mint magyarországi „elvtársaik". Nagy segítségükre voltak ebben az orosz közalkalmazottak is akik mindenkoron fölülről várták az égi mannát és parancsot, nem voltak tisztában osztályhelyzetükkel és egyáltalán nem volt szakszervezetük. Vígan amerikáztak szabotáltak, egyes kategóriák nyiltan is szembehelyezkedtek a népbiztosok tanácsával úgy hogy az kénytelen volt őket kikergetni a hivatalokból és képzettséggel, gyakorlattal nem bíró, de *megbízható* proletárokat ültetni helyükre. Ritka kivételként meg kell említeni a vasutasokat, akik beleilleszkedtek az új rendbe. Ezek továbbra is helyeiken maradhattak.
A november 23-iki Vörös Újságban egy cikk jelent meg, amely a bürokrácia teljes eltörlését követeli, okulva az orosz példán az összes közalkalmazottak szélnek bocsátását akarja, és az állami adminisztrációt a munkás-, katona- és földmívestanácsokkal végeztetné el. Abban természetesen a proletárdiktatúra minden hívének egyet kell érteni, hogy a közigazgatás átreformálásának sürgősen meg kell történni. Az is valószínű, hogy lesznek egész osztályok, testületek, hivatalok, amelyek a tanácsköztársaságban fölöslegessé válnak. De (és itt jön a mi igazolásunk) a magyar közalkalmazottakat nem lehet úgy elbírálni, mint az oroszokat. *A magyar közalkalmazottak túlnyomó része proletár, aki saját hibáján kívül vált a múltban az elnyomatás eszközévé. Nálunknál nyomorultabb, kiuzsorázottabb osztály alig van.* A magyar közalkalmazottak a forradalom óta *fokozottabb mértékben* teljesítik kötelességüket. Kérdezzék meg minden hivatalban a bizalmi téstületet, majd meg fogják mondani, hogy kik azok, akik még ma sem járnak be pontosan, nem teljesítik kötelességeiket vagy a régi szellemben basáskodnak az alkalmazottakon. Ezekkel tessék elbánni. De azok, akik proletárlelkük minden igyekezetével segítik a népbiztosok kormányát nehéz munkájában, megbecsülendők, mint a vörös gárdisták!

Hogy mi lesz velünk? Azt biztosan tudjuk, hogy aki részt vesz a kollektív munkában, az helyet fog találni az új rendben. Hisszük és valljuk, hogy meg fog maradni valamely formájában a központi állami közigazgatás, nem fölöslegesek a volt minisztériumok; az országnak szüksége van a postásokra; kell nagy statisztikai hivatal. Meg fog indulni a nagy átalakító munka, tízszer ennyi tanító, százszor ennyi orvos, vegyész, mérnök kell és mindenütt számvevőség, segédhivatal, ahol rendeleteket, intézvényeket másolnak, expediálnak, altiszt, akit nem lehet sehol sem nélkülözni.
Csak az féljen, akinek oka van félni; csak az reszkessen a söprűtől, aki nem akar dolgozni. A proletárdiktatúra nem a dolgozók ellen van, hanem a dologtalan henyék pusztítója.

A Közalkalmazott, 1919. április 10.

27.

1919. április 10.

Rabinovics József előadása: A közalkalmazottak és a proletárforradalom

Rabinovics József elvtárs előadást tartott a közalkalmazottak részére. Nem szívtuk magunkba — mondotta — a proletárdiktatúra rendjét, és így azt kérdezhetjük, bele tudunk-e helyezkedni az új társadalmi rendbe? Az a kérdés is felvetődik, milyen szerep vár ránk az új társadalomban. A proletárforradalom ténye, hogy a burzsoázia meghalt. A burzsoázia rendszere, a polgári uralom az állami bürokrácián és a katonaságon épült föl. Ennek a rendnek a politikáját felülről csinálták. Ennek a politikának mi engedelmes szolgái voltunk, jóllehet tudtuk, hogy az is a forradalomnak, a feudalizmus elleni harcnak az eredménye. A proletariátus is bele volt kapcsolva a polgári rendbe, de mindig lázongott és harcolt ellene. A burzsoázia azonban a hatalmi eszközökkel (katonaság, iskola, egyház) féken tartotta a proletariátust. Ezért a proletariátus szervezkedett, és gyűjtötte az erőket, hogy szervezkedetten vegye föl a harcot a burzsoáziával, amely tudta, mert tudnia kellett, hogy napjai meg vannak számlálva, és a proletariátus fogja hatalmának sírját megásni.
A tőkések versenye előidézte háborút, melyre minden ország burzsoáziája készült és fegyverkezett. A proletariátus a háborúra megadta a méltó választ. Az első háborús években a védelmi háború jelszavával elcsöndesítették az ellenmozgalmakat. Még a szociáldemokrácia is elfogadta ezt a jelszót. A proletariátus azonban érezte, hogy egy kétes játékba dobták. Oroszországban kezdődött meg előbb az ellenreakció. Titkos, földalatti mozgalmak keletkeztek. A forradalmi akarat végül 1917 februárjában ledöntötte a cárizmust. Polgári uralom jött, látszatszocialimussal. Rodzianko és Lvov alatt a régi állapotok maradtak meg. A francia és angol uszítók hatása alatt a háború tovább folyt. A proletárság azonban nem vállalt közösséget e politikával, hanem szökni kezdett a frontokról. A munkások helyzete még rosszabb lett, mint a cárok alatt. Végül az októberi proletár forradalom kezébe vette a hatalmat, és kimondotta a diktatúrát. De kimondotta azt is, hogy addig a diktatúrával nem hagy föl, míg az egész világ proletariátusa kézbe nem keríti a hatalmat. Az orosz proletariátus mindmáig meg tudta tartani a hatalmát, dacára az ellenforradalomnak. Lenin szavai teljesülőben vannak. A közalkalmazottakkal szemben megértő volt az orosz proletárdiktatúra. Lenin azt mondta, hogy a közalkalmazottak megmaradhatnak a helyü-

kön, ha szolgálják a forradalmat. Ha nem dolgoznak, el fognak velük bánni. A közalkalmazottak nagy része ellene volt a proletáruralomnak. Meghamisították a rendeleteket, és szították az ellenforradalmat. Az intelligencia a falvakon agitált a proletariátus uralma ellen. Lenin egy tollvonással elintézte az egész társaságot. Bizalmi embereket állítottak a közalkalmazottak mellé. A veszélyes elemeket egy táborban őrizték.

Az orosz proletáruralom utat tört a többi országba. Magyarország után következni fognak más országok, és sor kerül a győztes Nyugatra. A proletárforradalom az állapotok kényszerítő hatása alatt ki fog törni.

Ami nálunk történik, a dolgozók érdekében van. Ma minden dolgozó közalkalmazott. A termelés az összesség javát szolgálja, és a proletárállam az elosztás igazságosságát akarja. Termelőközpontok, elosztóállomások lesznek. Az átmeneti idő alatt azonban türelemmel kell lenni, és az új rendbe mindenkinek be kell illeszkednie.

Eddig éhbérért dolgoztunk és nem is szólhattunk ellene. A Tanácsnak első dolga lesz a dolgozók igényeinek kielégítése. *A közalkalmazott kötelessége: dolgozni, irányítani, ellenőrizni.* Foglalkozni kell a politikával, tisztába kell jönni a proletárérdekekkel; osztályöntudatosnak kell lennünk. Tanuljunk és tanítsunk! Tanulmányozzuk Marxot, Lenint és a többi szocialista írót! Ismerjük meg a történelmi materializmust! Álljuk minden erővel a Tanácsköztársaság szolgálatába, és lázítsunk az idegen imperialisták ellen! A proletárok érdeke, hogy proletárdiktatúra legyen, amelyet fegyverrel is meg fog védeni a proletariátus. Az új rendben mindenki képessége szerint dolgozik, és érdeme szerint élvez!

A Közalkalmazott, 1919. április 10.

28.

1919. április 10.

A közalkalmazottak a Tanácsköztársaság mellett

Szövetségünk főbizalmi testülete 1919. március hó 22-én ülést tartott, melyen *Migray József* és *Robicsek Pál* elvtársak mondtak beszédet a proletárdiktatúráról. A főbizalmi testület a következő határozatot hozta:

„A Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségének főbizalmi testülete 1919. évi március hó 22-én tartott ülésén *lelkesedéssel áll a Tanácsköztársaság mellé, és kötelezőleg elrendeli, hogy minden közalkalmazott legteljesebb nyugalommal végezze munkáját a Népbiztosok Tanácsának utasításai szerint.* Az ország és a közalkalmazottak létét és helyzetét egyedül az öntudatos munkafegyelem tudja biztosítani. Éppen ezért a főbizalmi testület követeli, hogy mindazok, akik a fegyelemnek magukat alá nem vetik, és akár szabotázzsal, akár nyílt ellenszegüléssel a Népbiztosok Tanácsának munkáját megakadályozzák, *haladéktalanul, minden további eljárás mellőzésével és minden nyugdíjigény elvesztésével állásukból elmozdítassanak.* ...Kötelességévé teszi a főbizalmi testület a szövetség vezetőségének, hogy minden tőle telhetőt tegyen meg a közalkalmazottak érdekeinek megvédésére és a szocialista agitáció minden fegyverét használja föl arra, hogy a közalkalmazottak az új rendszerbe való beilleszkedés szükségességét átérezzék, hogy ily módon az új rendszerre való átmenet a közalkalmazottakra nézve a lehető legkisebb megrázkódtatással történhessék meg."

Ezt a határozatot március 24-én az egyes szakosztályok taggyűlésén egyhangúlag elfogadták. A taggyűléseken a szövetség egy-egy kiküldötte ismertette a proletárdiktatúrát.

A Közalkalmazott, 1919. április 10.

29.

1919. április 10.

A szakszervezet céljai a jelenben

A proletárállamban megszűnt a bérmozgalom szükségessége. A proletárállamban maguk a dolgozók állapítják meg az élet anyagi föltételeit. Az anarchikus termelési rendszer megdöntésével a szükségletek pontos számbavétele alapján történik a javak termelése és szétosztása. A proletárállam gondoskodik arról, hogy mindenki, aki résztvesz a közös munkában, megkapja a munkája után járó jogos bért, amely bőségesen fog módot nyújtani arra, hogy mindenki jól és emberhez méltóan élhessen. A tőkés osztály elpusztításával eltűnik a bérharc terén eddigi nagy ellenségünk, a munkaerőnket kizsákmányoló kapitalista, és így történeti emlékké, keserű múlttá aljasul az a gyalázatos rendszer, mely a kapitalizmus szégyenbélyege volt, az emberverén hízott, profittermelő tőkéspolitika. Az állam kiuzsorázott munkásainak is szabadulást, nívóemelést, emberséges létet biztosít az új rend. Csak vissza kell gondolnunk azokra a küzdelmes évekre, amelyeket a háborúban éltünk, bírkózva a nyomorral, a fokozatos elszegényedéssel és azokra az évekre, amelyekben a szakszervezeti fegyverekhez nyúlva, az osztályharc alapjára állottunk és szocialista szellemmel telítve vettük föl a harcot a helyzetünk megjavításáért, úgy mindnyájan csak bizalommal és örömmel várhatjuk a proletárállam jövőjét, a kommunista rendet, amelyben a marxi-engelsi Kommunista Kiáltvány zárószavaival élve: minden láncot elveszthetünk, de egy világot nyerhetünk.

Szövetségünk rövid működése alatt nagy lépésekkel vitte előre a közalkalmazottak ügyét. Szemben minden rosszakaratú bírálattal és kicsinylő szándékkal, meg kell állapítanunk azt, hogy a évtizedes hanyag mulasztás, mely a közalkalmazottak sorsát intéző kapitalista kormányok számláját terheli, nem volt helyrehozható egy pár hó alatt. Akcióprogramunk fényes bizonyítékát adja annak, hogy a kezdet nagy jelentőségű lépései után mik lettek volna a további cselekvéseink. De jött a diktatúra nagy korszaka, mely fölöslegessé tett minden bérjavítási és szociálpolitikai törekvést, és a dolgozók társadalmának a berendezésével elintézi a közalkalmazottak dolgát is.

De ez a tény nem azt jelenti, hogy ezután a szövetségre már nem lesz szükség. Ellenkezőleg: a szövetség csak most töltheti be valóban a célját, amelyet eddig is szolgált, bár kisebb mértékben, mert elsőrendű kötelessége volt a bérviszonyok javítása.

Nevelni kell továbbá a szövetségnek azokat az elvtársakat, akik új tagokként a soraiba jöttek. A nevelés munkája egyik legfontosabb szocialista kötelességünk. Az emberek igen nagy része pusztán azért is helyezkedett szembe a szocializmussal, mert nem ismerte, mert nem is érdeklődött a szocialista eszmék iránt. Szövetségünk még szabadszervezeti formája idején elsőrendű tennivalójának ismerte a nevelés, oktatás ügyét. Azok az elvtársak, akik a Wekerle-uralom delelőjén bátor nekiszánással léptek a Közalkalmazottak táborába, buzgó látogatói voltak az üldözött tagértekezleteknek, előadásoknak és szemináriumoknak. Százával tartottunk oktató előadásokat,

és sikerült is a közalkalmazottak tohonya társadalmának, ha csak egy kis részét is, forradalmasítani. A polgári forradalom után első dolgunk volt az előadások rendszeresítése és állandósítása. Agitátorok nevelésére szemináriumot tartottunk, és gyűlések százain vittük bele a tömegekbe a szocializmus gondolatát.
Ami azonban a múltban gazdasági irányú tevékenységünk mellett másodlagos helyre szorult, a proletáruralom idején elsőrendű lett. Legsürgősebb és sok száznál fontosabb most az oktatás kérdése.
Minden elvtársnak kötelességévé tesszük, hogy a szocialista irodalom termékeit szerezze be, és autodidaxis útján egészítse ki azt a munkát, amely a szövetség vállaira nehezül.
A pártközlönyökben hirdetett előadásokat minden elvtársnak látogatnia kell.
A szellemi kiképzéssel előre kell vinnünk azokat a törekvéseket, melyek a lelki átalakulást célozzák. Ne kényszer, kenyérkérdés állítsa be a proletárállamba a közalkalmazottakat, hanem az ész bíráló és útjelző szava. Proletáröntudatra kell szert tennie minden közalkalmazottnak. Arra kell gondolnunk, hogy a proletárállam meg fogja adni munkánk legteljesebb ellenértékét, nekünk tehát az új államban kenyérgondokra nem lesz utalásunk, hanem csak a munka elvégzése, a szocialista műveltség megszerzése, fokozása lesz a kötelességünk.
A proletártársadalom a legteljesebb demokrácián alapul. A diktatúra, eszköz lévén a kommunizmus teljessége felé, a szakszervezeti életet ebben a vonatkozásban nem érinti. Demokráciát kell belevinnünk oda, ahol eddig az hiányzott vagy fogyatékos volt.
A szakszervezetet tehát butaság lenne fölöslegesnek tartanunk, ellenkezőleg: az most a legszükségesebb társadalmi szerv, mely az új rend szolgáltatában most már kulturális tényező lesz, amennyiben a társadalomnak nem egy töredékét állítja be a szocialista eszmevilágba, hanem mindenkit kioktat, kinevel és szocialistává tesz, és a kommunista termelőrendszer alapjára helyezett társadalom hasznos és szükséges munkát végző tagjaivá avatja.
A szakszervezeti választmány április 2-án tartott ülésén a szakszervezetek fönnmaradásának kérdésével foglalkozott. A tanácskozás során egyértelműen az a felfogás alakult ki, hogy a szakszervezetek fönnmaradása szükséges, mert reájuk a jövőben igen nagy föladatok várnak. A szakszervezeti választmány határozati javaslatot fogadott el, amelynek lényege a következő:
Mindaddig, amíg a Kormányzótanács a szakszervezetekkel egyetértően nem állapítja meg az egységes munkabéreket, a kollektív szerződéseket fönn kell tartani. A szakszervezetek a szocializáló munkálatokban tehetségükhöz képest vegyenek részt, és ügyeljenek arra, hogy a munka zavartalanul folyjék, és a termelés a lehetőséghez képest fokozódjék. A szakszervezetek gyakorolják a már szocializált üzemek fölött az ellenőrzést, figyelembe véve a Tanácsköztársaság és a munkások érdekeit. A szakszervezetek egyik nagy föladata a tömegek tudományos és szakbeli képzése. Miután a Tanácsköztársaság a proletárok tisztességes megélhetéséről gondoskodik, a szakszervezetek nem használják régi harci eszközeiket: a sztrájkot és a bojkottot, hanem az esetleg fölmerülő differenciákat a Kormányzótanács szerveivel intézik el. A szövetségek és önálló helyi szervek megtartják eddigi önrendelkező jogukat. Miután a szakszervezeti fegyelem a Tanácsköztársaságban is nélkülözhetetlen, sőt a forradalom győzelme a munkásság fegyelmezettségétől függ, minden értekezleten vagy gyűlésen figyelmeztetendők a tagok, hogy mihez tartsák magukat. Mindazok, akik a Tanácsköztársaság és a szakszervezeti fegyelem intenciói ellen vétenek, a szakszervezetek kebeléből kizárandók. A szakszervezetből kizárt tagok a szocialista pártnak sem lehetnek tagjai.

A Közalkalmazott, 1919. április 10.

30.

1919. április 12.

A nyíregyházi városi alkalmazottak szakszervezetének felhívása Szabolcs megye közalkalmazottaihoz a Tanácsköztársaság támogatása tárgyában

KÖZSÉGI ALKALMAZOTTAK!
PROLETÁR TESTVÉREK! ELVTÁRSAK!

Az egész világ forrongásban van, a forradalom előidézte új viszonyok közepette minden társadalmi réteg, minden foglalkozási ág igyekszik megfelően elhelyezkedni, igyekszik a szervezettség erejével az új társadalomban őt megillető helyet magának kivívni.
Ezen küzdelemben a közigazgatási alkalmazottak eddig szervezetlenül s így erejükben szétforgácsolva, tehetetlenül állottak.
A letűnt virilista rendszer idejében lehetetlen volt az, hogy a közigazgatási alkalmazottak politikai és gazdasági jogaiknak kivívására szervezkedhettek volna. A hivatalfőnöki terror, a virilista képviselőtestületből kikerült bíróság megtalálta a módját annak, hogy ha akadt egy gerinces, egy önérzetes munkása a közigazgatásnak, aki mert a lelkében összegyűlt keserűségnek hangot adni, aki merte a közigazgatás munkásainak politikai jograblását, gazdasági kiuzsorázottságát szóvá tenni, azt előhaladásában megakassza, állásától való elmozdításával a legnagyobb nyomorba taszítsa. Erkölcsileg megbélyegzett lett az a szerencsétlen proletár, aki közalkalmazotti pályára lehetetlenné téve, egész életén keresztül viselte vakmerőségének következményeit. Felszabadult a lelkiismeret, felszabadult a gondolat végre az osztályuralom terrorja alól, szóhoz juthattunk egyszer már mi is, a közigazgatás proletár munkásai, szervezkedünk, hogy az új társadalmi rendbe beleilleszkedve, megtaláljuk ott a magunk helyét. Szervezkedésünk hiányos volna, ha ez elszigetelten csak a város alkalmazottait foglalná magában. Mi a megye területén dolgozó minden községi alkalmazottat itt akarunk látni a mi táborunkban, hogy legyen végre egy összekötő kapocs a város és falu alkalmazottai között, hogy valósággá váljon végre az a sokat hangoztatott kívánság, hogy egyesüljön a falu a várossal.
A falunak érdeke, hogy a várossal, a megye székhelyével egy táborban legyen, mert minden mozgalom, minden intézkedés innen indul ki, s a város által kiharcolt minden kedvezményben a falu munkásai is részesülnek. A városnak szüksége van a falu munkásaira, hogy köztünk az összetartás érzete az „Egy mindnyájunkért, mindnyájan egyért!" elve széttörhetetlen erővel kifejlődjön, hogy mi minden mozgalmunkban tudjuk magunk mögött a megye minden községének minden alkalmazottját, hogy így, egy táborba összetömörülve, erőnk tudatában, minden jogos és igazságos érdekünknek érvényt tudjunk szerezni.
Mi, közigazgatási alkalmazottak, akik közvetlen és állandó érintkezésben vagyunk a nép minden rétegével, legjobban ismerjük annak gondolkodását, kívánságát, a bennünket összetartó szervezetben előadnánk a magunk tapasztalatait, tájékoztatnánk egymást az általános óhajtásokról, megismernénk mindnyájunk felfogását és így, de csak így tudnánk a város és a falu igazi munkásaivá válni.
Megkeressük a vármegye minden községének minden alkalmazottját (jegyző, bíró, írnok, végrehajtó, kézbesítő, rendőr, minden más állandó alkalmazott), csatlakozzon a mi táborunkhoz.
Alakítsátok meg a községi alkalmazottak helyi csoportját, azután járásonként tömörüljenek járási csoporttá s a járási csoport útján lépjenek be a mi szakszervezetünkbe, mint a vármegye gyűjtő csoportjába.

A legajánlatosabb lenne, ha a megalakított községi csoportok az egész megyében egy napra, például április 27-re, határoznák el a járási csoportok megalakítását. Ha a járási székhelyek községi alkalmazottai ezt velünk tudatják, mi innen minden járási székhelyre egy, esetleg két kiküldöttet küldenénk, aki a szervezkedés célját, formáját és előnyeit személyesen ismertetné.

Elvtársak! Hallgassátok meg kérő szavunkat, és a legsürgősebben tegyetek eleget proletár kötelezettségeteknek. Minden község, minden falu a helyi csoport megalakulásáról az elnökség névsorának és a tagok számának közlése mellett bennünket értesítsen.

Nyíregyháza, 1919. április 12.

Elvtársi üdvözlettel
a városi alkalmazottak szakszervezete nevében
Pivnyik Gyula
elnök

Nagy Lajos
jegyző

Nyomtatott röplap; Szabolcs-Szatmár megyei Levéltár. Szakszervezeti iratok gyűjteménye. 1919—1.

31.

1919. április 25.

A közigazgatás átszervezéséről
nyilatkozott a Belügyi Népbiztosság a MUNKA című kőnyomatos tudósító hasábjain

A közigazgatás átszervezése már munkába van véve a Belügyi Népbiztosságnál. Azonban — minthogy a végleges alkotmány megállapításának és ennek keretében a jövő közigazgatásnak megformálási jogát a Kormányzótanács a tanácsok országos gyűlésének tartotta fönn — jelenleg csak tervezetekről és előmunkálatokról lehet szó. Ezekből a tényleges közigazgatásba csak azt vesszük át, ami a Tanácsköztársaság szelleméből és intézményeiből folyóan önként adódik.

Már most is meg lehet állapítani, hogy a munkások, katonák és földművesek szegények tanácsai a legtöbb helyen helyes érzékkel állapították meg az eddig kiadott kormányzótanácsi és népbiztosi rendeletek nyomán azt, hogy a helyi közigazgatás vezetését miképpen lehet a helyi különleges viszonyoknak megfelelően, a legcélszerűbben megoldani. A vezérelv, mely a helyi tanácsokat irányítja, az, hogy a *régi, copfos, aktahalmozó bürokratizmust teljesen mellőzzék, és a közigazgatáshoz forduló egyének ügyeit azonnal és érdemben intézzék el.*

Megszűnt az ügyek tervszerű és különböző címeken való elhúzása. Nincs illetékességi és hatásköri összeütközés. Mindenkinek tudnia kell, mi tartozik hozzá, és ami hozzá tartozik, azt haladéktalanul el kell intéznie. Annál könnyebben megy ez, mert a Tanácsköztársaság közigazgatási rendszerében a jogalkotó és végrehajtó hatalom ugyanannak a szervnek a kezében egyesül, és így a konkrét esetben szükséges rendelkezés megállapításával egyidejűen az ügy érdemi elintézést is nyer. Bámulatos tehetséggel vesznek részt ebben a munkában a szervezett munkások, s a maguk imponáló fölényével és fegyelmezett tudásával kényszerítik rá a megmaradt régi hatósági közegeket az új szellemben való munkára. A régi paragrafusrágók helyét átvette a józan ész és a proletárérdek uralma, és rövid időn belül hulla lesz az a fikció, mely a bürokratákat tartotta a népállam szilárd bázisának. A példát a fönti elveknek gyakorlati életbeléptetésére maga a Belügyi Népbiztosság szolgáltatta, ahol naponta ezer és ezer ügy nyert a közigazgatás minden ágában elintézést.

A közigazgatás intézményeinek, hatóságainak, hivatalainak kiépítése most van folyamatban és az erre vonatkozó részletes terveket a tanácsok országos gyűlésének megkezdése előtt át fogjuk adni a nyilvánosságnak. A helyi tanácsok szervezetére vonatkozó egyöntetű szabályozás a legközelebb meg fog történni.

A Közalkalmazott, 1919. április 25.

32.

1919. április 25.

Közalkalmazottak, be a Vörös Hadseregbe!
A közalkalmazottak állásfoglalása
az imperialista rablók ellen

Szövetségünk a Forradalmi Kormányzótanács, a Budapesti Munkás- és Katonatanács április 19-i határozatainak ismertetése céljából április hó 21-én délelőtt 11 órakor az Egyetem kupolacsarnokában összbizalmi értekezletet tartott. Ezen a gyűlésen a proletár közalkalmazottak újólag tanújelét adták, hogy minden erejükkel a dolgozók diktatúráját támogatják, egyhangú lelkesedéssel elhatározták, hogy a szociális forradalom minden vívmányát utolsó csöpp vérükkel is hajlandók megvédelmezni.

Petrácz Géza elvtárs elnöki megnyitójában kijelentette, hogy ma itt az alkalom arra, hogy a közalkalmazottak tettekkel is bebizonyítsák, hogy mennyire egy test — egy lelket alkotnak a régóta szervezkedő szocialista fizikai munkásokkal. Ha a múltban meg is volt az oka a testi munkásoknak kétségbe vonni a közalkalmazotti szervezkedés komolyságát vagy szocialista voltát, most megmutathatjuk, hogy méltók vagyunk arra a vörös zászlóra, amely alá a Közalkalmazottak Szövetsége a proletár állami alkalmazottakat tömörítette.

Kalmár Simon elvtárs ismertette a napirendet. Hosszú tanácskozásokra ma nincs idő, de erre ma talán szükség sincs. Rabló imperialisták, éhes bojárok törtek ránk fegyverrel. Fegyverrel kell tehát megvédenünk életünket és jövőnket. A munkásság elhatározta, hogy a Forradalmi Kormányzótanács, a kerületi munkástanácsok és minden üzem proletárjainak fele azonnal menjen a frontra, a másik fele pedig itthon szolgáljon tartalékul. A közalkalmazottaknak természetesen csak a maguk részéről is végre kell hajtani ezt a határozatot. A mi helyzetünk más, mint a fizikai munkásoké. Lehet, hogy a mi soraink között vannak olyanok, akik csak konjuktúrából léptek be a szervezetbe, akik nem egészen önzetlenül szívvel-lélekkel támogatják a kétkezi munkásokat. A kommunista társadalomnak természetesen szüksége van szellemi munkára, és ha hangok hallatszottak a hivatalnokok utcára dobása mellett, ha a múltnak bűneiért a szocialistává nevelt közalkalmazottakat akarták is felelőssé tenni, ez kizárólag egyesek munkásellenes magatartásával indokolható, és hogyha a ránk következő nehéz hetekben fokozott mértékben megtesszük proletárkötelességünket, bebizonyítjuk, hogy nemcsak szóval, de tettekkel is méltók vagyunk arra, hogy a testi munkások testvérei legyünk; semmit sem kell félni a jövőtől. Azok, akik tegnap, tegnapelőtt nagyon örültek azoknak a híreknek, hogy Szatmáron kitűzték a fehér zászlót azzal a felírással, hogy „Éljen a király!", és akik azt hiszik, hogy a proletárdiktatúrát

meg lehet fojtani, azt egy percig se reméljék, hogy a mi poklunk az ő mennyországuk lesz, ha be is jön az ántánt, mindig lesz időnk arra, hogy végleg leszámolhassunk az ellenforradalmár burzsoákkal. Ezek a mi részünkről elnézésre, az imperialistáktól kegyelemre nem számíthatnak, őket is azonosítani fogják a Forradalmi Kormányzótanács rendeleteit vakon és gyorsan végrehajtó, ízig-vérig proletár közalkalmazottakkal. Arról van szó, hogy visszakívánjuk-e a régi rend erkölcstelen fényűzését, százezrek nyomorát, vagy az új rendnek akarunk-e lelkes katonáivá szegődni. Nem gondolhatjuk, hogy a hatalmukat féltő imperialisták olyan esztelenek legyenek, hogy a szocialista ideológiával átitatott közalkalmazottak közül egyet is meghagyjanak hivatalukban, hogy aztán lelkükben föltámadjon a szent hit, és újra megfertőzzék a rabló államok egész közigazgatását. Lehet, hogy mi, az eszme harcosai meghalunk, de inkább jöjjön a halál, mint a gyalázatos elnyomás...

Azután *Ascher István* elnök elvtárs vázolta pár szóval a megtámadott Tanácsköztársaság helyzetét. Bejelentette, hogy a Közalkalmazottak Szövetségének egész vezetősége belépett a Vörös Hadseregbe, sőt többen már a fronton is vannak. Ezt a példát követni kell valamennyiünknek. A közalkalmazottak egy része talán alkalmatlan a frontszolgálatra, és sokan méltatlanok és megbízhatatlanok arra, hogy fegyverrel a kezükben védjék a forradalom ügyét. A szövetségnek éppen ezért kötelessége, hogy megrostálja a jelentkezőket. A hivatalok személyzetének fele vagy azonnal kimegy a frontra, vagy a kevésbé megbízhatók munkásosztagokba lesznek besorozva, és a legszigorúbb ellenőrzés mellett a legnehezebb testi munkákat fogják elvégezni. Fölhívja az elvtársakat arra, hogy a bojár megszállás nyomában, nemzeti színű lobogó alatt, a haza visszahódításának hazug jelszava mellett lábra kapott az ellenforradalom is, amely föltétlenül számít a közalkalmazottak nagy tömegeire is. Leplezetlenül áll tehát előttünk az ébredő magyarok, az álszékelyek és hasonló hazafias jelszavakat hangoztató társaságok célja is, amely hajlandó együttműködni és diadalra segíteni a rabló kapitalistákat, szemben a dolgozók proletártársadalmával.

A vezetőség nevében elbúcsúzik az itthon maradó kartársaktól, de egyúttal bejelenti, hogy *a szövetség gondoskodni fog a közalkalmazottak jövendő sorsáról, rövidesen fölállítják a munkahivatalt, és megjelenik a közalkalmazottak egységes díjazását megállapító kormányzótanácsi rendelkezés is.* Még egyszer mindenkit proletárkötelességének teljesítésére szólít föl, majd beterjeszti a következő határozati javaslatot:

„A Magyar Közalkalmazottak Szövetségének összbizalmi testülete szívvel-lélekkel csatlakozik a Forradalmi Kormányzótanács és a Budapesti Munkás- és Katonatanács 1919. évi április hó 19-én hozott határozatához, és kimondja, hogy az összes közalkalmazottaknak a szocialista forradalom, a proletárdiktatúra és a közalkalmazottak saját érdekében való kötelessége az ántánt becstelen martalócainak, a rabló bojárok rabszolgahadának orvtámadása ellen fegyverrel való védekezés. Ehhez képest kötelességévé teszi minden hadiszolgálatra alkalmas közalkalmazottnak, hogy a Vörös Hadseregbe, katonai szolgálattételre, azonnal jelentkezzék. A végrehajtással a szövetség és a szakosztályok vezetőségét, valamint az összes bizalmi személyeket bízza meg az összbizalmi-testület.

Az összbizalmi gyűlés a fönti határozatot *egyhangú lelkesedéssel elfogadta...*

A Közalkalmazott, 1919. április 25.

33.

1919. április 28.

Nőgyűlés

A Városi Alkalmazottak Országos Szövetségének összes szakosztályaiban szervezett nőalkalmazottak április hó 28-án nagy nőgyűlést tartottak a régi képviselőházban, melynek nagyterme színültig megtelt a dolgozó nők lelkes tömegével.

Az elnöklő *Groszmann Margit* elvtárs üdvözölte az egybegyűlt nőket abból az alkalomból, hogy *a város fizikai és szellemi munkát végző nőalkalmazottai* első ízben jöttek össze, hogy testvéri együttérzésüket dokumentálják, együttesen beszéljék meg közös érdekeiket, és együtt vegyék ki részüket abból a nagy munkából, mely a nőkre vár. Bejelentette, hogy az összes szakosztályokból kiküldött nőbizottság energikusan hozzáfogott a felvilágosító és szervező munkához, és ebben szükség van minden nőalkalmazott támogatására.

Steiner Riza elvtárs a nők évszázados elnyomatásáról beszélt ezután. A nő előtt — úgymond — bezárták az iskolákat, megtiltották neki, hogy ipari szakmát tanulhasson, még ha meg is volt a rátermettsége. Egyedüli „nőies" munkának a háztartási munkát tartották, és erre kényszerítettek minden asszonyt, még ha emellett kenyérkereső munkát is kellett végeznie. Reáhárult a gyermeknevelés feladata. A kapitalizmus fejlődésével mind több nő ment ki a termelő munkába, de a kapitalista társadalom nem gondoskodik arról, hogy ugyanakkor felszabadítsa a többi munka alól. A kapitalizmusnak volt ez a bűne, és a kommunista társadalomnak kellett elkövetkeznie, hogy a nő emberré lehessen, és mint a társadalom hasznos, megbecsült tagja, levetve a régi láncokat, boldogan élhessen, és dolgozzék az egész emberiség javára.

Bognárné elvtárs a közegészségügyi munkásnőkhöz fordult lelkes, buzdító szavakkal. Tanulásra, öntudatos szervezkedésre hívta fel őket. A gyűlésre mindenkinek el kell jönnie, a munkában minden nőnek ki kell vennie a részét, csak így érhetjük el, hogy amit a proletárdiktatúra megvalósított, meg is maradjon. Hogy megszűnjék minden kizsákmányolás, elnyomatás, hogy a közegészségügyi alkalmazottak mint felvilágosodott, intelligens munkásai a városnak, odaadással és megelégedéssel végezzék fontos és nehéz munkájukat.

Gergely Janka elvtárs szólalt fel ezután. Arról beszélt: mit hozhat a nő számára a kommunista társadalom. Megnyitja az összes iskolákat a nők számára. Olyan munkaidőt biztosít, amely mellett jut idő a szórakozásra, művelődésre és a művészetek élvezésére. A kiváló emberek, művészek, tudósok nem egy kis kiváltságos burzsoá társaságnak fognak alkotni, hanem nekünk, a dolgozók millióinak. A munka terén egyenlőek leszünk a férfiakkal. Nem lesz külön női és férfimunka. Mindenki a tehetségéhez mért munkát fogja kapni. Nem fogjuk tönkretenni az egészségünket gyilkos levegőjű lakásokban, műhelyekben. Kevesebb lesz a beteg ember, és mindenkinek lesz módja arra, hogy meggyógyulhasson. A szanatóriumok, üdülők eddig a gazdagokkal voltak tele, most majd a betegeket helyezzük el ott, és a költségeket a társadalom fogja viselni. A gyermeket és az anyát a kommunista társadalom a legmesszebbmenő védelemben részesíti. A szülés előtt kiemeli a munkából az anyát, és azután is lehetővé teszi, hogy gyermekét maga táplálhassa. Nem lesz oly elrettentő a gyermekhalálozás statisztikája, mint eddig volt. A gyermek neveltetése sem lesz a család gondja, mert a közösség költségén fogják a gyereket nevelni, mindenkor a tehetsége szerint. A központi háztartások fogják a nőt a házi munka gondjai alól felmenteni, mivel a termelőmunkában még több nőre lesz szükség, mint eddig. A házimunkát pedig képzett szakmunkások fogják ellátni.

Nekünk, nőknek, tehát szilárdan ki kell tartanunk a kommunista társadalom mellett, mely meg fogja hozni a nők teljes felszabadulását.

Weberné, Sztankó Margit, Rejtő Vilmos és *Maris Júlia* elvtársak felszólalásai után a jelenlevők megfogadták, hogy a következő gyűléseken még nagyobb számban fognak részt venni. *Groszmann Margit* elvtárs zárószavai után a gyűlés lelkes hangulatban véget ért.

A Közalkalmazott, 1919. május.

34.

1919. június 10.

A közalkalmazottak szakszervezeti fegyelme

A proletáregység, proletárerő mindenkori kifejtője, továbbfejlesztője, megrögzítője a szakszervezeti fegyelem volt. Sokan — akik nem élték át a munkásság évtizedes harcát, egyrészről a politikai hatalomért, másrészről a gazdasági érvényesülésért —, azt hiszik, hogy talán túlzottan tulajdonítunk nagy jelentőséget az eszméért harcoló tábor fegyelmezettségének, azt hiszik, hogy ez csak papíron vagy a kívülállók hiedelmében volt meg csupán, valójában pedig nem vagy csak nagyon kis mértékben.
Kik gondolkoznak így? — kérdik az elvtársak. Egészen természetesen azok, akik eddig minden szervezeti mozgalmon kívül álltak, akiket csak a forradalom viharzása sodort egy táborba: éppen a közalkalmazottak óriási többsége.
Azt vethetnék ellen az elvtársak közül egyesek, hogy igenis, ők régen ismerik a szervezkedés és az ehhez szükséges fegyelem szabályait, ők régen szervezeti emberek, hiszen voltak kaszinóik még a kisebb városokban is, voltak tisztviselő-egyesületeik, szövetkezeteik stb. Sajnos azonban, ezek olyan természetű egyesülések voltak csupán, amelyek csak kis részben szolgáltak gazdasági vagy politikai harcos célokat, inkább a tisztviselők szórakoztatása, közbajaikról a figyelem elterelése volt az elsőrendű cél, és a klubok angol bőrszékeiben legföljebb a klikkek önző szervezettsége döntött a teljesen kiszolgáltatott egyesek sorsa fölött, és ami az ízlésesen tapétázott falak és párnázott ajtók mögött a tisztviselők nevében történt: abból a kishivatalnokokra nézve soha semmi jó nem származott. Igenis, volt a tisztviselőkben — elismerjük — a hivatali függésből eredő jó adag fegyelmezettség, de hogy az milyen természetű, lelkeket lenyűgöző, szabad gondolatot, érzületet, cselekvést lefogó, egyéniséget letörő irányzatú volt — azt nagyon jól tudják az elvtársak maguk.
A hivatalnoki és szakszervezeti fegyelem között mindenkor ég és föld különbség volt. Előbbiben a tisztviselők csak az állami elnyomó gépezet bármikor kiemelhető és megsemmisíthető, gondolat nélküli részecskéje volt, emebben pedig egy öntudatos cselekvő, határozott összcélra fegyelmezetten törő egyéniség. A volt bürokráciában úgy nevelték és fegyelmezték az embereket, hogy csak akkor és ott volt az illetőnek jelentősége, esze, akarata, amikor és ahová beültették, és ha állását bármi okból elvesztette, olyan tehetetlenül vergődött a részvétlen társadalomban, mint a szárazra kidobott hal. Nem volt hová fordulnia, nemhogy segítségért, de még tanácsért sem, mert a rossz tanácsot is megfizethetetlenül drágán mérték a volt társadalom boltjában. Mi, igenis tudjuk, milyen sóvár vágyakozással nézték, különösen az alárendelt tisztviselők, a munkásság szervezett mozgalmát, de a bürokrácia álfegyelme rögtön nyakát szegte azon merész keveseknek, akik nemcsak, hogy vágytak együtt harcolni a proletár testvérekkel, hanem valóban szervezkedni és részt venni is mertek mozgalmaikban, küzdelmeikben.

Ezen kevesek számára a munkások szervezeti életében természetesen új világ tárult föl. Szemük új meglátásokra, lelkük új megismerésekre nyílt meg. Megismerkedtek a fegyelmezettség új, nemes, emberies formájával, amely nem azért kíván áldozatokat, önmegtartóztatást az egyesektől, hogy a „mindenható, szent állam" annál könnyebben elnyomhassa, kizsákmányolhassa őket, hanem, hogy kiemelje a szervezettség, szolidaritás hatalmas erejével az elvtelenség, a megalkuvás fertőjéből, a lelki prostituáltságból, megmentse az éhség kínjaitól, és kiöltöztesse „az úri nyomor" rongyaiból. De milyen kevesen voltak ezek a merészek, ezek a harcos természetűek — különösen vidéken —, ahol a kis állásokért tülekedő elvtársak közül némelyek egyenesen denunciálták azokat, akik a szocialistákkal „egy követ fújtak". Nem csoda így azután, hogy amidőn a novemberi forradalom megnyitotta a szervezkedés útját mindenki előtt, még mindig akadtak nemcsak olyanok, akik azt hirdették: szervezkedni „nem úri dolog", hanem akik rá is léptek az új ösvényre — azon csupán kényszeredetten haladtak előre; hiányzott a szakszervezeti iskolázottság, hiányzott a benső szocialista önfegyelmezettség, nem éltek pártéletet, feléje sem néztek a népgyűléseknek... tudásukat sem akarták — vagy még mindig nem merték — az eszme szolgálatába állítani.
Ez pedig nagy hiba volt! A történelmi idők, a nagy események kora rendesen végzetes sietséggel tört előre. Nem ad időt tanulásra, nem ad időt megállapodásra. Akik azon hiszemben voltak a polgári kormányzat alatt, hogy majd csak rendbejövünk, elhelyezkedünk valahogy: a „csak lassan előre" emberei, az „ejh, ráérünk arra még" pató-páljai, egyszercsak azt vették észre, hogy itt a proletárdiktatúra! ... hogy még szociáldemokraták sem voltak, és már kommunistáknak kell lenniök! Ez a rezsim pedig már igazán öntudatos fegyelmezettséget, tisztánlátást, megértést követel tőlünk, és mindenek fölött osztályhelyzetünk kategorikus megismerésére utal bennünket: „vagy ezzel, vagy ezen!" A római nő mondása a közalkalmazottakra vonatkozóan annyiban bír aktualitással, hogy bizony a proletariátus kormányzatának bukása még a forradalom előtti rabszolgaságnál is borzalmasabb helyzetet teremtene számunkra, nemcsak a régi gazdasági helyzetünkben való visszasüllyedés, hanem azon lelki devalváció révén is, amely a be nem telt vágyak, megcsalatkozott reménységek és törekvések miatt minden öntudatos lélekben kell, hogy lejátszódjék.
A szakszervezeti fegyelmet nem tanulni, hanem csak öntudatos cselekvések által elsajátítani lehet. Hiába ismerjük a munkásság mozgalmainak minden fázisát, és hiába vagyunk tudományos ismeretek alapján meggyőződéses szocialisták, ha nem éljük át a szakszervezeti élet minden variációját, ha intenzív munkát nem vállalunk abban. Ha csak a szakszervezeti élet külső jelenségében, nyilvánulásaiban, néhány fölvonuláson vagy egy-két fölolvasáson veszünk részt, és a szakszervezeti könyvecske zsebünkbe süllyesztésével befejezettnek tekintjük föladatunkat: azzal, bár szakszervezeti emberek lettünk, de még mérhetetlen távolságban vagyunk attól, hogy jó szocialisták is legyünk. Különösen vidéken áll ez, ahol sok helyen a helyi egyesületek nagy költséggel helyiséget szereztek, és rendeztek be maguknak, és így minden zökkenők nélkül megkezdhetnék az intenzív szakszervezeti életet, a munkássággal való szerves együttműködéssel, együttérzésük őszinte dokumentálásával áthidalhatnák a múltak nagy ellentéteit, amelyek a testi és szellemi munkásokat elválasztották egymástól. Ha minden ez irányú működésük nem partikuláris (mondjuk csak szellemi munkás) érdekek istápolásában merül ki, ha nem egyéni akciókban és minden körülmények között az összérdekekért fegyelmezetten tűrni, szenvedni és a proletariátus végső győzelméért, lázadó érzések, kifejezések, cselekvések nélkül alárendelni akaratukat, egyéniségünket az összcél érdekében: akkor a közalkalmazottak nemsokára *teljes* harmóniában fognak élni testimunkás testvéreikkel, és sikerrel vívják meg és fejezik be az osztályharcukat.

A Közalkalmazott, 1919. június 10.

35.

1919. július 20.

A magyar közalkalmazottak felhívása a francia közalkalmazottakhoz

„Segítsétek ti is kiküzdeni a proletárdiktatúrát!”

Szellemi munkások! A magyar közalkalmazottak szövetsége fordul egy más ország szocialista munkásságához, a francia közalkalmazottakhoz, ahhoz a mozgalomhoz, amely az egész művelt világra kiterjedő munkássztrájkkal tiltakozik az imperialistáknak a magyarországi és oroszországi tanácsköztársaságok ellen folytatott titkos és nyílt támadásai ellen. A proletáröntudat beszél ezekből a sorokból.

Szép és őszinte megnyilatkozása ez annak a belátásnak, hogy a fizikai és szellemi munkásság érdekei mindenben közösek a mindkettőjüket kizsákmányoló tőkés uralommal szemben.

Ennek a kiáltványnak a hatása elmaradhatatlan lesz, mert gyönyörű példaadás a francia és egyéb nemzetbeli közalkalmazottak számára, nemcsak abban a tekintetben, hogy a szellemi munkások felismerték osztályhelyzetüket, osztály-hovatartozásukat, hanem abban a tekintetben is, hogy felismerték a proletárságnak azt a nagy feladatát, hogy itt az ideje, itt a nagy alkalom, hogy ledöntsék a kapitalizmus uralmát és kiküzdjék a proletárdiktatúrát.

A közalkalmazottak szövetségének a franciaországi közalkalmazottak szakszervezetéhez intézett kiáltványa így szól:

A Franciaországi Közalkalmazottak
Szakszervezetének,
P á r i s

Magyarországnak a III. Internacionáléhoz csatlakozott közalkalmazottai büszke örömmel és lelkesedéssel üdvözölnek benneteket azért a nagyszerű és követésre méltó elhatározástokért, amellyel megmutattátok, hogy ti is egynek éreztek magatokat az

egész világ proletárságával.

Magyarország közalkalmazottai már évek óta együtt dolgoznak a kizsákmányolt milliók felszabadításáért a fizikai munkássággal, s a legsötétebb elnyomatás korszakában belátták, hogy a kapitalizmus csakis saját erkölcstelen uralmának fenntartása érdekében állítja szembe a közalkalmazottakat a fizikai munkássággal. Magyarországon, ahol az átkos bürokrácia évszázados bűneiből fakadt félreértések megszüntetésében küzdenünk és szenvednünk kell még ma is,

a felszabadult fizikai és szellemi munkásság testvéri egyesülésben,
forradalmi lelkesedéssel rendületlenül áll a proletárasg uralma mellett.

Nálunk már minden hatalom a dolgozóké, megdőlt a kapitalizmus és a kizsákmányolás. Minden megpróbáltatáson keresztül vállvetett munkával építjük a szocializmus államát.

Franciaország közalkalmazottai! Most rajtatok a sor!

Tartsatok ki forradalmi elszántsággal a fizikai munkásság mellett. Romboljátok le a bürokrácia korrupt és a népeket megfojtó intézményeit, és segítsétek ti is kiküzdeni a francia proletárdiktatúrát. Ne álljatok meg az egyszerű tüntetésnél: Valósítsátok meg a világforradalmat! A forradalom megvált a nyomortól és szenvedéstől.

Csatlakozzatok a III. Internacionáléhoz!
Pusztuljon a nemzetközi rablókapitalizmus!
Le a burzsoázia nemzetközi ellenforradalmával!
Éljen a proletárság nemzetközi diktatúrája!

A Szocialista-Kommunista Munkások
Magyarországi Pártjához tartozó
Közalkalmazottak Szövetsége nevében:

Ascher István elnök — *Lévai Oszkár* titkár

Népszava, 1919. július 20.

1919—1944

36.

1919. szeptember 24.

Belügyminiszteri rendelet a köztisztviselőknek a forradalmi időszakban tanúsított magatartása felülvizsgálatára

Közigazgatási életünk nehezen megalapozott tisztességének fenntartása és agyonsanyargatott országunk közigazgatásának újraépítési nagy munkája érdekében szükségesnek látom, hogy azok a törvényhatósági és községi tisztviselők és egyéb alkalmazottak, akiknek a proletárdiktatúra tartama alatt kifejtett hivatali működése, valamint az ezen idő alatt tanúsított egyéni és hivatali magatartása a hazafiasság és közszolgálati megbízhatóság szempontjából kifogásolható, vizsgálat alá vétessenek. Ennél fogva arra kérem Méltóságodat, szíveskedjék [intézkedni] olyan irányban, hogy a kormányzatára bízott törvényhatóságok területén levő törvényhatósági és községi tisztviselőknek és egyéb alkalmazottaknak a tanácsköztársaság ideje alatt tanúsított magatartása, amennyiben az a bolsevizmus fokozott szolgálatában (pl. propagandának szóban vagy írásban való terjesztésében) a tiszttársak terrorizálásában, politikai megbízhatóság szempontjából való minősítésében, azok közvetett vagy közvetlen üldözésében nemzetellenes nyilatkozatban vagy viselkedésben előnyösebb alkalmazás kijárásában, vagy erre való törekvésében, általában olyan természetű viselkedésben nyilvánult meg, amely a tiszttársak körében az illető alkalmazott iránt a bizalom meginoghatására törekedett, vizsgálat tárgyává tétessék. — Meg kívánom jegyezni, hogy az eljárásra az 1886: XXII., illetve 1886. XXIII. tc.-ben meghatározott fegyelmi eljárási szabályok az irányadók, azzal a kibővítéssel, — hogy a fegyelmi jogkörrel felruházott hatóságok részéről az 1912: VII. tc. 8. §-nak megfelelő határozat is hozható.

Másolat. Békés megyei Levéltár, Békés vm. Alispáni iratok 1920 (2725).

37.

1920. szeptember 5.

A köztisztviselők kérelme a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal Missziójához[106]

Uraim! Tisztelettel értesítjük Önöket, hogy a magyarországi közalkalmazottak ez idő szerinti helyzete a következő:

A „fehér uralom" kezdetén a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségét feloszlatták, okmányait és jegyzeteit lefoglalták, vagyonát — kb. 600 000 koronát — elkobozták, vezetőségét részben letartóztatták, másik része elmenekült, tagjai pedig szétszóródtak.

Ugyanakkor megkezdődött a tagok üldözése. Az ország törvényeinek ellenére rendeletet adtak ki, amely szerint minden köztisztviselő köteles magát igazoló eljárásnak alávetni. Az igazolási

[106] A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal a Népszövetség szerve volt. A kimondatlan, de tényleges szerepe az volt, hogy a forradalmi hullámot lecsendesítse, a burzsoá kormányokat bizonyos mérsékletre intse.

eljárás folyamán megállapították a közalkalmazottaknak a kommün alatt viselt szereplését, főként pedig szövetségük szervezetében játszott szerepét. Magától értetődik, hogy valamennyi szocialistát, köztársaságit, liberálist és radikálist mint „igazolatlanokat" fegyelmi bizottság elé utalták.

Ebbe a fegyelmi bizottságba kizáróan a legreakciósabbakat delegálták és azokat, akik mindenkor minden uralmat támogatnak.

A fegyelmi bizottság felfüggesztette állásukból a fentebb említett tisztviselőket, visszatartotta járandóságaikat és titkos vizsgálatokat folytatott le ellenük: a tanúvallomások nem kerültek nyilvánosságra, és semmiféle védelmet nem fogadtak el. A vizsgálat eredménye az lett, hogy ezek 90 százalékát elbocsátották és 10 százaléka más fegyelmi büntetést kapott. Így több ezer tisztviselő elvesztette állását, a megélhetés lehetőségét és ártatlanságuk ellenére családjukkal együtt éhhalálra ítélték őket.

A fegyelmi bizottság ítélete végleges.

Semmilyen független bírósághoz nem lehet fellebbezni, ami ellentétben áll az ország alkotmányával.

Tiszteletteljes kérésünk az lenne, hogy a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal tegye lehetővé:

1. az egyesülési szabadság visszaállítását; a kormány elvben nem tiltja meg a közalkalmazottak szervezkedését; ennek bizonysága az, hogy a klerikális és reakciós köztisztviselőknek ma is van még egyesületük, az úgynevezett „A köztisztviselők keresztény és nemzeti szövetsége";
2. a politikai bűncselekményekkel vádoltak szabadon bocsátását;
3. a fegyelmi bizottság minden igazságtalan ítéletének a revízióját;
4. hogy a kormány visszaszolgáltassa a szövetségnek okmányait és elkobzott vagyonát.

Ezeknek a kéréseknek a teljesítése igen sürgős lenne nemcsak a békeszerződés, hanem az emberiesség szempontjából is, mert a minden ok nélkül megbüntetett köztisztviselők száma családtagjaikkal együtt 30 000-re emelkedik.

Hozzá kell még fűzni, hogy a községi alkalmazottak, a postások, a vasutasok és a tanítók szövetsége osztozik szövetségünk sorsában, amelyben a különböző minisztériumok és az állami közigazgatás egyéb szerveinek az alkalmazottai egyesültek.

Budapest, 1920. szeptember 5.

A vezetőség nevében:
[olvashatatlan aláírás]

A szakszervezeti szabadság Magyarországon. Budapest, 1920. 67—68. oldal.

38.

1923. április 20.

Részletek a Miniszterelnökségnek a köztisztviselők elbocsátására vonatkozó irányelveiből

„. . . 2. Az intelligens elem és az amúgy is súlyosan megpróbált középosztály kímélése céljából legelsősorban olyan alkalmazottakat fog létszámapasztási állományba helyezni, akiknek elbocsátása a legkisebb sérelemmel jár, illetőleg akik az állammal szemben békebeli jogrendszerünkben is a legkevesebb igényt támaszthattak az állandó szolgálatra. Ilyenek a napidíjasok és napibéres altisztek, valamint általában az ideiglenes alkalmazottak.

3. A magasabb minősítéshez kötött állások tisztviselőit az alacsonyabb qualifikációhoz kötött állások tisztviselőivel szemben általában, lehetőleg, előnyben óhajtja részesíteni.
4. Ugyancsak a legkisebb sérelem elve alapján és egyben figyelemmel az 1920. évi XI. törvénycikk 3. §-ában foglalt rendelkezések intenciójára, általában mindazokat elbocsátani szándékozik, akik 1918. október hó 31-ike után neveztettek ki valamely állásra vagy alkalmaztattak valamely minőségben. Ennél a pontnál a tényleges szolgálat kötelékében való további megtartás érdekében esetleges kivételeket csupán az egészen kiváló szolgálati érdem alapján és ily esetekben is elsősorban az 1919. évi augusztus hó 7-e után kinevezett tisztviselőkkel vagy alkalmazottakkal szemben kíván gyakorolni.
5. Az egyes személyek kiválogatásánál a legmagasabb értelemben vett szelekciót óhajtja alkalmazni. Elbocsátásra elsősorban valamely erkölcsi, szellemi vagy testi defektusban szenvedő alkalmazottak fognak tekintetbe jönni. A kiválogatás szempontjából a legszigorúbb mértékkel fogja mérni a kommunizmus alatt tanúsított magatartásukért fegyelmi elítélteket. Szigorú elbírálás alá fogja vonni a bármely más — nem kommunista — fegyelmi vétség miatt elítélteket, a betegeskedésből rendszert csinálókat, a betegségük folytán az általában megkívánhatónál kisebb munkateljesítményt nyújtókat, s dologkerülőket, a hivatalba nem járókat, az állami hivatalok és a tisztviselői kar tekintélye szempontjából nem kívánatos elemeket s gyengébb képességeiknél fogva kevésbé használhatókat és általában a meddőket és összeférhetetleneket.

E szempontok figyelembevételével, tárcája 1922/23. évi költségvetésében előirányzott állásokból az 1800 állást (alkalmazottat) az alábbi részletezés szerint szándékozik létszámapasztási állományba helyezni:

a „központi igazgatás" címénél 272 állást . . ."

OL K — 262 — 1923—1070.

39.

1925. június 7.

Az MSZMP lapjának cikke a közalkalmazottak helyzetéről

Minden ország munkásmozgalma a kapitalista közigazgatás erőszakos és kegyetlen ellenállásába ütközik, s ha a közigazgatás munkásainak nagy táborát — a közalkalmazottakat — a kapitalizmus minél teljesebben járomba vetheti, a reakció s a kizsákmányolás annál vígabban és szabadabban tombolhat, mert minden moccanásra lesújt a közigazgatás pallosa, és hálójába keríti a szabadabban élni akarókat. A közalkalmazottak leigázásához nagyszerű alkalma is volt a magyarországi burzsoáziának, amikor az ellenforradalom nyomán uralmának megerősítéséhez hozzáfoghatott. A közalkalmazottak öntudatlan tömegei, kiket az úgynevezett középosztály egyéb tartozékaival együtt a kapitalista állam gondosan őrzött a marxista társadalomtudomány tanaitól, éppúgy mint a földmíves proletárság, teljesen ki volt szolgáltatva a nagytőke, a nagybirtok bosszút lihegő reakciójának. A rabló antant-imperialisták által kényszerített trianoni béke az ország területét egyharmadára csonkította, s itt maradt egy a hosszú háború alatt agyonkínzott, proletárság, amelyhez hozzásodródott s nagyrészükben fölöslegessé vált hivatalnokok tömege. Amikor a magyar munkásság súlyos kálváriát szenvedett, könnyen megcsinálhatták a közigazgatás és a közhivatalok „megtisztítását". Az első időkben jöttek a csábos ígéretek: fizetésemelés,

természetbeni ellátás stb . . . ! De az ígéretek hamar megrekedtek, mert sürgősebb teendők akadtak. A munkásság üldözésével megkezdődött a politikailag megbízhatatlan közalkalmazottak üldözése és megnyomorítása is. Külön ellenforradalmi fegyelmi bíróságok alakultak, melyek hajtóvadászatot rendeztek mindazok ellen, akik elég vakmerők voltak megismerkedni a szocialista szembeáramlatokkal. Szervezetüket, a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségét feloszlatták, annak tekintélyes vagyonát elkobozták, a vezetőket börtönbe vetették. Akiket elegendő „bűn" hiányában kenyerüktől meg nem foszthattak, vagy akiket — hogy dolgozók is maradjanak — kénytelenek voltak egy ideig szolgálatban hagyni, azokat ledegradálták, alantas munkával agyonsanyargatták s az éhbér-napidíj vagy fizetés ellenében a legtökéletesebb módon kizsákmányolták. Ellenben megjutalmazták azokat, akik egyik napról a másikra megtanulták a keresztény kurzus jelszavait, s aljas kegyetlenséggel vádolták be kartársaikat, hogy a saját bőrüket megmentsék.

A „szanálás" meghozta a közalkalmazottak részére a „B"-listát, vagyis a nagyszámú elbocsátásokat. Akik megmaradtak a közhivatalokban és közüzemekben, azok részére megállapították aranykoronákban a fizetést, de úgy, hogy az alsóbb kategóriák (altisztek, díjnokok stb.) fizetése aranykoronákban is éhbér maradt, fölfelé azonban — ahol a kapitalizmus megbízhatóbb elemei vannak — aránytalanul magasabb fizetést adtak, egyéb előnyök mellett. És a létszámapasztás folyik tovább. Bár a romokban levő Magyarországon minden munkaerőre égetően sürgős szükség van, kenyértelenné és munkanélkülivé teszik a közalkalmazottak ezreit, ahelyett, hogy megfelelő átcsoportosítással vagy átképzéssel közérdekű munkára fognák őket. És miként a munkásság ijesztő nagy száma pusztul sorra a rossz táplálkozás és a rossz közegészségügyi viszonyok folytán, a közalkalmazott áldozatok száma is nőttön nő. Gyors létszámapasztóvá lett — a halál! . . .

A kurzus jellemzésére a parlament polgári képviselője kénytelen volt a minap beismerni, hogy a „B"-listásokról való gondoskodás kérdését megoldja a halál: három hónap alatt 2000 tisztviselő pusztult el hiányos táplálkozás miatt.

A nagybirtokos-nagytőkés osztályok ellenforradalmi kormánya megcsinálta a közalkalmazottak mozgalmának visszafojtására a „szakszervezetet": a Közszolgálati Alkalmazottak Nemzeti Szövetségét, s gondoskodott arról, hogy annak vezető tisztségeit a „méltóságos" hivatalfőnökök nyerjék el, akik tudják, mit kell csinálni, ha a proletár közalkalmazott mozogni és panaszkodni kezd.

Nem tartozunk azok közé, akik a félrevezetett és a munkásságra uszított magyar közalkalmazottakat a szokásos „gerinctelen" és „bérenc" jelzőkkel szeretik illetni. Helyzetük és magatartásuk osztályelnyomatásuk következménye éppúgy, mint a földmunkás rétegeké, kiket uszítással szintén sikerült nem egyszer a munkásmozgalom útjába állítani. De miként a falvak proletárjait, úgy az irodák rabszolgáit is — bármennyire féltve őrzi a kapitalizmus ezeket a területeket — szüntelenül folyó agitációval arra fogja a Magyarországi Szocialista Munkáspárt tanítani és figyelmeztetni, hogy a mostoha sorsukon csak úgy segíthetnek, ha a létfenntartásáért vívott küzdelmeik során együtt haladnak az ipari munkássággal, s együtt segítenek kiharcolni saját jobb jövőjüket és egy új társadalom felépítését.

Előre, 1925. június 7. A Közalkalmazottak c. cikk.

40.

1928. február 21.

„B"-listás Közszolgálati Alkalmazottak Országos Egyesületének segélykérelme

Tekintetes Törvényhatósági Bizottság!

Trianon legszerencsétlenebb áldozatai a magyar „B"-listás tisztviselők. Mintegy 60 000 áldozat került „B"-listára, s ha a családtagokat is figyelembe vesszük, több mint százezren — önhibájukon kívül — a legnagyobb nyomorban sínylik ezen átkos listát. Munkaalkalom hiányában csak nagyon kis töredék tudott elhelyezkedni, azoknak a többsége diplomájával össze nem egyeztethető fizikai munkát kénytelen végezni. Nagyon szomorú képet festhetnénk ezen társadalmi osztály kétségbeesett helyzetéről, kiknek nagy részénél a minimális táplálkozás lehetősége sem áll fenn. Jellemzésképp felhozzuk, hogy a nyomor okozta megdöbbentően nagyszámú öngyilkosságok 60%-át a „B"-listások követik el. A magyar tisztviselői kar mindig híres volt intaktságáról. Ennek a nevelésnek köszönhető, hogy ezen nyomorgó tömeg — elmenve a türelem legvégső határáig, — nem tért le a becsületesség útjáról, nem esett áldozatul az anarchia hívogató karjai közé.

Egyesületünk ezen szerencsétlen társadalmi rend egyetlen szervezete, azonban anyagiak hiányában tehetetlen a nagy tömegek segítségére, kézbentartására. Az állam pedig túlterheltségére való hivatkozással nem, jött segítségünkre, holott az 1923. évi XXXV. tc. zárórendelkezése kötelezi, hogy a „B"-listások átképzésére intézményt létesítsen, Magunk erején igyekezünk ezen fontos feladatnak eleget tenni akkor, midőn a mellékelt hirdetmény szerinti „Kereskedelmi Szaktanfolyam"-ot létesítettük. Így kénytelenek vagyunk a már annyira igénybe vett magyar társadalomhoz fordulva kérni, hogy jöjjön segítségünkre a magyar történelmi középosztályt mentő hazafias munkásságának támogatásával.

Fentiek alapján mély tisztelettel kérjük a tekintetes Törvényhatósági Bizottságot, hogy Egyesületünket egyszer s mindenkorra szóló összeg kiutalásával támogatni kegyeskedjék, hogy a kezdet nehézségein túlesve, fontos hivatásunkat fennakadás nélkül teljesíthessük.

Budapest, 1928. február hó 21.

Hazafias tisztelettel:

Kerekes János
ügyvezető alelnök

Fülöp Antal
főtitkár

Középen: A „B"-listás Közszolgálati Alkalmazottak Országos Egyesülete körbélyegzője.

Eredeti tisztázat. Somogy megyei Levéltár. Alispáni iratok. 1929/17 526.

41.

1937. június 18.

Csendőrségi jelentés a volt közalkalmazottak között folytatott szociáldemokrata szervező munkáról

„. . .Bizalmas értesülés szerint Kiss Roland[107] szociáldemokrata vezető funkcionárius hetenként értekezletre hívja azokat a volt közalkalmazottakat, akiket a kommunizmus alatti magatartásukból kifolyólag elbocsátottak, vagy pedig nyugállományba helyeztek, de akik még jelenleg is a szociáldemokrata párt tagjai. Az értekezlet tulajdonképpeni célja nem más, mint megtartani a párt részére ezt az értékes réteget, hogy ezeken keresztül az állami alkalmazottak jelenlegi helyzetéről a párt adatokhoz jusson."

Sokszorosított jelentés. PTA. BÖ. 1937. június 18.

42.

1944 ősze

A Bajcsy-Zsilinszky Endre által vezetett ellenállási csoport röpirata, amelyet a közalkalmazottak között terjesztettek

HIVATALNOKOK — TISZTVISELŐK — MAGÁNALKALMAZOTTAK!
ÁLLJATOK ELLEN A NÉMETNEK ÉS A NÉMETBARÁTNAK!

A jelenlegi kormány a nép ellensége és Berlin bábja. A magyar tisztviselőt nem köti többé becsülete. Ellenkezőleg, a hazafias kötelesség arra kényszeríti, hogy szembeszálljon ezzel a kormánnyal, és csatlakozzon a belső ellenállás mozgalmához.

UTASÍTÁSOK
Ne engedelmeskedjetek a parancsoknak! Maradjatok távol munkahelyeitektől! Tüntessétek el a fontos aktákat és iratokat! Lassítsátok meg a munkamenetet! Terjesszétek a Szövetségesek híreit és röpcéduláit! Csatlakozzatok a belső ellenállás mozgalmaihoz!

PTA. BM. VII. res. A. IV. 4/1944/201.

[107] Kiss Roland (1888—1967) a század első évtizedétől vett részt a szociáldemokrata mozgalmakban. A polgári demokratikus forradalom győzelme után kormánybiztos-főispán volt. A felszabadulás után belügyi államtitkár, majd rendkívüli követ, meghatalmazott miniszter.

A FELSZABADULÁSTÓL NAPJAINKIG

43.

1945. március 2.

A Közalkalmazottak Szakszervezetének jelentése a Szaktanácsnak

A Magyar Közalkalmazottak Országos Szabadszakszervezete helyi csoportjait azokból az illegális harcos keretekből állapította meg, amelyek kezdetben a Zsilinszky Endre által szervezett ellenállási mozgalommal, később pedig Orbán László párttitkár révén kötött megegyezés alapján a kommunista párt irányítása alatt, még a felszabadulás előtt, a reakció ellen dolgoztak.
A szövetség elnöksége kizárólag balodali pártállású és érzelmű tagokból alakult meg. Megalakította először tárcánként a szervező bizottságot, amely az egyes tárcák keretén belül tartott nyilvános üléseken hirdette meg a toborozást. Ilyen toborzó gyűlést tartott a Közellátási Minisztériumban, az Árhivatalban, a Postatakarékpénztárban, az Iparügyi Minisztériumban, a Földművelésügyi Minisztériumban, a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztériumban, az Igazságügyminisztériumban.
Február 22-én a szaktanács főtitkárának bevonásával naggyűlést tartott[108]. Ennek a naggyűlésnek, valamint a szaktárcaként tartott gyűlésnek feladata a szakszervezeti mozgalom ismertetése és népszerűsítése a közalkalmazottak körében. Ez az agitációs munka minden további munka előfeltétele, mert itt a szakmai szervezkedés teljesen szűz talajon és reakciós légkörben folyik. Ennek ellenére a tagul jelentkezettek száma a tárcáknál már elérte az 1200-at. A jelentkezettek kirostálása most van folyamatban.
Eddig szerzett gyakorlati tapasztalataink azt mutatják, hogy a közalkalmazottaknak mintegy felét be fogjuk tudni már az első kampány után szervezni. Legfőbb feladatunknak tekintjük az igazolási eljárásba való minél intézményesebb bekapcsolódást. A Nemzeti Bizottságnak javaslatot tettünk arra vonatkozólag, hogy az igazoló eljárásnál tagjaink megfelelően képviselve legyenek. Azonkívül javasoltuk, hogy tárcánkint mintegy ügyészi funkciókat végző igazolási biztosok is jelöltessenek ki tagjaink sorából, ezáltal az eljárás eredményesebbé válik. Ezek munkájának megkönnyítésére tárcánként a mellékelt felhívásban foglaltakat függesztettük ki, amelyben a fasisztabarát közalkalmazottakkal szemben esetleg felhozható vádaknak benyújtására felhívtuk a közalkalmazottakat.
Budapest, 1945. március hó 2.

Másolat. SZOT Levéltár. Közalkalmazottak Szaksz. VAOSZ. — 2.

[108] A Közalkalmazottak Szakszervezetének megalakulási dátuma 1945. február 22. Ezen a napon, miként azt az irat is tanúsítja, nagygyűlést tartottak. A hiányosan megmaradt korai iratokból viszont azt is tudjuk, hogy február 11-én ültek össze először a szakszervezet alapító tagjai, hogy feladataikat felmérjék.

44.

1945. április 12.

A Szocialista Jogászok Szervezete felvételét kéri a szakszervezetek sorába

Magyar Szabad Szakszervezetek Országos
Szövetsége Titkárságának
Budapest.

Bejelentjük, hogy a Szocialista Jogászok Szervezete, amely 1924 óta a szocialista jogászok szabad szervezete, csatlakozik a Magyar Szabad Szakszervezetek Országos Szövetségéhez.

Kérjük, hogy e bejelentésünket tudomásul venni sziveskedjenek.

Egyben közöljük, hogy szakszervezetünk elnöke: Dr. Ladányi Ármin, titkára: Dr. Holló Jenő.

Budapest, 1945. április 12.

Elvtársi üdvözlettel:

Dr. Holló s. k.
titkár

Dr. Ladányi s. k.
elnök

Másolat. SZOT Levéltár. 1945. Szakszervezetek Országos Tanácsa. Jogász Szakszervezet. 60. (18)

45.

1945. május 8.

A Szakszervezetek Országos Tanácsa felveszi tagjai sorába a Jogász Szakszervezetet

T. Magyar Jogászok Szabad Szakszervezete
Budapest.

A Szakszerv.[ezeti] Tanács részéről értesítjük Önöket, hogy a szabad szakszervezetek központja tagjai közé felvette Önöket. Egyben kérjük, hogy a mai elnöki és titkári értekezleten a szabad szakszervezetet képviseltessék.

Elvtársi üdvözlettel:
[aláírás]
titkár

Eredeti tisztázat. SZOT Levéltár. 1945. Szakszervezetek Országos Tanácsa. Jogász Szakszervezet. 60. (18)

46.

1945. július 21.

A közalkalmazottak sportegyesületének megalakulása

Még folytak a harcok Budán, mikor a közalkalmazottak ellenállási mozgalomban részt vett tagjai létrehívták a közalkalmazottak szakszervezetét, és az akkor még egy szobából álló „székházukban" kopottas külsőségek közepette, megszövegezték és pontokba foglalták az új életre kelt magyar szakszervezeti mozgalom legfrissebb hajtásának célkitűzéseit. A tíz pont között utolsó helyen, szerényen húzodott meg „a közalkalmazottak testi kultúrájának és sportéletének felvirágoztatása" is. A munkás hónapok lélegzetvétel nélkül teltek el az országépítés mindennél fontosabb munkájában, míg végre a tizedik ponthoz érkeztünk. Hetekkel ezelőtt elkezdett aprólékos előkészítés után kibontjuk végre sportéletünk zászlaját is. És elindulunk azon az úton, mely a közalkalmazottak sportjának hatalmas, szabad arénájához vezet.

Fáradt, kényszerből sportoló, kistisztviselőkből álló néhány labdarúgócsapat, szép helyen elterülő és magas rangú tisztviselőkből verbuvált exkluzív teniszklubok, elegánsan berendezett belvárosi vívótermek, mögöttük pedig öntömjénező, méltóságos, hozzá nem értő sportvezérek: ezek jelentették a közalkalmazottak sportját a múltban. A miniszteriális folyosók levegője ülte meg a sportpályákat is, és a méltóságos vezetők óvatosan ügyeltek a klubjaik zárt jellegére. A hivatali munkában elfáradt közalkalmazottak 99 százalékának nem volt lehetősége ahhoz, hogy testétlelkét valahol felüdítse. A labdarúgás megszállottjai harmadosztályú kupékban összezsúfolva utaztak vidéki mérkőzéseikre, és staniclíből ebédeltek, a vezetők pedig I. osztályon, terített asztal mellett készültek a nehéz „ünneplésre". Persze, ehhez az anyagi előfeltételt a közalkalmazottaktól levont fillérek teremtették meg. Komoly tömeg- vagy minőségi sportélet soha nem alakulhatott ki.

A felszabadulás adott lehetőséget arra, hogy a közalkalmazottak végre levegőhöz jussanak, és megteremtsék maguk számára a szabad, egységes és demokratikus tömegsportot.

Így alakult meg a közalkalmazottak szakszervezetének sportegyesülete, a KaSE. Vezetőik aktív sportolók, fiatal és fanatikus kisemberek, akiket egyedül a sport szeretete vezérel.

Az egyesület célja az, hogy a sporttól eddig távol álló s az újjáépítésben részt vevő közalkalmazottaknak lehetőséget nyújtson testi kultúrára, hogy végre a társadalmi válaszfalak lebontása után a sportéletben, a küzdőtéren is közel hozza egymáshoz a fizikai és szellemi munkásokat, hogy a sport iránti szeretetben, a mérkőzések sorozatában, túlfűtött hangulatában és az ellenfél megbecsülésében elválaszthatatlanul forrjon össze ez a két nagy dolgozó társadalom.

Sportegyesületünk élete erős iramban fejlődik. Jónevű közalkalmazott sportolók egymás után csatlakoznak hozzánk, s a kicsiny, vérszegény miniszteriális egyesületek helyett egyesületünkben tömörül a sport után vágyó közalkalmazottak tömege. Az eddig szétszórtan álló sportintézmények és pályák a Nemzeti Sport Bizottság vezetőinek megértő magatartása és segítsége folytán rendelkezésünkre állanak, s korlátlan, nagyszerű lehetőségeket nyújtanak a demokratikus tömegsportra. A múlttal ellentétben, a jövőben kitüntetés lesz, ha egyesületünk vörös-fehér mezét valaki magára öltheti, s a klubszeretet még közelebb hozza egymáshoz ezt a nagy szervezetlen társadalmat. De addig is mindent elkövetünk, hogy minden közalkalmazott csak egyetlen érdekképviseletének, a szakszervezetnek sportegyesületében szerepelhessen. Minden sportoló közalkalmazottnak közöttünk a helye. Szilárd elhatározásunk, hogy közalkalmazott nem sportolhat másutt, aki pedig másutt keresi érvényesülését, az nem keresheti érdekeinek védelmét a szakszervezetben.

Az új egyesület a sport minden ágában részt kíván venni. Az asztalitenisztől, a gyephokin és bírkózáson át a céllövészetig mindenütt ott lesznek a sportoló közalkalmazottak. . .

Magyar Fórum, 1945. július 21. Rajt c. cikk.

47.

1945. augusztus 1.

Régi hittel és öntudattal

A VAOSZ-t a szövetség keretén belül szervezett üzemi alkalmazottak nagy tábora is örömmel köszönti. Kétszeres az öröm, mert nagy többségük régi szakszervezeti múlttal bíró munkás, akik fel tudják mérni a szaklap jelentőségét a szakszervezeti mozgalomban. Tudják, hogy a betűk a szaklap hasábjain a tudás hűséges harcosai. Utat vágnak a tudatlanság rengetegében a felismerés felé. Mutatják az utat, amelyen a szervezett munkásnak haladnia kell, hogy elérje célkitűzését: a munkásosztály gazdasági és politikai felszabadulását.
Szövetségünk megalakulása előtt a főváros közüzemi munkásai a Vas- és Fémmunkások Szövetségébe voltak beszervezve, ahol a „közüzemi szakosztály" szervező bizottságának irányítása mellett vívták harcaikat az emberibb megélhetésért. Áldozatteljes volt a harcuk, mert a régi reakciós városháza üzemeiben nem szívesen látott, sőt sok esetben üldözött volt a szervezett munkás. De vállaltak minden elnyomatást, mert öntudatos szocialista meggyőződéssel hittek a szakszervezeti célkitűzésben, a szakszervezeti szolidaritás erejében.
És nem csalódtak. Bár nem valósult még meg a gazdasági felszabadulásuk, de oly lehetőségek birtokába jutott a szervezett munkásság, amely biztosítékot ad a jövő küzdelmeinek eredményes megvívására. A szakszervezeti élet szabad.!
A múlt korlátai és kötöttségei, amelyek akadályozták a munkásságot az erőteljes szakszervezeti tevékenység kifejtésében, megszűntek. A szabaddá lett szakszervezeti mozgalom természetesen új feladatok megoldását is követeli a munkásságtól. És hogy ezen új feladatokat meg is tudja oldani, a szervezési formák és keretek is új alapokat kívánnak. Átfogóbb, egyben egységesebb szervezeti keretet kell létrehozni a széttagolt közüzemi alkalmazottaknak. Egységes szervezetet, amelyben megtalálja érdekképviseletét a közüzem fizikai munkása éppúgy, mint az üzem tisztviselője, ahol a fizikai munkás vállvetve küzd a tisztviselővel azonos érdekekért, azonos célokért. Ezt az átfogóbb szervezeti formát képviseli szövetségünk. Ennek a kiszélesített alapokra fektetett szabad szakszervezetnek szellemi útmutatóját, harcos küzdő társát, a Szövetség szaklapját köszönti a közüzem munkássága.
Régi hittel és öntudattal, büszkén lobogtatja meg szaklapját a közüzem munkása, mert érzi, tudja, hogy erős fegyver a kezében a felszabadulás felé vivő útjában, amely útra már rálépett. . .

„VAOSZ", 1945. augusztus 1.

48.

1945. augusztus 23.

A Jogász Szakszervezet a két munkáspárt közös választási küzdelme mellett foglal állást

T. Szakszervezeti Tanács!
Tisztelettel bejelentem, hogy a Magyar Jogászok Szabad Szakszervezetének a választmánya f. évi augusztus hó 25. napján tartott ülésén azt a határozatot hozta, a jelenlegi politikai viszonyokra való tekintettel feltétlenül szükségesnek tartja, hogy a két marxista munkáspárt a választási küzdelemben közös egyetértéssel, együttesen vegyen részt, és egyben kéri a Szakszervezeti Tanácsot, hogy ezt az óhaját illetékes helyen juttassa kifejezésre.

Budapest, 1945. augusztus 23.

Elvtársi üdvözlettel:
Magyar Jogászok Szabad Szakszervezete

Gépelt másolat. SZOT Levéltár. 1945. Szakszervezetek Országos Tanácsa. Jogász Szakszervezet. 60. (18)

49.

1945. szeptember 24.

Kossa István: Közalkalmazottak és a demokrácia

Talán egy társadalmi réteget sem ütöttek annyit a múlt hibáiért, mint éppen a közalkalmazottakat.
Az a tény, hogy amíg az ipari és mezőgazdasági dolgozók ismételten kísérletet tettek arra, hogy lazítsák a Horthy-féle fasizmus béklyóit, a közalkalmazottak pedig némán tűrték mindazt a megaláztatást, amiben Horthyék részesítették, azt a látszatot keltette, mintha a magyar közalkalmazotti kar teljes egészében hű kiszolgálója lett volna a Horthy-féle fasizmusnak.
Pedig akik a hivatalokat járták, azok jól ismerték azt a nyomorgó hangot, mely a kis- és középtisztviselők ajkáról elhangzott az alacsony fizetések, a lenéző magatartás miatt.
Sokan voltak, akik politikailag is ellenezték mindazt, ami itt történt. De amiként szó nélkül tűrték lehetetlen gazdasági helyzetüket, éppúgy nem emelték fel tiltakozó szavukat politikailag sem.
Ha hibáztatni lehet a közalkalmazotti kart, úgy elsősorban azért, mert nem volt elég gerinces, nem volt bátorsága nézeteinek kifejezést adni.
Én azonban úgy hiszem, hogy más társadalmi rétegek sem voltak gerincesebbek, és ha ma mindenki a közalkalmazottakat korholja, ez csak azért van, mert általában mindenki ellenszenvezett a közalkalmazottakkal, a bürokrácia letéteményeseinek tartván őket. Szidni persze ki mert volna egy közalkalmazottat? Védte őt a törvény és a rendszer. Most szólásszabadság van, és mindenki régi bosszúságát — mely valami hivatalos ügyben érte — a közalkalmazottakon tölti ki. Ám azért nem minden ok nélkül történik a korholás.

Hiszen azon felül, hogy soha nem mertek gerincesek lenni, soha nem merték felemelni szavukat, még iparkodtak is az őket lenézőkhöz, sőt elnyomókhoz idomulni.
A fiatal magyar demokráciának nem csak az a feladata, hogy megtisztítsa a köztisztviselői kart az oda nem való elemektől, de az is, hogy a megmaradókat gerinces, gondolkodni tudó, harcos demokratákká formálja. Olyan köztisztviselőkre van szükség, akik merik szavukat magyar népünk érdekében felemelni azok ellen az itt maradt, közigazgatási kiskirályok ellen, akik új hivatali pozíciójukat a mai rendszer gyengítésére, lejáratására akarják felhasználni.
A közalkalmazottak szakszervezetének legfőbb feladata segítséget nyújtani a tisztogatáshoz, és segíteni felszínre hozni azokat, akik teljes tudásukat őszintén, minden hátsó gondolat nélkül a demokratikus rend megerősítésére használják fel.
A szakszervezet lapja pedig szolgáljon arra, hogy szócsöve legyen a közalkamazottak célkitűzéseinek, adjon helyet azoknak a problémáknak, melyek az összességet érdeklik, és nyújtson segítséget ahhoz, hogy a közalkalmazottak eligazodjanak a politika útvesztőjében.
Nem könnyű feladat! Hozzáértéssel, erős hittel, meggyőződéssel, kitartó munkával sikerülni fog.

Közalkalmazott, 1945. szeptember 24.

50.

1945. november 17.

Jelentés a Közalkalmazottak Szakszervezetének működéséről (1945. március—november)

A szakszervezeti Tanács t. Titkárságának
Budapest

T. Elvtársak!
Tisztelettel közöljük, hogy szövetségünk 1945. március 20-án alakult meg, és

március havában a taglétszámuk	500
április havában a taglétszámuk	350
május havában a taglétszámuk	6 000
június havában a taglétszámuk	9 200
július havában a taglétszámuk	20 500
augusztus havában a taglétszámuk	23 500
szeptember havában a taglétszámuk	24 000
október havában a taglétszámuk	27 000
november havában	41 000

a törzslap szerinti taglétszámuk.
Csoportjaink az ország területén a következő helyeken vannak: Cegléd, Békéscsaba, Győr, Jászberény, Kiskunhalas, Mezőberény, Pécs, Salgótarján, Szekszárd, Szolnok, Veszprém, Celldömölk, Csepel, Gyöngyös, Hatvan, Hajdúnánás, Kaposvár, Kispest, Pestszenterzsébet, Újpest, Rákospalota, Kőszeg, Nyíregyháza, Pápa, Székesfehérvár, Szombathely, Debrecen, Mátravidék (Lőrinc), Pszt.-Lőrint, Soroksár. — 30.
Befizető választmány a következő községekben működik: Nagykálló, Albertfalva, Cibakháza,

Cserhátszentiván, Dombóvár, Érd-Kiskunlacháza, Kiskunmajsa, Rákosszentmihály, Kisvárda, Mátészalka, Nagytétény, Paks, Pilisszentiván, Ráckeve, Sárbogárd, Szank és Szakoly, Üllő, Budafok, Monor, Dunakeszi, Maglód, Baros, R.-Csaba, Pszt.-Imre. — 25.
Csoportok és befizető helyek alakulóban vannak a következő városok és községekben: Eger, Alpár, Andocs, Békésszentandrás, Kiskunfélegyháza, Füzesgyarmat, Nagykanizsa, Gyoma, Szeged, Jászfényszaru, Szarvas, Baja, Karcag, Balassagyarmat, Kisújszállás, Csongrád, Komárom, Esztergom, Makó, Kalocsa, Marcali, Mohács, Mosonmagyaróvár, Orosháza, Sátoraljaújhely, Szentendre, Szentes, Tab, Tamási, Túrkeve, Újdombóvár, Zalaegerszeg és Zalaszentgrót, Mezőtúr, összesen 34.
Üzemi bizottság működik: 44.
A szövetségünknek hat titkára, tizenkét női alkalmazottja és egy segédmunkás alkalmazottja van.
A munkaközvetítőnk elközvetített november hó 14-ig 109 tagot.
Jelentésünk szíves tudomásulvételét kérve, maradunk

elvtársi üdvözlettel

Gépelt másolat. SZOT Levéltár. Közalkalmazottak Szaksz. VAOSZ—2.

51.

1946. július 4.

A közalkalmazottak csatlakozása a Baloldali Blokkhoz

„K i á l t v á n y

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa és az Országos Építésügyi Kormánybiztosság Kommunista, Szociáldemokrata, Nemzeti Parasztpárti és szakszervezeti csoportjainak vezetősége a mai napon elhatározta, hogy abban a döntő küzdelemben, amit az ország demokratikus átalakítása [nak] meggyorsítása, a gazdasági stabilizáció és a reakció elleni küzdelem érdekében folytat, az említett helyi szervek is csatlakozásukat jelentik be a Baloldali Blokkhoz!
A fiatal magyar demokrácia erejét és képességeit arról fogják lemérni, hogy az ország újjáépítését milyen erővel tudja folytatni, ezért különösen fontos az egész ország szempontjából, hogy éppen a mi hivatalunkban, ahol az építésügyeket vezetik, erős baloldali blokk jöjjön létre.
A nagy célok érdekében a Baloldali Blokk szervezetein belül a megvalósítható feladatok mielőbbi elérése céljából a Baloldali Blokkban részt vevő pártok és szakszervezetek helyi csoportjának teljes együttműködésére van szükség.
A Baloldali Blokk helyi szervezete a maga keretei közt nyugalmat, rendet, belső békét akar teremteni. Ezért követeli — gyűlölet nélkül — a „B"-lista teljes mértékű s csak a demokrácia érdekeit tekintő gyors és alapos végrehajtását, azoknak a tisztviselőknek eltávolítását, akik a demokráciával szemben ellenségesen vagy passzívan viselkednek. Csak ezután indulhat meg a bürokratizmustól mentesített, egyszerűsített és átépített hivatali gépezet teljes erővel s emelkedő hatásfokkal, nagy békefeladatainak megoldása felé.
Tömörülésünk eleve azt célozza, hogy azokon a területeken, amelyekhez bennünket működésünk köt, az ország demokratikus szabad fejlődése érdekében minden olyan törekvést, amely a kívánatos átalakulás során akár nyílt, akár burkolt módon megakadályozni kívánná, csírájában elfojtsuk!

A Baloldali Blokk helyi szervezete mint értelmiségi szervezet nem feledkezik meg arról, hogy a népi demokrácia a munkásság, parasztság és haladó értelmiség szövetségén alapul.
Saját területén minden erővel küzd azért is, hogy a jövőt szolgáló helyes mérnöki szempontok, a munkásság, parasztság s haladó értelmiség igényei és akarata ezeken az új felismeréseken keresztül érvényesülhessenek az újjáépítésben.
Ehhez a munkához a baloldali pártok tagjain kívül szólítunk minden demokratikusan gondolkodó és szakszervezeti tagot, aki a munkáspártoknak vagy a parasztpártnak nem tagja!
A Baloldali Blokk helyi szervezete végrehajtó bizottságot választ a részletes akcióprogram kialakítására és megvalósításának irányítására. Ez az akcióprogram mindenben követi a Baloldali Blokk országos célkitűzéseit, transzponálva azokat egy méreteiben szűk, de az ország építésében igen jelentős szerepet elfoglaló hivatal betöltésére.
Átérezve a tömörülés fontosságát, kívánjuk, hogy hivatalunkhoz hasonlóan a közigazgatás további szerveinél is sor kerüljön a Baloldali Blokk megvalósítására.
Elhatározásunkról a Szociáldemokrata, Kommunista, Nemzeti Parasztpárt és a Szakszervezeti Tanács vezetőségeit értesítjük.
Budapest, 1946. július 4.
A Magyar Kommunista Párt részéről:
Major Máté s. k.
Perczel Károly s. k.
A Szociáldemokrata Párt részéről:
Dr. Gyöngyösi István s. k.
Gömöri Iván s. k.
A Nemzeti Parasztpárt részéről:
Márkus Antal s. k.
A Közalkalmazottak Szabad Szakszervezete részéről:
Dr. Csély Sándor s. k.
Siményi Károly s. k.

Eredeti tisztázat. SZOT Levéltár. Közalkalmazottak Szaksz. 1945—48. — 6.

52.

1947. január 12.

Főtitkári jelentés az MKOSZ első közgyűlésén (Részletek)

Tisztelt Közgyűlés! Az ostrom alatt, a pesti rész felszabadulása után, 1945. év január hó utolsó napjaiban, egy hideg kis szobában összegyűltek azok a közalkalmazottak, akik egyrészt politikailag érettek voltak arra, hogy az általuk a Horthy-fasizmus népelnyomó éveiben annyira áhított demokratikus társadalmi rend felépítésében részt vegyenek, másrészt olyan kollektív szellemtől áthatott közalkalmazottak voltak, akik e politikai érettséget közalkalmazotti összefogás keretén belül kívánták a közösség javára kamatoztatni. Altisztek, segédhivataliak, szaktisztviselők és fogalmazási karhoz tartozó közalkalmazottak egy kis csapata elhatározta, hogy érdekvédelmi szervet, szakszervezetet alakít, a Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezetét.

. . . Az első feladatunk az volt, hogy lemérjük az akkori helyzetet az ország, a dolgozók társadalma és a közalkalmazottak szempontjából, és a múlt tanulságain okulva, kitűzzük azokat a célokat és megtaláljuk azokat az eszközöket, amelyek felhasználásával az adott körülmények között legjobban képviselhetjük a közalkalmazottak kollektívájának gazdasági, kulturális és társadalmi érdekeit.
Az ország akkori helyzetét nem kell a közgyűlés előtt részletesebben ecsetelnem. Az ország anyagi romlása elsősorban a tartalékokkal nem rendelkező dolgozó nép, az ipari, mezőgazdasági és értelmiségi munkavállalók sorsát tette kétségbeejtővé. De e dolgozó rétegek közül is talán a közalkalmazottak rétege volt a legelesettebb, nemcsak azért, mert munkahelyük megsemmisítve vagy feldúlva lévén, éhesen és fázva bolyongtak az országban szerteszét, de főleg azért voltak a legelesettebbek, mert a huszon ötéves magyar múlt bukása után, mesterségesen apolitikusnak nevelve, nem látták az utat, amelyen haladva beilleszkedhetnek és hasznos tagjaivá válhatnak az épülő társadalmi rendnek, a magyar demokráciának.
Ilyen körülmények között vállalta a szakszervezetet megalapító vezetőség az igen nehéz munkát, a közalkalmazottak érdekképviseletét. E cél elérésére elhatározta ez a lelkes kis csapat, hogy a szakszervezet kötelékébe beszervezi az összes demokratikusan gondolkodó vagy demokráciára alkalmas közalkalmazottakat. Ezekben a forradalmi hónapokban láttuk, hogy erőnk gyenge az előttünk álló feladatok megvalósítására, s ezért felvetődött a szövetségesek kérdése. Természetesen szövetségesünknek vállaltuk az érdekvédelmi harcban a fizikai és szellemi, mezőgazdasági dolgozók akkor alakult nagy közösségét, a Szakszervezeti Tanácsot, mert láttuk azt, hogy a demokratikus államformában nem élhetünk tovább elszigetelten, izoláltan a többi dolgozó rétegtől.
. . . A szervezési munka megindult és ma, huszonkét hónap munkája után, taglétszámunk a negyvenezres szám fölé emelkedett.
. . . Feladatunk volt továbbá az is, hogy a széles szakszervezeti tömegek kezdetben széteső egységét harcos összefogássá erősítsük, a közalkalmazotti szervezett tömegeket szakszervezeti öntudatra nevelve. Szakszervezeti központunkban a vezetők részére ezért nyolcvanhat, a helyi csoportoknál pedig mintegy kétezer ilyen irányú ideológiai előadást tartottunk. Növelni kívántuk még a szakszervezet harcos egységét a központban, Budapesten és vidéken a huszonkét hónap alatt körülbelül háromezer szakszervezeti gyűlés megtartásával is . . .
Feladatok.
Az első és legfontosabb kérdés, amely az érdekvédelmi harc körébe tartozott és fog tartozni, amíg szakszervezeti mozgalom lesz, a bérkérdés. A szakszervezet vezetősége a szakszervezet megalakulása után felvette a tárgyalásokat az illetékes szervekkel s magával a kormánnyal, és igyekezett odahatni, hogy a közalkalmazottak bére rendeződjék. Az 1945. év elején sikerült elérni, hogy megszületett egy rendelet, amely a bérkérdést, de a státuskérdést is — akkor úgy láttuk — helyesen rendezte. A huszonhárom hónap távlatából azonban meg kell állapítanunk, hogy ez a státusrendezés ma már elavultnak tekinthető.
A bérharc akkor kezdett komoly formákat ölteni, amikor az infláció nehéz hónapjaiban nemcsak mi, hanem az összes szakszervezetek és az összes dolgozók számára elsőrendű, legfontosabb kérdéssé vált. Ezekben az időkben volt úgy, hogy a szakszervezet központi vezetősége hónapokon keresztül naponta vívta harcát vagy a minisztériumban, vagy a Gazdasági Főtanácsnál, vagy a kormány vezető férfiaihoz vezetett küldöttségek tárgyalásain, vagy a szakszervezeti mozgalom keretén belül megrendezett gyűléseken.
Ennek a harcnak az infláció nehéz hónapjaiban voltak átmeneti eredményei, de ezek az eredmények az infláció ütemében egy vagy két hét alatt elvesztették jelentőségüket. Volt idő, amikor a szakszervezet kiharcolta, hogy a közalkalmazottak a magánalkalmazottakkal egyszínvonalú fizetést kaptak, de mire kézhez vették ezt a fizetést, már nem volt semmi jelentősége.
Mindenki előtt ismeretes ennek az időnek az inflációs üteme. Ez alatt az idő alatt, az infláció hónapjaiban a szakszervezet központi vezetősége az előbb említett szakszervezeti módszerekkel,

nagygyűlésekkel mindent elkövetett a Szakszervezeti Tanács mindenkori támogatása mellett, hogy követeléseinket elérjük. Az infláció utolsó hónapjaiban, amikor a közalkalmazottak részére késlekedve eljuttatott fizetés már századrész vásárlóerővel sem bírt, a szakszervezet befolyásának volt köszönhető, hogy a heti fizetési rendszerre tértek át, átmenetileg ezzel is enyhítve a helyzetet.

. . . A bérharctól eltekintve, az önsegély alapján a szakszervezet központi vezetősége igyekezett a rendelkezésére álló eszközökkel mindent megtenni, hogy ha több pénzt és nagyobb fizetést nem lehet kiharcolni, öntevékenyen igyekezzék a tisztviselők nyomorán enyhíteni. E célból a szakszervezet központjában megalakult a gazdasági osztály, amely az infláció nehéz hónapjaiban hetvennégy szakszervezeti csoport részére osztott ki vidékről felhozott elsőrendű élelmicikkeket, amelyeknek összes mennyisége meghaladja a huszonöt tonnát. Ugyanakkor a szakszervezeti vezetők a helyi csoportoknál rábírták a hivatalfőnököket arra, hogy beszerzési csoportokat alakítsanak és a hivatal e beszerzési csoportok működéséhez anyagi segítséget nyújtson. A beszerzési csoportok juttatásai enyhítettek azon a nyomoron, amely akkor általános volt a közalkalmazotti társadalomban. Ugyanakkor a szakszervezeti mozgalomnak megfelelően nagyon sok csoportnál műhelyek alakultak, cipész-, szabó-, fodrászműhelyek, ahol fillérekért álltak a közalkalmazottak rendelkezésére. Ezek a műhelyek a szakszervezet kezdeményezésére alakultak, vagy felügyelete alatt állottak.

Segélyezés.

A szakszervezet céljául tűzte ki az önsegély kiépítését, mégpedig oly módon, hogy a befolyt tagdíjak egy részét visszajuttassa a rászoruló kartársakhoz, segélyek formájában. A csillagászati számokat túlhaladó inflációs kifizetett segélyekről nem akarok itt megemlékezni, mert ezeket ma már úgy sem tudnák érzékelni. A stabilizáció megszüntetése után kifizetett segélyösszegeket akarom csak ismertetni, amelyeket szakszervezetünk szociális osztálya folyósított. Augusztus hó folyamán 67 esetben 4200 forintot, szeptember hónap folyamán 156 esetben 10 580 forintot, október hónap folyamán 171 esetben 9460 forintot, november hó folyamán 162 esetben 10 335 forintot osztottunk ki. Összesen 556 esetben segítettük a szakszervezeti tagok közül azokat, akik erre legjobban rászorultak, haláleset, házasság vagy szülés alkalmával . . .

Jogvédő iroda.

Az érdekvédelem feladatai közé tartozott még a jogilag tájékozatlan közalkalmazottak jogi tanácsadással való ellátása. Jogi osztályunk az Igazságügyminisztérium épületében működött, és az elmúlt időszakban 1187 esetben szolgáltatott jogi tanácsot, illetőleg szolgált felvilágosítással — ingyenesen — a hozzá forduló kartársaknak.

Nőtitkárság.

. . . Már kezdetben felállítottuk nőtitkárságunkat, amely hivatva volt összefogni szakszervezeti és érdekvédelmi vonalon a közalkalmazotti munkahelyen dolgozó nőkartársakat, és részben közös munkára, részben pedig sajátos női vonatkozású feladatok megoldására állítani be őket, a szakszervezet központja ezen a téren jó munkát végzett. Első megmozdulásunkat siker koronázta. Ebből a szakszervezetből indult ki az a mozgalom, amely azért harcolt, hogy az összes egyetemeket nyissák meg a nők előtt, így lehetőséget biztosítva a fejlődőképes közalkalmazotti nőréteg érvényesülésére . . .

Szövetkezet.

Szakszervezetünkből nőtt ki a közalkalmazotti szövetkezeti mozgalom, amely mint minden más szövetkezet is, az infláció nehéz hónapjaiban csak vergődött, és keveset tudott produkálni. A stabilizáció megszületése után azonban rohamos fejlődésnek indult, és ma már ott tartunk, hogy szövetkezeti árudákat nyit meg, és mindig szélesebb és szélesebb tömegeket kíván bevonni az eddig lezárt körökön kívül a közalkalmazotti társadalomból is, hogy gazdasági vonalon is a szövetkezet révén teljesüljön az a kívánság, amiért érdekvédelmi vonalon harcolunk: a közalkalmazottak felemelkedése.

Kulturális osztály.

A közalkalmazotti kulturális élet kifejlesztésére megalakítottuk kulturális osztályunkat, és ennek keretén belül olyan eredményeket értünk el, amelyekkel a szakszervezeti vonalon igen kevés régi szakszervezet dicsekedhetik. A könyvtáralapításon kívül megalakítottuk zenekarunkat, amely első hangversenyei után a székesfővárosi zenei élet tényezőjévé vált, és a kellemes nyári hangversenyeken olcsó szórakozást, nívós műsorral nyújtott a zenekedvelő közalkalmazottak számára. Megalakítottuk énekkarunkat is, amely ma már 130 tagú, és az ország élvonalbeli énekkarai közé számít. Színjátszó társulat keretében fogtuk össze azokat a közalkalmazottakat, akik ezen a területen kívánták szolgálni a közalkalmazotti szakszervezeti mozgalmat. Létrehoztuk a színházjegyirodát, amely széles közalkalmazotti tömegeket látott el olcsó bérlettel és olcsó színházjegyekkel. Megalakult a sakkosztályunk, amelynek csapata ma élvonalbelinek számít a sakkéletben. Kulturális osztályunk keretén belül megalakult bélyeg-szakosztályunk is.

Szakszervezetünk célja az volt, hogy a klubéletet fejlesszük, és ennek keretén belül fogjuk össze a közalkalmazottakat. Ez a megmozdulás a budapesti központból indult ki, és azt eredményezte, hogy helyi csoportjaink nagyrészénél megalakultak a hivatali épület keretén belül a klubhelyiségek, amelyek kezdetben szegényesen felszerelve, de később egyre jobban fejlődve szolgálják a közalkalmazottak társadalmi összefogását.

Sportéletünk.

Sportszakosztályunk keretén belül megalakult a Közalkalmazottak Sport Egyesülete, mely a felszabadulás után az első sportegyesületek közé tartozott és — ahogy ők mondják — a közalkalmazotti név köré több országos bajnokság megszerzésével koszorút fonnak. Jelenleg tizenegy szakosztálya van az egyesületnek, és 1500 közalkalmazott sportol aktívan.

A székházat a rendelkezésre álló eszközökkel és anyagi erőnkkel igyekeztünk helyrehozni, és a lebombázott rész építkezése is befejezés előtt áll.

Közigazgatási tanfolyamok megtartásával igyekeztünk továbbfejlődési lehetőséget nyújtani azoknak a kartársainknak, akik az elmúlt huszonhárom év alatt anyagi vagy egyéb okokból nem tudtak szellemi továbbképzésükről gondoskodni.

Szakszervezetünk sajtóosztálya állandóan összeköttetésben állott a napilapokkal. Mi is megjelentettünk egy utcai árusításra szánt hetilapot, amelyet akkor még a papírhiány miatt kénytelenek voltunk beszüntetni. Rövidesen megjelent a „Közalkalmazott" című szakszervezeti lap is. Az infláció nehéz hónapjaiban azonban, mint a legtöbb lapnál történt, kénytelenek voltunk ennek a kiadását is leállítani.

Az eredményeket nagyrészt annak köszönhetjük, hogy a Szakszervezeti Tanács az elmúlt huszonhárom hónap alatt mindig mögöttünk állt, és segített bennünket érdekvédelmi harcainkban, Sok részeredményt értünk el az öt közalkalmazotti szakszervezet együttes összefogása révén. amely összefogás szakszervezetünk kezdeményezésére jött létre a közös célok elérésére . . .

Igazolás és „B"-lista.

A szellemi és fizikai romok eltávolítása munkaterületünkről, ez volt az a feladat, amelynek elvégzését a magyar demokrácia mielőbbi kiépítése és a demokrácián dolgozó szervezett közalkalmazottak érdekében vállalnunk kellett. Amikor igyekeztünk megszüntetni és meg is szüntettük azt a közhangulatot, amely egyes közalkalmazotti rétegek fasiszta tevékenysége miatt reakciósnak állította be az egész közalkalmazotti társadalmat, ugyanakkor résztvettünk e hangulat okozóinak: a közalkalmazotti kar antidemokratikus és fasiszta elemeinek felszámolásában is. Szakszervezetünk kiküldöttei ott ültek az igazoló bizottságban és a „B"-lista bizottságban is.

Ez a két kérdés volt az, amelyből a szakszervezet tevékeny részt vállalt és éppen ez a két kérdés: az igazolás és a „B"-lista kérdése volt a leghálátlanabb feladat mindazok számára, akik az eljárásban résztvettek. Az igazolási eljárás megindításakor kiharcoltuk azt, hogy az igazolóbizottságokba a helyi szakszervezeti csoportok delegáltakat küldhettek. A célunk az volt, hogy egyrészt eltávolítsuk sorainkból azokat, akik okozói voltak a huszonhatesztendős, szégyenletes magyar múltnak,

másrészt, hogy megvédjük az esetleges támadásoktól azokat, akik bármilyen okból kifolyólag a mi jelenlétünk nélkül esetleg hibásan ítéltettek volna meg.
Az igazolási eljárásokról mi is elmondhatjuk azt, ami az általános vélemény, hogy nem sikerültek úgy, mint ahogyan azt vártuk. Ha ugyanis az igazolási eljárások sikerülnek, akkor nem került volna sor a gazdasági és politikai szempontokból egyaránt szükségessé vált „B”-lista végrehajtására. A „B”-lista végrehajtásában és szükségességében minden demokratikus politikai párt egyetértett, aki komolyan akarta az ország demokratikus kiépítését. Még jóelőre felkerestük az ország akkori miniszterelnökét és kértük, hogy szakszervezetünket a „B”-lista végrehajtása során engedje be a bizottságokba, kiküldötteink révén.
Az akkori miniszterelnök úr leszögezte azt az álláspontját, hogy ez egyedül a kormány feladata, és a szakszervezeteknek a kormány nem óhajt helyet biztosítani. Később azonban, amikor a Szakszervezeti Tanácson keresztül igyekeztünk bejutni e bizottságokba és munkájukat megkönnyíteni, a közigazgatásban az igazolások után megmaradt reakciós közalkalmazottak eltávolítása tekintetében.
Szakszervezeti megbízottaink ezekben a bizottságokban úgy képviselték a közalkalmazotti kart, hogy egyensúlyozták azt a politikai harcot, amely az egyes bizottságokban kifejlődött. Kétségtelen, hogy a „B”-lista során történtek pro és kontra hibák, de az is kétségtelen, hogy szakszervezetünk tagjainak részvétele nélkül ezek a hibák még szélesebb területen jelentkeztek volna. A „B”-lista revízió alkalmával a Szakszervezeti Tanácson keresztül nagyon sok esetben sikerült demokratikus gondolkozású és nem politikai okokból eltávolított, arra érdemes létszámfölötti közalkalmazottakat a közigazgatás apparátusába visszahozni . . .
Ezek után vázolni kívánom azokat a célkitűzéseket, amelyeket, mint a szakszervezet főtitkára, ennek a kongresszusnak és az új vezetőségnek a figyelmébe ajánlok.
Célkitűzéseink.
A bérkérdés és a bérharc területén az anyagi keretek szabták meg lehetőségeinket. Az állam anyagi helyzete és a stabilizáció megteremtésével és megszilárdulásával hónapról hónapra, évről évre több lehetőség nyílik a szakszervezeti vezetőségnek, hogy a harcokat eredményesen folytassa le. A bérkérdés területén el kell érni és el lehet érni az elkövetkezendő időszakban, hogy megvalósuljon az, amit mi mint kongresszusi jelmondatot itt kifüggesztettünk: „Igazságos bérrendezést a közalkalmazottaknak!”
Ugyanakkor vannak dolgozók, akik a múltban különleges képzettséggel rendelkezvén, munkaerejüket az állam rendelkezésére bocsátva, elestek a szabadpályák lehetőségeitől. Ezeket a rétegeket képesítési pótlékkal kell ellátni. A szakszervezet új vezetőségének ezt a követelményt is szem előtt kell tartania. Ugyanekkor meg kell szüntetni a közalkalmazottak körében újra felburjánzó jelenségeket, amelyet egy szóval pofapénznek hívunk.
Mi, szakszervezeti dolgozók, valljuk azt, hogy a minőségi munkát és a túlmunkát jutalmazni kell, de úgy kell jutalmazni, hogy ez a jutalmazás a közösség ellenőrzése alatt álljon és ne lezárt borítékokban, zárt ajtók mögött, oly módon történjék meg, hogy a széles közalkalmazotti rétegek tudomására csak hosszabb idő múlva jusson, és ennek következtében elferdített adatokkal elkeserítse a lelkesen dolgozó, széles közalkalmazotti rétegeket. A szakszervezet jövendő vezetőségének ki kell harcolnia, hogy minden hivatalban, minden anyagi és személyi vonatkozású ügyben előbb hallgassák meg a szakszervezet helyi vezetőségét és vonják be a helyi vezetőséget minden személyi vagy anyagi természetű ügy elintézésébe. Amíg nincs szakszervezeti törvényünk és tisztviselői pragmatikánk, amelyben le lennének fektetve mindezek az elvek, addig is azokkal a fegyverekkel kell harcolnunk e vívmányokért, amely fegyvereket törvény és rendelet nélkül használtunk az elmúlt két év alatt.
Státusrendezés.
A státusrendezés kérdése, mint említettem, még nincs elintézve. Státusrendezésre van szükség, de olyan státusrendezésre, amelynél a szervezett közalkalmazottak széles rétege előzőleg véle-

ményét nyilváníthatja. Ezt itt a központban elő kell készíteni, hogy az új vezetőség a kormánytényezőkkel ezt a tervezetet fogadtassa el. Rendezni kell véglegesen a szerződéses közalkalmazottak helyzetét is, mert tűrhetetlen, hogy legyen elsőrendű és legyen másodrendű közalkalmazott.
Mivel a beszerzési csoportok lassan elvesztik jelentőségüket, a jövőben szövetkezetünket mint gazdasági bázisunkat ki kell építenünk, és olyan szövetkezeti mozgalmat kell megteremtenünk, amely az adott lehetőségek kihasználásával az országban működő első szövetkezetek közé emelkedhetik.
A szövetkezeti hálózat vidékre való kiterjesztésének előmunkálatai a szövetkezet keretén belül folynak. Részben azonban anyagi nehézségek miatt, részben pedig egyéb adminisztrációs nehézségek miatt, ez elég nehéz feladat, de reméljük, hogy az elkövetkezendő három év alatt az új vezetőség ezt a kérdést is meg tudja majd oldani.
A szociális önsegély területén létre kell hoznunk azt a végleges formájában megalakítandó segélyegyesületet a szakszervezetben, amely a tagdíjaknak egy előre meghatározott százalékát, előre meghatározott keretek között, az arra rászoruló közalkalmazottaknak nagyobb mértékben juttatja rendelkezésére, mint amely mértékben a régi központi vezetőségnek erre módja volt. Ugyanekkor helyi vonatkozásban is meg kell szervezni ezeket az önsegélyeket, mert a közalkalmazottnak, ha hirtelen bajba kerül, nem áll rendelkezésére más segítség, mint az önsegély.
Véglegesen rendezni kell a hivatalfőnök és a szakszervezeti vezető egymáshoz való viszonyát, és az új vezetőségnek arra kell törekednie, hogy a személyzeti ügyekkel foglalkozó hivatalfőnök ezekben az ügyekben a szakszervezet ellenőrzése alatt álljon.
Az OTBA-kérdéssel kapcsolatban még hátralevő kívánságunkat kell az új vezetőségnek kiharcolni, és rá kell bírni a kormányt arra, hogy teremtse meg az új önálló, korszerű OTBÁ-t a szakszervezet döntő befolyása mellett, és a kormányzat az új OTBA rendelkezésére olyan összeget bocsásson, mint amilyennel segíti az OTI-t vagy a MABI-t. Ebben az esetben az OTBA is ugyanolyan mértékű juttatásokat fog tudni adni a közalkalmazottaknak, mint amilyent az OTI és a MABI juttatásai jelentettek.
Kulturális téren folytatni kell a megkezdett munkát. A kulturális szerveket ki kell fejleszteni, és a jövőben az új vezetőségnek nagyobb súlyt kell fektetnie a klubéletre.
Az infláció nehéz hónapjaiban, amikor a közalkalmazottak mindennapi kenyérgondja az egyéb munkaterületekről elvonta a kedvet, a szakszervezeti oktatás kérdése — helytelenül — eléggé háttérbe szorult a közalkalmazotti szakszervezetben. Az új vezetőség első feladata a szakszervezeti ideológiai oktatás megszervezése, mert még a szakszervezeti helyi csoportvezetők között is vannak olyanok, akiknél hiányzik a szélesebb szakszervezeti látókör, amelynek segítségével kétségtelenül jobb munkát tudnak végezni és egységesebbé tudják tenni az érdekvédelmi harcban a szervezett közalkalmazotti társadalmat.
A sport területén az új vezetőségnek fejlesztenie kell a meglevő egyesületet, és arra kell törekednie, hogy a minőségi sport kifejlesztése mellett a tömegsportokat se hanyagolja el, és nem versenyszerűen, de egészségügyi szempontból széles közalkalmazotti tömegeknek biztosítson sportlehetőséget.
Székházunkat is rendbe kell hoznia az új vezetőségnek, most már véglegesen, hogy a közalkalmazottaknak legyen egy olyan otthona, amely méltó keretet ad annak az összefogásnak, amelyet közalkalmazotti szakszervezetnek nevezünk.
A szakmai szervezés.
Tovább kell fejleszteni a szakmai szervezést is. A szakszervezetbe tömörült szakembereknek kötelességük, hogy azt a tudást, amit gyakorlat vagy tanulás útján elsajátítottak, a szakszervezet keretein belül bocsássák rendelkezésére azoknak a szervezett kartársaknak, akik tanulni vágynak és fejlődni kívánnak.
Új életre kell hívni a szakszervezeti sajtót, és az új vezetőségnek harcos szakszervezeti lapot kell

teremtenie, amely megfelelő súllyal fellépve kifelé, mindig képviseli az egyes kérdésekben a szakszervezet álláspontját, és alátámasztja az érdekvédelmi harcot. Ugyanakkor azonban egyúttal tájékoztatja is a szervezett közalkalmazottakat a központ és a helyi csoportok munkájáról, hogy a kapcsolat ezen keresztül is minél szorosabb legyen a jövőben a központ és a helyi csoportok között.
A jogi érdekvédelem szempontjából is ki kell terjeszteni az eddigi munkaterületet, és ahogy a múltban a jogi osztály a közalkalmazottakat érintő közérdekű rendeletek megfogalmazásában és előkészítésében részt vett, ugyanúgy a jövőben még fokozottabban kell ezt a feladatkört ellátnia. Széles alapokra fektetett, jogi vonalon megszervezett érdekvédelemre van szükség, a központban és a helyi csoportokban.
Ezek után nézzük meg, hogy milyen eszközök állanak e célok elérésére rendelkezésre. Hogy eredményeket érjünk el, ez nemcsak az anyagiaktól függ, hanem függ talán elsősorban az összefogás teljességétől is. Az új vezetőség feladata, hogy végleges kereteket adjon a szakszervezeti életnek, a szervezést teljessé tegye, és ne legyen közalkalmazott ebben az országban, aki kívül áll a szakszervezeten. Olyan öntudattal kell megtölteni a mostani szakszervezeti keretet, hogy a ma még szakszervezeti mozgalmunk keretein kívül álló közalkalmazottak is felismerjék a szakszervezeti tömörülés jelentőségét. Ez semmiképpen sem szabad, hogy erőszakkal történjék, hanem a szakszervezeti központi vezetőség és a helyi csoportvezetőségek jó munkájának eredményeképpen kell hogy bekövetkezzék.
Tökéletesíteni kell a vidéki szervezést, és azokat a hibákat, amelyek a vidék és a központ összeköttetésénél jelentkeztek, az új vezetőségnek ki kell küszöbölnie. A vidéket szorosan be kell kapcsolni a szakszervezet központi életébe, hogy a szakszervezet központi vezetősége a legnagyobb súllyal bírjon és a vezetőség a vidéki kartársak ügyeit olyan erővel tudja képviselni a jövőben, mint amilyen erővel ezt képviselni kell...
Az új központi vezetőségnek egyik legfontosabb feladata a Szakszervezeti Tanáccsal való kapcsolat még jobban való kimélyítése. A szervezett dolgozók nagy közösségébe való beletartozás annyit jelent, hogy a szervezett dolgozók ereje, a fizikai és egyéb szellemi dolgozók szervezett összefogása kamatozik a közalkalmazotti területen is. Ha ellenben ez a kapcsolat meglazul, könnyen megtörténhetik az, hogy a közalkalmazotti réteg szembetalálja magát egyes kérdésekben a szervezett munkásság másfélmilliós tömegével, és így megindulhat egy folyamat, amely egyes felelőtlen vezetőktől elindítva odáig viheti a dolgokat, hogy olyan idő következhetik el, amikor egyesek miatt újra kezdenek általánosítani, és a magyar demokrácia is újra szükségét látja majd annak, hogy rendet teremtsen a közalkalmazottak területén. Ennek többet nem szabad előfordulnia, és ezt meg kell akadályoznia minkenkinek, aki demokratikusan gondolkozik és lelkiismeretesen veszi a szakszervezeti munkát. Ennek legfontosabb záloga az lesz, ha az új vezetőség minél jobban elmélyíti a kapcsolatokat a szervezett dolgozók nagy közösségével, a Szakszervezeti Tanáccsal...
Az új vezetőségnek létre kell hoznia egy szakemberekből álló bizottságot, amely a szakszervezeti központ keretében kidolgozza a tisztviselői pragmatikát, amely hivatva van eltüntetni mindazokat a hátrányokat, amelyek az elmúlt évtizedekben jelentkeztek. A tisztviselői pragmatika megteremtése egy helyről indulhat ki: az iniciatívát és az anyagot csak mi adhatjuk, szervezett közalkalmazottak, akiknek a bőréről van szó.
Az új vezetőségnek legfontosabb feladata lesz olyan tisztviselői szolgálati szabályzat kidolgozása, a kormányzat elé vitele és elfogadtatása, amelyben — ahogyan mi kívánjuk — széles alapon le van fektetve a közalkalmazotti szakszervezeti központnak és a helyi csoportoknak jogköre. Ennek a pragmatikának birtokában a szakszervezeti központi vezetőség fegyverrel a kezében és törvénnyel a háta mögött, legális formák közt teljes erővel küzdhet az érdekvédelmi célokért.
Mindezen célok elérésére az alap le van rakva. Az elkövetkezendő három esztendőre az új vezetőségnek fokozatosan rendelkezésére fognak állni azok a gazdasági feltételek és eszközök, amelyek

e célok elérését biztosítják. Az új vezetőség fáradhatatlan, önfeláldozó harci készsége, valamint a szervezett közalkalmazotti karnak szorosabb egységbe fogott tömege kell, hogy ezeket az eredményeket az elkövetkezendő három esztendőben kiharcolja és a jövő számára is biztosítsa. Adja Isten, hogy úgy legyen!
Éljen a közalkalmazottak harci egysége! Éljen a magyar dolgozók összefogása! Éljen a Szakszervezeti Tanács! Éljen a Magyar Köztársaság!

A Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szervezetének első szabad közgyűlése.
Budapest, 1947. 24—41. old.

53.

1948. április 15.

Dr. Ajtai Miklós: A közalkalmazott és az államosítás

A néhány héttel ezelőtt végrehajtott államosítás, amely mélyreható módon változtatta meg országunknak egész gazdasági és politikai szerkezetét, döntő módon kihat a magyar dolgozóknak az életére, helyzetére és általában munkájukhoz való viszonyára. Első rátekintésre a munkához való viszony úgy tűnik fel, mint hogyha ezen a téren csak azoknak a dolgozóknak a helyzete változott volna meg, akik a most államosításra kerülő üzemekben dolgoznak. Ezek a dolgozók az államosítás után már olyan gyárakban dolgoznak, amelyek a köz tulajdonát képezik, azaz amelyet magukénak éreznek.
A kérdést jobban megvizsgálva azonban nyilvánvalóvá válik, hogy az államosítás ténye nemcsak ezeknek a dolgozóknak a viszonyát változtatta meg munkájukhoz, hanem általában az egész magyar dolgozó társadalomét és így a közalkalmazottakét is.
A legélesebben ez a kérdés azoknál a hivataloknál mutatkozik, amelyek a gyárakkal közvetlen és szoros kapcsolatban állnak. Az itt dolgozó közalkalmazottak feladata ma már nem a magántulajdonban levő üzemek közigazgatási kérdéseinek aktaszerű intézése, hanem feladatuk a termelés irányítása azokkal a vállalatok élére került új vezetőkkel együttesen, akik — mint a magyar dolgozó társadalom képviselői — az üzemeket felelősen vezetik. Az iparban dolgozó munkások és értelmiségiek, a közalkalmazottakkal együtt, maguk is tulajdonosaivá váltak az üzemeknek, és így munkájuk ma azt jelenti, hogy a dolgozók tulajdonát képező — azaz saját tulajdonukat képező — gyárakat a dolgozók érdekében — azaz saját érdekükben — vezetik és irányítják.
A megváltozott kép azonban nemcsak azokra a közhivatalokra vonatkozik, amelyek a gyáriparral közvetlen kapcsolatban állanak. A felszabadulás előtt valamennyi közhivatalt a magyar uralkodó osztály minden erővel a saját szolgálatába igyekezett állítani, ami röviden azt jelentette, hogy a közhivatalok általában a kizsákmányoló, feudális-kapitalista osztály kiszolgáló szervei voltak. Ez a tény a közhivatalok részére azt jelentette, hogy vagy fenntartás nélkül elfogadta ezt a kiszolgáló szerepet és ezzel szembekerült a magyar dolgozó néppel, nagy nem volt hajlandó ezt a szerepet magára vállalni, és akkor a legkülönbözőbb formájú elnyomás és üldöztetés hátrányát kellett magára vállalnia.
Az államosítás ténye hazánknak a felszabadulás óta végbement strukturális átalakítását hatalmas lépéssel vitte előre. Ma már egészen élesen kidomborodik az a tény, hogy az ország vezetése döntő módon a dolgozók kezébe került. Közhivatali vonatkozásban ez azt jelenti, hogy a köz-

hivatal teljesen megszűnik a kizsákmányoló osztály szerveként működni, és éppen ellenkezőleg, a magyar dolgozó nép érdekeit képviselő új típusú hivatallá válik. A magyar közalkalmazott feladata ma: a magyar nép hivatalában a magyar nép érdekeit képviselve dolgozni, annak a magyar népnek az érdekeit, amelynek ő maga is egyik alkotó eleme.
Igen fontos kérdés az, hogy mi, magyar közalkalmazottak, ezt a döntő változást átértsük, új típusú feladatunkat felismerjük, mert csak ilyen módon fogunk a ránk rótt nagy felelősséggel járó feladatoknak megfelelni. A magyar dolgozó nép joggal várja el tőlünk, közalkalmazottaktól, hogy hazánk életének fontos centrumaiban, a közhivatalokban, az új feladatok terén a többi dolgozó rétegekkel versenyre kelve, alaposan nekilássunk ebben az új és hatalmas perspektívákat feltáró helyzetben országunk felépítéséhez.

Közalkalmazott, 1948. április 15.

54.

1949. május 26.

Javaslat a Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetsége és a Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezete egyesülésével kapcsolatban

(Részletek)

A Szakszervezetek Országos Tanácsának javaslatára a Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezetének és a Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetségének főtitkárai a két szakszervezet egyesülésével kapcsolatban megbeszélést folytattak, amelynek eredményeként a Szakszervezetek Országos Tanácsához a következő javaslatot terjesztik elő:

1. Helyzetkép

A Magyar Közalkalmazottak Országos Szabad Szakszervezete tömöríti magába a minisztériumok, országos és központi jellegű hivatalok, valamint ezek elsőfokú közigazgatási funkciót végző szerveinek dolgozóit . . .
A Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetsége tömöríti magában a városok, vármegyék, községek (önkormányzatok), valamint közintézmények és üzemek (közüzemek) dolgozóit.
Az MKOSZ beszervezhető dolgozóinak száma mintegy 58 000, a VAOSZ beszervezhető dolgozóinak száma kb. 75 000 személy. A beszervezett dolgozók száma a Közalkalmazottaknál 43—45 000 személy, a VAOSZ-nál fizető taglétszám 61 235 személy . . .

2. Politikai feladatok

A felszabadulás óta bekövetkezett politikai, gazdasági és társadalmi változások az államapparátust sem hagyták érintetlenül. Az elmúlt időkben bekövetkezett demokratikus fejlődés magával hozta az államapparátus szerkezeti és személyi átszervezését, mely átszervezésnek egyik láncszeme az önkormányzati és állami alkalmazottak közötti különbségek megszüntetése, az egyes önkormányzati alkalmazottak állami alkalmazottakká való átminősítése (jegyzők, adóhivatali tisztviselők stb.). Ezen megkezdett folyamatból arra következtethetünk, hogy az a különbség, amely eddig az állami alkalmazottak és a városi, vármegyei önkormányzati alkalmazottak viszonya tekintetében fennállottak, megszűnőben van, és kormányzatunknak az a törekvése, hogy a közigazgatásnak ezen kettősségét megszüntetve egységes közigazgatást valósítson meg. Ezen törekvések végrehajtása során az eddigi állami és önkormányzati alkalmazottak között eddig fennállott különbségek megszűnnek. Minthogy úgy az állami alkalmazottak, mint a városi és vármegyei alkalmazottak eddig is közigazgatási funkciót gyakoroltak, indokolt, hogy a szakszervezeti vonalon az eddig fennálló különállást megszüntessük, és a közigazgatási alkalmazottak egységes szakszervezetét létrehozzuk.
A két szakszervezet egyesülését általános politikai, szakszervezeti és közalkalmazotti szempontból a következő indokok támasztják alá:
a) A két szakszervezet különállása lehetőséget nyújt a reakciónak arra, hogy a két szakszervezet közé éket verjen. Ezt a lehetőséget a tapasztalatok szerint a reakció igyekezett is kihasználni.
b) Az ipari munkásság példája nyomán egyre szélesebb méreteket ölt a hivatali munka megjavítását célzó munkamozgalom, amelyet eddig a két szakszervezet különállása miatt nem lehetett egységes irányítás alá vonni. Ezt a problémát az egyesülés oldaná meg, és ezzel lehetőséget nyújtana arra, hogy a nagy jelentőségű mozgalmat kellő mértékben fejlesszük.
c) A szakmai és ideológiai nevelésnek az egységes biztosítását egy szakszervezet lényegesen könnyebben tudná megoldani.
d) A közigazgatás megváltozott szerepe és ezen belül az önkormányzatok új helyzete folyamatosan szünteti meg az állami és önkormányzati alkalmazottak közötti eddigi különbségeket. És minthogy mindkét szakszervezet dolgozói közigazgatási funkciót végeznek, indokolt a szakszervezeti mozgalom keretén belül való egyesítésük is.
e) A munkaerő-gazdálkodáshoz a szakszervezet által nyújtható segítség egységesebb és sokkal intenzívebb lehetne.
f) Érdekvédelmi területen a közalkalmazotti dolgozók egységes fizetésrendezése, az azonos munkafeltételek megteremtése is csak egy szakszervezeten keresztül valósítható meg.
g) A szociális segélyezés, az üdülés és egyéb szociális problémák megoldását is döntő mértékben könnyebbé tenné az egy szakszervezetbe való tömörítése a közigazgatás területén dolgozók részére.
h) Ahogy az ipar területén a termelésszervezés megköveteli az iparági szervezkedést, ugyanúgy a közigazgatás területén meg kell szűnnie annak a kettősségnek, amely a közigazgatás egységén belül abból adódik, hogy az utasítást adó szervek (pl. minisztérium) az MKOSZ tagjai, a végrehajtó szervek egy részének a tagjai pedig VAOSZ-tagok.
i) A két szakszervezet egyesülésének a nemzetközi szakszervezeti mozgalom szempontjából is jelentősége van, a Szakszervezeti Világszövetség által felállítandó nemzetközi szakosztályokban a magyar közszolgálati dolgozókat nem két, hanem egy szakszervezet fogja képviselni.
A két szakszervezet dolgozói között harmonikus viszony kialakítása érdekében elsősorban vidéken, ahol a két szakszervezet dolgozói között a legnagyobb az érintkezési felület, az együttműködés megvalósítására közös szakszervezeti napokat tartunk, kultúr- és sportösszejöveteleket rendezünk, sőt időnként az egyesülésig közös szakszervezeti bizottsági üléseket is. Azokban a vidéki városokban, ahol több szb működik, az MKOSZ és a VAOSZ szakszervezeti bizottságaink titkárai hetenként összeülnek, hogy a szakszervezeti tevékenységüket összehangolják.

A két központi apparátus munkatársai, illetve az apparátusnak párhuzamos osztályai legszorosabb együttműködést fejtenek ki, ezen túlmenően budapesti viszonylatban is kultúr- és sportakciókat bonyolítanak le.
Július hó 1-től a két szakszervezet közös lapot ad ki.

3. Szervezeti felépítés

Az egyesült szakszervezetek felépítése elképzelésünk szerint a következő:
Kongresszus,
Központi Vezetőség,
Elnökség,
E. B.,
Főtitkárság,
Központi apparátus,
Országos központ,
Nagy-budapesti központ,
Területi titkárságok
Megyei titkárságok (társadalmi munkával),
Helyi csoportok . . .

4. Az egyesülés lebonyolításánál a következő problémák várnak megoldásra

a) Elhelyezés problémája. Az MKOSZ az Eszterházy u. 4. sz. alatt kétemeletes, önálló székházzal rendelkezik, a VAOSZ a Madách tér 4. sz. épületben, az OTI tulajdonában levő házban a negyedik emeletet béreli. A két szakszervezet egyesüléséből létrehozott szakszervezet székházául az Eszterházy utca 4. számú épületet javasoljuk . . .
b) Alapszabály kérdése. Az egyesülési kongresszuson az új szakszervezeti alapszabályt el kell fogadtatni . . .
c) Egységes tagdíj bevezetésének kérdése. A VAOSZ tagjai tagdíjukat bélyegben róják le, a következő táblázat szerint:

Fizetés		Fizetendő járulék	
Havi bér	Órabér		
501—750 Ft-ig	2,51—3,50 Ft-ig	I. oszt.	10 Ft
401—500 Ft-ig	2,01—2,50 Ft-ig	II. oszt.	6 Ft
301—400 Ft-ig	1,51—2,— Ft-ig	III. oszt.	4 Ft
251—300 Ft-ig	1,31—1,50 Ft-ig	IV. oszt.	3 Ft
250 Ft-ig	1,30 Ft-ig	V. oszt.	2 Ft
750 Ft-on felül	3,50 Ft-on felül	Külön oszt.	14 Ft

Beiratási díj a tagdíj 50%-a. Tagkönyvdíj 2 Ft.
Az MKOSZ tagjai törzsfizetésük 2%-át fizetik egységesen tagdíjnak. Tervezetünk szerint június hó folyamán mindkét szakszervezet külön-külön azonos tagdíjfizetési rendszert vezet be.
d) A tagdíjnyilvántartás kérdése, amely azonban a Szaktanács által megadott direktívák szerint megoldottnak látszik.
e) Tagkönyvcsere kérdése.
f) Szerzett jogok elismerése és deklarálása.
g) Az egyesült szakszervezet neve és emblémája.

h) VII. 15-ig a káderkérdés tisztázandó, rögzíteni kell, az egyesült szakszervezetben kik lesznek a központi vezetőség tagjai, valamint a hozzátartozó politikai titkárok . . .
Budapest, 1949. május 26.

Eredeti tisztázat. SZOT Levéltár. 1949. — Közalkalmazottak Szaksz. 5/B.

55.

Az 1949. augusztus 19-i központi vezetőségi ülés a VAOSZ és a Közalkalmazottak Szakszervezete egyesüléséről

„Fordulópontot jelentett már előzőleg a szakszervezetek XVII. kongresszusa, amely meghatározta, hogy a szakmai vonalon működő szakszervezeti mozgalom fejlődése megköveteli azt, hogy egy új, nagy lépést tegyünk előre szakszervezeti formánk megváltoztatása terén. Meg kell szüntetni az eddigi szakmai széttagoltságot, és létre kell hozni a szakszervezetek üzemi szervezetét, a szakszervezeti bizottságokat. A szakszervezeti bizottságok képezik a mi területünkön az alapját a szakszervezeti mozgalomnak. Ha figyelembe vesszük, hogy a szakszervezeteknek mindinkább a termelés felé kell koncentrálni az erejüket, és a szocializmus építése terén kell kifejteni működésüket, láthatjuk, hogy a mi területünkön is nagy horderejű feladatokat kell megoldani. A szocializmus építésének korszakában a mi szakszervezeti bizottságainkra komoly feladatok hárulnak. Amikor az államapparátus, a közhivatalok mindinkább a termelés vonalán tevékenykednek, szükséges, hogy a meglevő üzemi szervezeteink is ezen a vonalon végezzék funkciójukat.
A központi vezetőség helyesli a két testvérszakszervezet egyesítésének előkészítő munkálatai során létrehozott és a közösen lebonyolított akciókat. A Városi, Vármegyei és Községi Alkalmazottak Országos Szövetségének vezetősége is felhatalmazást kapott az országos nagyválasztmánytól az egyesítés előkészítésére. A központi vezetőség jóváhagyólag tudomásul veszi az eddigi előkészítő munkálatokat és azt, hogy a két szakszervezet egyesítő kongresszusát 1949. október hó 15 ig megtartják."

Gépelt tisztázat. SZOT Levéltár, Közalkalmazottak Szakszervezete 1949. — 2.

56.

1950. március 27.

A Közalkalmazottak Szakszervezete szervezési osztályának jelentése az egyesülés utáni helyzetről

Szakszervezetünk taglétszáma az egyesüléskor 90 795 tag volt. Ebből Budapesten 42 470 tag, az össztagok 46,77%-a, vidéken 48 325 tag, az össztagok 53,23%-a.
Novemberben 2421, decemberben 3049, januárban 2464, februárban 2971 taggal emelkedett a létszám. Március 1-én taglétszámunk 101 719 tag, tehát egyesülés után 10 924 az új tagok száma.
Az össztagok közül nő 31 374, ez az össztagság 30,84%-a, szellemi szervezett dolgozók száma 73 199, ez az össztagok 71,96%-a.
A szervezettségi százalék szakszervezetünkben 87,68%-os.
Szakszervezetünkben a működő szakszervezeti bizottságok száma Budapesten 178, vidéken 472, összesen 650.
A szakszervezeti bizottságok létszáma országos viszonylatban 5534, a nők 14%-ban vannak itt képviselve. A reszortbizottságok 20,65%-a nő, legmagasabb a nők százaléka a szoc. pol.[ban], 47,5%, legalacsonyabb a termelési reszortbizottságban, 10,5%.
Az egyesüléskor 180 befizető helyünk volt, ezek száma az átszervezés folytán jelenleg 76. A budapesti kis hivatalok száma, melyek nem rendelkeznek még szb-vel, 35.
A szakszervezeti bizalmiak száma 4144, az egy bizalmira eső dolgozók száma 19.
Az aktívák száma 21 936, 1000 dolgozóra jutó aktívák száma 432.
1950. III. 27.

Eredeti tisztázat. SZOT Levéltár. 1950. — Közalkalmazottak Szaksz. 1/C.

57.

1952. november 20.

Területi konferenciák rendezése a tanácsok munkájának segítésére

Tájékoztatásul közöljük, hogy 1952. november 30. és december 14. között, az egyik vasárnap, szakszervezetünk megyei területi konferenciákat szervez. A konferencia célja, hogy számba vegye a közalkalmazottak között végzett szakszervezeti munka eredményeit, feltárja a hibákat, nevelje, mozgósítsa az apparátus dolgozóit a munkamegjavítási mozgalomra, a bürokrácia elleni küzdelemre, az állami feladatok jobb elvégzésére. A konferencia előkészítését a Belügyminisztériummal, valamint az Igazságügyminisztériummal megtárgyaltuk, mely minisztériumok hathatósan támogatják ezt a munkánkat.
A területi konferenciának két napirendi pontja lesz. A Belügyminisztériumnak a megyei tanácsok végrehajtó bizottsági elnökeihez intézett levele kívánatosnak tartja, hogy a konferencia első napirendi pontját a végrehajtó bizottság elnöke tartsa meg, melyben foglalkozzék az apparátus dolgozóinak munkájával, a munkamegjavítási mozgalom tapasztalataival, a bürokrácia elleni harc-

cal. Ismertesse, hogy a Közalkalmazottak Szakszervezetének szervei milyen mértékben segítik tanácsainkat a feladatok végrehajtásában, hogyan nevelik a tanácsapparátus dolgozóit. Gyakoroljon bírálatot a szakszervezeti funkcionáriusok további jó munkájára. A Belügyminisztérium több megyében a konferencián képviseltetni fogja magát, és képviselője a tanácselnök beszámolójához — előzetes megbeszélés szerint — hozzá fog szólni. Ehhez a napirendi ponthoz szól hozzá a megyei igazságügyi szerv vezetője, aki hozzászólásában foglalkozik a tanácsok és az igazságügyi szervek kapcsolatával és azzal, hogy mi az igazságügyi szervek tapasztalata a tanácsok munkájával kapcsolatban.
A második napirendi pont során a szakszervezet területi bizottságának elnöke beszámol arról, hogy a területi bizottságot választó konferencia óta milyen munkát végeztek, hogyan hajtották végre a konferencia határozatait. Ehhez a beszámolóhoz a szakszervezet központi vezetőségének egyik tagja szól hozzá, és hozzászólásában különös nyomatékkal a községi dolgozók szakszervezeti összefogásának és irányításának kérdéseit tárgyalja.
A konferencián kerül sor az egyes helyeken hiányos területi bizottságok kiegészítésére, valamint néhány szakszervezeti funkcionárius megjutalmazására. A konferenciára meghívjuk a megyei pártbizottságot, az SZMT-t és megyénként 600—1000 dolgozót, akiknek kb. 30%-a hivatalvezető (vb-elnök, -titkár, osztályvezető, bíróság-ügyészség elnöke) lesz.
A konferencia időpontját, a helyi körülmények figyelembevételével, a területi bizottság elnöke és a megyei tanács végrehajtó bizottságának elnöke közösen állapítja meg. Néhány megye kivételével a konferenciák időpontja még nem áll rendelkezésre, amint ezeket megkapjuk, pótlólag meg fogjuk küldeni.

Gépelt tisztázat. SZOT Levéltár. Közalkalmazottak Szaksz. 1952. — 6.

58.

1956. augusztus 29.

A Közalkalmazottak Szakszervezete III. Kongresszusának irányelvei

A szakszervezetünk 1952-ben megtartott II. kongresszusa óta eltelt évek alapvető változásokat hoztak a nemzetközi és döntő fordulatokat hazánk belpolitikai életében. Ezek az események szakszervezetünk tevékenységét is nagymértékben befolyásolták. Ezekre az évekre a nemzetközi helyzet állandó élesedése és az új háború kirobbanásának veszélye volt a jellemző. Ma, a Szovjetunió és a szocializmust építő országok békepolitikájának, a világ népei békeharcának eredményeként a helyzet lényegesen enyhült.
Hazánkban az első ötéves terv során megkezdtük a szocializmus alapjainak lerakását. Az építő munka során elért eredmények mellett azonban számos hiba történt, amelyeknek következményei gazdasági életünkben, államigazgatásunkban és az életszínvonal alakulása terén jelentkeztek . . .
Állami és társadalmi életünk fejlődésének első éveit szükségszerűen a centralizmus jellemezte, azonban az utóbbi években az államapparátus centralizmusa bürokratikusan eltorzult. Az állami élet különböző területein tapasztalható volt a szocialista törvényesség megsértése . . .
Szakszervezetünk szem előtt tartotta azt a lenini elvet, amely szerint a „Szakszervezetek a legkészségesebb munkatársai kell hogy legyenek annak az államhatalomnak, melynek egész politikai

és gazdasági tevékenységét a munkásosztály öntudatos élcsapata, a kommunista párt vezeti. Ez a tanítás, egyoldalú értelmezése következtében, azonban a gyakorlatban sokszor eltorzul.
A túlzott centralizmus következtében a szakszervezeti demokrácia szűk keretek közé szorult, és a szakszervezeti tagok jogainak gyakorlása emiatt gyakran formálissá vált.
Az SZKP XX. kongresszusa, illetve pártunk Központi Vezetőségének ez évi júliusi határozata után az általános fejlődéssel párhuzamosan szakszervezetünkben is megindult a demokratizálódási folyamat. Kezd kialakulni szakszervezetünk, valamint a párt- és állami szervek között a helyes kapcsolat. Egészséges irányban növekedik a szakszervezet tekintélye és szerepe.
Pártunk Központi Vezetőségének júliusi határozataiban és különösen az értelmiség helyzetéről és feladatairól mondottakban világosan tükröződik, hogy a szakszervezetünkhöz tartozó dolgozók milyen fontos helyet foglalnak el társadalmi életünkben. Szakszervezetünknek fontos feladata, hogy az értelmiségi dolgozók fokozottabb megbecsülését célzó határozatok végrehajtását elősegítse és meggyorsítsa. Szakszervezeti munkánk megerősítését szolgálja, hogy szélesítsük a külföldi országok — elsősorban a Szovjetunió és a népi demokráciák — szakszervezeti mozgalmának tanulmányozását és tapasztalatainak felhasználását. Ezt tartottuk szem előtt, amikor csatlakoztunk a Közalkalmazottak és Rokonszakmák Dolgozóinak Nemzetközi Szövetségéhez.

I.

A hivatali munka színvonalának emelése

Szakszervezetünk Központi Vezetősége hibát követett el, amikor az ipari szakszervezetek példáját mechanikusan követve, a munkaversenyeket tartotta a hivatali munka megjavítása fő eszközének. A hivatali munkaversenyt mint bürokratikus formát az elmúlt évben megszüntettük. Áttértünk arra, hogy főleg a hivatali típusoknak megfelelően határozzuk meg a feladatokat. Igyekezzünk a munka egyszerűsítésébe a dolgozókat bevonni, a munkaértekezleteket ennek szolgálatába állítani és mindezeken keresztül a bürokrácia csökkentését elősegíteni.
A hivatali munkát segítő tevékenységünk nem volt elég eredményes, nem vált tömegmozgalommá: egyrészt a bürokratikus versenyformák miatt, másrészt, mert nem rendelkeztünk ebben a munkában kellő gyakorlattal, és végül azért, mert a hivatalvezetők nem igényelték ilyen irányú segítségünket.
Szakszervezetünk a következő főbb területeken segítette és kívánja továbbra is előmozdítani az állami feladatok megoldását:

1.

a) Szocialista államunkban az államigazgatás minden szerve megfelelő államhatalmi szervek irányítása és ellenőrzése alatt működik. Szakszervezetünknek fontos feladata a dolgozókat arra mozgósítani, hogy az államhatalmi szervek választott tagjai munkájának elősegítését tekintsék egyik legfontosabb feladatuknak. Ezért a tanácsülések, tanácstagi beszámolók, fogadóórák jó előkészítésével, a dolgozók bejelentései és panaszai gyors és törvényes elintézésével járuljanak hozzá a választott szervek és a lakosság közötti kapcsolatok megerősítéséhez.
b) A szakszervezeti munkát a legkülönbözőbb területeken — minisztériumi, tanácsi, szakigazgatási, begyűjtési apparátusokban; bírói, ügyészi szervekben; kutató és tudományos intézetekben; stb. — kell végezni. Szakszervezetünk feladata a legkülönbözőbb területeken működő dolgozóknak megmagyarázni, hogy napi munkájukkal milyen helyet foglalnak el a szocializmus építésében, hogyan segíthetik a dolgozók anyagi és kulturális igényeinek fokozottabb kielégítését,

a szocialista törvényesség érvényesülését, a mezőgazdaság nagyüzemi szocialista átszervezését stb., és ezzel egész népünk boldogabb jövőjének kialakítását.
A szakszervezet sokoldalú tevékenységének kibontakoztatása szükségessé tette, hogy az elnökség, tanácsadó szerveként, szakbizottságokat hozzon létre. Ez a kezdeményezés bevált, és ezért a jövőben még fokozottabban kell a szakbizottságok munkájára támaszkodni.
A központi államigazgatási szervek, a kutató és egyéb tudományos jellegű intézetek munkájával csak Központi Vezetőségünk 1956. március 2-i határozata óta foglalkozunk. Ezeknél a szerveknél a szakszervezeti bizottságok munkája főként a szociális ügyek ellátására korlátozódott.
Feladatunk e szervek bel- és külföldi szakmai tapasztalatcseréjét elősegíteni; ankétok szervezésével hozzájárulni az elméleti és gyakorlati szakemberek közötti kapcsolatok bővítéséhez.

2.

Számos kezdeményezést tettünk az államigazgatás ügyvitelének egyszerűsítésére. Az egyszerűsítési mozgalom azonban csak a Minisztertanács 1046/1956. számú határozatának megjelenése után öltött tömeges méreteket.
Küzdeni kell a túlzott centralizmus, a párhuzamos ügyintézés, a rendeletek halmaza és ebből adódóan a bürokratikus eljárások özöne ellen, amelyek szinte gúzsbakötik a helyi szerveket és a dolgozókat felesleges munkával terhelik. Ezáltal csökkenthetők a dolgozók életszínvonalát terhelő kiadások.
Biztosítani kell, hogy a beérkezett javaslatokat érdemben elbírálják és megválaszolják . . .

3.

A hivatali munka szakmai színvonalának fokozására olyan javaslatokon dolgozunk, amelyeknek célja egyrészt az államapparátusban dolgozók szakmai továbbképzése, másrészt az egyetemet és középiskolát végzett fiataloknak az államigazgatási munkakörökbe való fokozottabb bevonása. A javaslatok elkészítésénél figyelembe vesszük az államapparátusban dolgozók szerzett jogait.

II.

Szakszervezetünk érdekvédelmi munkája

Érdekvédelmi munkával érdemben csak 1953 óta foglalkozunk, amikor erre a Munka Törvénykönyvének módosítása megadta a lehetőséget. Egyes munkaterületeken a bérhelyzet javult. Így két ízben kaptak fizetésemelést a tanácsi dolgozók, és ugyancsak két esetben emelték a bírák és ügyészek illetményét. Emelkedett a begyűjtési dolgozók fizetése. Legutóbb a tudományos dolgozók részesültek jelentős béremelésben. Javított a helyzeten az egyes munkakörökön belüli merev fizetési fokozatok eltörlése és a legalacsonyabb béreknek 650,— Ft-ban történt megállapítása. A jutalmazási keret 50%-os emelése a jó munkára ösztönöz.
Az egyeztető bizottságok hatáskörének a közszolgálatra való kiterjesztése egyrészt növelte a dolgozók biztonságérzetét, másrészt fokozta szakszervezetünk szerepét a dolgozók jogainak megvédésében. Ez segítette a törvényesség megszilárdítását a munkajog területén is.
Megjavítottuk a dolgozók egészségvédelmét. Ennek következtében csökkent a táppénzes állományban levők száma. Meggyorsítottuk a táppénz kifizetését, fejlesztettük a társadalombiztosítási szolgáltatások folyósítását. Az 1952. évhez viszonyítva közel 50%-kal nőtt a segélyek

címén kifizetett összeg. Emeltük az üdültetés színvonalát, és kibővítettük a családos és gyermeküdültetést. Közel 50%-kal nőtt a hivatali konyhák száma.
Mindezek ellenére dolgozóink anyagi ellátottsága nem tekinthető kielégítettnek. Ennek elsősorban az az oka, hogy a dolgozók életszínvonala nem érte el az első ötéves terv előirányzatait.
Érdekvédelmi munkánk megjavítására a következőket tervezzük:
a) Hozzálátunk olyan közszolgálati illetményrendszer kidolgozásához, amely az eddigi hibák felszámolásával a szocialista bérezés elveit érvényesíti a közszolgálat területén is. Javaslatainkat úgy dolgozzuk ki, hogy elismerést nyerjen a szakképzettség, a huzamosabb időn keresztül egy helyen eltöltött szolgálati idő és az igazgatási dolgozók bérezésében is az anyagi érdekeltség . . .
b) Ki kell alakítani a táppénzkifizetőhelyek működésének egységes rendszerét. Újabb saját kezelésű üdülők létesítésével kívánjuk bővíteni a családos és gyermeküdültetést. Elősegítjük a hivatali önköltséges üdültetés bővítését. Javasoljuk a SZOT-nak a részünkre biztosított üdülési keret felemelését. A külföldi csereüdültetésben részt vevők számát emelni kell.
c) A hivatali étkeztetés terén készüljünk fel . . . a megnövekedett feladatok ellátására, javítsuk a hivatali étkeztetés minőségét, kulturáltságát, és fokozzuk a szakszervezeti szervek társadalmi ellenőrző munkáját.
d) Törekedni kell a tiszta, kulturált hivatali helyiségek biztosítására, ezért a szakszervezeti szerveink állandóan harcoljanak a munkakörülmények megjavításáért.
e) Szükségesnek tartjuk az évenként kétszeri 50%-os utazási kedvezmény megadását, mert dolgozóink többsége hivatali érdekből két részletben veszi ki szabadságát.
f) Tekintettel arra, hogy a szakszervezetünkhöz tartozó dolgozók jelentékeny része nő, az eddiginél sokkal több gondot fordítsunk élet- és munkakörülményeik megjavítására, figyelembe véve azt, hogy napi munkájuk mellett háztartási és gyermeknevelési feladataik is vannak.
Ezt tartva szem előtt, segítsük elő a bölcsődei férőhelyek, napközi otthonok számának növelését, és javítsuk a gondozás színvonalát.
A háztartási munka megkönnyítése érdekében elő kívánjuk segíteni a háztartási kisgépek kölcsönzését.

III.

Kulturális nevelő munka, sport

1.

Tagságunk politikai és kulturális színvonalának emelése érdekében fokoztuk az ismeretterjesztő propagandamunkát, négyszeresére nőtt a két kongresszus között az ismeretterjesztő előadásokon résztvevők száma. A könyvtárak száma 25%-kal emelkedett, az olvasóké pedig ötszörösére nőtt. Művészeti csoportjaink munkájának színvonala emelkedett. A kulturális élet fellendítése érdekében elősegítettük 169 klubszoba létrehozását.
További feladatunk a dolgozók politikai és általános műveltségének emelése; kultúrmunkánkat ennek a célnak érdekébe kell állítani. Ennek megfelelően a művészeti munkában résztvevők számát, az eddig elért színvonalat, lényegesen emelni kell. A klubokat a műveltség emelésének, szakszervezetünk nevelő munkájának központjává tesszük.
A községekben dolgozók nagyobb kulturális ellátottsága érdekében az érdekelt társ-szakszervezetekkel (pedagógus, orvos-egészségügyi, KPVDSZ stb.) módot kell találni az együttműködésre, és ehhez a közös anyagi alap megteremtésére.
A kulturális célkitűzések megvalósítását azzal is elő kívánjuk segíteni, hogy az ipari szakmákhoz

hasonlóan a béralap 0,6%-át irányozzák elő a költségvetésben kulturális és sportcélokra. Javasoljuk, hogy a SZOT egységesen rendezze a zenekarok és kórusok költségtérítését.
A falusi kultúrmunka bázisává kell kiépíteni a járási kultúrotthonokat, klubszobákat. A kultúregyüttesek adjanak rendszeres műsort a községekben. Ezzel elérjük, hogy a falu lakossága szakszervezetünk tagságát nemcsak hivatali munkáján, hanem a kultúrmunkán keresztül is megszeresse.

2.

A két kongresszus közötti időben öt szakszervezet tagságát magába foglaló sportegyesület alakult Bástya néven, melynek jelenleg mintegy 40 000 tagja van. Az aktív sportolók száma 7%-ról 10%-ra emelkedett. 7230 minősített sportoló működik az egyesületben. Az egyesület 52 nagyobb és 338 kisebb létesítménnyel renkeldezik.
A sporttevékenység javítása érdekében a következőket kell tennünk:
A sportmunka középpontjába azt kell állítani, hogy tagságunk minél többet sportoljon, ezzel egészségét megjavítsa és életét meghosszabbítsa. Ezért nagyobb súlyt kell helyezni a szórakoztató és egészségügyi célokat szolgáló tömegsport-mozgalomra.
Sportolóink nevelése terén körültekintőbb és alaposabb munkát végezzünk, ezért nagyobb gondot kell fordítanunk a szakvezetők pedagógiai ismereteinek bővítésére, erkölcsi és esztétikai nevelésükre.

IV.

Pénzügyi és gazdasági munka

Szakszervezetünk anyagi alapja az elmúlt években megnőtt. Javult a tagdíjfizetési készség: az 1952. évi 74,8%-ról az 1956. év első felében 91,7%-ra nőtt, és csaknem felére csökkentek az adminisztratív költségek. A jövőben a tagdíjbevétel nagyobb százalékát kívánjuk az alapszervezetek rendelkezésére bocsátani, hogy növekedjék szakszervezeti tagjaink közvetlen szociális, kulturális és sportigényeinek kielégítésére szánt összeg. Ezen összegek felhasználása tekintetében nagyobb önállóságot kívánunk biztosítani. Jelentősen javítani kell a számvizsgáló bizottságok munkáját, hogy a nagyobb összegekkel rendelkező alapszervezetek gazdálkodása minden jogos igényt kielégítő legyen.
Különös figyelmet kell fordítani sportszerveink gazdálkodási tevékenységére. A gazdálkodási rendszert egyszerűbbé, áttekinthetőbbé és könnyen ellenőrizhetővé kell tenni.

V.

Szervezeti kérdések

Szakszervezetünk a II. kongresszus óta szervezetileg megerősödött, tekintélye és befolyása növekedett. Eredményesen mozgósítottuk az államigazgatási dolgozókat a hivatali feladatok végrehajtására, a bürokrácia elleni harcra. Bővítettük a kulturális, szociális és sportlétesítményeket, ellenőriztük azok célszerű felhasználását. A kongresszus óta a kulturális nevelő munka sokoldalúvá vált, egyre inkább kielégíti a hivatali dolgozók igényeit. Az eredmények mellett azonban meg kell állapítani, hogy szakszervezeti munkánkat nagyrészt egyoldalúság jellemezte, mivel a hivatali munka segítésének túlzott előtérbe helyezése a dolgozók jogos érdekvédelmét sok esetben háttérbe szorította.

Szakszervezetünk vezető szervei: a központi vezetőség és az elnökség az elmúlt években több, az államigazgatási dolgozók munkáját, életkörülményeit érintő kérdéssel foglalkozott, azonban nem volt rendszeres kapcsolata az alapszervezetekkel, nem igényelte rendszeresen a tagság segítő munkáját. Az apparátus munkája segítette a területi bizottságok és az alapszervezetek megerősödését, azonban hiba volt, hogy a feladatok operatív megoldására törekedtünk.
A szervezettség az elmúlt évek során emelkedett, az 1952. évi 80,3%-ról 1956. I. felében 95,6%-ra. Az alapszervezetek száma 923-ról 1018-ra emelkedett. A szakszervezetünkben dolgozó választott funkcionáriusok száma jelenleg 17 344. Szakszervezeti mozgalmunk fejlődését elősegítette a funkcionáriusok és aktivisták eszmei és politikai színvonalának emelkedése. Az 1952—1956-ig 317 funkcionárius bentlakásos iskolán és évente többször aktivista egésznapos konferencián, illetve esti tanfolyamokon vett részt.
Az elmúlt években erősödött a választott megyei és alapszervezeti vezetők munkája, fejlődött a vezetés kollektivitása, erőteljesebben és nagyobb hozzáértéssel segítik a hivatali feladatok megoldását, intézik a dolgozók szociális, kulturális, sportigényeinek kielégítését.
Jelentős mértékben fejlődött a szakszervezeti bizalmiak munkája. Ennek magyarázata az, hogy bizalmijaink kb. 40%-a több éve tölti be ezt a funkciót, közülük Budapesten 53,1%, vidéken 61,3% ügyintézői munkakörben dolgozik. Az eredmények ellenére sem töltik be azonban a szakszervezeti csoport életének kialakításában a vezető szerepet. A bizalmiakkal való gondos és tervszerű foglalkozás nem kielégítő sem a területi bizottságok, sem az alapszervezetek munkájában.
A Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének határozatai alapján az országunkban meginduló széles körű demokratizálódási folyamatot szakszervezetünkben is elő kell segíteni, illetve szervezeti munkánk megjavításának középpontjába állítani. A szakszervezeti demokrácia széles körű kibontakoztatásának alapja a választott szakszervezeti testület vezető szerepének növelése. Ennek érdekében a következőket tesszük:
A központi vezetőség és a területi bizottságok számára megteremtjük az előfeltételeket, hogy a szakszervezeti munka tényleges irányítói legyenek.
Megfelelő hatáskört biztosítunk a választott szerveknek, és megköveteljük, hogy a központi vezetőség és a területi bizottságok tagjai rendszeresen számoljanak be választóiknak arról, hogyan éltek azokkal a megnövekedett jogokkal és lehetőségekkel, amelyeket önállóságuk és hatáskörük kiterjesztésével kaptak.
Kidolgozzuk azokat a további formákat, amelyekben a választott szervek tagjai és a szakszervezet tagsága közötti kapcsolat megszilárdul...
Az alapszervezetek hatáskörét lényegesen kiszélesítjük. Ennek érdekében az alapszervezeteknél maradó tagdíjrészesedést fel kell emelni.
Az alapszervezetek megerősítésével egyidejűleg biztosítjuk, hogy a legfontosabb kérdések eldöntése a taggyűléseken történjék. (Pl. a rendelkezésre álló keretek felhasználása, az üdülőjegyek szétosztása, az iskolára küldés stb.)
A bizalmiakkal való gondos és tervszerű foglalkozás útján el kell érni, hogy a tagságot állandóan tájékoztassák a legfontosabb, az őket érdeklő kérdésekről, a tagság álláspontját híven közvetítsék a szakszervezeti bizottságnak. Növelni kell a bizalmiak jogkörét.
A „Szakszervezeti munka az államigazgatásban" című lapunkat úgy kívánjuk fejleszteni, hogy az szakszervezetünk valamennyi tagja számára hozzáférhető legyen, és legalább havonta két ízben jelenjen meg.
Súlyos mulasztást pótolunk azzal, hogy lehetővé kívánjuk tenni a nagyszámú nyugdíjasaink szervezkedését szakszervezetünk keretében. Ez módot nyújt arra, hogy hasznos tapasztalataikat egész tevékenységünkben felhasználjuk, bevonjuk őket a szakszervezeti életbe, érdekeik védelmét lelkiismeretesen ellássuk, és a lehetőségekhez mérten anyagi támogatásban részesüljenek.

*

Az irányelveket a központi vezetőség azzal bocsátja vitára, hogy ez csak a legfontosabb kérdéseket foglalja magában. Kéri a tagságot, hogy taggyűléseken és aktívagyűléseken vitassa meg, egészítse ki javaslataival, észrevételeivel, amelyekben állásfoglalást vár szakszervezetünk III. kongresszusától.
A központi vezetőség köszönetét fejezi ki a szakszervezet tagságának és a szakszervezeti munkásoknak áldozatkész tevékenységéért, amellyel elősegítették, hogy a szakszervezeti mozgalom az államigazgatási dolgozók munkaterületén is erősödött.
A központi vezetőség kéri, hogy a szakszervezeti tagság a megválasztandó új központi vezetőséget minden erejével támogassa munkájában. Így válik lehetővé, hogy az SZKP XX. kongresszusa és az MDP Központi Vezetősége júliusi határozatának szellemében végezze széles körű tevékenységét.
Budapest, 1956. augusztus 29.

Közalkalmazottak Szakszervezete
Központi Vezetősége

Gépelt tisztázat. SZOT Levéltár. Közalkalmazottak Szaksz. 1956. — 6/A.

59.

1957. november 22.

A központi vezetőség a hivatali munka egyszerűsítéséről, a közalkalmazottak élet- és munkakörülményeiről és a nőmozgalom célkitűzéseiről

Az államapparátus munkájának egyszerűsítése

Az elnökség beszámolója visszatekintést nyújtott a szakszervezet III. kongresszusának határozatára, mely célul tűzte ki a hivatali munka segítését. Rámutatott a beszámoló arra, hogy az ellenforradalom nagymértékben akadályozta a célkitűzések végrehajtását. Első és legfontosabb feladatként a szervezeti megerősítés jelentkezett, amely nélkül nem lehetett a szakszervezeti munkát normális mederbe terelni. Ez oda vezetett, hogy a hivatali munka segítésével a szakszervezet nem tudott megfelelő energiával foglalkozni.
Az elmúlt néhány havi tevékenységünk azonban azt mutatta, hogy mások és kedvezőbbek feltételeink e munkaterületen, mert a kormány eltökélt szándéka az egyszerűsítésnek a lakosság érdekében való mielőbbi megvalósítása. Erre utalnak azok az intézkedések, amelyek eddig is már napvilágot láttak. Igen nagy jelentőségű volt az — általunk is évek óta sürgetett — egységes államigazgatási eljárási törvény megalkotása és hatálybalépése.
Jelenleg több olyan megoldásra váró probléma van, amelyekkel az állami szervek is foglalkoznak, s amelyeknek rendezésében nekünk is részt kell vállalni. Igen lényeges probléma a községi szervek megerősítése. Ugyancsak rendkívül előnyös lenne a községekben a tömegkapcsolatok megjavítása szempontjából a magánmunkálatok visszaadása. Rendkívül fontos feladat a tanácsok és szervei hatáskörének általános rendezése.
A beszámoló ezután jelentőségének megfelelően foglalkozott az államigazgatási munka kulturáltságának és szakmai színvonalának emelésével. Részletesen ismertette a különböző oktatási formákat, a közalkalmazottak részvételét ezekben az oktatási formákban, majd a szakmai színvonal emelését szolgáló ankétokat és tapasztalatcseréket ismertette...

A munkafegyelem kérdését a beszámoló gyakorlati példákkal ismertette, majd a korrupció kérdése tükröződött az ellene irányuló küzdelem keretében. A beszámoló rámutatott arra, hogy a korrupció ellen a küzdelem elsősorban szívós nevelő munkával folytatandó, de miután igen gyakran a jogszabályokat kitűnően ismerő elemekkel állunk szemben, igen fontos a szakmai képzés színvonalának emelése az államapparátusban. A korrupció elleni küzdelem egyébként a szakszervezet egyik főfeladata, fel kell használni erre a sajtót, a nyilvánosságot. Le kell leplezni a korrupt elemeket, mert azok az egész apparátust lejáratják a dolgozók előtt.
A hivatali ügyek gyors intézését, a munkaértekezletek fontosságát ismertette ezután a beszámoló. A szakszervezet titkára rámutatott arra is, hogy 1953-tól 1956-ig négy racionalizálás volt, ezen időszak alatt mégis emelkedett az alkalmazottak száma az államigazgatásban, mert nem egy-, szerűsítették a munkát. Ma már a kormány elhatározott szándéka az, hogy biztosítja a stabilitást, amely többek között a szakmai képzés előtérbe helyezésében, az új bérrendszer kialakításában és a munkajogi szabályok megfelelő módosításában is megmutatkozik.

Bér- és munkajogi jellegű kérdések

Amikor vizsgáljuk szakszervezetünk tevékenységét a munkaszervezési kérdésekben, a dolgozók kezdeményezéseit az ügymenet egyszerűsítésében, ugyanakkor foglalkoznunk kell a közalkalmazottak munka- és életkörülményeit befolyásoló bér- és munkaügyi jellegű kérdésekkel.
A beszámoló részletesen ismertette az év első felében végrehajtott bérrendezést, amely felölelte valamennyi szakszervezetünkhöz tartozó dolgozó réteget, kivéve a tudományos dolgozókat, akiknek béremelésük 1956 szeptemberében történt, így ez év során ismételt bérrendezést részükre biztosítani nem tudtunk. A bérrendezéseken túlmenően a szakszervezet részt vesz a Munka Törvénykönyve módosításának előkészítő munkálataiban is, illetőleg az alapelvek kidolgozásában. Ennek során szeptemberben munkaügyi ankétot tartottunk, amelynek keretében a közalkalmazottak munkaügyi kérdései megvitatásra kerültek.
Ezután a községi dolgozók élet- és munkakörülményeinek ismertetésére került a sor, miután a szakszervezet az elmúlt hetekben 13 megyében megvizsgálta helyzetüket.
Jelentőségének megfelelően foglalkozott a beszámoló az értelmiség helyzetével, szerepével és megbecsülésével, majd utalt arra, hogy szakszervezetünk álláspontja: amikor az újságok az értelmiséggel foglalkoznak, ez ne csak a műszaki értelmiség vonatkozásában történjék, hanem mindazokat a területeket is érintsék, amelyek ebbe a fogalomkörbe tartoznak.
A beszámoló a bér- és munkajogi kérdések tükrében számtalan gyakorlati példával szolgált, amelyek egyöntetűen tükrözték a szakszervezet következetes harcát és álláspontját az egyes kérdésekben. A beszámoló egyben perspektívát is mutatott az előttünk álló legfontosabb tennivalók megoldására.
Végül a főtitkár, mint a magyar szakszervezeti küldöttség tagja, ismertette a Szakszervezeti Világszövetség IV. Kongresszusának közalkalmazotti kérdéseit, amelyek Lipcsében megvitatásra kerültek.
Az első napirendi pontot széles körű vita követte, majd a központi vezetőség a beszámolót határozatként egyhangúlag elfogadta.

A nőmozgalom hathatósabb kibontakozása

Második napirendi pontként „A hivatalokban dolgozó nők helyzete és a közöttük végzendő szakszervezeti munka" címmel a központi nőbizottság elnöke tartott beszámolót.
A dolgozó nők helyzete a társadalomban évtizedek óta foglalkoztatja a haladó szakszervezeteket

és az egyéb tömegszervezeteket. A főkérdés az, hogyan lehet megoldást találni arra, hogy a dolgozó nők a társadalomban egyenlő elbánásban részesüljenek a férfiakkal, illetve össze tudják egyeztetni a női hivatást, a családdal való foglalkozást az üzemi vagy a hivatali munkában való részvétellel.
Hazánkban a magyar nőmozgalom fejlődése a felszabadulás után alapjaiban megváltozott, miután a párt és a kormány biztosítja a dolgozó nők, az anyák és gyermekek védelmét. Szocialista államunk a társadalom érdekeinek figyelembevételével olyan törvényeket hozott, amelyek felszabadítják a nőket, védik a női munkát, lehetővé teszik, hogy összeegyeztessék a női hivatást a társadalmi élettel, a munkával.
A beszámoló ezután ismertette a SZOT elnökségének 1956. évi júniusi határozatát, hogy az üzemekben és hivatalokban a dolgozó nők problémáival ismét a szakszervezetek foglalkozzanak. Ezzel lehetővé válik, hogy a dolgozó nők érdekvédelmét sokkal szervezettebben és következetesebben képviseljék, elősegítsék a nők képzettségüknek és szaktudásuknak megfelelő beosztását és kellő társadalmi megbecsülésüket.
A Közalkalmazottak Szakszervezetének elnöksége is határozatot hozott 1956 júliusában a nőmozgalommal kapcsolatosan, s legfontosabb feladatnak jelölte meg, hogy a dolgozó nők védelmét és egyenjogúságát szolgáló törvényeket és rendeleteket, a Munka Törvénykönyvében foglaltakat, a jogszabályokat minden területen érvényesítsék.
Az ellenforradalmi események átmenetileg megakadályozták a nőmozgalom kibontakozását. Az ellenforradalom támadást indított a nők egyenjogúsága ellen, szétzilálta a nőmozgalmat, de az ellen forradalom óta eltelt idő alatt egyre több közalkalmazotti nődolgozó ismerte fel és adott hangot annak, hogy az ellenforradalom győzelme megszüntette volna mindazokat a vívmányokat, amelyeket a szocialista társadalom biztosít a nők számára.
A központi nőbizottság elnökének beszámolója ezután részletezte a szervezeti munkát, az egyéni és brigádvizsgálatokat, a politikai nevelő munka eredményeit, a nőtanácsok eredményes tevékenységét a november 7-i ünnepségek kapcsán, az eddigi sajtómunkát, a különböző törekvéseket a szakmai képzettség emelésére, és végül a több nőgyűlésen felvetődött fontos kérdést: a férjek helytelen és sok esetben közömbös magatartását a feleségek háztartási, illetve gyermeknevelési munkálataival kapcsolatban.
A központi vezetőség ezután jóváhagyta az elnökség által eddig hozott határozatokat a nőmozgalommal kapcsolatosan, amelyek az érdekvédelmi feladatok mellett megjelölték azokat a politikai és érdekvédelmi célkitűzéseket is, amelyeket szakszervezeti szerveinknek meg kell valósítaniuk a közalkalmazotti nődolgozók nevelése és életének megkönnyítése érdekében.

Közalkalmazott, 1957. december.

60.

1960. október 15.

A központi vezetőség beszámolója a IV. Kongresszuson

A négy esztendővel ezelőtt megválasztott központi vezetőség megbízatása lejárt, és most a tagság küldöttei előtt beszámol arról, hogyan töltöttük be a szocializmus építésében ránk háruló feladatokat, hogyan szolgálta tevékenységünk a tagság és a társadalom érdekeit.

A múlt évben szakszervezetünk 1108 alapszervezetében tartottak vezetőségválasztó taggyűléseket, ez év első felében pedig megválasztották a megyei bizottságokat. E választások azt mutatták, hogy a két kongresszus közötti időszakban szervezeteink túlnyomó részben megerősödtek, növekedett tömegbefolyásuk, és ha nem is hibátlanul, de mindjobban végzik feladataikat.
A magyar szakszervezetek 1958. március 2-án tartották XIX. kongresszusukat, amelynek jelentőségét az fokozta, hogy az ellenforradalom utáni helyzetben tisztázódott a szakszervezet helye, szerepe és feladata. A XIX. kongresszus határozata félreérthetetlenül leszögezte, hogy „a szakszervezetek legfőbb feladata volt és marad a munkáshatalom szilárdítása, gazdasági erejének növelése és erre támaszkodva a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítása".
Szükséges volt ezt kimondani akkor, mert az ellenforradalom idején és utána is voltak olyanok, akik a szakszervezetek feladatának nem a munkáshatalom támogatását, a szocializmus építésének segítését tekintették. Voltak, akik azt akarták elhitetni, hogy a párt és a kormány politikájának támogatása ellentétben áll a dolgozók mindennapi jogos érdekeinek védelmével. A mi szakszervezetünk idejében elutasította ezeket a hamis célokat.
A szakszervezeteknek — mint a proletárdiktatúra fontos szervezeteinek — feladatuk, hogy összekössék a pártot a tömegekkel, elsősorban a termelés vonalán. Nem hagyhatják figyelmen kívül, hogy a dolgozók élet- és munkakörülményeinek javítása, anyagi és kulturális igényeinek kielégítése elsősorban attól függ, hogyan sikerül megvalósítani a párt által kitűzött politikai és gazdasági feladatokat.
Szocialista államunkat létrejötte óta az államgépezet munkájának tökéletesítésére és egyszerűsítésére irányuló törekvés jellemzi, mert a szocializmus csak olyan állami szervekkel építhető fel, amelyek a munkásosztály vezetésével a nép legszélesebb rétegeit vonják be a hatalom gyakorlásába.

Szakadatlan küzdelem a bürokratizmus ellen

A szocialista államapparátus valósítja meg és hajtja végre a munkásosztály, a dolgozó nép akaratát kifejező határozatokat és jogszabályokat. A szocialista állam működésének egyik alapvető követelménye, hogy a dolgozó tömegek is részt vegyenek a közügyek megvitatásában, hogy a községek, a városok, a megyék politikai, gazdasági és kulturális fejlesztésében a lakosság, a dolgozó nép közvetlenül is részt vegyen.
Az állami szervek és a tömegek viszonyát sok tényező befolyásolja.
A bürokratizmus és megnyilvánulásai ellen már eddig is szakadatlanul folyt a küzdelem. A dolgozók panaszainak késedelmes intézése, a goromba bánásmód, az aktatologatás, a felelősségtől való menekülés elkerülhetetlenül a tömegektől való elszakadáshoz vezet, és mindez távol tartja a lakosságot az állami munkától.
Ma már mind több az olyan dolgozó, aki azon gondolkozik, hogyan lehetne az állami munkát javítani, az állami szervek tömegkapcsolatait szélesíteni. Ennek ékes bizonyítéka a hivatalokban mindinkább tért hódító munkamozgalom. Eredményeink feljogosítanak bennünket arra, hogy szembeszálljunk a bürokratikus jelenségekkel kapcsolatos helytelen általánosításokkal, és védjük az államapparátus tekintélyét, a közalkalmazottak becsületét, mint azt az utóbbi négy esztendőben tettük.
Egyes hivatali és gazdasági vezetők munkája még egyoldalú, mert abban elsősorban az igazgatási szemlélet van túlsúlyban, amely nem minden esetben mondható demokratikusnak, és legtöbbször a bürokratizmus irányába viszi a vezetést.
Szervezeteink a jövőben nyújtsanak nagyobb segítséget az állami szerveknek ahhoz, hogy a dolgozók széles körét vonják be az állami munkába, mert amilyen mértékben bevonják a dol-

gozókat az állami munkába, úgy szélesedik a szocialista demokratizmus, szorul vissza és szigetelődik el a bürokratizmus.
A közhivatali alkalmazottat hivatása ezer szállal fűzi a lakossághoz, amely éber figyelemmel kíséri, vajon van-e részrehajlás munkájukban egyes személyek vagy akár egyes rétegek javára.

Az állami fegyelem mindenkire kötelező

Az államapparátus dolgozóinak túlnyomó többsége emberségesen, becsületesen látja el feladatait, igyekszik igazságosan, részrehajlás nélkül intézni az állampolgárok ügyes-bajos dolgait. Ennek ellenére van még mit tennünk, és egy pillanatra sem szabad csökkenteni a harcot a korrupció, a megvesztegetés ellen. Olyan légkört kell teremteni, hogy az apparátus becsületes dolgozói akadályozzák meg és ítéljék el az ilyen jelenségeket, mert ezzel a hivatali szervek, valamint a saját becsületüket is védik.
Nagy jelentősége van a szocialista törvényesség biztosításának, annak, hogy az állami szervek értelem szerint tartsák be szocialista államunk törvényeit, jogszabályait, amelyek dolgozó népünk akaratát fejezik ki. Senkinek sincs joga, sem egyes embereknek, sem állami szerveknek ahhoz, hogy semmibe vegyék azokat.
Az egyes állami szervek részéről elkövetett törvénysértések mérhetetlen károkat okozhatnak. Megingathatják az állampolgároknak a törvényeinkbe, népi, állami szerveink tevékenységébe vetett hitét.
Valamennyiünket örömmel töltött el, amikor Kádár elvtárs, az ENSZ közgyűlésén hazánk belső helyzetéről szólva, kijelentette: nálunk évek óta törvényes rend van, és olyan rendezett közállapotok uralkodnak, hogy azokat nem egy kapitalista ország megirigyelhetné.
Az állami szervek nemcsak egyes emberekkel szemben sérthetik meg törvényeinket. Véthetnek ellene azzal is, hogy nem tartják be az állami fegyelmet, egyebek között a terv- és a pénzügyi fegyelmet; ha vezetői munkájukat nem hatja át a népgazdasági szemlélet, ha helyi érdekeket helyeznek előtérbe.
A szocializmus építése során nemcsak az állami szervek felelőssége nő, hanem az apparátus minden dolgozójának felelőssége is.
Ezért szükséges a dolgozók politikai és szakmai ismereteinek, általános műveltségének állandó fejlesztése, és az adott körülmények között a lehető legmagasabb szintre emelése.
Az államigazgatási munkában szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek elsajátításának egyik szükséges és ma már nélkülözhetetlen eszköze a képesítési rendszer. Szervezeteinknek a következő években egyik nagyon fontos feladata lesz a képesítési rendszer gyakorlati megvalósításának elősegítése, az államigazgatási dolgozók politikai és szakmai nevelésének szorgalmazása, önképzésének támogatása.

A munkamozgalom segíti az államigazgatási munka további javítását

Az állami hivatalok dolgozói között ma már mind többen vannak, akik nagy felelősségérzettel és öntevékenyen támogatják az államigazgatási feladatok hiánytalan végrehajtását. Törekvéseiket legjobban a munkamozgalom fejezi ki. Szakszervezetünk idejében kezdett foglalkozni a dolgozók kezdeményezéseivel, és segítséget nyújtott ahhoz, hogy ez olyan célok megvalósítását segítse, amelyek hasznosak a hivatali munka megjavítása, az egész népgazdaság szempontjából.
Központi vezetőségünk egyszerűen és világosan határozta meg a munkamozgalom célját. Ezt a hivatalok előtt álló feladatok kezdeményezőbb, gondosabb, eredményesebb megoldásának elő-

segítésében, a munkastílus javításában, a dolgozók munkája iránt érzett felelősségének felkeltésében, a szocialista munkaszellem kialakításában, a dolgozók ügyeinek emberséges intézésében, a munkafegyelem fejlesztésében jelölte meg.

Természetesen a munkamozgalommal kapcsolatosan néhány elvi és gyakorlati kérdés még tisztázásra vár. Például milyen módon fejlesszük a munka kollektivitását, szocialista munkacsoportok alakítására irányuló törekvéseket, hogy szakszervezeti munkánknak e fontos területét megvédjük a torzításoktól, és valóban szabad utat nyissunk a dolgozók alkotó kezdeményezéseinek, a munkamozgalom tömegmozgalommá válásának.

Az államigazgatási munka továbbfejlesztése, a szocialista építés körülményeinek megfelelő alakítása azonban nemcsak a dolgozók lelkesedésén, öntevékeny kezdeményezésén múlik, hanem ehhez szükséges, hogy a felsőbb államigazgatási szervek az intézkedéseiket időben, a reális körülményeknek megfelelően kidolgozva adják ki.

Sok tapasztalat alapján bátran állíthatjuk, hogy a különböző hivatali szerveknél a helyesen irányított munkaértekezletek jelentősen hozzájárultak a dolgozók kezdeményezéseinek fejlesztéséhez, a rájuk bízott ügyért való felelősségérzet felkeltéséhez. A dolgozók javaslatai segítséget nyújtanak a hivatalvezetésnek az apparátus munkájában észlelhető fogyatékosságok megszüntetéséhez. Ezért fontos, hogy minden hivatali szervnél meghonosodjanak a munkaértekezletek.

Szocialista államunk erősítéséért szakszervezetünk sok tagja végez megbecsülésre méltó, önzetlen társadalmi munkát.

A mezőgazdaság szocialista átszervezését tagságunk nagy része az egész országban áldozatkészen és eredményesen segítette. Jelentős segítséget nyújtottak a termelőszövetkezetek gazdálkodásának megszilárdításához, fejlesztéséhez, a szocialista szemlélet kialakításához falun, a községek társadalmi és kulturális életének fellendítéséhez.

Szervezeteink politikai nevelő munkával járuljanak hozzá, hogy a községekben, az új szocialista viszonyok között, a falusi közalkalmazottak megtalálják helyüket, megértsék a szocialista átalakulással a falu társadalmában végbement változást.

Szakszervezetünknek segítenie kell a tanácsi szerveket abban, hogy mind a járási, mind a községi tanácsok és termelőszövetkezetek között kialakuljon a helyes irányítás, kapcsolat, együttműködés.

Fokozódott a közalkalmazottak erkölcsi és anyagi megbecsülése

Az utóbbi években az államapparátus dolgozóinak helyzete sokat javult. Ez időszakban több éves mulasztást kellett pótolni. Központi vezetőségünk a közalkalmazottak körében széles körű felmérést végzett, mélyrehatóan tanulmányozta a dolgozók politikai, gazdasági és kulturális helyzetét. Célunk az volt, hogy a dolgozók helyzetét közvetlenül megismerve, javaslataikat figyelembe véve készítsük el szakszervezetünk érdekvédelmi tevékenységének közeli és távlati tervét.

A közalkalmazottak nagy többsége kívánságára 1957-ben olyan bérrendszer kidolgozását javasoltuk, amely figyelembe veszi a dolgozók szolgálati idejét, képzettségét és betöltött munkakörét. E bérrendszer, miután az egyéb minősítés, a szorgalom, a szakképzettség elismerésében jelentős szerepet játszik, nagymértékben hozzájárul az államigazgatási dolgozók bizalmának, munkakedvének növekedéséhez.

Az utóbbi években a szakszervezetünkhöz tartozó dolgozók bérаránya, a fizetés színvonala javult. Megnyugtatóan megoldódott a tanácsi dolgozók bérkérdése, rendezték a bíróságok és ügyészségek segédhivatali, valamint a tudományos és a kutatóintézetek dolgozóinak bérét is. Bérfeszültség áll fenn jelenleg még a közszolgálati bérek között. Bízunk abban, hogy az ötéves terv keretében ezek a bérfeszültségek csökkennek, illetve fokozatosan megoldódnak.

Ismerjék a szakszervezeti bizottságok a dolgozók jogait szabályozó törvényeket

Szakszervezetünk további munkájában nem elegendő, hogy csupán részt vegyünk a törvények és rendeletek kidolgozásában, hanem a szakszervezet felsőbb vezető szerveinek és az alapszervezeteknek is fokozottabban kell ügyelniük a törvényesség betartására. A szakszervezeti bizottságoknak a feladatuk ellátásában ismerniük kell a dolgozók jogait szabályozó törvényeket, rendeleteket.

A munkaügyi viták megoldásában jelentős szerepük van az egyeztető bizottságoknak, munkájukat ma már mindjobban megbecsülik.

Taggyűléseinken a dolgozók több esetben szóvá tették, hogy mikor jelenik meg az új Munka Törvénykönyve és a közalkalmazottakra vonatkozóan milyen jellegű intézkedéseket fog tartalmazni. Az új Munka Törvénykönyv előkészítésének munkálatai, mint ismeretes, két-három éve folynak — szakszervezetünk ebben a munkában részt vett —, sőt több változata is elkészült már. Elfogadása azonban még nem történt meg, mivel a jelenlegi időszakban kiadása nem volna célszerű. Tartós munkajogi szabályozás a fejlődés jelenlegi időszakában nem lehetséges, csak átmeneti, hézagpótló rendelkezések miatt új törvény megalkotása nem váltaná be a dolgozók hozzáfűzött reményeit.

Ami a közszolgálati dolgozókra vonatkozó speciális jogszabályokat illeti, központi vezetőségünk álláspontja: az általános munkajogi kereteken belül sajátos, az államigazgatás jellegéből eredő részleteket, eltéréseket mindenkor figyelembe kell venni, de szocialista fejlődésünk során nem törekedhetünk kiváltságok biztosítására.

A munkakörülményekről és az üdülésről

A dolgozók munkakörülményeinek fejlesztése elsőrendű feladata a szakszervezeti bizottságoknak, de a helyzet további javulása nagymértékben attól is függ, hogy a hivatalvezetők mennyire törődnek ezzel.

Az étkeztetést ellenőrző társadalmi aktívák tevékenysége hozzájárult a hivatali konyhák jó működéséhez, az étkeztetés színvonalának emeléséhez.

A jövőben arra kell törekedni, hogy helyesebb gazdálkodással, a helyi lehetőségek jobb kihasználásával javítsák az étkeztetés minőségét, és minél több közalkalmazott részesüljön szervezett étkeztetésben.

Régi problémánk az állami hozzájárulás mértéke az étkeztetésben. Többször javasoltuk, hogy egységesíteni kellene azt. A rendezés azonban, mivel az minden szakmát érint, csak az általános rendezéssel egyidejűleg kerülhet sorra.

Az utóbbi években igyekeztünk saját erőnkből is fejleszteni az üdültetést. Az üdülési lehetőségek bővítése érdekében szakszervezeti szerveink szorgalmazzák továbbra is a hivatali saját kezelésű üdülők fejlesztését, továbbá az egyre fejlődő külföldi üdültetést.

Megvannak a feltételei a színvonalas kulturális nevelő munkának

Szakszervezetünk kulturális tevékenysége az egész szakszervezeti munka szerves része. A közalkalmazottak politikai öntudatának, szemléletének, kulturális színvonalának állandó fejlesztése nélkül nemcsak magasabb műveltségi színvonalról, de jobb hivatali munkáról, kulturált államigazgatási tevékenységről sem lehet beszélni.

A politikai nevelés eredményeit a szakszervezet kulturális tevékenységében úgy lehet lemérni,

ha figyelembe vesszük azt a hatást, amelyet a közalkalmazottak szemléletére, a munkájukhoz való hozzáállásra, a tömegkapcsolatok erősítésére gyakorolt.

Mozgalmunk minden területén tovább kell javítani az ismeretterjesztő, a könyvtári és a művészeti munkát, valamint a klubmozgalmat. Az ismeretterjesztő munkában a témák gazdagabb és helyesebb megválasztására, az előadások nagyobb tervszerűségére és mind politikai, mind szakmai színvonaluk emelésére, nem utolsósorban pedig az előadások vonzóbbá tételére kell törekedni.

A könyvtári munkában az olvasók érdeklődésének nagyobb mérvű felkeltése érdekében frissíteni és változatosabbá kell tenni a könyvállományt. Ez különösen a viszonylag kisebb taglétszámú területeken, csak a központi szakmaközi könyvtári hálózat kiépítésével lehetséges, éppen ezért a megyei és járási székhelyeken ezt támogatnunk kell.

A művészeti munka szervezésében bevált és továbbra is követendő az erők centralizálásának politikája. A továbbiakban még nagyobb figyelmet kell fordítanunk a szocialista realista tartalmú műsorpolitika érvényesítésére, és a művészeti munka színvonalának is ilyen értelemben való növelésére. Az öntevékeny művészeti csoportok munkája mellett mind nagyobb figyelmet kell fordítani az állami kulturális intézmények előadásainak látogatottságára.

A klubmozgalom az eltelt időszakban jelentősen fejlődött. Létrehozásukért a dolgozók szívesen vállalnak társadalmi munkát is. A fenntartó szervek egy része azonban nem látja világosan a klubok szerepét és jelentőségét, így az egyes klubok munkája alkalomszerű, és csak egy kis kör szórakozását biztosítja. Azt kell megvalósítani, hogy klubjaink a dolgozók művelődését és tanulását is nagyobb mértékben biztosítsák.

Szakszervezetünknek fontos feladata, hogy gondoskodjék a dolgozók testi kultúrájának fejlesztéséről is. Különösen nagy figyelmet kell fordítanunk a szórakoztató jellegű tömegsportra, a természetjárásra, melynek előnyei a nagy számban ülőfoglalkozást végző dolgozók számára kézzelfoghatók.

Emellett az adott lehetőségeinken belül természetesen nem hanyagolhatjuk el a minőségi sport további fejlesztését sem.

Az utóbbi években kialakultak sportmunkánk fő irányai. Sportköreink tevékenységén keresztül azonban nem mindig tudtuk biztosítani szakszervezeti munkánk minden területét szükségszerűen átható politikai nevelést. Ezért a jövőben arra kell törekedni, hogy szakszervezetünk valamennyi alapszervezete még átfogóbban foglalkozzék a sport irányításával, és a sportmunka is a szakszervezeti tevékenység szerves része legyen.

Feladatunk, hogy a szakszervezetek megyei tanácsaival olyan együttműködést alakítsunk ki, amely kellő színvonalon biztosítja a szakszervezetünkhöz tartozó területeken a növekvő igényeknek megfelelő kulturális és sportmunkát.

Jelentősen megnövekedett szakszervezetünk szervezeti ereje

Szervezeteinket igyekeztünk védelmezni a sablonosság, az elszürkülés ellen, és állandóan fejlesztve munkánk stílusát, olyan szervezeti formák, módszerek kialakítására törekedtünk, amelyek elősegítették a szakszervezet előtt álló feladatok jó megoldását, a vezető szervek és a tagság kapcsolatának erősödését.

Ma már több ezer olyan aktivistánk van, aki gazdag tapasztalatokkal rendelkezik, akikre központi vezetőségünk bátran támaszkodhat célkitűzéseink megvalósításában.

Szakszervezeti életünk minden szintjén növekvő szerepük van a vezetésben a választott szerveknek. Központi vezetőségünk és elnökségünk munkájában érvényesült a kollektív vezetés, és mint vezető szerv kezdeményezően, az időszerű feladatok napirendre tűzésével mutatott irányt az alsóbb szakszervezeti szerveknek.

Elő kell segítenünk annak a szemléletnek az erősödését, hogy minden választott vezető becsülje meg funkcióját, a választók és a szakszervezeti mozgalom alakulásáért érzett felelősség tudatában tevőlegesen segítse a határozatok végrehajtását.

Területi és megyei bizottságaink munkája sokat fejlődött az utóbbi időszakban. Tevékenységükre jellemző, hogy mindinkább kollektív vezető testületekké váltak, melyeknek tagjai nemcsak a határozatok meghozatalában, hanem a végrehajtásban, az alapszervezetek segítésében is eredményesen közreműködtek.

További feladat annak megvalósítása — s e területen még nem mindenütt kielégítő a haladás —, hogy munkájuk középpontjába döntően a határozatok végrehajtásának megszervezését állítsák, rendszeresen térjenek vissza a határozatok végrehajtására, és minél nagyobb segítséget adjanak, az alapszervezeteknek.

Alapszervezeteinkre általában az egészséges irányú fejlődés a jellemző. Széles körben megvalósult a szakszervezeti élet rendszeressége, növekedett a munka tartalmi színvonala, a taggyűlések szerepe és jelentősége. Mindinkább megvalósul a kollektív vezetés is, bár még helyenként van kívánni való.

Szakszervezeti bizottságaink erőteljesebben támaszkodnak a bizalmiakra. Sokkal nagyobb gondot fordítanak munkájuk segítésére, rendszeres feladatokkal való ellátásukra. A bizalmiak jelentős része törődik a dolgozók politikai nevelésével. Ha egészében érvényes is még elnökségünk azon megállapítása, hogy a bizalmiak általában még nem töltenek be olyan közvéleményt formáló erőt, amelyet felkészültségük lehetővé, az előttük álló feladatok szükségessé tesznek, ezen a területen az utóbbi egy-két évben nagyot léptünk előre.

Minden alapszervezetben arra kell törekedni, hogy a bizalmi legyen a csoportjában a közvélemény formálója, a hivatali munka megvalósításának segítője, a törvényesség őre. El kell érni, hogy a tagság ügyeiben csak véleményük meghallgatása után döntsenek.

A hivatalvezetők tapasztalataik alapján győződhettek meg arról, hogy aktivistáink szervező ereje milyen támogatást ad munkájukhoz. Ez nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy szakszervezeti bizottságaink és a hivatalvezetők között általában jó együttműködés alakult ki. A jövőben arra kell törekedni, hogy ezek a kapcsolatok még bensőségesebbé és gyümölcsözőbbé váljanak.

A továbbiakban politikai nevelő munkával el kell érnünk, hogy valamennyi közalkalmazott szakszervezetünk tagja legyen.

Az alapszervezeteket, amelyek most nagyobb gazdasági önállósággal és anyagi alappal rendelkeznek, de ezzel nagyobb a felelősségük is, meg kell tanítani, hogy ezzel élni tudjanak, és a rendelkezésre álló anyagi alapot a tagság és a mozgalom érdekében, a költségvetésnek és a pénzügyi előírásoknak megfelelően használják fel.

Fontos feladatunk, hogy erősítsük valamennyi számvizsgáló bizottság munkáját, és érvényesítsük a tagság demokratikus jogait az ellenőrzésben.

A szakszervezeti munka nagyon sokoldalú, sokrétű munka, amely nagy hozzáértést, szervezőképességet, ötletességet, szívet és emberséget kíván mindenkitől . . .

Közalkalmazott, 1960. október—november.

61.

1963. március 29.

A központi vezetőség beszámolója a Közalkalmazottak Szakszervezete V. Kongresszusán

A beszámoló a szakszervezet IV. kongresszusa óta eltelt két és fél esztendő munkájáról ad számot, s azokat az alapvető kérdéseket emeli ki, amelyek a munka továbbfejlesztése szempontjából a legfontosabbak, és amelyeket a kongresszust megelőző alapszervezeti taggyűléseken, megyei küldöttközgyűléseken, valamint a nagyaktívákon a tagság körében leginkább szóvá tettek. Az ország társadalmi életében végbement változások eredményeként az utóbbi években meggyorsult a szocializmus építése, és a mezőgazdaság szocialista átalakításával befejeződött a szocialista alapok lerakása. A magyar nép a szocializmus teljes felépítésének korszakába lépett.

— A társadalmi és gazdasági építés sikerei, a szocializmus teljes felépítésének programja és az annak megvalósítására irányuló törekvés tovább erősíti a dolgozó nép minden rétegének kapcsolatát, együttműködését — hangsúlyozta a beszámoló. — Erre a reális alapra épül a párt szövetségi politikája, amelynek lényege a dolgozó osztályoknak a munkásosztály vezetésével a szocialista társadalom felépítésére kialakult szövetsége.

Kiindulva abból, hogy szakszervezetünk tagjai között jelentős számban vannak értelmiségiek, nagy figyelmet kell fordítani arra a változásra, hogy hazánkban az értelmiségnek nemcsak a száma növekedett, hanem szerepe és a felelőssége is. Vonatkozik ez az államapparátusra is, ahol a dolgozóknak több mint fele a felszabadulás után szerezte meg képzettségét. Szakszervezetünk tevékenységének ezért arra kell irányulnia, hogy erősödjék a dolgozó osztályok szövetsége, fejlődjék a szocialista nemzeti egység.

A szocializmus teljes felépítése csakis a népgazdaság és a társadalmi feladatok egyöntetű teljesítése útján valósulhat meg. Ebből következik, hogy az elkövetkezendő időszakban a dolgozók erőfeszítéseit a második ötéves tervben meghatározott feladatokra kell összpontosítani.

Ezek a feladatok sikerrel csak akkor teljesülhetnek, ha a dolgozók gyakorlati feladatnak fogják fel a szocializmus építését, ha tudatosan vállalják és helytállásukkal biztosítják azt. Ezt pedig kényszerrel, adminisztratív utasításokkal nem lehet elérni, hanem meggyőzéssel, a dolgozók szocialista tudatának kialakításával, fejlesztésével. Szükségszerű követelmény tehát minden területen a világnézeti, az ideológiai harc kiszélesítése.

A tudatformáló munka lényegét igen kifejezően fogalmazta meg Kádár elvtárs az országgyűlés alakuló ülésén tartott beszédében, amikor azt mondotta: „A szocialista eszmét képviselő emberek ideológiai harca az eszme győzelméért, a hibás nézetek ellen és nem emberek ellen, hanem az emberekért folyik."

Ez a magas fokú szocialista emberiesség, a körülmények alapos mérlegelése indította a kormányt arra, hogy széles körű közkegyelmet gyakoroljon azokra vonatkozóan, akik a rendszer vagy a közrend ellen vétettek. Ennek az intézkedésnek a helyes gyakorlati végrehajtásához szükség van az államapparátus lelkiismeretes munkájára is.

A közalkalmazottak munkájában, életmódjában a szocialista embert jellemző vonások jussanak kifejezésre

Az utóbbi időszakban, szakszervezetünk tevékenységében, a IV. kongresszus határozata alapján törekedtünk arra, hogy sokrétű munkánk minden részében érvényre jusson a nevelés, és ily módon a közalkalmazottak körében is minél többen legyenek azok, akiknek munkájában, életmódjában a szocialista embert jellemző vonások jutnak kifejezésre. Törekedtünk arra, hogy a marxista—leninista tudományos világnézet még jobban érvényesüljön, mélyebbre hatoljon az államapparátus, a tudományos intézmények, az igazságügyi szervek dolgozóinak tudatában.

E munkánk során számításba vettük tagságunk rétegeződését, érdeklődésének széles körét, igényességét. Természetesen e munkánk eredményét elsősorban az mutatja, hogy tagságunk az utóbbi időben hogyan állt helyt a társadalmi, a gazdsági feladatok végrehajtásában, az állampolgárok ügyeinek intézésében. Megállapíthatjuk, hogy tagságunk minden rétege kötelességének tartotta, hogy munkájával segítse az országos tervek teljesítését, áldozatkész munkával részt vett a mezőgazdaság szocialista átszervezésében, támogatja a gyenge termelőszövetkezetek megerősítését, jelentős szerepe volt az elemi károk, különösen az árvíz- és belvízveszély elhárításában, és sokoldalú munkát végeztek a választások előkészítésében, labonyolításában. Mindazoknak az államigazgatási dolgozóknak, akik ezeknek a nagy feladatoknak elvégzésében részt vettek, áldozatkész munkájukért, helytállásukért a kongresszus elismerését és köszönetét fejezi ki.

A központi vezetőség beszámolója megállapította, hogy a szocializmus teljes felépítésének időszakában szélesednek és növekednek a szakszervezet feladatai, miután a tanácsok, a minisztériumok és országos hatáskörű szervek, a bíróságok, az ügyészségek, a tudományos és közművelődési intézmények dolgozóit, valamint a fegyveres testületek polgári alkalmazottait foglalja magában.

A munkamozgalom eredményei és a további célok

Ezt tartotta szem előtt központi vezetőségünk, amikor előmozdította a szakszervezeti bizottságok hivatali munkát segítő tevékenységét, támogatta a tagság körében kibontakozó munkamozgalmat, amelynek célja a hivatali munka színvonalának emelése, a szocialista munkaerkölcs fejlesztése, a bürokratikus munkastílus kiküszöbölése, a törvényesség betartása, a dolgozók kölcsönös segítségnyújtása, a vezetők és beosztottak kapcsolatában a kölcsönös bizalom előmozdítása.

Az elmúlt években az állami szervek munkája mind eredményesebbé vált. Tovább javult és erősödött politikai tevékenységük, gazdasági szervező és irányító munkájuk egyre tervszerűbbé válik és helyes irányba fejlődik.

A törvényesség biztosítását mind a párt, mind az állami szervek területükön fontos feladatuknak tekintették. Szakszervezetünk is hivatásának tartotta, hogy sajátos eszközeivel és módszereivel részt vállaljon a törvényesség megszilárdításában. Örvendetes tényként állapíthatjuk meg, hogy a törvénysértések száma lényegesen csökkenő tendenciát mutat. Az államigazgatási dolgozók többsége a törvények ismeretében dönt a hatáskörébe tartozó kérdésekről, s fontosnak tartja azt is, hogy a jogpropaganda megszervezésével a lakosság körében is rendszeresen ismertessék a legfontosabb törvényeket.

Szólni kell azonban arról — hangsúlyozta a beszámoló —, hogy egyes helyeken még mindig előfordul a korrupció és a társadalmi tulajdon megsértése. E jelenségek ellen munkánkat két irányban kell kifejteni. Egyrészt nevelő munkával kell erősíteni a dolgozók hivatástudatát, másrészt pedig segíteni a fokozottabb ellenőrzést.

Van tennivaló a helyenként még mindig meglevő közöny, felületesség és bürokratizmus ellen, amelyet azért sem szabad elhanyagolni, mert az állami szervek dolgozóinak hivatali munkája

nem csupán a felettes szervek ellenőrzése alatt áll, hanem a közvélemény figyelmének középpontjában is. Az államapparátus tisztségviselőinek munkájukkal a párt, az állam és a dolgozók közötti bizalom kialakítását kell szolgálniuk, tisztelettel és emberséggel kell foglalkozniuk az ügyfelekkel. Ez nem egyszerűen illemtani, hanem fontos politikai kérdés, az állampolgárokhoz való viszony kérdése. Ezért fontos szakszervezeti feladat annak elősegítése, hogy a hivatali szervekben olyan légkör alakuljon ki, amelyben a dolgozók határozottan fellépnek a törvénytelenségekkel és azok okozóival szemben; ahol nem tűrik a hanyagságot, a bürokratikus ügyintézést, az állami fegyelem megsértését.
A mi társadalmunkban az ügyintézők az állampolgárok személyes ügyeinek intézése mellett, a szakigazgatási szervek növekvő gazdasági hatásköréből eredően, túlnyomó részben cselekvően irányítják, társadalmi méretekben szervezik az anyagi és szellemi értékek gyarapítását. Az államigazgatási szervek fogják össze és irányítják távlataiban is a népgazdaság különböző ágazatait, végrehajtják az iparirányítás átszervezését, koordinálják az egyes feladatokat, a vállalatok termelését, műszaki fejlesztését stb.
Alkotó munkájuk eredménye az általuk irányított gazdasági szervek munkájában jelentkezik. Az államigazgatási, a tanácsi szervek természetesen nemcsak a termelés kérdéseivel foglalkoznak, hanem a társadalmi élet különböző egyéb, például kulturális, egészségügyi és jogi problémáival is. Feladatuk gondoskodni ezen területek fejlesztéséről. A bíróságok, az ügyészségek, a tudományos intézetek, a könyvtárak, a levéltárak, a múzeumok — amelyeknek dolgozói szakszervezetünkhöz tartoznak — szintén ezt a társadalmi célt segítik elő mindennapi vagy távlati kutató, alkotó munkájuk során.

Az élenjárók segítsék a gyengébbeket

A népgazdaság továbbfejlesztésének, a nemzeti jövedelem növelésének egyik döntő része a mezőgazdasági termelés és árutermelés gyors ütemű fellendítése. Ezért kerülnek előtérbe a termelőszövetkezetek vezetése, gazdálkodása, munkaszervezése korszerű megoldásának követelményei. Ennek érdekében kell mindenütt elősegíteni a termelőszövetkezeti demokrácia kibontakozását, a kollektív vezetést, az anyagi érdekeltség megfelelő alkalmazását és a termelőszövetkezeti tulajdon megbecsülését a tagság részéről.
Ezeket a feladatokat elsősorban a tanácsoknak, döntő mértékben a járási tanácsoknak kell megoldani, olyan magas szintű szakmai és politikai vezetéssel, amely képes a nagyüzemi gazdálkodás fejlesztésére.
A mezőgazdasági termelés fejlesztése érdekében a megyei bizottságok és a járási szakszervezeti bizottságok támogassák a termelőszövetkezetek között a tsz-tagság körében kezdeményezett munkaversenyeket. Járuljanak hozzá, hogy országos méretekben kibontakozzék „Az erősebb segítse a gyengébbet" mozgalom.
A központi vezetőség helyesnek tartja az állatorvosok javaslatát az állattenyésztés és az állategészségügy szervezeti kettéválasztására, mert ez biztosítaná legjobban az állattenyésztők érdeke és a népgazdasági érdek közötti helyes összhangot.
Figyelembe véve azt, hogy szakszervezetünk tagságának zöme a tanácsi szervekben dolgozik, szükségesnek tartjuk aláhúzni, hogy szerepüknek és felelősségüknek megfelelően, a maguk területén növeljék tovább az állami élet demokratizmusát, segítsék elő, hogy fokozódjék a lakosság részvétele az igazgatásban és ellenőrzésben.
A szocialista demokratizmus fejlesztésében, egyes helyeken, két irányban jelentkeznek nehézségek, amit szakszervezetünknek is fokozottabb nevelő munkával kell ellensúlyoznia. Az egyik a dolgozók egy részének a régihez való ragaszkodása, azoké, akik tehernek tartják a társadalmi erők bevonását az államigazgatási munkába — például az állandó bizottságokba, a

társadalmi bíróságok szervezetébe, az SZTK ügyintézésébe és más hasonló szervekbe. A másik káros jelenség pedig az, hogy néhol még olyan feladatokat is társadalmasítani akarnak, amelyeknek még nem értek meg a feltételei. Ilyen esetekben az előreszaladás rendszerint kudarccal jár, ami rossz hatást vált ki a lakosság, a dolgozók között.

Munkakollektivitás a hivatalokban

Szakszervezetünk mindig feladatának tartotta és a jövőben még inkább feladatának tekinti az állami szervek és intézmények munkája fejlődésének elősegítését, a vezetés színvonalának emelését. E tevékenységünk egyrészt a dolgozók munkamozgalmának, kollektivitásának fejlesztésére, szemléletük, hivatástudatuk, szakképzésük erősítésére irányul; másrészt pedig az állami szervek segítésére az államapparátus munkájában felmerülő olyan hiányosságok leküzdésére, amelyek nehezítik a munkát, lassítják az ügyintézést, bonyolulttá teszik az intézkedéseket.
A mozgalomnak része van abban, hogy a tanácsi dolgozók mind sikeresebben támogatják a felügyeletük alá tartozó vállalatok munkáját, azok dolgozóinak munkaversenyét, a tsz-ek megszilárdítását, és a lakosság kulturáltabb ellátása érdekében segítik a javító-szolgáltató tevékenységük fejlesztését.
A dolgozók munkamozgalmi törekvései megtalálhatók az igazságügyi szerveknél is az ügyirathátralékok megszüntetésére irányuló igyekezetben, a fiatal bírák szakszerű nevelésében, a társadalmi bíráskodás segítésében. Hosszú lenne felsorolni azt, ami ezen a téren a közművelődési intézmények — a könyvtárak, a levéltárak, a múzeumok — területén is tapasztalható. A néphadsereg üzemegységeinél a szocialista brigádmozgalom pedig már olyan fokot ért el, hogy megvannak a feltételei a szocialista üzemrész- és műhelymozgalomnak is.
A közalkalmazottak körében folyó munkamozgalomnak szocialista társadalmi életünk fejlődéséből eredő jelensége a munkakollektivitás; azok törekvése, akik osztályukból, csoportjukból szocialista közösséget igyekeznek formálni.
A kollektivitás egyre nélkülözhetetlenebb eleme kezd lenni a hivatalok és intézmények munkájának. Hiszen a jó együttműködés, az összefogás, egymás segítése nélkül ma már a hivatali munka sem képzelhető el, nemcsak egy-egy nagyobb feladat végrehajtásának idején, hanem a mindennapi munkában sem. A vezetők nem képesek a dolgozók kollektívájának támogatása nélkül a munka, a vezetés színvonalának hatékony emelésére.
Nagy jelentősége van a kollektív munkának a kutatóintézetekben is. Hiszen minden kutató és tudós — aki modern eszközökkel, módszerekkel dolgozik — tudományát szükségszerűen a kollektív munkának köszönheti. Napjainkban, amikor a tudomány egyre inkább termelőerővé válik, a tudományos és kutatóintézetek távlati tervek alapján dolgoznak, helytelen úton járnak azok a kutatók, akik lebecsülik a kollektív munka erejét, és tudásukat monopolizálni akarják. Ma már a kutatóintézetekben is mind több olyan komplexbrigád, kollektíva működik, amelynek célja egymás munkájának segítése, az ideológiai és a politikai nevelés. Ezekben a kollektívákban eredményesen nevelődhetnek a fiatal kutatók is. Ezért ennek a mozgalomnak a támogatására, segítésére a jövőben az eddiginél is nagyobb figyelmet kell fordítani.
Ha azt akarjuk, hogy a dolgozók munkamozgalma valóban a munka színvonalának emelését szolgálja, akkor a hivatalvezetőknek és a szakszervezeti bizottságoknak együtt kell ezt felkarolniuk. Együtt kell törekedniök arra, hogy a munkamozgalom tartalmát, legjobban alkalmazható módszereit a hivatalok, intézmények jellegének, helyi adottságainak és az előttük álló feladatoknak megfelelően alakítsák ki, és védjék attól, hogy tevékenységük formálissá váljék vagy eltorzítsák azt. Együtt kell gondoskodniuk az ösztönzés módszereiről és biztosítani azt, hogy a legjobb kollektívák, a legjobb dolgozók megfelelő erkölcsi és természetesen anyagi elismerésben is részesüljenek.

Határozottabb előrehaladásra van szükség a munkaértekezletek megtartásában és tartalmában. Ez elsősorban a vezetők és a szakszervezeti bizottságok hozzáállásától függ. El kell érnünk, hogy minden vezető munkastílusává váljék, hogy a dolgozók véleményét kérje a hivatal előtt álló feladatok végrehajtásának kérdéseiről, felhasználja gyakorlati tapasztalataikat és segítségüket a napi munkában.
Az államigazgatási munka színvonalának emelésével kapcsolatos további feladatunk, hogy segítsük a szervezeti problémák feltárását, az ügyintézés egyszerűsítését, vagyis általában olyan akadályok leküzdését, amelyek nehezítik a munkát. E feladatunkat csak kellő felkészültséggel és tudományos jellegű módszerekkel tudjuk megoldani.
Miután az államigazgatás különböző szervei között a népgazdasági tervek végrehajtásával kapcsolatosan összefüggés van, munkájuk során sok esetben a szokásos együttműködésen túlmenő kölcsönös segítségre, támogatásra van szükség. Megvan minden lehetőségünk arra, hogy elősegítsük ezt az együttműködést, és hozzájáruljunk ahhoz, hogy egyes területeken csökkenjen a felesleges párhuzamosság mind az érdemi munkában, mind az adminisztrációban.
Az államapparátus működése során sok nehézséget okoz ma még az egyes területek jogi szabályozásának hiányossága, vagy az, hogy néhol túl részletezett és szinte áttekinthetetlen a jogi szabályozás. Tagságunk köréből az érdekeltek nagyon sok esetben teszik szóvá azt, hogy sürgős és szükséges az olyan egységes törvény kialakítása, amely országosan egyértelműen szabályozza a mezőgazdaság irányításával kapcsolatosan felmerülő kérdéseket, mert ez nagymértékben megkönnyítené az e területen működő dolgozók munkáját. A lakosság, a dolgozók szempontjából pedig sokan kifogásolják azt is, hogy olyan területek, amelyek a dolgozókat közelről érintik, nincsenek áttekinthetően rendezve.
Ilyenek például az egyes pénzügyi-beruházási jogszabályok, a társadalombiztosítási eljárás, a nyugdíjszabályozás, amelyek egységes rendezése szükséges az e területen dolgozó közalkalmazottak munkájának törvényessége szempontjából is.
A jó hivatali munkához nemcsak közérthető és egyszerű jogszabályok kellenek, hanem korszerű irodafelszerelés is, amivel különösen a tanácsi szervek és a bíróságok még nem nagyon dicsekedhetnek. Véleményünk szerint az ügyintéző munka színvonalát emelné és meggyorsítaná az adminisztratív munka nagyobb megbecsülése.

A képesítési rendszer

Szakszervezetünk kezdeményezője és támogatója volt a képesítési rendszer bevezetésének. Azonban nem érthet egyet az egyes területeken jelentkező túlzásokkal, valamint azzal, hogy a gyakorlati végrehajtás során sok helyen a rendelkezések mechanikus alkalmazásával olyanokat is köteleznek tanulásra, akiknek családi vagy egyéb körülmény folytán indokolt lett volna a felmentésük.
Az elkövetkezendő években fokozottabban kell elősegíteni a képesítés tartalmának javítását.
Szakszervezetünk az államigazgatási munka színvonalának emeléséhez hozzájárult még a tapasztalatcserék, ankétok szervezésével, pályázatok kiírásával és különböző szakmai kézikönyvek kiadásával.

Fejlődött a szakszervezet érdekvédelmi munkája

Ezek után a beszámoló a szakszervezet közvetlen érdekvédelmi tevékenységével, néhány aktuális, a tagság különböző rétegeit foglalkoztató problémával foglalkozott.
Az elmúlt időszakban sok olyan intézkedés történt, amely jelentős mértékben javította a közalkalmazottak élet- és munkakörülményeit, megalapozottabbá tette a dolgozók bérhelyzetét.

1958-hoz viszonyítva a szakszervezetünkhöz tartozó közszolgálati szakterületeken, a minisztériumok kivételével, az átlagbér 18—28 százalékkal emelkedett. A múlt évben végrehajtott bérrendezés szakszervezetünk tagságából mintegy 35 ezer dolgozót érintett.
Ezek a számok azt mutatják, hogy a közszolgálati dolgozók bérhelyzete állandóan javul, de vannak még megoldásra váró feladataink is. Így például a minisztériumok és az országos hatáskörű szervek dolgozóinak a bérrendezése.
A dolgozók véleménye alapján számos esetben kezdeményeztünk az államapparátus fejlődésének és követelményeinek megfelelő, újszerű intézkedéseket. Ezek a kezdeményezések azonban nem mindenkor találtak egyetértésre és támogatásra az illetékes állami vezető szervek részéről, ami az előítéleteknek vagy a kialakult formákhoz való merev ragaszkodásnak is tulajdonítható.

Az anyagi ösztönzés problémái

Szakszervezetünk IV. kongresszusának határozata feladatként jelölte meg a szolgálati idős fokozatos bérrendszer további fejlesztését, illetve a lehetőségeknek megfelelő kiterjesztését más területekre is. Egyes szervek részéről ez a törekvésünk — amely a dolgozók túlnyomó többségének kívánsága volt — meg nem értéssel találkozott.
A szakszervezetünkhöz tartozó dolgozók sok esetben teszik szóvá azt is, hogy az államigazgatás területén a bérpolitikát nem mindig a távlati előrelátás jellemzi, hanem inkább az alkalmi megoldások. A bérformák a vállalatoknál alkalmazott rendszereket követik az ösztönző, kiegészítő tényezők nélkül, és nem veszik figyelembe az államigazgatás sajátos jellegét. A korpótlék vagy a jelenlegi jutalmazási rendszer nem bír olyan erővel, mint az egyéb területeken vagy vállalatoknál kialakult anyagi ösztönzők, például a prémiumrendszerek, a nyereségrészesedés.
Amikor az anyagi ösztönzés problémájáról beszélünk, nem lehet hallgatni arról a körülményről, hogy a hivatali életben eléggé elterjedt jelenség az, hogy a jutalmakat nem elsősorban a munka, hanem a sorrendiség elve szerint osztják mint fizetéskiegészítést.
A párt VIII. kongresszusának határozata foglalkozik az anyagi érdekeltség, a bérarányok helyes kialakításával. Ennek megfelelően helyes lenne a közszolgálati dolgozók bérrendszerei keretében is kialakítani azokat a tényezőket, amelyek az apparátusok stabilitását, a szakszerűbb gazdasági irányító vagy igazgatási munkát, a szakképzettség emelését segítik elő. Az újonnan megválasztott központi vezetőségre vár az a feladat, hogy vizsgálja meg, mérje fel és dolgozzon ki javaslatot a közszolgálat területére vonatkozóan az ösztönzés megvalósítható módszereire.
A politikai, a gazdasági életünkben bekövetkezett fejlődés és változás megköveteli a munkajog fejlesztését és egységes szabályozását. Ezért mindinkább időszerűvé válik az új szocialista munkajog kidolgozása.

Az üdültetés fejlesztése

A központi vezetőség feladata, hogy minden helyi lehetőséget kihasználva saját erőből is igyekezzék minél több család üdülését biztosítani.
A munkavédelem és az egészségvédelem területén általában javuló tendencia észlelhető. A kutatóintézetekben, a néphadsereg polgári alkalmazottainál mindinkább biztosítják a dolgozók részére a szükséges munkavédelmi felszereléseket. Kormányzatunk a második ötéves tervben sok millió forintot fordít a szakszervezetünkhöz tartozó intézmények jobb elhelyezésére. Azonban ezzel az elhelyezési problémák még nem mindenütt oldódnak meg, ezért fontosnak tartjuk, hogy központilag is, a szakszervezeti bizottságok pedig a hivatalvezetőkkel együttműködve törekedjenek az elhelyezés jobb megoldására, a munkakörülmények javítására.

A dolgozók egészségvédelmét az egészségvédelmi hónap és az ennek keretében tartott felvilágosító előadások szervezésével igyekszünk fejleszteni. A magunk erejéből is hozzájárulunk az államnak a nyugdíjasok iránt mind fokozottabb mértékben megnyilvánuló gondoskodásához, például azzal, hogy nyugdíjasaink mintegy 10 százalékát üdültetjük kedvezményesen, főleg Hévízen és Visegrádon.
Tapasztalatunk szerint a táppénz-kifizetőhelyek kérdése közelről érinti alapszervezeteinket és a dolgozókat, különösen vidéken. Az utóbbi években igen sok kifizetőhelyet — elsősorban létszámproblémák alapján — megszüntettek, ami rontja és lassítja a hivatali dolgozók társadalombiztosítási ellátását. Miután a kifizetőhelyek megszüntetése egyes helyeken hozzájárulásunk nélkül, indokolatlanul történt, ezért mindent megteszünk annak érdekében, hogy azokat visszaállítsák. Ott pedig, ahol az illetményszámfejtést centralizálják, továbbra is szükséges a társadalombiztosítási törvényekben jártas aktivisták működése.

A tagság igényeinek jobban megfelel és színvonalasabb a kulturális munka

Ezek után a beszámoló a kulturális nevelő munka egy-egy ágazatának eredményeit, problémáit tárta a kongresszus elé.
Az 1962/63. évben beindított politikai iskolák ebben az évben Budapesten, a megyei székhelyeken, az egyes járásokban működnek. A községekben politikai iskolák szervezésére még nem került sor. Ez egyrészt szükségessé teszi, hogy járási szinten tovább folytassuk ennek az oktatási formának a szervezését. Másrészt pedig, különösen a kisebb községekben, szakmaközi szinten igyekezzünk a politikai iskolákat szervezni.
A szabad akadémiák az elmúlt években ismeretterjesztő tevékenységünk alapjaivá lettek. Ma már mindinkább meghonosodnak az előre tervezett, az igényekre és követelményekre nagyobb figyelmet fordító előadássorozatok.
Jelentős a változás a tartalom tekintetében is, mivel a korábbi években még domináló irodalmi és művészeti témák mellett ma ezeknek az előadássorozatoknak a tematikájában mind jobban helyet kapnak a világnézeti, természettudományos és a korszerű tudomány problémáit ismertető előadások is. Még mindig nincs azonban megfelelően biztosítva az elengedhetetlenül szükséges szemléltetés. Sok helyen nem fordítanak kellő figyelmet az előadók kiválasztására, e tekintetben bírálni kell a TIT munkáját is. Nem ritka eset az sem, amikor az egyébként magas színvonalú előadások a gyér érdeklődés és részvétel miatt nem hoznak kellő eredményt.
A letéti könyvtárak létesítése számottevő eredményeket hozott az olvasók és a kikölcsönzött kötetek számának növekedésében. Szükséges azonban a könyvpropaganda fokozása, elsősorban a szocialista gondolkodást elősegítő irodalmi alkotások vonatkozásában. Mindezzel összefügg az e munkával foglalkozók eddigieknél körültekintőbb kiválasztása és képzettségüknek fokozottabb fejlesztése.
A szakszervezeti bizottságok egy része törekszik a tervszerű és rendszeres klubélet megteremtésére, és ezzel elősegíti a dolgozók művelődését, nevelését, kulturált szórakozását. De a fejlődésben elért eredmények korántsem kielégítőek, mert a fenntartó szervek sok helyütt elsődlegesnek a klubok berendezését és nem a tartalmi munkát tartják. Tapasztalható az is, hogy egyes helyeken a klub feladatát csak a szórakozási igények kielégítésében látják. Ugyanitt kell rámutatni arra is, hogy egyes hivatalvezetők a klubhelyiségeket más célra elveszik anélkül, hogy figyelemmel lennének arra, hogy a klub működése milyen hatást gyakorol az általuk vezetett kollektíva munkájára, összetartására.
Kultúrmunkánkban hosszabb idő óta problémát jelent az anyagi fedezet biztosítása. Szükséges, hogy az ipari szakszervezetekhez hasonlóan, a különböző hivatalokban és intézményekben is mód nyíljon a kulturális munka anyagi támogatásának az eddigieknél jobb biztosítására.

A szakszervezet IV. kongresszusa kötelességünkké tette, hogy biztosítsuk a közalkalmazottak sportmozgalmának fejlődését mind a minőségi, mind a tömegsport tekintetében. Ennek megfelelően igyekeztünk újabb dolgozókat bevonni a Kilián Testnevelési Mozgalomba és lehetőségeinkhez képest támogatni a minőségi sportot is.
A közelmúltban átfogó jellegű szervezeti változásokra került sor az egész magyar sportmozgalomban. Kialakulóban van az egységes társadalmi sportszövetség. Emellett azonban — ahogy erre a SZOT elnökségének határozata is felhívja a figyelmet — a szakszervezeteknek továbbra is fontos feladatuk a sportmozgalom propagálása és népszerűsítése, a sportkáderek nevelése, valamint a tömegsportban részt vevő dolgozók számának állandó növelése.

Erősödtek szervezeteink

A beszámoló megállapította, hogy a központi vezetőség következetesen törekedett a vezetés színvonalának javítására, szervezeti erőinek gyarapítására, mint egész mozgalmunk fejlődésének fontos előfeltételére. Törekedett arra — ha nem is sikerült ezt maradéktalanul megvalósítani —, hogy erősítse a választott vezetőkben a választóik iránti felelősségérzetet, hogy tanúsítsanak messzemenő figyelmet a tagság észrevételei, jogos igényei és javaslatai iránt, és rendszeresen adjanak számot munkájukról.
A két kongresszus között nőtt a szervezettség, amely jelenleg 96,1 százalékos. A tagdíjmorál 96,2 százalék. Fejlődött pénzügyi és gazdasági munkánk, amely helyesen segítette a mozgalmi feladatok megoldását. Az új számviteli rendszer pedig növelte a számvizsgáló bizottságok ellenőrző munkájának jelentőségét és felelősségtudatát is.
A központi vezetőség és az elnökség igyekezett csökkenteni a határozatok számát és javítani azok tartalmát, hogy differenciáltabban, a szakmai sajátosságokat figyelembe véve jelölhesse meg a közép- és alapszervezetek tennivalóit. Előtérbe helyezte a határozatok végrehajtásának ellenőrzését. A szakbizottságok elősegítették az egyes szakmai rétegekkel való sajátos foglalkozást, sokoldalúbbá, szakszerűbbé tették egész tevékenységünket. Ahhoz, hogy munkájuk hatékonyabbá váljék, feltétlenül szükséges, hogy tanácsadó funkciójuk mellett működésükben egyre inkább előtérbe kerüljön a feladatok végrehajtásának az eddigieknél lényegesen közvetlenebb és jobb segítése.
A központi vezetőség fontos kötelességének tartotta, hogy állásfoglalásait, határozatait a tagsággal megvitassa. Indokoltnak tartjuk, hogy olyan esetekben, amikor szükséges a tagsággal folytatandó előzetes széles körű tanácskozás, elsőként az alapszervezetekben induljon vita, és azt országos szinten a központi vezetőség foglalja össze. Ez lehetővé teszi a tagság még szélesebb körű és még közvetlenebb bevonását a vezetésbe, tovább erősíti a választott szervek és a tagság kapcsolatait, és megalapozottabbá teszi a határozatokat.
Szakszervezeti munkánk során mindenkor nagy figyelmet fordítottunk a nők politikai, szakmai képzésével, élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos kérdésekre — hangsúlyozta a beszámoló. Ez a munka része a mindennapi szakszervezeti munkának. A nőbizottságok is ennek megfelelően végzik munkájukat, és tegyük hozzá: eredményesen.
Az ifjúsággal való foglalkozás súlyát növeli az, hogy tagjaink közül mintegy 20 ezer a harminc éven aluliak száma, ami tagságunk egyhatoda. Éppen ezért a jövőben következetesen törekedni kell arra — különösen azokon a területeken, ahol KISZ-szervezetek nem működnek —, hogy a dolgozó fiatalok problémáival sajátosságaikat figyelembe véve foglalkozzunk.
A két kongresszus közötti időszakban hoztuk létre megyei szinten a választmányokat. Ezzel sikerült elérni, hogy a megyei vezető szervekben bővült a résztvevők száma, a különböző szakterületek is képviselethez jutottak. A kezdeti tapasztalatok arra mutatnak, hogy a megyei választmányok inkább gazdáivá válnak a területükön folyó szakszervezeti munkának.

A szakszervezeti bizottságok tevékenységében az önállóság és az öntevékenység fejlődése az egyik legszembetűnőbb és legörvendetesebb vonás. Fejlődött munkájukban a kollektivitás és igen pozitív jelenség, hogy az aktuális kérdésekre, feladatokra többségükben gyorsan, helyesen reagálnak. A fontosabb kérdések eldöntésében támaszkodnak a tagság véleményére, javaslataira és munkájuk mind elemzőbbé, önmagukkal szemben is bírálóbbá válik. Mindez további lépést jelent előre a szakszervezeti demokrácia fejlesztésében. Ezért tulajdonítunk nagy jelentőséget annak, hogy ezen az úton a jövőben még következetesebben haladjunk előre.
A beszámoló külön kitért a megyei tanácsi, az igazságügyi és a járási alapszervek munkájára, mivel ezzel összefüggésben számos probléma jelentkezik.
Egyes megyei tanácsok és igazságügyi szervek szakszervezeti munkájában szembetűnő, hogy tevékenységük elmarad más, kedvezőtlenebb feltételek között dolgozó alapszervezetek mögött. Kétségtelen, hogy néhány körülmény — mint a gyakori külszolgálat, a vonathoz kötöttség, a tanulás, az apparátus erős széttagoltsága — valóban nehezíti a munkát. Ez azonban önmagában nem menti, hanem csak magyarázza a lemaradást, mivel ezeket a körülményeket megtalálhatjuk más megyei és járási hivataloknál, intézményeknél is. Ezért kell felvetni azt, hogy egyes megyei tanácsoknál a szakszervezeti munkának lassú, nem kielégítő fejlődésében bizonyos szemléleti tényezők is szerepet játszanak, amelyek sok esetben a társadalmi munka, közelebbről a szakszervezeti munka szerepének, jelentőségének meg nem értéséből — sőt egyeseknél lebecsüléséből — fakad.
A helyzet javítására már eddig is tettünk bizonyos intézkedéseket. Szükségesnek tartjuk azonban, hogy a jövőben mind központilag, mind pedig a megyei bizottságok még fokozottabban támogassák a megyei tanácsok szakszervezeti bizottságainak munkáját.
Problémák tapasztalhatók egyes igazságügyi alapszervezetek munkájában is. Ezek többnyire egy alapszervezetbe tömörítik a megyeszékhelyi, egyes megyékben a járásbírósági, az ügyészségi dolgozókat. A hiányosságokat különösen két területen látjuk: egyrészt abban, hogy nem mindenütt alakultak még ki a szakszervezeti bizottságok helyes munkamódszerei a két testület szakszervezeti munkájának összehangolására, a járásokkal való helyes kapcsolat biztosítására. Másrészről kétségkívül közrejátszik az is, hogy a hivatalok vezetői és felsőbb szervei sem támaszkodnak kellően a szakszervezeti szervek véleményére, javaslataira. Szükséges hangsúlyozni, hogy a szakszervezet vezető testületei az igazságügyi területen is éppen olyan jogokkal és kötelességekkel bírnak, mint más hivatalokban, intézményekben.
Járási szakszervezeti bizottságaink nagy részének munkája sokat javult mind a belső apparátussal, mind pedig a községi bizalmiakkal, a falun élő tagsággal való kapcsolatukat illetően. Az a körülmény, hogy a szocialista falu kialakítása közvetlen feladattá vált, a központi vezetőség kötelességévé teszi, hogy megkülönböztetett figyelmet fordítson a községekben folyó szakszervezeti munkára, az ott tevékenykedő bizalmiakra. Saját lehetőségeink jobb kihasználása mellett jobban kell támaszkodnunk a szakmaközi bizottságok hálózatára és a szakmaközi összefogásban rejlő erőre is.
A szakszervezeti bizalmiak tevékenysége mind jelentősebbé válik a hivatali munka színvonalának emelésében, dolgozótársaik ügyes-bajos problémáinak megoldásában. E fejlődés ellenére a bizalmiak munkájának színvonalában még nem értünk el olyan fejlődést, ami megfelelne a követelményeknek. Éppen ezért a jövőben egyik legfontosabb szervezeti feladatunknak a bizalmiak munkájának javítását és támogatását kell tekintenünk.
Az elmúlt időszakban jelentősen, mintegy 20 százalékkal nőtt a társadalmi aktivisták száma, s ma eléri a 21 ezer főt, ami azt jelenti, hogy minden ötödik szervezett dolgozó egyben aktivista is.
Nehezíti azonban a szakszervezeti munkát, hogy a hosszabb idő óta dolgozó aktivisták a hivatali munka mellett társadalmi munkával is sokirányúan leterheltek. Ezért a körülmények alapos mérlegelésével törekedni kell arra, hogy aktivistáinkat mentesítsük, illetve mentesíttessük egyes feladatok alól. Az aktivisták körét elsősorban azok közül kell növelnünk, akik a társadalmi munka

tekintetében még nincsenek leterhelve. Ebből a szempontból számítani lehet nyugdíjba ment tagjaink segítségére is.
Az utóbbi időben mind gyakrabban hangzottak el egymástól eltérő vélemények a munkaidő alatt végzett társadalmi munkáról is. Határozottan kell hangsúlyozni, hogy a szakszervezeti munka társadalmi tevékenység, nem mehet a hivatali munka rovására, és arra kell törekedni, hogy annak társadalmi jellege mindinkább növekedjék.
Befejezésül a beszámoló a szakszervezet nemzetközi kapcsolatainak fontosságát elemezte. Továbbra is feladat állandóan bővíteni a tapasztalatcserék et a szocialista és a kapitalista országok közalkalmazottaival, támogatni a függetlenség megszilárdításáért, a gyarmati elnyomás ellen folyó harcot, különösen ott, ahol a közalkalmazottak szakszervezeteinek a munkásmozgalmon belül jelentősebb súlya van.
Az eredmények elérésében döntő tényező volt a tagság bizalma, támogatása, a társadalmi aktivisták lelkes, odaadó, áldozatkész tevékenysége. A központi vezetőség ezért köszönetet mond mindazoknak, akik fáradságot nem kímélve munkálkodtak szakszervezeti mozgalmunk eredményessége érdekében.
Tervünk az, hogy a megkezdett úton haladjunk tovább még erőteljesebben, határozottabban, s ha lehet, még több eredménnyel.

Közalkalmazott, 1963. április.

62.

1965. január 8.

Az állami munka színvonalának emelése fontos feltétele az 1965. évi tervfeladatok végrehajtásának

Szakszervezetünk feladatai az állami munka fejlesztésében

Szakszervezetünk központi vezetősége az elnökség által megfogalmazott szöveges beszámoló, valamint a főtitkári szóbeli kiegészítő és a vitában felszólalók észrevételei alapján, a szakszervezet állami munkát segítő tevékenységének legfontosabb feladatait, módszereit az alábbiak szerint határozta meg:
Mivel a népgazdaság fejlődésének fontos feltétele az államapparátus munkájának további tökéletesítése, felelősségteljesebb munkája, a párt- és kormányhatározatok következetesebb végrehajtása, fontos követelmény, hogy szakszervezetünk rendszeresen és tudományos igénnyel tanulmányozza az államapparátus munkáját, kutassa hatékonyabbá tételének módszereit és eszközeit. Ugyanakkor szakszervezetünknek is el kell látnia azokat az állami feladatokat (társadalombiztosítás, munkaügy stb.), melyeket a jelenlegi jogszabályok hatáskörébe utalnak. A közalkalmazottak élet- és munkakörülményeinek további javítása is szükségessé teszi, hogy a szakszervezet tisztségviselői az eddiginél jobban ismerjék az állami munka mechanizmusát, mert csak így tudnak eredményesen tevékenykedni az államapparátus munkájának fejlesztése, anyagi és erkölcsi megbecsülésük fokozásáért.

Irányadó a tagság javaslata

Az állami munka színvonalának emelésében szakszervezetünk alapvető feladata, hogy a tagság észrevételeit, javaslatait messzemenően figyelembe vegye, ily módon segítse elő feladataik hiánytalan valóra váltását. Olyan vezetési módszerek kialakítására van szükség, amely azt eredményezi, hogy minden szinten az össznépi és a helyi érdekeket figyelembe vevő, a vezetők nagyfokú kezdeményező készségén, egyéni felelősségén alapuló, a dolgozók alkotó kezdeményezéseit felhasználó döntések szülessenek.
A beszámoló és a hozzászólók hangsúlyozták, hogy szakszervezetünknek olyan tudományos módszerek kidolgozását kell kezdeményeznie, amelyek lehetővé teszik az egyes szervezetek munkájának figyelemmel kísérését, mérését, s a megfelelő következtetések levonását. Javaslat hangzott el arra vonatkozóan, hogy az eddiginél szélesebb körben vegyen részt szakszervezetünk egy-egy állami szerv tevékenységének tanulmányozásában, segítse feltárni a munkát akadályozó tényezőket, adjon jelzéseket, kontroll jelentéseket a munkát irányító és ellenőrző felsőbb szerveknek. Az elkövetkezendő időben például helyes lenne, ha az állategészségügyi szakbizottság feldolgozná, hogyan vettek részt a különböző irányítás alá tartozó állategészségügyi szervek a száj- és körömfájás leküzdésében, s elemezné e munka végrehajtásának tanulságait, a tapasztalatokat pedig jelezné az illetékes kormányszerveknek.

Egyszerűsíteni kell az ügymenetet

Rámutattak a hozzászólók arra is, hogy a feladatokat elsősorban a meglevő szervezeti keretek között, az adott szervezet jobb működtetésével lehet és kell megvalósítani. Fel kell lépni azokkal a nézetekkel szemben, amelyek kizárólag az államszervezet átalakításával, új szervezetek létrehozásával próbálják leküzdeni a nehézségeket. Fontos és nélkülözhetetlen az ügymenet egyszerűsítése, a bürokratikus jelenségek felszámolása minden területen.
Nagy gondot okoz és nehezíti a munkát az egyes hivatalok, intézmények, részlegek körében tapasztalható szakmai tárcasovinizmus, amely sokszor meddő vitákat eredményez, s olyan kompromisszumok megkötésére vezet, amiből a népgazdaságnak csak kára származik.
Szakszervezetünknek minden hozzá tartozó területen — különösen a tanácsi szervezetben — jelentős a szerepe a szocialista demokratizmus széles körű kibontakoztatásában. Olyan szemlélet kialakulását kell elősegítenie szakszervezetünknek, amely az állami munkában elismeri a nép által választott testületi szervek döntő szerepét. Ennek kifejezésre kell jutnia abban is, hogy a vezető szervek döntéseinek előkészítését mindenkor az apparátus lelkiismeretes, szakszerű munkája előzze meg. A tagság körében végzett ez irányú munkánk csak akkor lehet sikeres, ha bebizonyítjuk, hogy a lakosság tömegeinek részvétele az állami munkában nem csökkenti az apparátus felelősségét.
A népgazdasági szervező munka megjavítása, a lakosság szociális, kulturális igényeinek jobb kielégítése magas fokú politikai tájékozottságot, szakismeretet, általános műveltséget kíván. E vonatkozásban az utóbbi években jelentős eredményeket értünk el. A további tennivalókat ezzel kapcsolatban az államapparátus munkájának fogyatékosságai határozzák meg, amely kifejezésre jut abban is, hogy az általuk irányított iparban, mezőgazdaságban, kereskedelemben bizonyos hibák évről évre ismétlődnek.
Szakszervezetünknek hatékony nevelő munkával, a szakmai tudás gyarapításának biztosításával őrködnie kell azon, hogy a szocialista állam által kiadott jogszabályokat minden állami szerv betartsa és az állampolgárokkal betartassa.

Jobban összehangolni a munkát

A vita során kifejezésre jutott az a vélemény, hogy az eddiginél nagyobb gondot szükséges fordítani az állami szervekben, különösen a minisztériumokban, a főhatóságoknál, a tanácsoknál, a gazdasági szervező munka eredményességének elősegítésére. Elsősorban a tervezéssel, az ipar és a mezőgazdaság irányításával foglalkozó apparátus munkáját kell hatékonyabbá tenni. Ehhez jobb együttműködés szükséges az egyes szaktárcák között és a tanácsok szakigazgatási osztályai között is.
A jelenleginél következetesebben kell kihasználni azokat a lehetőségeket, mellyel az egyes szakterületek hozzájárulhatnak egy másik szakterület munkájának fejlődéséhez. Így például a bíróságok és az ügyészi apparátus a jogpropagandával, a társadalmi bíróságok munkájának fejlesztésével; a könyvtárak, levéltárak, múzeumok dolgozói a kulturális igények magasabb színvonalú kielégítésével; a kutatóintézetek elsősorban az alapkutatások és az ipari kutatások összehangolásával.
Segíteni kell a hatályban levő képesítési jogszabályok megvalósítását, ügyelve arra, hogy az idős, sok szakmai gyakorlattal rendelkező, jó munkát végző dolgozókat ne terheljék indokolatlanul súlyos tanulmányi kötelezettségek. Emellett jobban ki kell használni az önképzés lehetőségeit. Célszerűnek látszik a vezetőképzés különböző formáinak kialakítása, a tartalmi követelmények kidolgozása is.

Helyesen használják fel az erkölcsi és anyagi ösztönzőket

Szakszervezetünknek minden szinten támogatnia kell az anyagi érdekeltség és erkölcsi ösztönzés fokozottabb érvényesülését szolgáló rendszerek kidolgozását. A beszámoló e megállapítása alapján a felszólalók felhívták a figyelmet arra, hogy az egyes hivatali és szakszervezeti vezető testületek éljenek azokkal a jogokkal, melyeket e területeken a jogszabályok részükre biztosítanak. Jobban össze kell hangolni a tanácsapparátus jutalmazására a szaktárcáknál és a tanácsoknál rendelkezésre álló jutalmazási keretek felhasználását. Meg kell szüntetni azt a helytelen gyakorlatot, hogy helyenként községi vezetőket a járási tanácsok vezetőinek megkérdezése nélkül részesítenek kitüntetésben, jutalomban.
A közalkalmazottak munkáját magas fokú felelősségérzetnek, hivatástudatnak kell áthatnia. Munkájukat, magatartásukat fokozott figyelemmel kíséri a közvélemény. Pontos, gyors, bürokráciamentes ügyintézéssel, a lakosság ügyeinek lelkiismeretes intézésével, feddhetetlen magatartással erősítsék a már kivívott bizalmat. Sajnos, napjainkban még nem minden közalkalmazott áll feladata magaslatán. Tavaly 130 államigazgatási dolgozó ellen folytattak büntetőeljárást, 1360 esetben pedig fegyelmi eljárást indítottak. Ezzel a kérdéssel szakszervezetünknek a becsületes közalkalmazottak tízezreinek védelmében kell foglalkoznia. A fegyelmezetlenségek, a korrupció felfedése közös érdek. Itt semmiféle megértésnek, elnézésnek, rosszul értelmezett méltányosságnak nincs helye.
Tagságunk is nagy érdeklődéssel fogadta a Munka Törvénykönyvének módosítását. Fontos, hogy a helyi szervek megismertessék az új jogszabályokat, indokolják az egyes intézkedések szükségességét, bizonyítsák, hogy a rendelkezések elsősorban azok ellen irányulnak, akik munkahelyükön nem nyújtják azt, amit tőlük joggal várnak. Akadályozzák meg, hogy a szubjektivizmus érvényesüljön az új jogszabályok alkalmazásánál.
Szakszervezetünk az eddiginél több figyelmet fordítson — mondották a felszólalók — a termelés növekedésének közvetlen előmozdítására a termelőtevékenységet folytató területeken. Sokoldalúbban irányítsa a termelékenység növelését, az önköltség csökkentését, a takarékosságot, a jobb üzemszervezést segítő versenymozgalmakat, alaposabban foglalkozzék a szocialista brigádmozga-

lom, az újító- és ésszerűsítő mozgalom tartalmi és szervezeti problémáival. Hangsúlyozták továbbá, hogy a különböző takarékossági intézkedések végrehajtására úgy kerüljön sor, hogy azok a megtakarítások biztosítása mellett elősegítsék a hivatalok és intézmények feladatainak megoldását is.

Az állami munkát segítő szakszervezeti tevékenység módszerei

Ezt a témát a központi vezetőség az alábbi csoportosításban tárgyalta:
Munkaértekezletek, szakszervezeti vitafórumok.
A munkaértekezlet a hivatali belső demokrácia fejlődésének, a szakmai-politikai látókör szélesítésének, a dolgozók szocialista nevelésének, az őszinte bíráló légkör kialakulásának, a helyenként tapasztalható kiskirálykodás felszámolásának nélkülözhetetlen eszköze. Az eddigieknél jobban kell ellenőrizni a munkaértekezleteken elhangzott közhasznú javaslatok megvalósítását.
A taggyűléseket, szakszervezeti csoportértekezleteket s egyéb vitafórumokat használják fel a hivatali munka jelentőségéről, távlatairól szóló tájékoztatásra, a végzett munka értékelésére, a dicséretre, a bírálatra.
A kitüntetési, jutalmazási rendszerek céltudatos felhasználása.
El kell érni, hogy megszűnjenek a hivatalok, intézmények között tapasztalható indokolatlan aránytalanságok, a besorolások, előléptetések, jutalmazások, kitüntetések a jobb munkára ösztönözzenek, és a szakszervezeti szervek éljenek a törvényben biztosított jogkörükkel.
Továbbképzés, szakpropaganda.
E témakörbe a felügyeleti vizsgálatok tapasztalatainak megbeszélése, a tapasztalatcserék továbbfejlesztése, pályázatok kiírása, a szakirodalom eljuttatása a közalkalmazottakhoz, tanulókörök, kihelyezett osztályok létesítése, a továbbtanuló dolgozók támogatása tartozik.
Munkaszervezés.
Fel kell tárni a dolgozók munkáját akadályozó szervezeti és munkamódszerbeli tényezőket, esetenként célszerű javasolni egy-egy ágazat munkájának tanulmányozását, biztosítani a szerzett tapasztalatok elterjesztését; meg kell vizsgálni, hogyan lehetne az ügyvitelgépesítési módszereket szélesebb körűen alkalmazni az államigazgatásban.
Munkaverseny.
A termelőtevékenységet folytató vállalatoknál a felszabadulás 20. évfordulójának tiszteletére tett felajánlásokkal is segítsék elő a szocialista munkaverseny, a szocialista brigádmozgalom, az újító- és ésszerűsítési mozgalom elterjedését.
Egyéb munkamozgalmak.
Ahol ehhez a feltételek adottak, ott szervezzék meg a munkakollektívákat, amelyek hasznos segítői a munkatervekben foglalt feladatok megoldásának; támogassák a községfejlesztési tevékenységet, ügyeljenek arra, hogy az e célra biztosított összegek a lakosság érdekeit legjobban szolgáló célokra kerüljenek felhasználásra.

Közalkalmazott, 1965. január 15.

63.

1965. június 29.

A szakszervezet tudatformáló tevékenységének időszerű feladatai

1965. június 29-én tartott ülésén a Közalkalmazottak Szakszervezetének központi vezetősége megtárgyalta az MSZMP Központi Bizottsága ideológiai irányelveinek jelentőségét, hatását a közalkalmazottak szakszervezeti mozgalmára . . .

Az ideológiai nevelő munka elválaszthatatlan a gazdasági feladatoktól

Az államapparátusban és a többi területeken dolgozók nagy részénél tapasztalható, hogy feladatait nagy felelősségérzettel látja el. A társadalmi viszonyok megváltoztatásában, a népgazdaság fejlődésében, a lakosság műveltségének gyarapodásában, a közügyek iránti érdeklődés fokozódásában, a szocialista törvényesség megszilárdulásában elért eredmények egyaránt tükrözik, hogy fejlődött az államapparátus dolgozóinak politikai, ideológiai felkészültsége. A kétségbevonhatatlan eredmények ellenére azonban megállapítható, hogy az előrehaladás nem tartott lépést a követelményekkel, az ideológiai tudatformáló munka bizonyos mértékig elmaradt a munka szakmai színvonalának fejlődésétől.
Az MSZMP irányelvei az időszerű ideológiai feladatokról néhány olyan kérdésre hívják fel a figyelmet, melyek közvetlenül kapcsolódnak a szocialista építés jelenlegi feladataihoz, az életben jelentkező, eleven politikai kérdésekhez. A párt 1964. december 10-i határozata és az időszerű ideológiai feladatokat rögzítő elvek egy tőről fakadtak. Az egyik összefoglalta a gazdasági tennivalókat, a másik megmutatja, hogy azok megoldásában milyen része kell hogy legyen a nevelésnek, a szocialista tudatformálásnak. A kettőt nem lehet elválasztani, márcsak azért sem, mert óriási tudatformáló tényező, ha nemcsak beszélünk, hanem teszünk is azért, hogy gazdaságosabb legyen a termelés, takarékosabb a gazdálkodás, jobb a minőség; ha csökkentjük a bürokráciát, gyorsítjuk és egyszerűsítjük az ügymenetet.
A szakszervezeti szervek akkor cselekszenek helyesen, ha az ideológiai-politikai nevelő munka soron levő feladatait szoros egységben tárgyalják az egyes hivatalok, intézmények gazdasági munkájával, a dolgozók munka- és életkörülményeivel, helyzetével, amint azt a Szakszervezetek Országos Tanácsának június 4-én megtartott plénuma is tette.
Szakszervezetünk tagságának többsége olyan munkaterületeken dolgozik, ahol közvetlen vagy közvetett úton érintkezik a lakosság legszélesebb rétegeivel. Ezért rendkívül komoly a felelőssége, de egyben igen nagy a lehetősége is arra, hogy kedvezően befolyásolja a különböző dolgozó rétegek gazdasági helyzetének alakulását, műveltségének fokozását, tudatának helyes irányú formálását.

Az államapparátus szerepe a szocialista demokratizmus kibontakoztatásában

Államunk teret ad valamennyi, rendszerünket támogató ember tevékenységének, társadalmi aktivitásának, alkotóereje kifejlesztésének. A szocializmus alapjainak lerakásával kialakult új helyzetben különösen időszerű annak elemzése — mondja a párt ideológiai határozata —, hogy mi gátolja, illetve mi segítheti elő a szocialista demokrácia hatékonyabb kibontakozását. Napjainkban még gyakran nincs meg az összhang a demokrácia követelménye és gyakorlata között. Az ideológiai irányelvek szerint három fontos tényezőt kell szemügyre vennünk: 1. a demokratikus

jogokat megvalósító intézmények munkáját; 2. a különböző érdekeknek a szocializmus elvei szerint való egyeztetését; 3. a tömegek közvetlen és hatékonyabb részvételének biztosítását a hatalom gyakorlásában.
Az államapparátus úgyszólván minden szervezetének igen fontos szerepe van a szocialista demokratizmus kibontakoztatásában. Nem mindegy, hogy ezt a munkát milyen eredménnyel végzik, hogyan funkcionálnak a különböző testületek — melyek között a legszélesebb a tanácsok hálózata —, milyen hatást gyakorol az államapparátus a termelőszövetkezeti demokrácia helyes irányú fejlődésére, hogyan tesz eleget annak a nagyon fontos feladatának, mely az emberek közéletben való részvételét hivatott elősegíteni és megvalósítani.
A törvényesség további következetes érvényesítése feltételezi a jogalkotó és jogszolgáltató szervek együttműködésének javítását, szignalizációs munkájuk színvonalának emelését, a széles körű jogpropaganda-munkát.
A falu társadalmi életének, kulturális helyzetének alakulásában, a falu értelmiségének összekovácsolásában, az értelmiség és a falu lakosságának helyes irányú kapcsolatában a jövőben is pozitív szerepet kell vállalnia a községi tanács apparátusának. Fel kell lépni a hozzánk tartozó területeken az időszakonként túlzott magabiztosságot, megelégedettséget, máskor pedig az állandó hibakeresést elterjesztő nézetekkel szemben. Az állami munkában rendkívül káros mindenfajta egyoldalúság.
Tagságunknak igen széles köre foglalkozik különböző állami intézkedések végrehajtásának biztosításával. Sok esetben a nem kellő átgondoltság és a hiányos politikai körültekintés következtében ezek az intézkedések nem érik el a megfelelő célt. Több helyen tapasztalható, hogy nem jól élnek a hatalommal, sőt egyes helyeken vissza is élnek vele, amely nemcsak az állampolgárok, hanem az apparátus dolgozói között is visszatetszést szül.

A szakmai és politikai képzés együttes feladat

A munka már említett jellegéből adódóan tagságunk körében tulajdonképpen nem is lehet a politikai és a szakmai vonatkozású igényeket kettéválasztani. Hiszen a különböző állami szervek szakmai hibái legtöbbször politikai károkat is okoznak. Ugyanakkor a szakszerűen végrehajtott munka politikai körültekintés nélkül sokszor helytelen eredményekhez vezethet. Éppen ezért nagyon lényeges, hogy meglegyen a szakmai és a politikai képzés szilárd egysége.
Az utóbbi években az apparátus dolgozói, a hivatalvezetés és szakszervezetünk nagyon sokat tettek a szakmai színvonal emeléséhez szükséges képesítés, a különböző szakmai előírások megszerzéséért. Emellett azonban kissé háttérbe szorult és arányában eltolódott a politikai tájékozottságot és felkészültséget biztosító munka. A jövőben ezért meg kell találni szakszervezetünk munkájában is azokat a lehetőségeket, amelyek ezt az arányeltolódást helyes mederbe terelik.
A tagsággal folytatott eszmecserék is meggyőztek arról, hogy mind a szakmai, mind a politikai továbbképzés lényeges formája kell hogy legyen az irányított önképzés.
Fokozottabb harcot kell folytatnunk az egyéni érdek előtérbe helyezése, a korrupció különböző megnyilvánulási formái, a jogtalan előnyszerzés, a protekcionizmus, a társadalmi tulajdon megkárosítása stb. ellen.
Annak ellenére, hogy az államapparátus dolgozóinak munkáját jogszabályok határolják körül, egy pillanatig sem oszthatjuk azok véleményét, akik ezzel a belső demokrácia szükségességét tagadják. Területünkön is nagy szerepe van a dolgozók őszinte véleménynyilvánításának, kezdeményező készségének, a dolgozók közötti jó együttműködésnek. Mindezeknek ösztönzői lehetnek a jól előkészített munkaértekezletek, a szakszervezeti taggyűlések, a csoportértekezletek.
A közalkalmazottak különböző fórumokon jóleső érzéssel nyugtázzák a párt és a kormány részéről munkájuk iránt megnyilvánuló elismerést, megbecsülést. De szóvá teszik azt is, hogy a közvélemény befolyásolásában jelentős sajtó- és hírközlő orgánumok nem egyszer egyoldalú tájékoztatást adnak a közalkalmazottak, különösen a tanácsi dolgozók tevékenységéről.

Sokrétű tájékoztatást

A dolgozók fokozottabb erkölcsi megbecsülése érdekében szakszervezetünk már eddig is tett lépéseket. További teendő annak megvizsgálása, vajon megfelelőek-e a rendelkezésre álló kitüntetési lehetőségek. Szükséges, hogy a különböző területek vezetői gyakrabban éljenek az elismerés, a dicséret eszközeivel.
Ebből a nem rövid lejáratú, nem könnyű, de ugyanakkor rendkívül szép és nemes munkából szakszervezetünk minden tisztségviselőjének megtisztelő kötelessége minél nagyobb részt vállalni . . .

Közalkalmazott, 1966. július 10.

64.

1966. november 22.

Szakszervezetünk és az állami szervek kapcsolata.
Feladataink az új gazdasági mechanizmusban

A központi vezetőség kibővített ülése

1966. november 22-én kibővített ülést tartott a Közalkalmazottak Szakszervezetének központi vezetősége.
. . . A központi vezetőség megvitatta azokat a legfontosabb alapelveket, amelyek meghatározzák a közalkalmazotti szakszervezeti mozgalom tartalmát az új gazdasági mechanizmusban, ennek alárendelve elfogadta az elnökség 1967. évi munkaprogramját, és jóváhagyta a szakszervezeti választások előkészítésére, lebonyolítására vonatkozó tervezetet . . .

A beszámolók tartalma

A napirend témáinak alapos tanulmányozása céljából a központi vezetőség tagjainak az elnökség három írásbeli előterjesztést készített, melyek címe;
1. Az MSZMP Politikai Bizottsága 1966. május 10-i határozatával összefüggő egyes szakszervezeti kérdések. 2. Javaslat a szakszervezeti választások előkészítésével és lebonyolításával kapcsolatos feladatokra. 3. A szakszervezet elnöksége 1967. évi munkaprogramjának főbb témakörei.
A főtitkár vitaindítója elsősorban a szakszervezeti munka fejlődésének irányát meghatározó legfontosabb elvi kérdések kifejtésére vonatkozott, hangsúlyozta: mindhárom — az MSZMP Politikai Bizottságának 1966. május 10-i, és a SZOT augusztus 5-i plénumának határozata alapján készült

— előterjesztésből kidomborodik, hogy szakszervezetünk a demokratikus centralizmus elve alapján dolgozik; az eddiginél tartalmasabb munkával kíván élni az iparági szervezkedésből fakadó lehetőségekkel; előtérbe helyezi az alapszervezetek megerősítését; részletesen kimunkálja, hogy a szocializmus építésének elkövetkező időszakában az új gazdasági mechanizmus előkészítésének, bevezetésének és megvalósításának nagy feladatában milyen szerep vár a szakszervezet egyes szerveire, milyen jogok, jogosultságok és kötelezettségek illetik, hogy méltóképpen betölthesse szerepét társadalmunkban. Mindezt a szakszervezet VI. kongresszusára készülés jegyében is tesszük, amikor számot kell adni, hogy az utóbbi négy esztendőben mit oldottunk meg az V. kongresszus határozataiból, és ki kell dolgozni a színvonalasabb szakszervezeti munka megvalósításának követelményeit.

Fokozódik a szakszervezet felelőssége

Az elnökség írásos beszámolója megállapítja: a szakszervezet továbbra is közreműködik a közszolgálati dolgozók politikai tevékenységének, hivatástudatának fejlesztésében, mozgósítja tagságát az államigazgatási, a munkahelyi feladatok jobb ellátására; az élet- és munkakörülmények tudományos elemzése alapján kezdeményezi a közszolgálati dolgozók anyagi, szociális és kulturális igényeinek kielégítését, szervezetei révén minden szinten részt vesz e kérdések rendezésében, végrehajtásában és ellenőrzésében. Miután a közszolgálati dolgozók döntő többsége hivatali munkája során az állami akaratot juttatja érvényre, és a lakosság sokszor tevékenységük tükrében ítéli meg a szocialista államot, ezért a szakszervezetnek fokozott a felelőssége a tagság nevelésében, a bürokrácia elleni harcban, s fontos, hogy a közalkalmazottak munkája iránt nagyobb politikai, erkölcsi és szakmai követelményeket támasszon.

Kapcsolat az állami szervekkel

Részletesen elemezte a beszámoló a szakszervezet kapcsolatát a minisztériumokkal és az országos hatáskörű szervekkel, amely a dolgozók szakmai tagoltsága következtében igen differenciált munkát igényel. Ezt a körülményt figyelembe véve, fokozottabban érvényt kell szerezni annak, hogy a főhatóságok vezető szervei vonják be a szakszervezet képviselőjét minden olyan tanácskozásba, amelyen a dolgozók élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos kérdéseket tárgyalnak. Ezen túlmenően szükség van állandó konzultációs kapcsolatra, melynek során sor kerülhet a munkatervek, értékelő jelentések, statisztikai adatok kölcsönös megküldésére, egyes fontosabb jogszabálytervezetek szélesebb körű vitára bocsátására.

Az egyes állami szervek tevékenységét és működési rendjét jogszabályok határozzák meg, a vezetők sajátos jogállása miatt eltérően érvényesül a dolgozóknak kollektív részvétele a vezetésben.

Természetes, hogy a hivatalvezetők és a szakszervezeti bizottságok kapcsolatára vonatkozó általános elveket a közszolgálatban is érvényre kell juttatni, mégis szükséges figyelembe venni:

— az adott hivatal vezetője rendelkezik-e hatáskörrel olyan kérdések eldöntésében, amelyek a dolgozók élet- és munkakörülményeire hatással vannak, ez egyes szervek vonatkozásában szükségessé teszi a szakszervezeti bizottságok hatáskörének és működési körének felülvizsgálását és racionálisabb megosztását;

— a közszolgálatban a dolgozók munkaviszonyát szabályozó alapvető kérdések eldöntésében a szakszervezeti jogosultságok általában centrálisak, míg egyéb kérdések tekintetében az általános elveknek megfelelően érvényesülnek;

— általában, ami a termelés területén kollektív szerződésben nyer rendezést, az az állami szervek

nél központi, többnyire magasabb szintű jogszabályi formában jelenik meg; ezért kell törekedni, hogy a „hivatali megállapodások" az általános érvényű — a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő — kérdéseken túl a szakszervezet és a hivatalvezetők kapcsolatának sajátos formáit is tartalmazzák (pl. a szakszervezeti közreműködés az állami munkában, az apparátus erkölcsi, fegyelmi helyzetével kapcsolatos kérdések stb.);

— eltérőek az államhivatali, az államigazgatási és a közszolgálati szervek vezetőinek megítélésével, megerősítésével vagy leváltásával kapcsolatos szakszervezeti jogok is; a minisztertanács által kinevezett és a választott vezetőkkel kapcsolatban ezeket a jogokat szakszervezetünk nem igényelheti; minden más, ezen a körön kívül eső vezetővel szemben viszont rendelkeznie kell ezekkel a jogokkal, azzal az eltéréssel, hogy többnyire a közép-, illetve az országos szintű szakszervezeti szervek élhetnek velük.

Közreműködés az állami munkában

Az új gazdaságirányítási rendszer az államapparátustól fokozott felelősséget, a szakmai és a politikai feladatok magasabb színvonalon való ellátását követeli meg. A szakszervezetnek harcolnia kell az államapparátus munkájában meglevő fogyatékosságok ellen oly módon, hogy az apparátus tapasztalatait felhasználva jelezze a bürokratizmust kiváltó társadalmi és gazdasági okokat, határozottan lépjen fel azok megszüntetéséért.

A szakszervezeti szervek egyik feladata annak elősegítése, hogy a közvélemény az apparátus munkáját helyesen ítélje meg. Ezért szükséges, hogy a szakszervezeti szerveknek joguk legyen ahhoz, hogy fellépjenek (akár bíróság előtt is) a közalkalmazottak egy-egy rétegét vagy egy-egy hivatal dolgozóit ért jogtalan támadással szemben, amennyiben azt az illető dolgozók kérik.

A munkaértekezletek rendszerének — amely az állami szervezetben a belső hivatali („üzemi") demokrácia fóruma — jogi szabályozása és ebben a szakszervezeti jogok mértéke is kielégítő.

Szakszervezetünk úgy véli, hogy az állami szervek struktúráját, működését meghatározó rendelkezéseket szakszervezeti véleményezés után kell kiadni. Közreműködésünket e kérdések rendezésében azért igényeljük, hogy elősegítsük az apparátus gyakorlati tapasztalatainak felszínre hozását és javaslatainak felhasználását. Így a dolgozók élet- és munkakörülményeinek alakulására közvetve is hatással lehet szakszervezetünk.

A szakszervezeti szervek csak akkor tudják megfelelően elősegíteni a helyes személyzetpolitikai munkát, ha a vezetés velük együtt alakítja ki az adott hivatal, intézmény káderfejlesztési tervét, a belső előléptetések — a mainál szélesebb körű — rendszerét, ha részt vesznek a dolgozók minősítésében.

Fontos a szakszervezeti közreműködés az államapparátus képzési és továbbképzési rendszerének kialakításában is. A hivatalokban, az intézményekben nem közömbös a dolgozók egyéni körülményeinek figyelembevétele.

Szükséges az apparátus által beadott egyszerűsítések egységes, országos elbírálásának és dotálási rendszerének kidolgozása, különös tekintettel arra, hogy e rendszerben megfelelő jogokat kapjon a szakszervezet. A különböző szintű szakszervezeti szerveknek ugyanis közvetlen érdekvédelmi feladata — az össztársadalmi célok képviseletén túl —, hogy a dolgozók által benyújtott javaslatok, ötletek ne sikkadjanak el, a gyakorlatban bevált módszerek elterjedjenek.

A különböző szintű szakszervezeti szervek napjainkban is folytathatnak vizsgáltot egyes hivatalokban az arányosabb munkateher-elosztás biztosítására, az ügymenet, illetőleg munkateljesítmény racionalizálására, mérésére. Ezek intézményes megoldásának hiánya azonban gátolja az ilyenfajta tevékenység fokozását. Az állami szervekkel kötendő megállapodásokban rendezni kell, hogy ezt a fajta tevékenységet milyen szakszervezeti szervek kezdeményezhetik, folytathatják,

hogyan alakuljon az állami szervek és a szakszervezet szerveinek együttműködése e kérdésekben.
A szakszervezet elnökségének 1967. évi munkaprogramja a főhatóságokkal kötendő együttműködési megállapodások keretén belül egyik legfontosabb feladatnak jelöli meg a munkaszervezési és továbbképzési témákkal kapcsolatos részek kidolgozását. Miután a tanácsapparátus az új gazdasági mechanizmus bevezetése során új feladatokat kap, ezekkel összefüggésben meg kell változtatni a tanácsapparátusban működő szakszervezeti szervek hivatali munkát segítő tevékenységének tartalmát és módszereit. Megfelelő tapasztalatcserét kezdeményez az elnökség a régebbi városi apparátusok és az újabbak között, hogy segítse az újonnan alakított városokat a nehézségek leküzdésében. Felméri az összevont községekben működő tanácsapparátus élet- és munkakörülményeit, komplex módon kíván foglalkozni a többi között az ÁFTH és a statisztikai apparátus dolgozóinak helyzetével.

A közszolgálati munkaviszony

Az új gazdasági mechanizmusban a vállalati önállóság növekedése folytán az igazgatási szervek sokkal inkább hatósági funkciókat fognak ellátni, aminek a munkaviszonyuk szabályozásában is tükröződni kell. A munkaviszony keletkezésével kapcsolatban fokozott a jelentősége a kiválasztásnak, a személyi előfeltételeknek; a munkaviszony fennállása alatt az erőteljes közszolgálati fegyelemnek, a fölé- és alárendeltségnek; szélesebb körben van szükség közszolgálati érdekből történő áthelyezési lehetőségre, mint vállalati érdekből a gazdálkodás területén; sajátosan kell rendezni a dolgozók anyagi ösztönzését, és sajátos megoldást igényel a közszolgálati dolgozók anyagi felelőssége, az államnak, az állampolgároknak okozott kár megtérítése; a munkaügyi viták elintézésének módja is részben sajátos megoldást igényel. Mindezekből azt a következtetést lehet levonni, hogy a közszolgálat körében az általánosan érvényesítendő szakszervezeti jogosultságok is részben eltérő megoldásokat követelnek.
Szakszervezetünk — az elnökség 1967. évi munkaterve szerint — részt vesz az új Munka Törvénykönyve alapelveinek és tételes szabályainak kidolgozásában. Kidolgozza a közszolgálat egészére vonatkozó egységes alapelveket, majd közreműködik az egyes szervek sajátosságait figyelembe vevő, differenciált végrehajtási utasítások elkészítésében. Megfelelő intézkedéseket fog tenni szakszervezetünk a közszolgálati szervek munkásellátási igényeinek pénzügyi kielégítésére, hogy megakadályozza a különbségek, feszültségek további növekedését, mivel ellátottság tekintetében a közszolgálat sok tekintetben már most is elmarad a vállalatok mögött.
Ezután a beszámoló a világnézeti, a politikai, a kulturális nevelés jelentőségével foglalkozva hangsúlyozza, hogy annak összefüggésben kell lennie az egész társadalom előtt álló politikai célokkal, figyelembe véve a különböző rétegek eltérő érdeklődési körét.

A szakszervezeti választások jó előkészítése fontos politikai feladat

A beszámoló ezután megállapítja, hogy a szakszervezeti munka továbbfejlesztésének egyik célja a hivatali, a szakszervezeti demokrácia kibontakoztatása és a szakszervezeti munka tartalmasabbá tétele, a formális, bürokratikus vonások felszámolása. A tagságnak éreznie kell, hogy véleménynyilvánításának eredménye van. Az egyes rétegek problémáival megalapozottan kell foglalkozni, több erőt kell fordítani a határozatok végrehajtásának szervezésére, segítésére és ellenőrzésére.
A középszervek munkájának megjavítása (megyei bizottságok, budapesti bizottság) elsősorban ne szervezeti változtatások útján történjék, hanem a tartalmi és érdemi munka elmélyítésével,

az alapszervezetekkel, azok dolgozóival és a megfelelő szintű párt- és állami szervekkel való jó együttműködéssel.
A jelenlegi szervezeti felépítés alapjában megfelel a követelményeknek, ezért csak egyes területeken a követelményekhez igazodó módosítás lehet célszerű.
A SZOT elnökségének határozata alapján a szakszervezeti választások 1967. január 2. és október 30. között lesznek. A választások során a testületek, a tisztségviselők minden szinten számot adnak munkájukról, és a további tennivalókat a társadalom előtt álló nagy horderejű feladatokkal összefüggésben jelölik majd meg. Olyan vezető testületekre van szükség, amelyek az MSZMP IX. Kongresszusának irányelveiben meghatározott feladatokat magas színvonalon tudják végrehajtani, amelyeknek tagjai népszerűségükkel, önzetlen munkájukkal képesek a szakszervezeti munka tekintélyének és tömegbázisának növelésére.
A szakszervezeti választások alkalmával, a vezető szerv tagjainak kiválasztásában messzemenően érvényesüljön a tagság véleménye, a vezető szervekbe megbízható, a dolgozók ügyei iránt felelősséget érző, a politikai munkában jártas szakszervezeti tagokat válasszanak.
A központi vezetőség a választások ütemezését az alábbiak szerint fogadta el:
a bizalmiak, osztálybizottságok választása 1967. január 2—30. között;
a szakszervezeti bizottságok választása 1967. február 1—március 10. között (a járási, valamint a kerületi tanácsoknál már január második felében lebonyolítható a választás);
a területi szervek választása 1967. március 15—április 5. között;
a szakszervezet VI. kongresszusára előreláthatólag októberben kerül sor.
A központi vezetőség az alap- és középszervek választása után megszervezi az újonnan funkcióba került tisztségviselők rövidebb lélegzetű tájékoztatását, átfogó oktatásra mind a titkárok, mind a reszortfelelősök számára a kongresszust követően kerül sor.

Közalkalmazott, 1966. december 12.

65.

1967. április 17—24.

A Közalkalmazottak és Rokonszakmabeli Dolgozók Nemzetközi Szövetsége Adminisztratív Bizottságának budapesti ülése

Tíz éve, 1955 áprilisában ült össze Bécsben a Közalkalmazottak és Rokonszakmabeli Dolgozók I. Nemzetközi Szakmai Konferenciája. A konferencia küldöttei az SZVSZ szakmai tagozataként olyan nemzetközi szervezetet hoztak létre, amely állandó nemzetközi fórumot biztosít a közalkalmazottak érdekvédelmének, szervezi, segíti a politikai és gazdasági követeléseik megvalósításáért folyó harcukat.
E tíz év alatt a szervezet sokat fejlődött és erősödött. Működése lehetővé tette a közalkalmazottak akcióegységének megteremtését számos fontos kérdésben. Nemzetközi szolidaritási akciók támasztották alá a kapitalista országokban kibontakozott sztrájkokat, egyéb megmozdulásokat.
1964 áprilisában, a prágai III. nemzetközi konferencián már 43 ország, 93 szervezet képviselője volt jelen. A 93 szervezet közül 47 szakszervezet nem tagja a nemzetközi szövetségnek. Ez is bizonyítja, hogy a csaknem 17 millió közalkalmazott és rokonszakmabeli dolgozó szakszervezeteit tömörítő nemzetközi szövetség befolyása világszerte növekedett.

A III. nemzetközi konferencia választotta újjá a nemzetközi szövetség vezető testületét, az Adminisztratív Bizottságot. Az újonnan választott Adminisztratív Bizottság úgy döntött, hogy legközelebbi ülésszakát Budapesten tartja.
Ez év április 17—24-ig tehát fővárosunkban ülésezik nemzetközi szövetségünk vezető testülete. Fontos esemény ez szakszervezetünk és a szövetséghez tartozó másik négy magyar szakszervezet életében. Kiterjedtebbek lesznek nemzetközi kapcsolataink, ami nemcsak bennünket, hanem az öt világrész testvéri szakszervezeteit erősíti.
Az Adminisztratív Bizottság ülésszaka egybeesik hazánk felszabadulásának és szakszervezetünk fennállásának 20. évfordulójával. De az idén ünneplik a világ dolgozói a Szakszervezeti Világszövetség alapításának 20. évfordulóját is. Ezek az évfordulók köteleznek: meg kell ismertetnünk a külföldi delegátusokat szocialista építésünk eredményeivel, húszéves munkánkkal és további céljainkkal.
A tanácskozás bizonyára hozzájárul majd a dolgozók világméretű harcához a szabadságjogokért, a szervezkedési szabadságért, az élet- és munkakörülmények javításáért.
Az Adminisztratív Bizottság tervezett napirendje ezeket a törekvéseket tükrözi. A III. nemzetközi konferencia óta eltelt időszakról szóló beszámoló után a küldöttek „A közszolgálati dolgozók és a szakszervezetek jogainak megvédéséért és továbbfejlesztéséért folytatott harc" és „A nemzetközi szövetség tevékenysége Nyugat-Németország irányában" című napirendi pontokat vitatják majd meg. Ez is azt jelképezi, hogy a szűkebb értelemben vett szakszervezeti jogok érvényesítése és a haladás erőinek győzelemre segítése a nemzetközi politikában egymástól el nem választható, összefüggő kérdés.
Az elfogadásra előterjesztendő dokumentumok: a „Dolgozók jogainak megvédéséről és kiterjesztéséről" kiadandó felhívás „A nemzetközi szövetség általános feladatairól" szóló nyilatkozat, valamint a „nemzetközi szövetség fennállásának 10. évfordulója alkalmából" kiadandó nyilatkozat is a haladás erőinek sikeresebb harcát kívánja előmozdítani.

Közalkalmazott, 1967. április 24.

66.

1967. október 28.

A Közalkalmazottak Szakszervezete VI. Kongresszusának határozata

A kongresszus a központi vezetőség beszámolóját elfogadja. Megállapítja, hogy a központi vezetőség az V. kongresszus határozatai alapján, valamint a társadalmi fejlődés adta körülményeket figyelembe véve dolgozott.
A szakszervezet rendszeresen tanulmányozta az államapparátus működését, és kezdeményezéseivel elősegítette annak korszerűsítését, bürokratikus vonásainak csökkentését. A tagság támogatta a szakszervezetek erre irányuló törekvéseit, javaslatokat terjesztett elő a hivatali munka egyszerűsítésére, tevékenyen részt vett a hibák feltárásában.
Számottevő eredményeket ért el a közszolgálati alkalmazottak élet- és munkakörülményeinek javításában. Hatékonyabbá vált érdekvédelmi tevékenysége. Sikeresen kezdeményezett bérrendezéseket, s elérte egyes közszolgálati rétegeknél az eddig fennálló béraránytalanságok csökkentését.

Tevékenysége során javult a tagság szociális, egészségügyi ellátottsága, jóllehet még mindig találhatók sürgős megoldásra váró problémák.
A szakszervezeti szervek és tisztségviselők politikai és kulturális nevelő munkájukkal hozzájárultak a tagság szocialista tudatának erősítéséhez, politikai tájékozottságának fejlődéséhez, kulturális igényei kielégítéséhez.
Jelentősen fejlődött a szakszervezeti demokrácia. Növekedett a szakszervezet szervezeti ereje, tömegkapcsolatai szélesedtek. A vezető és irányító tevékenység differenciáltabbá, sokoldalúbbá vált, s ennek következtében a tagság aktivitása jobban érvényesülhetett.
Bővült és gazdagodott a szakszervezet nemzetközi kapcsolata a Közalkalmazottak Nemzetközi Szövetségéhez tartozó szervezetekkel és más országok közalkalmazott szervezeteivel.
A kongresszus megállapítja: a felsorolt eredményekkel a közalkalmazottak szakszervezeti mozgalma segítette az MSZMP politikájának megvalósítását, a szocialista állam feladatainak megoldását, eredményes munkát végzett a dolgozók érdekeinek védelméért, törvényes jogaik érvényesüléséért.
A kongresszus elismerését és köszönetét fejezi ki a szakszervezeti tisztségviselők, aktivisták ezreinek, a hivatásos apparátusnak, a szakszervezet tagjainak, akiknek túlnyomó része az utóbbi négy esztendőben önzetlen, áldozatkész munkát végzett.
Az eredmények elismerése mellett a kongresszus hangsúlyozza, hogy a beszámolási időszak munkája nem volt mentes fogyatékosságoktól sem, amelyek hátráltatták a helyes célok elérését. Közülük különösen a határozatok végrehajtásában észlelhető következetlenségekre mutat rá, valamint arra, hogy a szakszervezeti szervek egy részének kezdeményező, kritikai készsége alacsony fokon áll.
A további feladatok kijelölésénél figyelembe kell venni az eltelt négy esztendő társadalmi és gazdasági változásait, azt, hogy szocialista fejlődésünk olyan szakaszába érkeztünk, amely fokozottan megkívánja az elért eredmények józan mérlegelését és a fogyatékosságok szocialista talajon álló kritikáját. Szocialista fejlődésünk kívánt ütemét csak akkor tudjuk biztosítani, ha a párt fő politikai irányvonalának változatlan és töretlen folytatása mellett, felülvizsgáljuk tevékenységünk eddigi vonásait.
Az MSZMP IX. és a Magyar Szakszervezetek XXI. Kongresszusának határozatai ezt össztársadalmi méretekben elvégezték. A kiadott politikai dokumentumok egyértelműen azt mutatják, hogy a párt helyes gazdaságpolitikájának hatékony megvalósítását szolgáló gazdaságirányítási rendszer reformjából következően, a Közalkalmazottak Szakszervezetének is fel kell készülnie az előtte álló, mennyiségileg nagyobb, minőségileg összetettebb feladatok elvégzésére. A szakszervezeti szerveknek módszereik, hatáskörük, szervezeti formáik tekintetében alkalmazkodniuk kell az állami szervekhez, figyelembe véve azok hatáskörét, fokozódó önállóságát és az ebből eredő nagyobb felelősségüket.
Ezekre, valamint a szakszervezet tagságának a kongresszust megelőző időben, főleg a választások alkalmával kifejtett véleményére tekintettel, a Közalkalmazottak Szakszervezetének VI. Kongresszusa az alábbiakat határozza:

I.

A szakszervezet állami munkát segítő tevékenységével kapcsolatos feladatok

Az új gazdaságirányítási rendszerre való áttérés szükségessé teszi, hogy a szakszervezet sajátos eszközeivel fokozottan járuljon hozzá az állami szervek tevékenysége színvonalának további emeléséhez.
A kongresszus ezért felhívja a szakszervezet tagságát, a különböző szintű és szakterületi szakszervezeti szerveket, hogy a jövőben változatlanul lényeges kötelességüknek tekintsék az állami munka

segítését, a gazdaságirányítás új rendszerére való áttérés sikeres megvalósítását. Ennek során használják fel a dolgozók gyakorlati tapasztalatait, terjesszék a bevált és máshol is alkalmazható munkamódszereket, kerüljék a formális vonásokat, váljanak a különböző munkaterületek alapos ismerőivé.

A szakszervezetnek az állami munkát segítő tevékenységét a különböző szakterületeken — a dolgozók alkotó közreműködésével, a szak- és munkabizottságok bevonásával — oly módon kell kialakítani, illetőleg fejleszteni, hogy az tükrözze az egyes szakterületek, így az államigazgatás, a társadalombiztosítás, az igazságszolgáltatás, a statisztika, a közművelődés, a tudományos kutatás, az állategészségügy, a termelés munkaterületei tevékenységének, munkaszervezetének, feladat- és hatáskörének jellegéből adódó sajátos vonásokat. E sajátosságokat azonban az általános, minden szakterületre egyaránt érvényes és értelem szerint vonatkoztatható fő célok és alapelvek figyelembevételével és alkalmazásával kell meghatározni. Ezek a következők:

1. A szakszervezet szorgalmazza, hogy az államapparátus a szocialista törvényességnek megfelelően, gyorsan, pontosan, az állampolgárok jogainak tiszteletben tartásával, problémáik lelkiismeretes, emberséges kezelésével intézze a lakosság ügyeit, segítve ezzel az össztársadalmi feladatok végrehajtását és biztosítva a társadalom fokozódó elismerését és megbecsülését.

2. A szakszervezet szervei és tagjai küzdjenek a közéleti tisztaságba ütköző minden magatartás, különösen a korrupció, a protekció, az önkényeskedés ellen.

3. Fokozni kell a jogalkotás demokratizmusát. Ennek egyik lényeges formája, hogy a szakemberek, a végrehajtásra hivatott dolgozók véleményt mondanak a készülő jogszabályokról. A különböző szintű szakszervezeti szervek társadalmi és politikai súlyukat felhasználva törekedjenek arra, hogy a dolgozók véleménye, javaslatai eljussanak a döntésre jogosult szervekhez, és ott azokat figyelembe is vegyék. A szakszervezet a tagság és az alapszervezetek jelzései, valamint tapasztalatai alapján kezdeményezze az életviszonyoknak meg nem felelő, elavult jogszabályok korszerűsítését, egyes szakterületek nehezen áttekinthető joganyagának rendezését.

4. A szakszervezet segítse elő, hogy az állami munka egyszerűsítésére irányuló mozgalom az apparátusban széles körűvé váljék. Minden dolgozó tekintse feladatának saját munkaterületének ésszerűbbé tételét, hatékonyságának fokozását. Az anyagi ösztönzőkkel együtt fokozottabb erkölcsi megbecsülésben kell részesíteni azokat a dolgozókat, akik vállalják az ezzel kapcsolatos többletmunkát.

5. A szakszervezeti szervek mozdítsák elő, hogy az állami szervek struktúrájának kiépítésekor, belső munkaszervezetük kialakításakor az illetékesek a jelenleginél szélesebb körben használják fel a tudományos munkaszervezés, az igazgatástudomány eredményeit. Ezekre alapozva, a szakszervezet szorgalmazza a feladat- és hatáskörök teljesítéséhez szükséges reális személyi és dologi feltételek megállapítását és biztosítását.

6. A szakszervezet szorgalmazza az állami szervek tevékenységét megkönnyítő, segítő technikai feltételek megteremtését, kezdeményezze az igazgatási munka gépesítésének lehetőségeit felmérő kutatómunkát.

7. Az állami munka színvonala emelkedésének egyik fontos feltétele az államapparátus magas politikai és szakmai képzettsége. Ezen belül különös figyelmet érdemel, hogy az igazgatási munka szakmává vált. Ezért az eredmények továbbfejlesztése érdekében:

a) A képesítési rendszert az államapparátusban általánossá kell tenni.

b) Felül kell vizsgálni a hatályos képesítési előírásokat abból a szempontból, hogy azok az adott munkaterület kellő színvonalú ellátásához szükséges politikai és szakmai ismereteket megkívánják-e, s ugyanakkor nem támasztanak-e indokolatlan követelményeket. Hasonlóan meg kell vizsgálni a szakszervezet ezzel kapcsolatos jogosultságai bővülésének lehetőségeit.

c) Javítani kell a vezetőképzést a közszolgálat területén is, és intézményesíteni kell a vezetés- és szervezéstudomány elméletének és gyakorlatának oktatását.

d) A kongresszus javasolja az illetékes állami szerveknek, hogy tanulmányozzák az igazgatási szakemberképzés intézményes biztosításának lehetőségeit és feltételeit.

8. Segíteni kell a dolgozók önképzését. A pályázatok rendszerét a jövőben is fenn kell tartani, de úgy, hogy a jelenleginél hatékonyabb legyen a pályaművek felhasználása. Változatlanul folytatni kell továbbá a szakmai konferenciák, ankétok szervezését, amelyek eddig is hatékony formái voltak a továbbképzésnek. E cél érdekében a szakszervezet továbbra is törekedjék az államigazgatás munkáját segítő szakirodalom bővítésére és a jelenleginél szélesebb körű terjesztésére.

9. A munkahelyi demokrácia kibontakoztatása érdekében a szakszervezet munkálja ki ennek elvi és gyakorlati kérdéseit. A munkaértekezletek és a termelési tanácskozások rendszerére vonatkozó jelenlegi szabályozást a kongresszus megfelelőnek tartja. Felhívja azonban a figyelmet, hogy mind az állami vezetőknek, mind a szakszervezeti szerveknek az eddiginél jobban kell törekedniük a munkaértekezletek és a termelési tanácskozások rendszerességére, tartalmi színvonalának emelésére s az azokon elhangzott javaslatok, észrevételek megválaszolására, illetőleg hasznosítására.

10. A szakszervezethez tartozó termelő területeken — különösen a fegyveres testületek polgári alkalmazottai körében — az irányításnak intézeti, vállalati szintre történő bizonyos mértékű decentralizálásával tovább kell fejleszteni a szocialista munkaverseny formáit: a szocialista brigádmozgalmat, a „szocialista üzemrész, műhely" és az elüzem címért folyó versenyt. A szakszervezeti szervek a gazdasági vezetőkkel összhangban törekedjenek arra, hogy a szocialista munkaverseny a gazdaságosság, a műszaki színvonal emelésének elősegítése mellett a dolgozók szocialista együttműködésének, eszmei-politikai színvonalának erősítését is szolgálja. Gondoskodjanak rendszeres értékeléséről, a kimagasló eredményeket elért dolgozók, kollektívák elismeréséről, erkölcsi, anyagi megbecsüléséről.

11. Felül kell vizsgálni a szakszervezetekhez tartozó állami szervek kitüntetési rendszerét. Szükségesnek látszik azt úgy továbbfejleszteni, hogy az eddiginél hatásosabban ösztönözzön a jó munkára, széleskörűen biztosítsa annak elismerését és kifejezze az egyes szakterületek, szakmai rétegek sajátosságait is.

II.

A tagság élet- és munkakörülményeivel összefüggő feladatok

Az elért eredmények továbbfejlesztése érdekében a szakszervezet érdekvédelmi politikájában sokrétűbben kell foglalkozni az egyes dolgozó rétegek igényeivel és ezek megoldásával.

A reáljövedelem növelésének az ötéves tervben előirányzott keretein belül el kell érni a közalkalmazottak fokozottabb megbecsülését. Az erkölcsi és anyagi elismerés helyes rendszerének kialakításával, az élet- és munkakörülmények javításával növelni kell az államapparátusban dolgozók stabilitását.

A kongresszus a szakszervezet érdekvédelmi feladatait a következőkben határozza meg:

1. Ki kell alakítani az új gazdaságirányítási rendszerhez igazodó közszolgálati bérpolitikai irányelveket, figyelemmel a szakszervezethez tartozó különböző területek sajátosságaira. Ennek keretén belül gondoskodni kell a jövedelemelosztás formáinak differenciáltabbá tételéről.

A bérpolitikai irányelveket úgy kell megállapítani, hogy az egyes bérrendszerek biztosítsák a helyes bérarányokat, figyelemmel a betöltött munkakörre, a végzett munkára, a képzettségre, a szolgálati időre és a munkáltató szerv jellegére. Törekedni kell továbbá arra, hogy a közszolgálat és a népgazdaság egyéb ágazataiban dolgozó, azonos képzettséget kívánó és jelentőségű munkakört betöltők között az indokolatlan bérkülönbségek megszünjenek.

A bérkeret-gazdálkodás rendszerében biztosítani kell az egyéni teljesítmények, a magasabb szintű és hatékonyabb munka elismerését.

2. Fel kell tárni, hogy a közszolgálat mely ágaiban lehet szó az anyagi érdekeltség fokozottabb és közvetlen alkalmazásáról.

Meg kell vizsgálni a jelenlegi jutalmazási keretek bővítésének lehetőségét, és olyan jutalmazási rendszert kell kidolgozni, amely a dolgozókat jobb egyéni és kollektív teljesítmények elérésére ösztönzi.

Az alapbérhez csatlakozó pótlékok mértékének és arányainak meghatározásánál is törekedni kell arra, hogy a közszolgálati dolgozók jelenlegi hátrányos megkülönböztetése a más területen dolgozókhoz képest fokozatosan csökkenjen, illetve megszűnjék.

A szakszervezet kísérje figyelemmel az új gazdaságirányítási rendszerben bevezetésre kerülő árrendszert, és tegyen javaslatot annak érdekében, hogy az esetleges áremelkedések hatása ne eredményezze a tagság reáljövedelmének csökkenését.

3. Az államapparátusban foganatosított átszervezések során biztosítani kell a megfelelő szintű szakszervezeti szerv jogait és közreműködését. Minden átszervezést a dolgozók jelentősebb érdekeinek sérelme nélkül kell végrehajtani, az esetleg felszabaduló munkaerőket megfelelően el kell helyezni, figyelembe véve szakképzettségüket és személyes körülményeiket. A felszabaduló munkaerők intézményes elhelyezéséről s esetleges átképzéséről gondoskodni kell.

4. A béren kívüli juttatások továbbfejlesztését szolgáló egységes rendszer kidolgozása a közszolgálati apparátus stabilitása, élet- és munkakörülményeinek további javítása szempontjából kiemelt fontosságú.

Törekedni kell a szervezett étkeztetés színvonalának emelésére, illetőleg a hozzájárulások összegszerűségében még fennálló indokolatlan különbségek csökkentésére.

A tagság lakáshelyzetének javítása végett felül kell vizsgálni a szolgálati lakások rendszerét. A saját erőből történő lakásépítések fokozottabb támogatása érdekében kezdeményezni kell, hogy a közszolgálati dolgozók intézményesen kedvezményes lakásépítési kölcsönt kapjanak.

A helyi lehetőségek szerint biztosítani kell, hogy a községi dolgozók a községi tanács végrehajtó bizottságának kezelésében levő állami földekből kertszerű művelésre alkalmas földterületet bérelhessenek.

5. Elő kell készíteni a munkaidő-beosztás módosítását és a munkaidő csökkentését. A munkaidőbeosztásnak a közeljövőben történő módosítását úgy kell végrehajtani, hogy az ügyintézés folyamatossága, gyorsasága ne szenvedjen csorbát, s hogy a módosítás ne befolyásolja hátrányosan a lakosság érdekeit. A munkaidő-csökkentést a belső tartalékok feltárásával kell végrehajtani, úgy, hogy az ne vonja maga után sem a dolgozók keresetének csökkenését, sem a létszám növekedését. Elsősorban a többgyermekes anyák részére keresni kell a rövidített munkaidőben történő foglalkoztatás lehetőségeit.

6. Az állam a munkásosztály egyik legfőbb eszköze a szocialista társadalom felépítésében. A szocialista államnak szüksége van megbízható, szilárd és színvonalas államapparátusra. Ennek kialakítását egyebek között a munkaviszonnyal összefüggő jogosultságok és kötelezettségek, valamint a felelősség megfelelő szabályozásával is elő kell mozdítani. Ezért az államapparátus alkalmazottainak munkaviszonyával kapcsolatos sajátos kérdéseket a Munka Törvénykönyvének elvei alapján külön jogszabályban kell rendezni. A kongresszus felhatalmazza a központi vezetőséget, hogy annak alapelveit az illetékes állami szervekkel együtt dolgozza ki.

7. A szakszervezeti szervek a jövőben határozottabban és körültekintőbben éljenek törvényes jogaikkal, lelkiismeretesen foglalkozzanak a dolgozók élet- és munkakörülményeivel összefüggő panaszokkal. Fordítsanak nagyobb gondot a nők, gyermekes anyák és fiatalok erkölcsi, anyagi és szakmai megbecsülésére. Gondoskodjanak a dolgozók élet- és munkakörülményeivel kapcsolatos ügyeknek a törvényesség megtartásával történő elintézéséről. Az érdekelt állami szervekkel együttműködve keresni kell a költségvetésből gazdálkodó szerveknél a lehetőséget, hogy az élet- és munka-

körülmények javítását gátló kötöttségek feloldódjanak, és hogy a termelő területeken dolgozók helyzetével szembeni jelentős különbségek csökkenjenek.

8. A szakszervezeti szerveknek további erőfeszítéseket kell tenniük a dolgozók egészségének védelme érdekében. Ennek során rendszeresen és körültekintően kutassák a foglalkozási megbetegedések forrásait, előidézőit, s a hivatalok, intézmények vezetőivel együtt tegyenek hatékony intézkedéseket a betegségek megelőzésére és elkerülésére. A hivatali, intézményi beruházások és felújítások tervezése és kivitelezése során határozottan szerezzenek érvényt az egészséges munkavégzést és munkafeltételeket biztosító utasításoknak. A munkavédelmi felügyelőkkel fokozottan ellenőriztessék a munkavédelmi tevékenységet, különösen a termelő munkahelyeken kérjék számon a munkavédelmi berendezések biztosítását, illetve igénybevételét. Határozottan lépjenek fel a munkavédelmi rendelkezések megsértőivel szemben.

A szakszervezeti szervek hatékonyabban használják ki lehetőségeiket az egészségvédelmi, munkavédelmi propaganda sokoldalú kibontakoztatására és fejlesztésére.

9. A szakszervezeti szervek törekedjenek a csökkent munkaképességű, a munka során megrokkant, a munkából kiesett dolgozók helyzetének javítására. Kísérjék figyelemmel a gyermekgondozási segély bevezetésére vonatkozó rendelkezések végrehajtását.

10. A szakszervezet tekintse változatlanul fontos kötelességének a társadalombiztosítás területén jelentkező kettős feladatának ellátását. Egyrészt szorgalmazza és sajátos szakszervezeti eszközökkel segítse a társadalombiztosítási szolgáltatások és juttatások mennyiségi és minőségi színvonalának emelését, másrészt képviselje hatékonyabban a társadalombiztosítási ügyviteli apparátus dolgozóinak érdekeit.

Illetékes állami és szakszervezeti szerveknél lépéseket kell tenni annak — a közszolgálati dolgozókat érintő — indokolatlanul hátrányos helyzetnek a megszüntetésére, amely egyes társadalombiztosítási juttatások tekintetében jelenleg fennáll.

Az aktívák számának további növelésével a szakszervezeti szervek biztosítsák a társadalombiztosítási munka nyilvánosságát és ellenőrzését, ugyanakkor a költségbeszámolók rendszerének bővítésével fokozottabban propagálják az elért eredményeket.

A társadalombiztosítási ügyviteli dolgozók törekedjenek a jogos igények pontos és gyors kielégítésére, az ügyintézés egyszerűsítésére. A szakszervezet kezdeményezze az egyre növekvő feladatokkal arányos személyi és technikai feltételek megteremtését, az e területen dolgozók korszerű bérpolitikájának kidolgozását, a társadalombiztosítási joganyag racionalizálását.

11. A kedvezményes üdültetésben résztvevők kiválasztásánál érvényesíteni kell azt az elvet, hogy az üdültetés a kiemelkedő munka jutalma, egyúttal azonban figyelembe kell venni az érdekelt dolgozók családi, egészségügyi és anyagi körülményeit is.

Törekedni kell arra, hogy — elsősorban a családos és gyermeküdültetés továbbfejleszthetősége érdekében — a szakszervezeti és állami szervek közösen bővítsék a meglevő létesítményeket, illetve építtessenek új üdülőket.

12. A szakszervezetnek a dolgozók élet- és munkakörülményeit érintő kérdések szabályozásában és a végrehajtás ellenőrzésében ki kell szélesítenie jogkörét. Rendelkeznie kell mindazokkal a jogokkal, amelyek általában a szakszervezeteket megilletik, ugyanakkor a jogosultságok körének konkrét meghatározásánál figyelembe kell venni a közszolgálat sajátos vonásait.

13. Szakszervezetünk kezdeményezze és szorgalmazza közös fellépéssel, indokolt esetben összmozgalmi szinten való megoldását a tagság részéről széles körben felvetett és megoldásra érett olyan problémáknak, amelyek más szakszervezet tagságát is érintik. (Pl. napidíj, étkeztetési hozzájárulás stb.)

III.

Szakszervezetünk feladatai a tagság politikai, eszmei és kulturális színvonalának emelésében

Társadalmi célkitűzéseink megvalósításában kiemelkedő szerepe van a tömegek tudatosságának. Ezért szocialista fejlődésünk jelenlegi és elkövetkező időszakában egyre nő a jelentősége a dolgozók szocialista gondolkodásmódját és magatartását formáló, művelődését segítő szakszervezeti munkának.

A politikai, ideológiai, műveltségi követelmények együttes jelentkezése igényli az elvi, elméleti igényességű munka kifejlesztését, a szocialista emberséget hordozó, az újabb és a hagyományos módszereket egyaránt felhasználó, az adott körülményekhez célratörően alkalmazkodó tevékenységet.

Szükséges, hogy a tudatformálás a szakszervezeti munka valamennyi területén központi szerepet kapjon, a tisztségviselők ez irányú feladataikat széleskörűen értelmezzék, s mindennapos tevékenységük szerves részének tekintsék.

A politikai, eszmei és kulturális nevelés hatásossága végett a következő főbb feladatokat kell megoldani:

1. Szervezeteinknek, tisztségviselőinknek, aktivistáinknak a jelenleginél átfogóbb és hatékonyabb agitációt és propagandát kell kifejteniük a szakszervezeti munka minden területén.

a) Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani arra, hogy az ideológiai, politikai, kulturális nevelésre vonatkozó általános érvényű irányelveket a szakszervezet tagságának sajátosságaihoz igazítsák.

b) Biztosítani kell, hogy tagjaink kellőképpen ismerjék a szocializmus építésének időszerű elméleti és gyakorlati kérdéseit. Ennek érdekében arra kell törekedni, hogy mind a „Politikai akadémiák", mind a „Társadalmunk időszerű kérdései" című továbbképzés, valamint más vitafórumok, ankétok szakszervezeti napok, taggyűlések, tapasztalatcserék keretében azok a témák kerüljenek előtérbe, amelyeknek sokoldalú megvilágítása elősegíti az általános fejlődési irányvonal megértését, az eszmei-politikai tisztánlátást, a hivatástudat erősödését.

c) Fel kell készülni a gazdaságirányítási reform gyakorlati megvalósítását szolgáló intézkedések megértetésében való közreműködésre. E feladat a tisztségviselők sokoldalú felkészítését, valamint a tagság széles körű tájékoztatását igényli.

d) Az állami szervek munkájának propagálásába való erőteljesebb bekapcsolódás és a szakszervezeti munka nagyobb nyilvánosságának biztosítása érdekében szükséges az országos és megyei sajtó, a rádió, a televízió rendszeres igénybevétele, a szakszervezet gondozásában megjelenő kiadványok, tájékoztatók e célra történő következetes felhasználása. A *Közalkalmazott*at tovább kell fejleszteni mint a mozgalmi élet szervező, agitációs és propagandaeszközét. A vezető szervek a lap útján rendszeresen tájékoztassák a tagságot a szakszervezet időszerű feladatairól és a végrehajtás eredményeiről.

2. Szükséges a szakszervezet kulturális tevékenységének fejlesztése, a kulturális nevelő munka szocialista tartalmának, eszmei hatékonyságának erősítése és hatókörének bővítése. Ezt a célt főleg az alábbiakkal kell elérni:

a) A tagság körében kifejtett kulturális nevelés határozottabban terjessze a szocialista eszméket és nézeteket: lépjen fel a burzsoá és kispolgári ideológia, az idealista világnézet minden megnyilvánulása ellen.

b) Következetesen kell foglalkozni az államapparátus erkölcsi nevelésével, mind a köz-, mind a magánélet időszerű problémáival. Szem előtt kell tartani, hogy az államigazgatási dolgozók hivatalon kívüli magatartása sem egészében magánügy, mert a közalkalmazott a közérdeklődés reflektorfényében áll.

c) A kulturális nevelő munkában nagyobb figyelmet kell fordítani az új, a korszerű nevelési módszerek — szellemi vetélkedők, országjárás, társadalmi és családi ünnepségek, polgári szertartások stb. — kialakítására és általánossá tételére. Arra kell törekedni, hogy a közművelődést segítő könyvtári, ismeretterjesztő és az ízlést formáló tevékenység tegye ki a kulturális munka döntő részét. Ezzel együtt kell biztosítani a színvonal emelkedését az egyéb, hagyományos kulturális területeken is.

Szakszervezetünk értelmiségi-alkalmazotti jellegéből adódóan ma már — az elkülönülés veszélye nélkül — tudatosabban foglalkozhatunk a sajátosan értelmiségi programok kidolgozásával. A konkrét feladatok kialakításakor törekedni kell a helyi lehetőségek messzemenő kiaknázására, különös tekintettel az országban kialakult kulturális centrumokra, a falun élő tagság kultúrálódási igényeinek szervezettebb, színvonalasabb kielégítésére.

d) A politikai-kulturális nevelő munka növekvő feladatai szükségessé teszik a személyi, szervezeti és anyagi feltételek javítását. Összehangolt kezdeményezésekre van szükség a költségvetésből gazdálkodó szervekben dolgozó tagság színvonalas kulturális nevelésének megvalósításához elengedhetetlen anyagi eszközök biztosítására.

3. Erőteljesen támogatni kell a közalkalmazott dolgozók testnevelési és sportmozgalmát. Fontos feladatnak kell tekinteni, hogy a dolgozók szabad idejükben az egyoldalú szellemi munka ellensúlyozásaként minél aktívabban kapcsolódjanak be a tömegsportba.

IV.

A nemzetközi kapcsolatok továbbfejlesztésével összefüggő feladatok

A kongresszus egyetért a szakszervezet nemzetközi tevékenységével, mely az elmúlt évek során eredményesen szolgálta a haladó nemzetközi szakszervezeti mozgalom céljainak valóra váltását. E tevékenységnek mozgalmunkban továbbra is fontos helyet kell elfoglalnia, különös figyelemmel arra a harcra, mely nemzetközi méretekben folyik a béke és a haladás ügyének győzelméért. Ennek megfelelően:

1. Továbbra is fejleszteni kell az együttműködést a nemzetközi szövetséggel, a szocialista országok testvérszervezeteivel — különös tekintettel a KGST-országokban működő szakszervezetekre — a tapasztalatok kölcsönös felhasználása, a sajátos körülmények figyelembevétele és érvényesítése alapján. Erősíteni kell a már meglevő kapcsolatokat, és új kapcsolatok kiépítésére kell törekedni a tőkés országokban működő rokonszakszervezetekkel, tanulmányozni és támogatni kell a még elnyomás alatt élő, valamint függetlenné vált országok szakszervezeteinek munkáját.

E törekvéseknek következetesen kell szolgálniuk az SZVSZ és a nemzetközi szövetség kitűzött céljainak megvalósítását, a békéért, az imperializmus és a gyarmati rendszer minden formája ellen, az újabb demokratikus és szocialista vívmányokért, a szakszervezeti világmozgalom egységéért vívott harcot.

2. A szakszervezet megnövekedett és szélesedő kapcsolatai indokolják, hogy nemzetközi viszonylatban is törekedjünk a propagandisztikus lehetőségek jobb kiaknázására, a kölcsönös reális tájékoztatás, a tisztségviselők és a tagság informálása, valamint a proletár internacionalizmus és a szolidaritás erősítése tekintetében. Ugyanakkor törekedni kell arra, hogy ténylegesen hasznosítsuk a testvérszakszervezetek jó tapasztalatait, bevált és nálunk is hasznosítható módszereit.

A reális lehetőségek figyelembevételével segíteni kell a megyei (területi) bizottságok nemzetközi kapcsolatainak fejlesztését. Az egyes alapszervezetek fokozottabban használják ki azokat a lehetőségeket, amelyek a nemzetközi munkát gyümölcsözően elősegítik.

A kongresszus fontosnak tartja, hogy az érintett szakmákkal együtt megfelelően készítsük elő a Közalkalmazottak és a Rokonszakmabeli Dolgozók IV. Világkonferenciáját, melyen 51 ország

közel 300 vezető funkcionáriusa vesz részt. Segítse elő a szakszervezet központi vezetősége, hogy e találkozás váljék a közalkalmazottak élet- és munkakörülményeinek javításáért, a béke megőrzéséért, a különböző társadalmi rendszerű államok békés egymás mellett élése politikájának érvényesüléséért, az általános és teljes leszerelésért folytatott harcunk fórumává.

V.

A szakszervezeti szervek irányító, vezető tevékenységének továbbfejlesztésével kapcsolatos feladatok

A kongresszus megállapítja, hogy az elmúlt négy év eredményéhez nagymértékben hozzájárult a szakszervezeti szervek vezető, irányító munkájának fejlődése. Felhívja a figyelmet arra, hogy a megváltozott új helyzet és a kongresszus célkitűzéseinek megvalósítása megköveteli a szakszervezeti munka színvonalának további fejlődését, szervezeteinek és munkamódszereinek korszerűsítését. Ennek előmozdítása érdekében:

1. A kongresszus fontosnak tartja, hogy a központi vezetőség a szakszervezeti mozgalom általános célkitűzéseinek, valamint a szakma sajátosságainak megfelelően a jövőben még nagyobb figyelmet fordítson a dolgozók politikai, kulturális nevelésének, élet- és munkakörülményeinek, szakmai tevékenységének és szociális helyzetének alakulására, fejlődésének előmozdítására. Ennek érdekében erősítse minden szinten a választott testületek kollektív és egyéni önállóságát, felelősségét.

2. A szakszervezet szerepének, feladatának és társadalmi felelősségének — a gazdaságirányítás új rendszerének alapelveiből adódóan — tovább kell növekednie. Az ezzel kapcsolatos számos teendő elvégzésében a központi vezetőség a jelenleginél jobban támaszkodjék a szakbizottságokra, gondoskodjék azok önállóságának, hatáskörének és felelősségének fokozottabb biztosításáról, a szakterületek sajátos vonásainak érvényesítéséről. Ugyancsak az említett céloknak megfelelően határozza meg a központi vezetőség a különböző szakszervezeti szervek — területi, megyei bizottságok, szakszervezeti tanácsok, szakszervezeti bizottságok, bizalmiak — jogkörét és hatáskörét.

3. A szakszervezeti középszerveknek nagyobb gondot kell fordítaniuk az alapszervezetek munkájának operatív irányítására, segítésére és ellenőrzésére. Javítaniuk kell tájékoztató munkájukat mind a felsőbb vezető szervekkel, mind az alapszervezetekkel. Ügyelniök kell terveik kialakításakor a területi adottságokra, elgondolásokra s azoknak az érintett szervekkel történő egyeztetésére.

4. Fokozni kell a szakszervezeti taggyűlések és egyéb mozgalmi rendezvények szerepét, jelentőségét, hogy ezek valóban a szakszervezeti demokrácia fórumaivá váljanak. Nagyobb figyelmet kell fordítani a bizalmi munka fejlesztésére. Jobb feltételek biztosításával tovább kell javítani a községi szakszervezeti csoportok és a bizalmiak tevékenységét. A területi adottságok figyelembevételével tovább kell fejleszteni azokat a lehetőségeket, amelyek a községben dolgozó tagság rendszeresebb szervezeti életét segítik elő.

5. A központi vezetőség a szakszervezeti munka fokozottabb megbecsülése érdekében gondoskodjék a tisztségviselők, aktivisták képzéséről, szakmai, politikai felkészültségük növeléséről, elismerésük rendszerének és hatékonyságának kiterjesztéséről és védettségükről.

6. A központi vezetőség tűzze napirendre a szakszervezeti vezetés problémáinak és módszereinek vizsgálatát. Részesítse különös figyelemben a különböző szintű vezető szervek közötti célszerű munkamegosztást, a szakterületek differenciált vezetésének igényét. Dolgozza ki a szakszervezet önálló információs rendszerét.

VI.

A szakszervezet gazdálkodásával kapcsolatos feladatok

A szakszervezeti gazdálkodásban továbbra is az anyagi erők tervszerű és céltudatos felhasználására kell törekedni, hogy a rendelkezésre álló anyagi alapok mind nagyobb arányban a tagság szociális, kulturális szükségleteinek kielégítését és a mozgalmi munka feltételeinek biztosítását szolgálják.

1. Biztosítani kell, hogy az alapszervezetek a megnövekedett anyagi eszközökkel önállóan, nagy körültekintéssel és felelősséggel gazdálkodjanak, a legszélesebb nyilvánosság előtt.

2. Az anyagi alapokkal való helyes gazdálkodás folyamatos ellenőrzést igényel. Ezért a megnövekedett gazdasági feladatok ellátása és a társadalmi tulajdon fokozott védelme érdekében rendszeresebbé kell tenni a számvizsgáló bizottságok ellenőrző munkáját.

Budapest, 1967. október 28.

Közalkalmazott, 1967. november—decemberi száma,

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

ÁTOE	Állami Tisztviselők Országos Egyesülete
BÖ	Baloldali összesítő
HM	Honvédelmi Minisztérium
KANSZ	Közalkalmazottak Nemzeti Szövetsége
ME	Miniszterelnökség
MKOSZ	Magyar Közalkalmazottak Országos Szövetsége
MTOE	Magyar Tisztviselők Országos Egyesülete
OL	Országos Levéltár
OL—K 26	Országos Levéltár, Minisztereknökség
OL—K 269	Országos Levéltár, Pénzügyminisztérium
OL—K 262	Országos Levéltár, Pénzügyminisztérium minisztertanácsi jegyzőkönyvi kivonatok
PTA	Párttörténeti Intézet Archívuma
szb	szakszervezeti bizottság
TB	területi bizottság
TT	Társadalombiztosítási Tanács
VAOSZ	Városi Alkalmazottak Országos Szövetsége
VT	Városi tanács

РЕЗЮМЕ

Д-р Эде Герейеш:

ИЗ ИСТОРИИ ОРГАНИЗАЦИИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ
(1869—1945)

Мы различаем в Венгрии четыре наиболее значительных периода организации государственных служащих. Первый период охватывает почти пятьдесят лет — начиная со времени, непосредственно последовавшего после перемирия, вплоть до создания в 1918 году первого профсоюза госучреждений. Для этого периода характерны расчлененность различных слоев служащих, общества, созданные по общественным прослойкам, нищенское положение большей части служащих. Это положение усилила и увеличила в размерах первая мировая война. Новым периодом в организации служащих явилось создание летом 1917 года среди служащих венгерской столицы и в декабре 1917 года среди государственных служащих организации по своему характеру напоминающей профсоюзы — создание так называемых свободных профсоюзов. Учитывая прогрессивные традиции венгерского рабочего движения эти профсоюзы издавали газеты и подписная плата на газеты собственно говоря означала одновременно и членский взнос, таким образом этим организациям не было необходимости требовать от властей разрешения для проведения своей деятельности. Совет профсоюзов, объединивший профсоюзы, ведшие классовую борьбу, 18 января 1918 года принял в свои ряды профсоюз госучреждений, с этого момента мы считаем и основание профсоюза госучреждений.

После всеобщей забастовки в июне месяце 1918 года деятельность профсоюзов стала почти невозможной, их поставила снова на ноги только следующая революционная волна в октябре 1918 года. Профсоюз госучреждений, начиная с самого начала, функционировал под руководством и под влиянием социал-демократической партии. Зимой 1918 года после создания Коммунистической партии ее оппозиционная фракция выступила и в профсоюзах и стала издавать даже собственную газету.

Наряду с положительным влиянием возможностей, созданных буржуазно-демократической революцией, отрицательным образом оказывал влияние тот факт, что в профсоюз имели возможность вступить и скомпрометированные служащие бывшего реакционного государственного аппарата. Это положение не изменилось и после победы Советской Республики.

Во время диктатуры пролетариата большая часть служащих верно служила рабочему государству и успешно разрешила много вопросов, касающихся руководства.

Мы считаем третий период, начиная с момента победы контрреволюционных сил, во время которого были распущены профсоюзы городских и государственных служащих, руководители этих профсоюзов были отданы под суд, заключены в тюрьмы и уволены со своих должностей.

При помощи государства в период между двумя мировыми войнами действовал реакционный по духу Народный союз госучреждений, который не только отрицал профсоюзы эпохи революций, но не стал даже последователем минимальной деятельности объединений служащих в прошлом столетии, которую те проводили в целях защиты интересов своих членов. Руководители этого союза открыто помогали политике правительства, приведшей наш народ к трагедии. Лучшие представители служащих в последние годы второй мировой войны присоединились к антифашистскому национальному движению Сопротивления. После освобождения страны начался новый период в истории профсоюза, во время которого снова возникла возможность создания стоящего на революционных традициях классового профсоюза.

Д-р Иштван Гашпар, д-р Шандор Карчаи, Тибор Керещи, д-р Тибор Варро:

25-ЛЕТНЯЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПРОФСОЮЗА ГОСУЧРЕЖДЕНИЙ

Эта работа прослеживает события двадцатипятилетней деятельности Профсоюза госучреждснний, начиная с момента его основания — с 22 февраля 1945 года. Указывает на специфику роли профсоюза, на то, что его деятельность осуществляется в социалистической системе, когда профсоюз и сам является участником власти, когда деятельность его реализуется среди работников, находящихся на государственной службе, являющихся посредниками организационной и руководящей роли власти рабочего класса.
В таких условиях — указывает работа — основными направлениями деятельности профсоюза стали следующие аспекты:

1. Содействие государственной работе средствами профсоюза.
2. Работа, направленная на улучшение условий жизни и труда членов профсоюза, а именно деятельность в области заработной платы, в области трудового права, отдыха, социальных дотаций и т. д.
3. Культурно-воспитательная и агитационная деятельность, служащая интересам укрепления социалистического самосознания, и развитие спортивной жизни.

Наряду с вышеуказанным труд затрагивает также и другие стороны профсоюзного движения. В рамках этого подробно обсуждает путь развития методов руководства и организационных рамок. (Профсоюз насчитывает ныне около 140000 членов, которые кроме государственного управления трудятся в самых различных по своему профессиональному характеру областях жизни нашей страны. Профсоюзом охвачено 97,3% всех служащих страны).
Работа заканчивается ознакомлением с международной деятельностью профсоюза и с развитием этих связей.

Д-р Лайош Самель:

ПУТЬ СФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО АППАРАТА (1945—1969)

Работа обсуждает развитие государственного аппарата в период между 1945 и 1969 годом. Историю развития в период с 1945 по 1948 год показывает в обобщенном виде. Развитием, наступившим после года поворота, автор занимается с точки зрения демократизма государственной жизни, социалистической законности и вопросов кадров государственного аппарата. Особенно глубоко рассматривает эту последнюю тему, с учетом того, что читателями тома, включающего этот труд, в преобладающей степени явятся работники государственного аппарата.
Статья применяет следующий метод: сначала фиксирует позицию автора по теоретическим принципиальным вопросам, затем в общих чертах обрисовывает те государственно-правовые институты, которые были созданы в ходе двадцатипятилетнего развития венгерской народной демократии по данным вопросам.
Статья стремится дать также и определенный обзор государственной жизни и развития народной демократии, но дата ее написания исключает возможность более детального освещения этих вопросов.

SUMMARIES

Dr. Ede Gerelyes:

THE HISTORY OF THE TRADE UNION MOVEMENT OF PUBLIC EMPLOYEES (1869—1945)

The trade union movement of public employees in Hungary can be divided into four major periods. The first period embraces some fifty years, from the time immediately after the compromise up to 1918 when the first union of public employees was formed. This period was characterized by a division of the civil servant strata, associationsdetermined by social stratification, and a miserable existence of most public employees This was further aggravated and extended in scope by World War 1. A new phase in the organizatory work of public employees was the formation of so-called freeun ions, the result of trade unionist movements of the municipal employees of Budapest in summer 1917, and of state employees in December of the same year. True to the progressive traditions of the Hungarian labour movement, they founded newspapers whose subscription rates covered at the same time — tacitly — the union membership dues and so they could operate without an official permit. The Union Council, which comprised the class-struggle minded trade unions, affiliated the Trade Union of Public Employees on January 18, 1918, and it is from that time that the latter may be regarded as constituted.
After the general strike of June 1918, operations of the trade unions were made practically impossible and it was not until October 1918 that the next revolutionary wave restored them. The organizatory activities of public employees had been directed and influenced by the Social Democratic Party from the beginning. In winter 1918, after the formation of the Communist Party, their oppositionist faction was active within the trade union too, and they even published an independent newspaper of their own.
The freedom of organization created by the bourgeois democratic revolution was felt positively; yet the fac that discredited employees of the former reactionary state machinery were also permitted to join the trade union acted in a negative direction. And this situation did not change even after the victory of the Soviet Republic in Hungary.
During the first proletarian dictatorship in Hungary the majority of the civil servants served the workers' state loyally and solved many a problem of management successfully.
The third period may be counted from the victory of the counter-revolution. This period was marked by the liquidation of the unions of municipal and state employees; the leaders were brought to court and imprisoned and were dismissed from their positions.
The National Federation of Civil Servants. a body of reactionary spirit, was active with the support of the state between the two World Wars. It not only renounced the trade unions of the revolutionary periods, but did not even resume the activities of minimal interest protection which the civil servants' associations of the last century had pursued. Its leaders overtly supported that policy which plunged our people into a tragedy. In the last years of World War II, the best stratum of the civil servants joined the antifascist national resistance movement. After the liberation of Hungary, a new period opened in the history of the trade unions in which it was again possible to create a class-struggle minded trade union founded on revolutionary traditions.

Dr. István Gáspár, Dr. Sándor Karcsay, Tibor Kőrösi. Dr. Tibor Varró:

25 YEAR'S ACTIVITIES OF TRADE UNION OF PUBLIC EMPLOYEES

This paper discusses the results of 25 years' work of the Civil Service Workers' Union. beginning from the day of its formation, February 22, 1945. The paper points out the characteristic features of the Union's role. It is shown how the Union's activities are manifest in the socialist system when the Union itself shares executive power, and its activities are realized within the stratum of civil service employees who act as the intermedia of the organizatory and directive role of the power of the working-classes.
It is pointed out that in such circumstances the following have become the principal branches of the Union's activities:
1. Giving assistance to state administration with the means available to the Union,
2. work directed at the improvement of the living and working conditions of the membership, such as salary-policy activities, protection under labour statutes, organized recreation, social welfare, etc.,
3. cultural educational and propaganda
activities serving the strengthening of socialist consciousness. as well as development of sporting life.
In addition to these, the paper deals with other facets of work for the movement. Within this scope a detailed discussion is made of the methods of leadership and of the development of organizational patterns. (Today the Union has nearly 140 000 members who are active besides state administration in a number of specialized fields of Hungarian public life. Compared to the entire staff of civil servants, organization amounts to 97,3 per cent.)
The paper is concluded with a description of the Union's international work and of the development of relationships in this field.

Dr. Lajos Szamel:

DEVELOPMENT OF THE SOCIALIST STATE MACHINERY (1945—1969)

The paper discusses the developmental phases of the state machinery between 1945 and 1969. The development history from 1945 to 1948 is presented in a summary manner. Progress following the year of the turning-point is discussed from the angle of the questions involved in the democratism of state life, the rule of socialist laws and staff problems. The latter subject is scrutinized thoroughly considering the fact that the readers of the volume including this paper are likely to be the workers of the state apparatus for the most part.
The method employed in this treatise first states the author's opinion in theoretical questions, then outlines those state and legal institutions which have come into existence in a given field during the 25 years of progress in the Hungarian people's democracy.
The paper makes an attempt at giving an outlook of the likely development of state life and a socialist democracy, but the time at which the paper has been written prevented the author from going into such details.

RÉSUMÉS

Dr. Ede Gerelyes:

DE L'HISTOIRE DU MOUVEMENT SYNDICALISTE DES TRAVAILLEURS DE LA FONCTION PUBLIQUE (1869—1945)

L'histoire du mouvement syndicaliste des travailleurs de la fonction publique en Hongrie se divise en 4 étapes principales. La première étape couvre environ 50 ans, depuis les années suivant le compromis austro-hongrois jusqu'en 1918, date de naissance du premier syndicat des travailleurs de la fonction publique. Cette période était caractérisée par la division des diverses classes de fonctionnaires, des groupements conformes aux différentes couches sociales, et la condition misérable de la majorité des fonctionnaires. Conditions qui ne firent que s'aggraver et s'amplifier pendant la première guerre mondiale. L'organisation d'un caractère syndical, la formation des organismes dits libres en décembre 1917 des travailleurs de la fonction publique, et en été 1917 des fonctionnaires de la capitale marquent le début de la nouvelle phase du mouvement syndicaliste des travailleurs de la fonction publique. Tenant compte des traditions progressistes du mouvement ouvrier, ils ont publié des journaux, dont le prix d'abonnement tacitement tenait lieu de cotisation, n'ayant ainsi pas besoin d'un permis des autorités. Le Conseil Syndical comprenant les syndicats militants admit parmi ses membres le Syndicat des Travailleurs de la Fonction Publifve le 18 janvier 1918, et c'est de cette date qu'on peut, en fait, compter sa fondation.
Après la grève générale en juin 1918, le travail des syndicats fut pour ainsi dire paralysé et ce n'est que la seconde phase révolutionnaire qui les remit dans leurs droits en octobre 1918. Dès le début l'organisation des travailleurs de la fonction publique se faisait sous la direction et l'égide du Parti Social-Démocrate. En hiver 1917, après la formation du Parti Communiste, leur fraction d'opposition s'est présentée dans le syndicat aussi, et a publié un journal individuel également.
A côté de l'effet positif des possibilités d'organisation libre assurées par la révolution démocratique bourgeoise, le fait que les fonctionnaires compromis dans l'ancien appareil d'État réactionnaire pouvaient également faire partie du syndicat, exerçait une influence négative. Cette situation n'a pas changé même après la victoire de la République des Conseils.
Pendant la première dictature du prolétariat hongrois, la majorité des fonctionnaires a servi l'état ouvrier avec fidélité, ce qui permit de résoudre maints problèmes de gestion avec succès.
La troisième phase peut être comptée à partir de la victoire de la contre-révolution, oú les syndicats des fonctionnaires de la ville et de l'état ont été liquidés, leurs dirigeants traduits devant les tribunaux, et emprisonnés, ou relevés de leurs fonctions.
Entre les deux guerres mondiales c'est une association de caractère réactionnaire, la Fédération Nationale des Fonctionnaires, qui fonctionnait avec le soutien du gouvernement et qui non seulement a renié les syndicats formés pendant les révolutions, mais a négligé même de reprendre ce minimum d'activités que des sociétés de fonctionnaires du siècle passé consacraient à la protection de leurs intérêts. Ses dirigeants soutenaient ouvertement la direction politique qui embarquait notre peuple dans la tragédie. Les meilleurs des agents de la fonction publique se rallièrent, pendant les dernières années de la seconde guerre mondiale au mouvement de résistance nationale antifasciste. Après la libération de notre pays, une nouvelle phase de l'histoire du syndicat a commencé, permettant de créer à nouveau un syndicat militant, qui s'inspire des traditions révolutionnaires.

Dr. István Gáspár, dr. Sándor Karcsay, Tibor Kőrösi, dr. Tibor Varró:

VINGT-CINQ ANS D'ACTIVITÉ DU SYNDICAT DES TRAVAILLEURS DE LA FONCTION PUBLIQUE

Cette étude suit les évenements de l'activité d'un quart de siècle du Syndicat des travailleurs de la fonction publique depuis la date de sa fondation. Elle souligne la nature du rôle joué par le syndicat, le fait que son activité s'affirme dans le système socialiste, quand le syndicat lui-même partage le pouvoir, son activité se réalise dans la classe des travailleurs du service public, qui sont les médiateurs du rôle organisateur et dirigeant du pouvoir des ouvriers.
Dans ces conditions — souligne l'étude — les branches principales de l'activité du syndicat sont devenues les suivantes:
1. assistance donnée au travail de l'état par les moyens du syndicat,
2. travail effectué pour améliorer les conditions de vie et de travail des membres du syndicat, c'est à dire activité relative aux salaires, protection du droit au travail, organisation du congé payé, prévoyance sociale, etc.
3. activités d'un caractère éducatif et d'agitation servant à l'affermissement de la consience socialiste, ainsi que le développement de la vie sportive.
Par ailleurs, l'étude passe en revue les autres aspects du travail militant. Dans cette relation elle traite en détail les méthodes de la direction, ainsi que le chemin du développement des cadres syndicaux. (De nos jours le syndicat compte environ 140 000 membres, qui, à côté de leurs fonctions dans l'administration publique sont occupés dens maint domaines professionnels de notre vie publique. Par rapport à l'effectif, le pourcentage de l'organisation est de 97,3%.
L'étude se termine par les informations données sur le travail international du syndicat et le développement de ses relations mondiales.

Dr. Lajos Szamel:

FORMATION DE L'APPAREIL D'ÉTAT SOCIALISTE (1945—1969)

Cette étude traite en détails le développement de l'appareil d'état entre 1945 et 1969. Elle présente un résumé de l'histoire de ce développement entre 1945—48. Quant au développement survenu après l'année du tournant, l'auteur l'examine sous les aspects du démocratisme de la vie de l'état, de la légalité socialiste, et des problèmes du personnel de l'appareil d'état. Cette dernière question est tout particulièrement étudiée en détail, en considération du fait que les lecteurs du volume contenant cette étude seront en majorité les travailleurs de l'appareil d'état.

La méthode employée ici est de fixer tout d'abord le point de vue dé l'auteur quant aux questions de principe théoriques, et d'esquisser ensuite les institutions d'état et juridiques établies dans le domaine en question au cours du développement d'un quart de siècle de la démocratie populaire hongroise.
L'étude s'efforce d'également de donner un aperçu sur la vie de l'état, et le développement de la démocratie socialiste, mais la date de sa rédaction exclut tout possibilité d'entrer dans les détails.

ZUSAMMENFASSUNGEN

Dr. Ede Gerelyes:

AUS DER GESCHICHTE DER BEWEGUNGEN DER WERKTÄTIGEN DES ÖFFENTLICHEN DIENSTES (1869—1945)

Es können vier bedeutendere Abschnitte der Bewegungen der werktätigen des öffentlichen Dienstes in Ungarn unterschieden werden. Die erste Periode umfasst etwa 50 Jahre, von den Jahren unmittelbar nach dem Ausgleich mit Österreich bis 1918, dem Jahr der Entstehung der ersten Gewerkschaft der werktätigen des öffentlichen Dienstes. Diese Periode war durch die Uneinheit der Schichten der öffentlich Bediensteten, durch die Vereine gemäss der gesellschaftlichen Schichtung, durch die elende Lage eines Grossteils der öffentlichen Bediensteten charakterisiert. Das wurde noch durch den I. Weltkrieg gesteigert, in seinen Ausmassen erhöht.
Einen neuen Abschnitt bedeutete auf dem Gebiet der Bewegungen der öffentlich Bediensteten die gewerkschaftartige Organisation der hauptstädtischen Angestellten im Sommer des Jahres 1917 und die der Staatsangestellten im Dezember desselben Jahres, die Bildung der sog. freien Organisationen. Nach Vorbild der fortschrittlichen Traditionen der ungarischen Arbeiterbewegung wurden Zeitungen gegründet und das Abonnement bedeutete stillschweigend zugleich den Mitgliedsbeitrag, denn so brauchten sie keine behördliche Zustimmung zu ihrer Arbeit. Der Zentralrat der Gewerkschaften, der sämtliche klassenkämpferischen Gewerkschaften umfasste, nahm am 18. Januar 1918 die Gewerkschaft der werktätigen des öffentlichen Dienstes in die Reihe seiner Mitglieder auf, so kann seine Gründung von diesem Tag an gerechnet werden.
Nach dem Generalstreik vom Juni 1918 wurde die Arbeit der Gewerkschaften beinahe vollkommen unmöglich gemacht und sie wurden erst durch die nächste revolutionäre Welle im Oktober 1918 wieder aufgerichtet. Die Organisation der werktätigen des öffentlichen Dienstes erfolgte vom Anfang an unter Leitung und Einfluss der Sozialdemokratischen Partei. Nach der Gründung der Kommunistischen Partei im Winter des Jahres 1918 trat ihre oppositionelle Fraktion auch in der Gewerkschaft auf und auch ein selbständiges Blatt wurde herausgegeben.
Neben der positiven Wirkung der freien Organisationsmöglichkeiten, die durch die bürgerlich-demokratische Revolution geschaffen wurden, galt als eine negative Erscheinung, dass auch die kompromittierten Beamten des gewesenen reaktionären Staatsapparates in die Gewerkschaft eintreten konnten. Diese Lage änderte sich auch nach dem Sieg der Räterepublik nicht.
Während der ersten ungarischen Proletardiktatur diente ein Grossteil der öffentlich Bediensteten treu dem Arbeiterstaat und es wurden zahlreiche Leitungsprobleme erfolgreich gelöst.
Die dritte Periode kann vom Sieg der Gegenrevolution gerechnet werden, in der die Gewerkschaften der städtischen und staatlichen Angestellten liquidiert, ihre Leiter vor Gericht gestellt und eingekerkert, aus ihrer Stellung entlassen wurden.
Zwischen den beiden Weltkriegen funktionierte unter der Unterstützung des Staates ein reaktionär gesinnter Verein, der Nationalverband der öffentlich Bediensteten, der nicht nur die Gewerkschaften der Revolutionszeiten ablehnte, sondern nicht einmal die minimale Interessenschutztätigkeit der Beamten-Vereine des vergangenen Jahrhunderts nicht ausüben wollte. Die Leiter dieses Vereins unterstützten offen jene Staatsleitung, die unser Volk ins Unglück führte. Die Besten der Beamten schlossen sich in den letzten Jahren des zweiten Weltkrieges der antifaschistischen nationalen Wiederstandsbewegung an. Nach der Befreiung des Landes begann eine neue Periode in der Geschichte der Gewerkschaft. Es öffnete sich wieder eine Möglichkeit eine klassenkämpferische Gewerkschaft auf der Grundlage der revolutionären Traditionen zustande zu bringen.

Dr. István Gáspár, Dr. Sándor Karcsay, Tibor Kőrösi, Dr. Tibor Varró:

DIE 25-JÄHRIGE TÄTIGKEIT DER GEWERKSCHAFT DER WERKTÄTIGEN DES ÖFFENTLICHEN DIENSTES

Der Aufsatz verfolgt vom 22. Februar 1945, dem Tage der Gründung, die Ereignisse der 25-jährigen Tätigkeit der Gewerkschaft der werktätigen des öffentlichen Dienstes. Es wird auf die Besonderheiten der Rolle der Gewerkschaft hingewiesen, auf die Tatsache, dass ihre Tätigkeit im sozialtischesin System zur Geltung kommt, wo die Gewerkschaft selbst an der Macht teilnimmt, ihre Tätigkeit im Kreis der Werktätigen des öffentlichen Dienstes, die die Vermittler der organisierenden und leitenden Rolle der Arbeitergewalt sind, verwirklicht wird.

Unter solchen Umständen wurden — wie der Aufsatz darauf hinweist — die wichtigsten Zweige der Tätigkeit der Gewerkschaft folgende:

1. die Unterstützung der staatlichen Arbeit durch gewerkschaftliche Mittel;
2. die Arbeit zur Verbesserung der Lebens- und Arbeitsverhältnisse der Mitgliedschaft, das heisst, die Tätigkeit in Lohnfragen, der Arbeitsrechtschutz, die Ferienbetreuung, die soziale Führsorge usw.;
3. die kulturelle Erziehungs- und Agitationstätigkeit im Dienste der Erstärkung des sozialistischen Bewusstseins, sowie die Entwicklung des Sportlebens.

Neben diesen geht der Aufsatz auch auf weitere Seiten der Bewegungstätigkeit ein. Es wird eingehend der Weg der Entwicklung der Leitungsmethoden und der Organisationsrahmen behandelt. (Die Gewerkschaft zählt heute beinahe 140 000 Mitglieder, die neben der Staatsverwaltung auf fachlich verschiedenen Gebieten unseres öffentlichen Lebens tätig sind. Im Verhältnis zum Gesamtpersonalstand beträgt der Grad der Organisierung 97,3%).

Der Aufsatz schliesst mit der Darstellung der internationalen Arbeit der Gewerkschaft, und der Entwicklung ihrer Auslandsbeziehungen.

Dr. Lajos Szamel:

DER WEG DER AUSGESTALTUNG DES SOZIALISTISCHEN STAATSAPPARATES (1945—1969)

Der Aufsatz behandelt die Entwicklung des Staatsapparates zwischen 1945 und 1969. Die Entwicklungsgeschichte zwischen 1945—1948 wird zusammengefasst dergestellt. Die Entwicklung nach dem Jahr der Umwälzung wird vom Gesichtspunkt des Demokratismus des Staatslebens, der sozialistischen Gesetzlichkeit und der Personalfragen des Staatsapparates aus behandelt. Besonders eingehend wird dieses letztere Thema untersucht, mit Hinsicht darauf, dass der Leserkreis des auch diesen Aufsatz beinhaltenden Bandes in überwiegender Mehrheit aus den Werktätigen des Staatsapparates bestehen wird.

Es wird die Methode angewandt, dass der Verfasser zuerst in den theoretischen, prinzipiellen Fragen seinen Standpunkt festlegt, dann werden die staatlichen rechtlichen Institute angeführt, die während der vierteljahrhundertjährigen Entwicklung der ungarischen Volksdemokratie im gegebenen Themenkreis entstanden sind.

Der Aufsatz ist bestrebt, auch bezüglich der weiteren Entwicklung des Staatlebens, der sozialistischen Demokratie eine Aussicht zu geben, aber der Zeitpunkt des Verfassens schliesst das Eingehen in Details aus.

RESUMENES

Dr. Ede Gerelyes:

DE LA HISTORIA ORGANIZATIVA DE LOS EMPLEADOS PÚBLICOS (1869—1945)

La organización de los empleados públicos en Hungaría puede ser clasificada en cuatro etapas principales. El primer período abarca en si casi cincuenta años que lo fue desde los años siguientes al acuerdo, hasta 1918 que se estableció el primer sindicato de los empleados públicos. Este periodo se caracterizaba por la división existente entre las capas de los empleados públicos, por las asociaciones según los sectores sociales y por la miserable situación en que se hallaba una gran parte de los empleados públicos. Esta situación se intensificó aún más y se acrecentó también por la Iª guerra mundial. La nueva etapa de la organización de los empleados públicos la significó la organización tipo sindical establecida en el verano de 1917 por los empleados públicos de la capital y en diciembre de 1917 por los empleados públicos estatales; esta fase se denominó, formación de los sindicatos libres. Tomando en consideración las tradiciones progresivas del movimiento obrero húngaro, se fundaron varios periódicos. Tacitamente la prima de suscripción significaba al mismo tiempo la cuota de socio y así no se requería del permiso de las autoridades para poder funcionar. El 18 de enero de 1918 los Consejos de ramas que abarcaban en si a los sindicatos luchadores de clases admitió entre sus afiliados al Sindicato de los Empleados Públicos; es desde aquí que también se puede contar la fundación de estre sindicato.

Después de la huelga general de junio de 1918 casí se hizo completamente imposible el funcionamiento de los sindicatos y estos sólo pudieron restituirses al cabo de la siguiente ola revolucionaria de octubre de 1918. Desde su principo, la organización de los empleados públicos se desarrolló bajo de dirección e influencia del Partido Social Demócrata. Después de la fundación del Partido Comunista en el invierno de 1918, las fracciones oposicionistas de este partido pasaron al sindicato y publicaron también una revista autónoma.

Junto al efecto positivo de las posibilidades para la libre organización que fue creada por la revolución democrática burguesa ejercio un efecto negativo el hecho que según el cual los funcionarios compromitados del mecanismo estatal reaccionario, también podían afiliarse al sindicato. Esta situación tampoco se eliminó al cabo de la victoria de la República de los Consejos.

Bajo la primera dictadura del proletariado húngaro, gran parte de los empleados públicos servían fielmente al estado obrero y solucionaron éxitosamente numerosas cuestiones de dirección.

El tercer periodo se puede contar a partir de la subida al poder de la contrarrevolución; en este período se liquidaron los sindicatos de los empleados municipales y estatales, sus dirigentes fueron acusados ante los tribunales, encarcelandolos y al mismo tiempo despidiendolos de sus empleos.

La Federación Nacional de los Empleados Públicos fue una sociedad reaccionaria que funcionó bajo el apoyo del estado durante el período comprendido entre las dos guerras mundiales y la cual no sólo renegó de los sindicatos de la era revolucionaria, pero tampoco fue seguidora de las actividades dirigida a proteger los interéses mínimos de las asociaciones de los empleados públicos del siglo anterior. Sus dirgentes apoyaban abiertamente la dirección estatal que condujo a la tragedia de nuestro pueblo. Los mejores de las filas de los empleados públicos, en los últimos años de la segunda guerra mundial se incorporaron al movimiento nacional de resistencia antifascista. Al cabo de la liberación del país se inició un nuevo período en la historia del sindicato en el cual nuevamente se abrió la posibilidad de establecer un sindicato luchador de clases, en base de las tradiciones revolucionarias.

Dr. István Gáspár, Dr. Sándor Karcsay, Tibor Körösi, Dr. Tibor Varró:

LA ACTIVIDAD DE 25 ANOS DEL SINDICATO DE LOS EMPLEADOS PÚBLICOS

El ensayo describe los acontecimientos de la actividad de un cuarto de siglo del Sindicato de los Empleados Públicos, es decir desde el día de su fundación, el 22 de febrero de 1945. El estudio hace alusión a las particularidades de la tarea del sindicato y que su actividad prevalece en un sistema socialista cuando el sindicato en sí también es parte del poder y, su actividad se realiza en las esféras de los trabajadores de servicios públicos, mediadores de la tarea de dirección y organización del poder obrero.
En estas circunstancias — señala el estudio — se han convertidos en las principales ramas de la actividad sindical las que se enumeran a continuación:
1. Promover el trabajo estatal con los medios sindicales,
2. el trabajo realizado en favor de mejorar las condiciones de vida y trabajo de los miembros, es decir la actividad de salarios, la protección del derecho de trabajo, el reposo, la previsión social, etc.
3. La actividad de agitación y educación cultural que sirve de fortalecer la conciencia socialista, al igual que el desarrollo de la vide deportiva.
Además de los anteriormente descrito, el estudio también se extiende a los demás fines del trabajo del movimiento. En este marco trata detalladamente la trayectoria del desarrollo de los marcos sindicales y sus métodos de dirección. (Hoy día el sindicato consta de 140 000 afiliados quienes, además de la administración pública, realizan una actividad de ramas en diversas esféras de la vida pública. Comparado con el número efectivo de los miembros, los organizados constituyen el 97,3%.)
El ensayo finaliza describiendo el desarrollo de las relaciones y el trabajo internacional del sindicato.

Dr. Lajos Szamel:

TRAYECTORIA DE LA FORMACIÓN DEL APARATO ESTATAL SOCIALISTA (1945—1969)

El estudio trata sobre el desarrollo del aparato estatal en el período de 1945—1969 y muestra resumidamente la evolución en el período de 1945—48 Trata del desarrollo posterior al año de la revolución al respecto del democratismo de la vida estatal, de la legalidad socialista y de las cuestiones de personal del aparato estatal. Examina particularmente a fondo este último tema, tomando en consideración que gran parte de los lectores del tomo que contiene este estudio, son trabajadores del aparato estatal.
La disertación emplea el método según el cual primeramente en las cuestiones de principios teóricos queda fijado el punto de vista del autor, y luego describe sumariamente las instituciones estatales-jurídicas que se formaron en el tema dado, durante los 25 años del desarrollo de la democracia popular húngara.
El estudio se esfuerza por dar un pequeño aspecto en lo que respecta a la vida estatal y al desarrollo de la democracia socialista, pero la fecha de su redacción excluye la posibilidad de tratar detalladamente estos témas.

TARTALOM